

ประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของ
โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวจิราภรณ์ ปิ่นวิเศษ

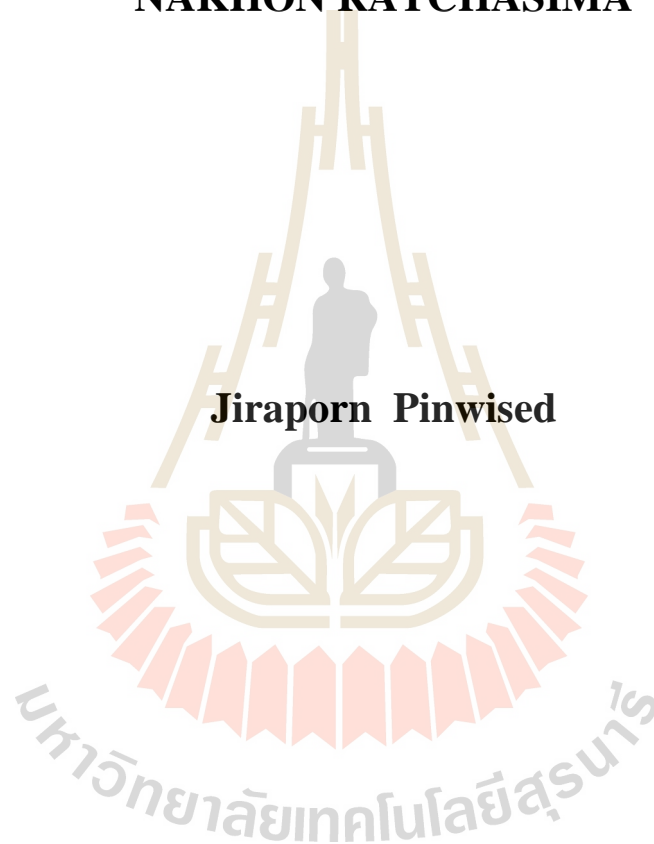
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชามลพิษสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2561

**PROCEDURAL EFFECTIVENESS OF ENVIRONMENTAL
IMPACT ASSESSMENT: REAL ESTATE
DEVELOPMENT PROJECTS IN
NAKHON RATCHASIMA**

Jiraporn Pinwised

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Degree of Master of Environmental Pollution and Safety**

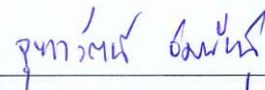
Suranaree University of Technology

Academic Year 2018

ประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบลิ่งแวดล้อมของโครงการ
ด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี อนุมัติให้นำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

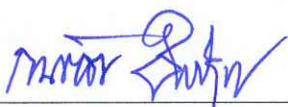

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จutharat คุมพันธุ์)
ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชินจิต ชาญชิตปรีชา)
กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์)

(รองศาสตราจารย์ ดร.นเรศ เชื้อสุวรรณ)
กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ร.อ. ดร.กนต์ธร ชำนิประศาสน์)
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและพัฒนาความเป็นสากล

(อาจารย์ ดร.ชลาลัย หาญเจนลักษณ์)
คณบดีสำนักวิชาสาธารณสุขศาสตร์

จิราภรณ์ ปิ่นวิเศษ : ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา
(PROCEDURAL EFFECTIVENESS OF ENVIRONMENTAL IMPACT
ASSESSMENT: REAL ESTATE DEVELOPMENT PROJECTS IN NAKHON
RATCHASIMA) อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชื่นจิต ชาญจิตปรีชา,
206 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา โดยเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิผล ๆ ได้แก่ P1 กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ EIA; P2 บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและโครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม; P3 การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับ EIA ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค; P4 การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม; P5 การมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องของผู้มีส่วนได้เสียหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน; P6 ศักยภาพของรายงาน EIA ที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้; P7 การส่งมอบรายงาน EIA ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้าร่วมโครงการ; และ P8 ความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติหรือกฎหมายในการดำเนินการเกี่ยวกับ EIA สำหรับงานวิจัยนี้มี 2 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis) รายงาน EIA จำนวน 31 โครงการ (ที่ดำเนินการระหว่างปี พ.ศ. 2537-2558) และ 2) การสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่มีบทบาทหรือมีการรับรู้เกี่ยวกับกระบวนการของ EIA ในกลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ๆ (8 โครงการ) จากนั้นได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้ NVivo computer software สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยเน้นหลักการวิเคราะห์สาระหลัก (Thematic analysis)

ผลการวิเคราะห์เอกสาร พบว่ารายงาน EIA ของโครงการส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์ของประสิทธิผล ๆ แต่มีบางโครงการที่พบว่าการดำเนินการยังไม่ผ่านเกณฑ์ที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการ EIA (P5) (2 โครงการ) และการดำเนินการที่เกี่ยวข้องตามกรอบเวลาที่กำหนดไว้ในระเบียบหรือกฎหมาย (P8) (8 โครงการ) ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างและข้อจำกัดด้านบริบทที่อาจแตกต่างกันของแต่ละโครงการ นอกจากนี้ พบว่ารายงาน EIA ของบางโครงการ (9 โครงการ) มีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงรายละเอียดข้อมูลของโครงการ ทำให้มีข้อมูลไม่เพียงพอสำหรับการประเมิน ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการบางประเด็น (เช่น P1, P4, P5, P8)

ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 30 คน ที่เคยมีโอกาสมิ่ส่วนร่วมในกระบวนการ EIA ของกลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ฯ ในพื้นที่อำเภอปากช่องและอำเภอเมืองนครราชสีมา ที่ดำเนินการระหว่าง ปี พ.ศ. 2555-2558 ต่างมีความเห็นว่าประสิทธิผลเชิงกระบวนการของ EIA ยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ทั้ง 8 เกณฑ์อย่างเต็มรูปแบบ หากพิจารณาตามเกณฑ์ในภาพรวม เจ้าของโครงการคือผู้รับผิดชอบงบประมาณในการจัดทำ EIA (P4) นอกจากนี้ ส่วนใหญ่มองว่า การจัดทำ EIA มีความสอดคล้องกับระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายที่กำหนด และนโยบายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ (เชื่อมโยงกับเกณฑ์ P1, P2, P3) ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชน (P5) นั้นขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ บทบาท ความรู้ ความเข้าใจ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการพัฒนาโครงการ ทั้งนี้ หากพิจารณาศักยภาพของรายงาน EIA ต่อการใช้ประโยชน์ในกระบวนการตัดสินใจในการพัฒนาโครงการ (P6) กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์มองว่า EIA มีศักยภาพเพียงพอที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้ และเห็นว่าเจ้าของโครงการได้มีการส่งมอบรายงานให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้าร่วมโครงการ (P7) ผ่านทางฐานข้อมูลของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินกิจกรรมของบางโครงการ (3 โครงการ) ยังไม่เป็นไปตามกรอบเวลาที่ระเบียบทางกฎหมายกำหนดไว้ (P8) ส่งผลให้บางโครงการยังมีการดำเนินการที่ไม่สอดคล้องกับเกณฑ์ดังกล่าว

ข้อเสนอแนะจากข้อค้นพบจากการศึกษานี้ คือ 1) ภาครัฐควรมีการสนับสนุนองค์ความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่มีความเป็นปัจจุบัน เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการรับข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม; 2) ภาคเอกชนเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบข้อมูลการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการ และสามารถเสนอแนะข้อคิดเห็นที่มีต่อโครงการในช่องทางที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับบริบทของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย; และ 3) ภาคประชาชนควรเห็นความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จัดขึ้นในการจัดทำ EIA เพื่อเสนอแนะข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินโครงการ โดยเน้นการลดและควบคุมผลกระทบเชิงลบ ควบคู่กับการดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมร่วมกันระหว่างโครงการและชุมชนโดยรอบ

JIRAPORN PINWISED : PROCEDURAL EFFECTIVENESS OF
ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENT: REAL ESTATE
DEVELOPMENT PROJECTS IN NAKHON RATCHASIMA. THESIS
ADVISOR : ASST. PROF. CHAUNJIT CHANCHITPRICHA, Ph.D., 206 PP.

ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENT (EIA)/ PROCEDURAL
EFFECTIVENESS/ REAL ESTATE DEVELOPMENT/ NAKHON RATCHASIMA

This study investigates the procedural effectiveness of EIA on real estate development projects in Nakhon Ratchasima. The criteria applied comprise 8 key elements; i.e. P1 Relevant policy framework and procedures; P2 Institutional roles, collaborations & infrastructure; P3 Integrating EIA in planning process of the national development; P4 Identification of financial funds for EIA practice; P5 Involvement of stakeholders or public participation; P6 Capacity of EIA in presenting sound and clear, understandable evidence; P7 Delivering the report to participating stakeholders and P8 Time enforcement. Data were collected based on documentary analysis of the approved 31 EIA reports (B.E. 2537- B.E. 2558) and interviews with 30 key informants involved with the EIA processes of 8 residential building projects (developed in Pak Chong and Maung district during B.E. 2555– B.E. 2558). Thematic analysis and NVivo software were applied for qualitative data analysis in this study.

Regarding the documentary analysis, most EIAs are likely to meet most of the procedural effectiveness criteria. However, a number of projects did not meet P5 criterion (2 projects) and P8 criterion (8 projects). This could reflect gaps and limitations regarding different settings of the projects. It is noted that EIA reports of 9 projects were not fully

accessible. As a result, the input was not sufficient to fulfill effectiveness assessment of P1, P4, P5, and P8.

The interviews of 30 stakeholders indicated that the EIAs could partially meet the effectiveness criteria. Project developers provided financial budget for EIA process (P4), and the EIAs were complied with the relevant rules, regulations, laws and policies in the study area (as connected with P1, P2, P3 criteria). The P5 criterion is likely to be influenced by the area context, the roles of stakeholders, their knowledge and understanding on project development and EIA processes. The EIAs had sufficient potential in delivering understandable and reliable evidence to relevant decision makers (P6). The EIA reports were delivered to relevant stakeholders (P7) via online database of the Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (ONEP). However, the EIAs of 3 projects (out of 8 selected case study) were not conducted within the suggested time frame of the relevant guidelines (P8 criterion); therefore, they failed to meet this criterion.

Recommendations based on the findings are 1) current knowledge of EIA should be promoted and effectively communicated by relevant governmental authorities, as it can be beneficial for relevant actors and stakeholders regarding their roles; 2) project proponents should keep stakeholders well-informed with the project developments, and provide opportunity for their involvement in the EIA processes, and, finally, 3) the essence of public participation in EIA processes should be recognised among the public so that appropriate impact mitigation measures can be established, and to conserve environmental quality in their neighbourhoods.

School of Environmental health and safety

Academic year 2018

Student's Signature วิภากรรณ์ ธีระเกียรติ

Advisor's Signature ธีระเกียรติ ธีระเกียรติ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ดำเนินการสำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ รวมทั้งได้ให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ทั้งทางด้านวิชาการและด้านการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชื่นจิต ชาญชิตปรีชา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้โอกาสทางการศึกษา ให้การอบรมชี้แนะในด้านวิชาการ และให้คำแนะนำแนวทางอันเป็นประโยชน์ยิ่งต่องานวิจัย ช่วยตรวจทานและแก้ไขรายงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนมีความบริบูรณ์พร้อมทางด้านวิชาการ รวมทั้งช่วยส่งเสริมให้ฝึกฝนทักษะในการปฏิบัติงาน และให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิตและการทำงาน อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จุฑารัตน์ ชมพันธ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) และรองศาสตราจารย์ ดร. นเรศ เชื้อสุวรรณ อาจารย์ประจำสาขาวิชาอนามัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ได้เกียรติเป็นกรรมการในการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำ และความรู้ทางวิชาการอย่างดียิ่งมาโดยตลอด รวมทั้งช่วยตรวจทานแก้ไขเนื้อหาวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณกองทุนสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา (One Research One Graduate: OROG) ที่ให้ทุนสนับสนุนในการเข้าศึกษา และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีที่ให้การสนับสนุนทุนในการทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งสถาบันวิจัยและพัฒนา และบุคลากรที่ให้คำแนะนำ และให้ความช่วยเหลือสำหรับการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์สำหรับการวิจัยครั้งนี้

ขอบขอบคุณอาจารย์ บุคลากร รุ่นพี่ รุ่นน้อง และเพื่อนในสาขามลพิษสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย สำนักวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี รวมถึงมิตรสหายทั้งในอดีตและปัจจุบันที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจในการทำวิจัยมาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และบุคคลในครอบครัวที่ให้การอุปการะเลี้ยงดู สนับสนุนส่งเสริมการศึกษา รวมถึงให้ทุนการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ และให้กำลังใจเสมอมาจนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

จิราภรณ์ ปิ่นวิเศษ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ (ภาษาไทย)	ก
บทคัดย่อ (ภาษาอังกฤษ)	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญรูป	ฏ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 คำถามการวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตการศึกษา	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
2 ทัศนวิสัยวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	7
2.1.1 คำจำกัดความของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	7
2.1.2 ความเป็นมาและจุดมุ่งหมายของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	8
2.1.3 ความเป็นมาของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย.....	9
2.1.4 ขั้นตอนของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย.....	11
2.2 ประสิทธิภาพของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	
(Effectiveness of environmental impact assessment)	16
2.2.1 คำจำกัดความของประสิทธิภาพของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	16
2.2.2 มิติของประสิทธิภาพของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	17

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.2.3 ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Procedural Effectiveness).....	19
2.2.4 ปัจจัยขับเคลื่อนกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental impact assessment: EIA) ที่สอดคล้องกับ Procedural effectiveness ในบริบทของไทย.....	20
2.2.4.1 กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบ สิ่งแวดล้อม	20
2.2.4.2 บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และโครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม.....	30
2.2.4.3 การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค.....	32
2.2.4.4 การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบ สิ่งแวดล้อม	33
2.2.4.5 การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือการมีส่วนร่วมของ ประชาชน.....	33
2.2.4.6 ศักยภาพของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ผู้มี อำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้	36
2.2.4.7 การส่งมอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	37
2.2.4.8 ความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติและกฎหมาย ในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	38
2.3 สภาพโดยทั่วไปของจังหวัดนครราชสีมา	43
2.3.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	43
2.3.2 ลักษณะภูมิประเทศ.....	45
2.3.3 จำนวนประชากร.....	45
2.3.4 ผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน	46
2.3.5 แผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา.....	51
2.4 โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยในจังหวัดนครราชสีมา	52

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า	
3	วิธีการดำเนินการวิจัย 57	
3.1	กรอบแนวคิดการวิจัย.....57	
3.2	เกณฑ์การประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการ (Procedural Effectiveness) ของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	60
3.3	ระเบียบวิธีวิจัย	64
3.4	แหล่งข้อมูลในการวิจัย.....	65
3.4.1	ฐานข้อมูลออนไลน์ (Online database)	65
3.4.2	ข้อมูลเอกสาร (Relevant documents).....	65
3.4.3	ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ..	66
3.5	การเก็บรวบรวมข้อมูล	66
3.5.1	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม	66
3.5.2	วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์	68
3.5.3	แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์	69
3.5.4	การดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัย.....	72
3.6	กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)	73
3.7	การตรวจสอบข้อมูล	75
3.8	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	76
4	ผลการศึกษาและการอภิปรายผลการศึกษา..... 80	
4.1	ประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการ ด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จากการวิเคราะห์ เอกสาร (รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จำนวน 31 โครงการ).....	80
4.2	กลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวมตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา (พ.ศ. 2555-2558) ที่เลือกเป็นกรณีศึกษาในการ เก็บข้อมูลเพิ่มเติมด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย.....	93
4.3	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	96
4.3.1	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณารายงาน EIA.....	98
4.3.2	หน่วยงานผู้มีอำนาจอนุญาตโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย	98

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.3.3 ผู้พัฒนาโครงการหรือเจ้าของโครงการ	98
4.3.4 บริษัทที่ปรึกษาในการจัดทำรายงาน EIA.....	99
4.3.5 องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม	99
4.3.6 ประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ	100
4.4 ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของกลุ่ม โครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ฯ ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย.....	102
4.4.1 กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Relevant policy framework and procedure: P1)	106
4.4.2 บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและ โครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม (Institutional roles, collaborations and infrastructure: P2).....	111
4.4.3 การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค (Integrating EIA in planning process of local and area development: P3).....	115
4.4.4 การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Identification of financial funds for EIA practice: P4).....	118
4.4.5 การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนได้เสียหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน (Involvement of stakeholders or public participation: P5).....	120
4.4.6 ศักยภาพของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ผู้มีอำนาจ ในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้ (Capacity of EIA in presenting sound and clear, understandable evidence: P6).....	127
4.4.7 การส่งมอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Delivering the EIA report to participating stakeholders: P7)	130
4.4.8 ความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติ และกฎหมายในการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบ สิ่งแวดล้อม (Time enforcement: P8)	132

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.5	ความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาพรวมต่อกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการนำข้อค้นพบจาก EIA ไปใช้ประโยชน์.....	141
4.6	การระบุปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย.....	144
4.6.1	ปัญหาที่พบในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย	144
4.6.2	อุปสรรคที่พบในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย (ในช่วงเวลาที่มีการจัดทำ EIA (พ.ศ. 2537-2558) ที่ได้ศึกษาในงานวิจัยนี้)	145
5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	146
5.1	บทสรุป (Conclusions)	147
5.2	ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา	151
5.3	ข้อเสนอแนะ (Recommendations)	152
5.3.1	แนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย.....	152
5.3.2	ข้อเสนอแนะต่อภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม.....	153
5.3.2.1	ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ.....	153
5.3.2.2	ข้อเสนอแนะต่อภาคเอกชน	154
5.3.2.3	ข้อเสนอแนะต่อภาคประชาชน.....	154
5.3.3	ข้อเสนอในการวิจัยต่อไป (Suggestion for Future studies).....	155
	รายการอ้างอิง.....	157
	ภาคผนวก	
	ภาคผนวก ก. เอกสารรับรองโครงการวิจัยในมนุษย์.....	173
	ก.1 เอกสารรับรองโครงการวิจัยในมนุษย์ ประเภทพิจารณางานวิจัยที่มีความเสี่ยงต่ำ.....	174

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ก.2 เอกสารต่ออายุเอกสารรับรองโครงการวิจัยในมนุษย์ ประเภท พิจารณางานวิจัยที่มีความเสี่ยงต่ำ	176
ภาคผนวก ข. เอกสารสำหรับผู้เข้าร่วมวิจัย.....	178
ข.1 เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้ถูกสัมภาษณ์	179
ข.2 แนวคำถามในการสัมภาษณ์.....	183
ข.3 หนังสือประกาศความยินยอมให้สัมภาษณ์ในโครงการวิจัย	187
ข.4 ภาพรวมของผู้มีส่วนได้เสียที่ตัดสินใจเข้าร่วมการศึกษา	189
ภาคผนวก ค. การกำหนดรหัสข้อมูล	190
ค.1 การสร้างรหัสให้ข้อมูลเบื้องต้น	191
ค.2 การกำหนดรหัสข้อมูลโดยใช้โปรแกรม NVivo	195
ค.3 การสรุปข้อค้นพบที่ได้จากการกำหนดรหัสข้อมูล	196
บทความวิชาการที่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่.....	197
ประวัติผู้เขียน.....	206

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1	21
2.2	28
2.3	29
2.4	45
2.5	46
2.6	52
2.7	53
3.1	61
3.2	66
3.3	70
3.4	74
4.1	85
4.2	88
4.3	89
4.4	94

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.5	97
4.6	100
4.7	103
4.8	104
4.9	133
4.10	139

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
2.1	ลำดับความเป็นมาของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย10
2.2	ขั้นตอนของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย (ตามขอบข่ายของงานวิจัย)..... 12
2.3	ขั้นตอนของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย (ในปัจจุบัน)13
2.4	กระบวนการพิจารณารายงาน EIA กรณี โครงการที่ไม่ต้องขอรับความเห็นชอบ จากคณะรัฐมนตรี.....39
2.5	กระบวนการพิจารณารายงาน EIA กรณี โครงการที่ต้องขอรับความเห็นชอบจาก คณะรัฐมนตรี.....40
2.6	กระบวนการพิจารณารายงาน EIA กรณี โครงการที่ไม่ต้องขอรับความเห็นชอบจาก คณะรัฐมนตรี ในปัจจุบัน41
2.7	กระบวนการพิจารณารายงาน EIA กรณี โครงการที่ต้องขอรับความเห็นชอบจาก คณะรัฐมนตรี ในปัจจุบัน.....42
2.8	ขอบเขตจังหวัดนครราชสีมา44
2.9	แผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดนครราชสีมา มาตรฐาน 1:400,000.....50
2.10	การเปรียบเทียบแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมาฉบับเดิม (พ.ศ. 2553-2556) และแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมาฉบับใหม่ (พ.ศ. 2557-2560)51
2.11	อัตราส่วนของการพัฒนาโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในจังหวัด นครราชสีมา ระหว่าง ปี พ.ศ.2537-255853
3.1	กรอบแนวคิดการทำวิจัย.....59
3.2	ฐานข้อมูลรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (รายงาน EIA) ของโครงการ ที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ ผลกระทบสิ่งแวดล้อม.....65
3.3	แนวโน้มจำนวนของการพัฒนาโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยในจังหวัด นครราชสีมา.....73
3.4	การนำเข้าข้อมูลใน NVivo software.....77

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
3.5 การสร้าง Case เพื่อใส่รายละเอียดของข้อมูลใน NVivo software	77
3.6 การสร้าง Nodes สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลใน NVivo software	78
3.7 การกำหนดรหัสใน NVivo software	78
4.1 ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยของ กลุ่มโครงการประเภทการจัดสรรที่ดิน ๑ (n=9) (จากการวิเคราะห์รายงาน EIA และเอกสารที่เกี่ยวข้อง)	90
4.2 ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ของกลุ่มโครงการประเภทโรงพยาบาล ๑ (n=4) (จากการวิเคราะห์รายงาน EIA และเอกสารที่เกี่ยวข้อง)	91
4.3 ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ของกลุ่มโครงการประเภทโรงแรม ๑ (n=5) (จากการวิเคราะห์รายงาน EIA และเอกสารที่เกี่ยวข้อง)	91
4.4 ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ของกลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ๑ (n=13) (จากการวิเคราะห์รายงาน EIA และเอกสารที่เกี่ยวข้อง)	92
4.5 ตำแหน่งของโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ๑ ที่เป็นกรณีศึกษา	95
4.6 สรุปแนวโน้มประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบ สิ่งแวดล้อมกลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ๑ จากการสัมภาษณ์ กลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 30 ราย	138

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

EIA	=	Environmental Impact Assessment
UNEP	=	United Nations Environment Programme
WHO	=	World Health Organization
กก.วล.	=	คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
คชก.	=	คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
รายงาน ฯ	=	รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
สผ.	=	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
อาคาร ฯ	=	อาคารตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร
การจัดสรรที่ดิน ฯ	=	การจัดสรรที่ดินเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยหรือเพื่อประกอบการพาณิชย์ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน
โรงพยาบาล ฯ	=	โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล
โรงแรม ฯ	=	โรงแรมหรือสถานที่พักตากอากาศตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรม
อาคารอยู่อาศัยรวม ฯ	=	อาคารอยู่อาศัยรวมตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ที่อยู่อาศัยนั้นเป็นปัจจัยหลักที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ที่มีความต้องการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามสถานการณ์การเพิ่มขึ้นของประชากร โดยสถิติข้อมูลจำนวนประชากรจากกรมการปกครองพบว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนมากกว่าสองล้านหกแสนคน และมีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 – 2559 ประชากรในจังหวัดเพิ่มขึ้นจาก 2,546,763 คนเป็น 2,631,435 คน (สำนักบริหารการทะเบียน, 2560) จากการเพิ่มขึ้นของประชากรนั้นส่งผลให้เกิดความต้องการด้านที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น ประกอบกับนโยบายของรัฐบาล (นโยบายความมั่นคงของชีวิตและสังคม) ที่ต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย โดยเน้นความสำคัญในการแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้มีรายได้น้อย จึงได้มีการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัย 10 ปี (พ.ศ. 2559-2568) สำหรับการพัฒนาโครงการด้านที่พักอาศัยในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558)

การพัฒนาโครงการด้านที่พักอาศัยนั้นจัดเป็นประเภทโครงการที่ต้องมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2524, 2535, 2552, 2555, 2561 ทั้งนี้เจ้าของโครงการจะต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเบื้องต้นของรายงาน ฯ แล้วนำเสนอต่อคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงาน ฯ (คชก.) ให้ความเห็นต่อโครงการก่อนที่จะส่งมติความเห็นให้กับหน่วยงานอนุญาต ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พิจารณาก่อนการขออนุญาตก่อสร้างโครงการ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2558; สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม, 2558, Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2018)

การพัฒนาโครงการด้านที่พหุศาสตร์นั้นอาจมีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับ กิจกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงในช่วงเวลาของการก่อสร้างและการดำเนินโครงการ ได้แก่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะก่อสร้าง อาทิ การก่อสร้างอาคาร โดยไม่มีผ้าใบคลุมมิดชิด หรือ มีผ้าใบคลุมแต่มีสภาพชำรุดทำให้ไม่สามารถป้องกันวัสดุตกลงได้, การฟุ้งกระจายของฝุ่นละอองที่มาจากวัสดุก่อสร้าง เช่น หิน ดิน ทราย, การปล่อยน้ำทิ้งโดยไม่มีบำบัด, เสียงดังและความสั่นสะเทือนจากเครื่องจักร, ความสั่นสะเทือนจากการตอกเสาเข็มของ โครงการขนาดใหญ่ (สมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อน, 2555; สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2557ก, 2557ข) และผลกระทบในระยะดำเนินการหลังจากการก่อสร้างโครงการเสร็จสิ้น อาทิ การบดบังทิศทางลม แสงแดด และทัศนียภาพจากโครงการต่อผู้ที่อยู่อาศัยข้างเคียง (สุทธิดา อินทร์ดี, 2555) รวมทั้งการที่เจ้าของโครงการบางรายอาจมีการหลีกเลี่ยงการดำเนินการตามเงื่อนไขการทำ EIA และขาดความตระหนักในการให้ความสำคัญต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมือง (ศรีสุวรรณ จรรยา, 2558) และการระบายน้ำจากพื้นที่โครงการสู่พื้นที่ข้างเคียง เนื่องจากความไม่เหมาะสมของพื้นที่ที่ตั้งโครงการ การจัดสรรที่ดินบนพื้นที่เกษตรกรรม บนพื้นที่น้ำท่วม บนพื้นที่แนวท่อส่งน้ำมัน บนพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของแนวสายส่งไฟฟ้าแรงสูง (ชูรัช รุ่งทิววุฒิ, 2547)

นอกจากนี้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่าการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมยังมีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของรายงาน EIA, ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม, กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน, และประเด็นปัญหาที่พบในการติดตามผลกระทบสิ่งแวดล้อม ดังนี้

ปัญหาด้านคุณภาพของรายงาน EIA พบว่า มีข้อจำกัดของข้อมูล และความไม่สมบูรณ์ของเนื้อหา รายงาน EIA โดยในบางรายงานยังขาดข้อมูลพื้นฐานทางด้านสิ่งแวดล้อมที่จำเป็น ทำให้ผลกระทบที่ได้ออกมามีค่าน้อยกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ส่งผลให้รายงาน ฯ ไม่มีคุณภาพหรือมีคุณภาพต่ำ (World bank, 2012; Zvijaková, Zeleňáková, and Purcz, 2014), ข้อจำกัดทางด้านบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ทำการศึกษา เช่น การที่บริษัทที่ปรึกษาจัดทำรายงาน ฯ ยังขาดแคลนเจ้าหน้าที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในหัวข้อด้านคุณค่าต่อการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และคุณภาพชีวิต และการที่เจ้าของโครงการอาจมองข้ามประเด็นและความสำคัญของการจัดเตรียมข้อมูลที่จำเป็นให้แก่บริษัทที่ปรึกษาจัดทำรายงาน ฯ (ชูรัช รุ่งทิววุฒิ, 2547) รวมทั้งการย่อแบบแปลน และรูปแบบรายการทางด้านวิศวกรรมที่ใช้ประกอบรายงาน ฯ ทำให้เกิดความสับสนและยากในการพิจารณาตรวจสอบข้อมูล (นิรุบล กาญจนางกูรพันธ์, 2553)

ปัญหาด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ขาดการสื่อสารข้อมูลร่วมกันในขั้นตอนการจัดทำรายงาน ฯ เช่น ผู้ออกแบบโครงการ ไม่ได้ออกแบบโครงการให้สอดคล้องกับข้อกำหนดของกฎหมายทางสิ่งแวดล้อม เนื่องจากขาดการสื่อสารกับ

ผู้จัดทำรายงาน ฯ (วีรวรรณ ชูจันทร์, 2550), การไม่แลกเปลี่ยนข้อมูลในการทำงานร่วมกันในการจัดทำรายงาน ฯ ทำให้เกิดการตรวจงานซ้ำซ้อน เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจในการทำงาน ฯ ของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (ธนเดช ศรีคราม, 2555)

ปัญหาด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อม มีสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับที่ค่อนข้างจำกัด (ทศวรรณ เวียงธีรวัฒน์, 2555; สุวิจักขณ์ พูนศรีเกษม, 2556) ที่ผ่านมานี้ในอดีตจะเห็นได้จากกิจกรรมหรือโครงการที่เกิดขึ้นเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะโครงการของภาครัฐนั้นเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการในระดับต่ำ โดยที่ภาครัฐเป็นผู้ริเริ่ม และตัดสินใจให้มีกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาขึ้น แล้วจึงแจ้งให้ประชาชนทราบในภายหลัง (Vatanasapt, 2003 อ้างถึงใน จุฑารัตน์ ชมพันธุ์, 2555) เช่น โครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด ที่พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนถูกจัดให้มีขึ้นหลังจากที่มีการตัดสินใจที่จะก่อสร้างโครงการไปแล้ว ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างโครงการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขึ้น (Chompunth and Chomphan, 2012) โดยภาคประชาชนได้ออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องให้ภาครัฐทบทวนการดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับโครงการดังกล่าว ส่งผลให้โรงไฟฟ้าหินกรูดได้ยุติการก่อสร้างโครงการแล้วในปัจจุบัน (ทิทัมพร รอดขันเมือง, 2557)

ประเด็นปัญหาที่พบในการติดตามผลกระทบสิ่งแวดล้อม เช่น เมื่อการก่อสร้างโครงการด้านที่พักอาศัยแล้วเสร็จ ผู้ประกอบการได้มอบโครงการให้นิติบุคคลดูแล แต่ไม่ได้ส่งมอบรายงาน EIA ให้กับนิติบุคคลของโครงการ ทำให้ไม่ทราบถึงการปฏิบัติตามมาตรการที่ระบุไว้ในรายงาน ฯ และไม่สามารถดำเนินการตามมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่ระบุไว้ในรายงาน ฯ ได้ (ไทยโพสท์, 2555; สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2556) ขณะเดียวกันการส่งรายงานการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการที่ได้รับความเห็นชอบ พบว่ามีเพียงไม่กี่โครงการที่มีการติดตามตรวจสอบมาตรการที่ระบุไว้ในรายงาน ฯ เมื่อเปรียบเทียบจากปริมาณของโครงการที่ผ่านการเห็นชอบแล้ว (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2557)

หากพิจารณาจากประเด็นปัญหาที่พบจากการพัฒนาโครงการประเภทนี้เชื่อมโยงกับจุดมุ่งหมายของการใช้ประโยชน์ข้อค้นพบที่ได้จากกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่จะช่วยในการพิจารณาผลกระทบ ฯ และวางแผนการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในการลงทุนหรือพัฒนาโครงการ พบว่ามีหลายประเด็นที่ยังคงเป็นปัญหาในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประสิทธิภาพของกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ไม่ควรมองข้าม โดยเฉพาะประสิทธิภาพเชิงกระบวนการ (Procedural effectiveness) ที่เป็นพื้นฐานหลักอันจะนำไปสู่การบรรลุประสิทธิภาพของการประเมิน

ผลกระทบ ฯ ในมิติอื่นๆ (Chanchitpricha, 2012) โดยในการประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของกระบวนการประเมินผลกระทบ ฯ นั้น Chanchitpricha and Bond (2013, 2015) ได้เสนอแนะว่าควรมีการพิจารณา 8 องค์ประกอบพื้นฐานหลักสำหรับการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Relevant policy framework and procedure) บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและโครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม (Institutional roles, collaborations and infrastructure) การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค (Integrating EIA in planning process of local and area development) การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Identification of financial funds for EIA practice) การมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องของผู้มีส่วนได้เสียหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน (Involvement of stakeholders or public participation) ศักยภาพของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้ (Capacity of EIA in presenting sound and clear, understandable evidence) การส่งมอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ผู้มีส่วนได้เสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Delivering the EIA report to participating stakeholders) และความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติและกฎหมายในการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Time enforcement)

ดังนั้น การศึกษานี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา โดยศึกษาจากกรณีศึกษาที่ผ่านความเห็นชอบและได้รับการอนุมัติโครงการเรียบร้อยแล้ว และสามารถเข้าถึงข้อมูล EIA โครงการได้จากฐานข้อมูลของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) โดยประยุกต์ใช้เกณฑ์ที่พัฒนาโดย Chanchitpricha and Bond (2015) ในการประเมินประสิทธิผล ฯ เนื่องจากเกณฑ์ดังกล่าวเคยทดลองใช้ในบริบทของประเทศไทยมาแล้ว และการศึกษาเพิ่มเติมจะช่วยต่อยอดพัฒนาองค์ความรู้และกระบวนการในขอบข่ายของงานด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยได้

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ที่ดำเนินการและได้รับความเห็นชอบแล้ว ในช่วงปี พ.ศ. 2537 ถึง พ.ศ. 2558

2. เพื่อระบุปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา ตามกรอบของประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้ในภาพรวม

1.3 คำถามการวิจัย

1. ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย มีแนวโน้มเป็นอย่างไร ปัญหาและอุปสรรคมีอะไรบ้าง?
2. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยมีความคิดเห็นต่อกระบวนการนี้อย่างไร และมี การนำข้อค้นพบจากกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปใช้ประโยชน์อย่างไร
3. การพัฒนา / ปรับปรุงประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยนั้นทำได้อย่างไร ?

1.4 ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ: การศึกษาเพื่อประเมินประสิทธิภาพเชิงกระบวนการในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 31 โครงการ ในช่วงปี พ.ศ. 2537 ถึง พ.ศ. 2558
2. ขอบเขตด้านพื้นที่: โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยในจังหวัดนครราชสีมา
3. ขอบเขตด้านประชากร: ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของกลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ๆ จำนวน 30 ราย
4. ขอบเขตด้านกฎหมาย: กฎหมายที่เกี่ยวข้องที่บังคับใช้ในเวลาที่ศึกษา คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 และประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พ.ศ. 2552, 2555) เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการระเบียบปฏิบัติ รวมทั้งแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ข้อค้นพบจากการศึกษานี้สามารถใช้เป็นข้อมูลป้อนกลับสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนากลไกการดำเนินงานด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำหรับโครงการ ด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยต่อไป
2. ทำให้ทราบแนวทางพัฒนาประสิทธิผลของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการ ด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย เพื่อการพัฒนาในทิศทางที่เหมาะสมต่อไป

บทที่ 2

ปรัชญาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

2.1.1 คำจำกัดความของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

Wathern (1990) อธิบายไว้ว่าเป็นเครื่องมือในการพิจารณาประกอบการจัดการ โครงการ ด้านสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากกิจกรรมของโครงการ โดยมีประเด็นสำคัญสำหรับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ได้แก่ เรื่องกฎหมาย รายละเอียด นโยบาย และแผนงานต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อม

Canter (1996) ให้ความหมายว่าเป็นการประเมินสิ่งแวดล้อมจากแหล่งมลพิษทางน้ำ และการป้องกันสิ่งแวดล้อมด้าน น้ำ ดิน และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการน้ำ และอากาศ เพื่อบรรเทาผลกระทบที่ก่อให้เกิดมลพิษ

Glasson, Therivel and Chadwick (2005) ได้ให้คำจำกัดความว่า คือ เทคนิค หรือกระบวนการในการได้มาซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากโครงการ จากผู้พัฒนาโครงการ หรือจากแหล่งอื่น ๆ ที่นำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการวางแผนประกอบการตัดสินใจว่าจะดำเนินโครงการหรือไม่ เพื่อใช้ประกอบการวางแผนในการจัดการสิ่งแวดล้อม

กนกพร สว่างแจ้ง (2542) อธิบายว่า เป็นระบบที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบทั้งทางบวก และทางลบของโครงการ รวมถึงการจัดหามาตรการในการป้องกัน และเฝ้าระวังผลกระทบของโครงการที่จะเกิดต่อสิ่งแวดล้อม

อุดมศักดิ์ สนิทพงษ์ (2548) ให้ความหมายว่าเป็นมาตรการที่จัดทำขึ้นเพื่อควบคุมผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม โดยจะต้องทำการศึกษาถึงความ เป็นไปได้และความจำเป็นของโครงการหรือกิจการนั้น ๆ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อคุณภาพ สิ่งแวดล้อมทั้งทางด้านกายภาพ และชีวภาพ ผลกระทบต่อสุขภาพ อนามัย ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของมนุษย์

ฉัตรไชย รัตนไชย (2553) อธิบายว่าเป็น กระบวนการวิเคราะห์ และทำนายเพื่อประเมิน ขนาดของความสำคัญของผลกระทบที่มาจากโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ที่มีต่อ สิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย และคุณภาพชีวิต รวมทั้งการเสนอมาตรการป้องกันและติดตาม ตรวจสอบผลกระทบ เพื่อให้อยู่ในรูปแบบของข้อมูลที่สามารถสื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจได้

ฉวีลวดี บุรีกุล และคณะ (2557) เสนอว่า เป็นการใชหลักวิชาการในการทำนายหรือคาดการณ์ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบจากการดำเนินโครงการ ที่จะมีผลต่อสิ่งแวดล้อมในทุกด้าน ทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สุขภาพ วิถีชีวิต เพื่อหาทางป้องกันผลกระทบในทางลบหรือที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจเกิดขึ้น ให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด หรือป้องกันไม่ให้เกิด หรือหาแนวทางลดผลกระทบเหล่านั้น โดยมีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

กองพัฒนาระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (2562) ให้ความหมายว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการศึกษาและประเมินผลจากการดำเนินโครงการหรือกิจการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต ของประชาชนหรือชุมชน โดยพิจารณาประเด็นปัญหาจากโครงการที่จะเกิดขึ้นว่าจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด เพื่อจัดหามาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม และเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจการลงทุนหรือพัฒนาโครงการ รวมทั้งเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในขั้นตอนการอนุมัติ/อนุญาตของหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมาย

จากคำจำกัดความและคำอธิบายที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมหมายถึง การคาดการณ์และการประเมินผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบของโครงการก่อนที่จะมีการริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งเป็นการคาดการณ์และประเมินผลกระทบที่จะมีผลต่อสิ่งแวดล้อมในทุก ๆ ด้าน ในบริเวณพื้นที่ที่ตั้งของโครงการ และบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงโดยรอบโครงการ ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันว่า ผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจจะได้พิจารณาอย่างรอบคอบถึงผลกระทบของโครงการหรือกิจกรรมที่จะมีผลต่อสิ่งแวดล้อมก่อนที่จะทำการอนุมัติให้ดำเนินโครงการหรือกิจกรรมตามที่มีผู้ขออนุญาตดำเนินการนั้น ๆ เพื่อที่จะได้หาทางป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ

2.1.2. ความเป็นมาและจุดมุ่งหมายของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

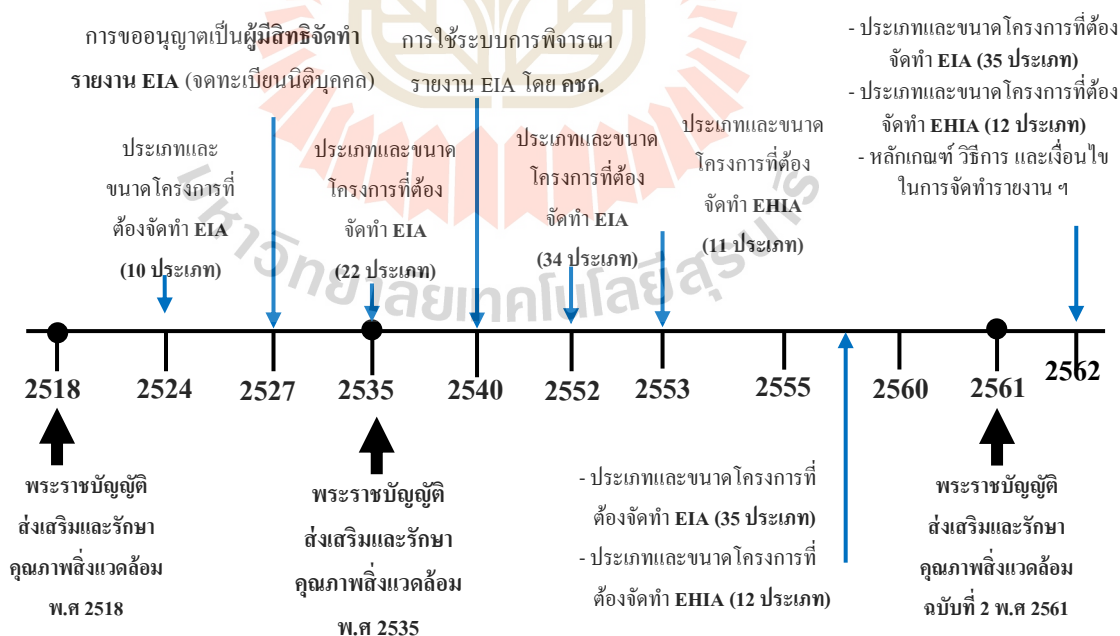
กระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้นได้มีการปรับปรุงและพัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เช่น การป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม สภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม และการเมือง ซึ่งจะต้องมีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่องเพื่อที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจที่สำคัญ พร้อมกับการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Cashmore, 2004) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการนำปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมมาช่วยในการวางแผนโครงการและตัดสินใจดำเนินโครงการ และเป็นการสนับสนุนหลักการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม (สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม, 2558)

สำหรับจุดเริ่มต้นของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นครั้งแรกที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ. 2512 (ค.ศ. 1969) เนื่องจากการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในประเทศ ทำให้เกิดของเสียจากกระบวนการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตโดยรอบ ทำให้เกิดการผลักดันให้มีการปรับปรุงกฎหมายทางด้านสิ่งแวดล้อมขึ้น ส่งผลให้มีการออกพระราชบัญญัตินโยบายสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (National Environmental Policy Act: NEPA) ที่มีสาระสำคัญในการนำประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมเข้ามาสู่กระบวนการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ โดยใช้รูปแบบวิธีแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary) เพื่อเป็นหลักประกันว่ากิจกรรมหรือโครงการเหล่านั้นจะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งจัดตั้งหน่วยงานทางด้านสิ่งแวดล้อมที่มีชื่อว่า Council on Environmental Quality (CEQ) เป็นหน่วยงานหลักในการกำกับดูแล ในการจัดทำนโยบาย แผนงาน และนำมาตรการป้องกันสิ่งแวดล้อมบังคับใช้ตามกฎหมาย โดยโครงการที่ต้องมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศสหรัฐอเมริกาในระยะแรกนั้นมีเฉพาะโครงการที่เป็นของรัฐ เช่น โครงการก่อสร้างเขื่อน ทางหลวง และโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์ จากจุดเริ่มต้นนี้ทำให้การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้แพร่หลายไปยังหลายองค์กร และประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก (กนกพร สว่างแจ้ง, 2542; Canter, 1996; Glasson et al., 2005; Lawrence, 2013)

2.1.3 ความเป็นมาของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย

ในประเทศไทยมีการประกาศใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2518 โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ที่มีบทบาทหน้าที่ในการเสนอแนะนโยบาย และความเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้ความเห็นกับโครงการที่อาจส่งผลเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม (กนกพร สว่างแจ้ง, 2542) หลังจากนั้นปี พ.ศ. 2524 มีการเริ่มใช้ระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการบางประเภทที่เข้าข่ายต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (ต่อไปนี้จะใช้คำว่า “รายงาน EIA” แทนคำว่า “รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม”) โดยออกประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน (ปัจจุบันคือกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) กำหนดประเภทและขนาดโครงการที่ต้องจัดทำรายงาน EIA พ.ศ. 2524 จำนวน 10 ประเภท และในปี พ.ศ. 2527 ได้ออกกฎกระทรวงสำหรับการขออนุญาตเป็นผู้มีสิทธิจัดทำรายงาน EIA ซึ่งต้องจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ภายหลังจากได้มีการปรับปรุงแก้ไขเป็น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 หลังจากนั้นได้มีประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนดประเภทและขนาดของโครงการที่ต้องจัดทำรายงาน EIA จำนวน 22 ประเภท และมีการใช้ระบบการพิจารณา

รายงาน EIA โดยคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงาน EIA (คชก.) ตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 ต่อมาในปีพ.ศ. 2552 ได้มีการปรับปรุงประกาศ ฯ กำหนดประเภทและขนาดของโครงการที่ต้องจัดทำรายงาน EIA เพิ่มเติมจากเดิมจำนวน 22 ประเภทเป็น 34 ประเภท และออกประกาศ ฯ กำหนด ประเภทและขนาดของโครงการที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (รายงาน EHIA) ตามมาตรา 67 ของรัฐธรรมนูญ ปี 2550 จำนวน 11 ประเภท ในปี พ.ศ. 2553 ภายหลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2555-2560 ได้มีการปรับปรุงและแก้ไขประกาศ ฯ กำหนดประเภทและขนาดของโครงการที่ต้องจัดทำรายงาน EIA เป็น 35 ประเภท และโครงการที่ต้องจัดทำรายงาน EHIA เป็น 12 ประเภท รวมทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการในการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นและรายงาน EIA ในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม กฎหมายฉบับปัจจุบันคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2561 หลังจากนั้น ในปี 2562 ได้ออกประกาศ ฯ กำหนดประเภทและขนาดของโครงการที่ต้องจัดทำ EIA เป็น 35 ประเภท และโครงการที่ต้องจัดทำรายงาน EHIA เป็น 12 ประเภท รวมทั้งหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำรายงาน ฯ ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2562 แสดงรายละเอียดของลำดับความเป็นมาของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ดังรูปที่ 2.1

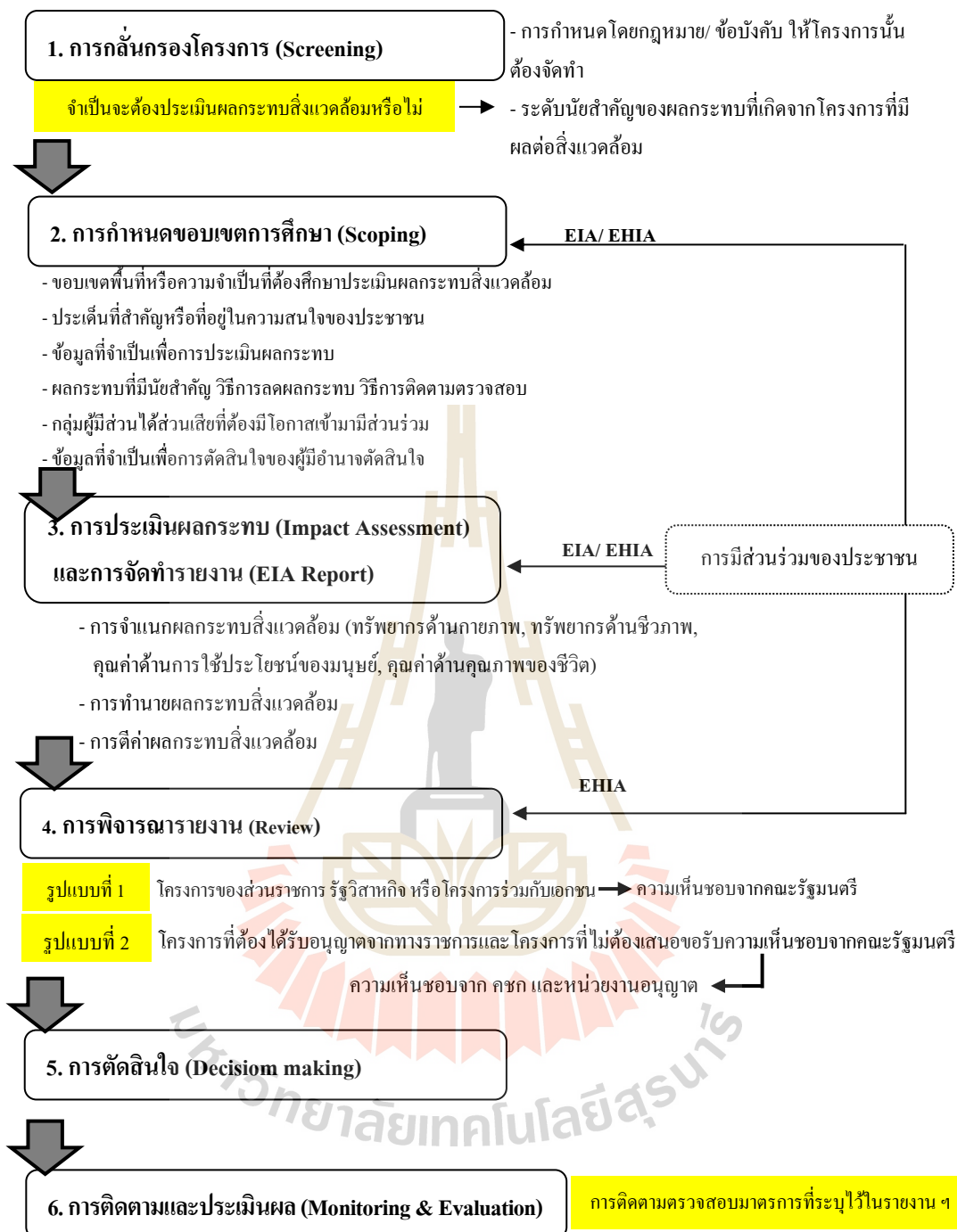

รูปที่ 2.1 ลำดับความเป็นมาของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย

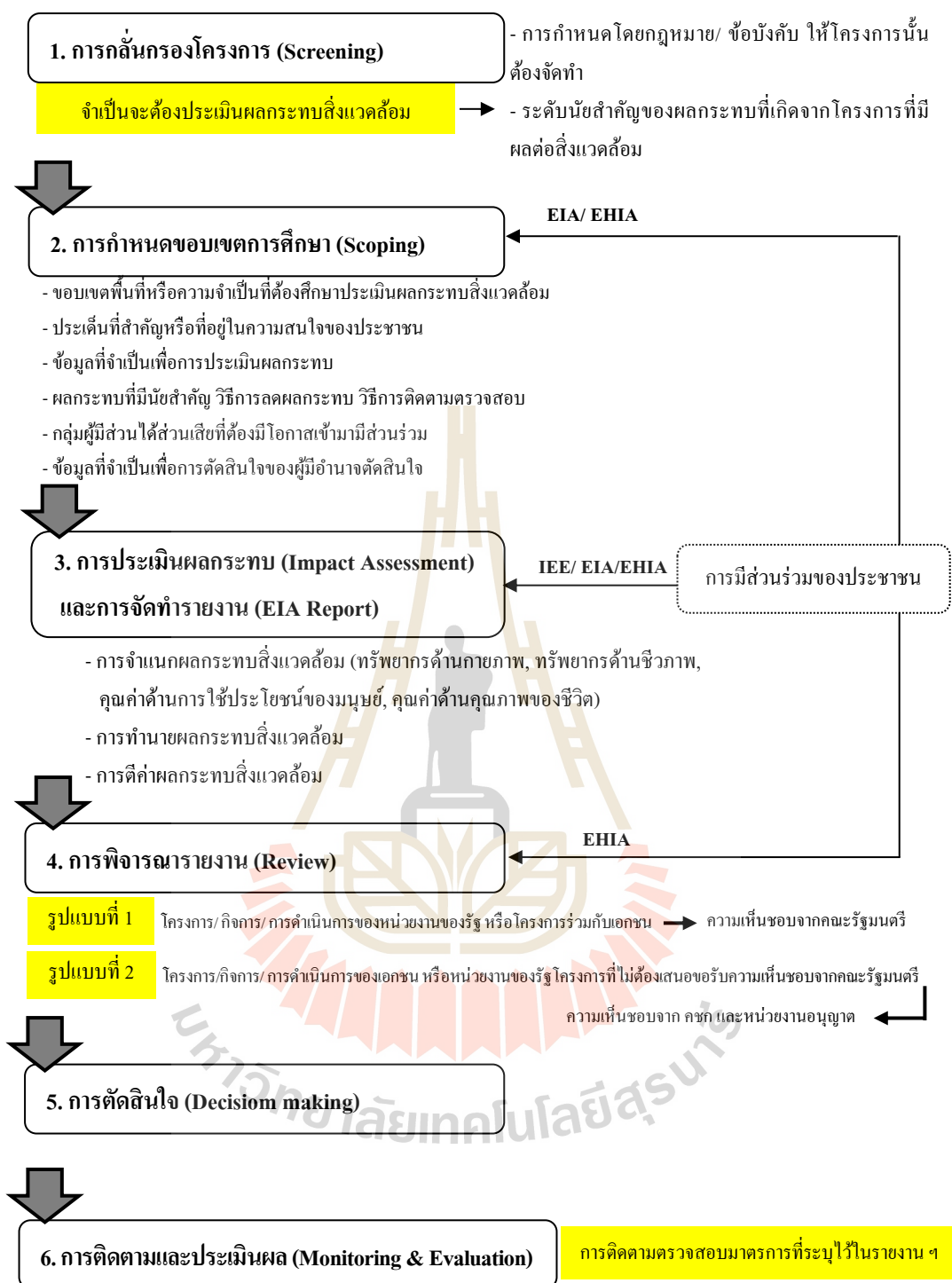
(ข้อมูล ณ วันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2563)

2.1.4 ขั้นตอนของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย

ขั้นตอนการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นขั้นตอนที่แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนสากลที่กำหนดเป็นกฎหมาย ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมายของประเทศนั้นๆ สำหรับประเทศไทยนั้นการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีลำดับขั้นตอนสำคัญอยู่ 6 ขั้นตอน ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องจัดให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความเหมาะสม โดยขั้นตอนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามขอบข่ายของงานวิจัยนี้ มีการกำหนดให้โครงการต้องมีการดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างน้อย 2 ครั้ง โดย ครั้งที่ 1 ในขั้นตอนการกำหนดขอบเขตการศึกษา (Scoping) และ ครั้งที่ 2 ในการประเมินผลกระทบ (Impact Assessment) และการจัดทำรายงาน (EIA Report) (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554ก หน้า 28-29) แสดงดังรูปที่ 2.2 สำหรับขั้นตอนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน นั้นตามประกาศสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม กำหนดให้ต้องมีการจัดการดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน อย่างน้อย 2 โดย ครั้งที่ 1 ในขั้นตอนการกำหนดขอบเขตการศึกษา (Scoping) เพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อร่างข้อเสนอโครงการ รายละเอียด โครงการ ขอบเขตการศึกษา และการประเมินทางเลือกโครงการ และ ครั้งที่ 2 ในการประเมินผลกระทบ (Impact Assessment) และการจัดทำรายงาน (EIA Report) เพื่อเป็นการรับฟังความคิดเห็นต่อการจัดทำร่างรายงาน และมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม แสดงดังรูปที่ 2.3

รูปที่ 2.2 ขั้นตอนของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย (ตามขอบข่ายของงานวิจัย) (ดัดแปลงจาก ฉัตรไชย รัตนไชย, 2553 หน้า 21-27; สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554ก หน้า 28-29, กองพัฒนาระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม, 2562)

รูปที่ 2.3 ขั้นตอนของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย (ในปัจจุบัน)
 (ดัดแปลงจาก สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,
 2562 หน้า 13-83 ; Office of Natural Resources and Environmental Policy and
 Planning, 2018 p. 3-16)

จากรูปที่ 2.2 และ 2.3 ขั้นตอนของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย มีรายละเอียดดังนี้

1) การคัดกรองโครงการ (Screening) ในขั้นตอนนี้เป็นการพิจารณาว่าโครงการที่จะพัฒนาขึ้นนั้นมีความจำเป็นจะต้องประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมหรือไม่ โดยพิจารณาโครงการที่กำลังจะพัฒนาว่าอาจก่อให้เกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด จากการกำหนดโดยกฎหมาย ขอบบังคับ ให้โครงการนั้นต้องจัดทำ และระดับนัยสำคัญของผลกระทบที่เกิดจากโครงการที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งเป็น 3 ระดับคือ

(1.1) รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น (Initial Environmental Examination: IEE) สำหรับโครงการบางประเภทที่มีผลกระทบสิ่งแวดล้อมไม่มาก เช่น โครงการสนามบินน้ำทุกขนาด โครงการเหมืองแร่บางประเภท เป็นต้น หรือโครงการขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

(1.2) รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) สำหรับโครงการหรือกิจการ จำนวน 35 ประเภทและขนาดโครงการ

(1.3) รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ (Environmental Health Impact Assessment: EHIA) จำนวน 12 ประเภทและขนาดโครงการ

ทั้งนี้ งานวิจัยนี้จะมุ่งประเด็นศึกษาด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จึงไม่ได้รวมประเด็นรายละเอียดอื่น ๆ ที่ครอบคลุมการจัดทำ EHIA ไว้ในการศึกษานี้

2) การกำหนดขอบเขต (Scoping) เป็นการกำหนดขอบเขต และประเด็นสำคัญที่จะต้องทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำหรับการจัดทำรายงาน ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญ และจำเป็นต้องทำตั้งแต่ระยะแรกๆ ของการดำเนินโครงการเนื่องจากเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3) การประเมินผลกระทบ (Impact Assessment) และการจัดทำรายงาน (EIA Report) การประเมินผลกระทบ (Impact Assessment) เป็นการทำนายผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ได้แก่ การคาดการณ์หรือการทำนายถึงการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากโครงการ โดยจะต้องพิจารณาว่าผลกระทบนั้นเป็นผลกระทบระยะสั้น (Short Term Impacts) ผลกระทบระยะยาว (Long Term Impacts) หรือผลกระทบสะสม (Cumulative Impacts) หรือไม่ ในขั้นการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้นจะต้องมีการสำรวจสภาพแวดล้อมปัจจุบันของโครงการแล้วทำการอธิบายว่าสภาพแวดล้อมในปัจจุบันของโครงการเป็นอย่างไร พร้อมทั้งดำเนินการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้น และอธิบายว่าโครงการจะมีกิจกรรมอะไรบ้างที่อาจส่งผลกระทบต่อ

สิ่งแวดล้อมทั้งในช่วงก่อสร้างและดำเนิน โครงการ ซึ่งหลังจากทราบขนาดของผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแต่ละตัวแปรแล้ว ทำการรวบรวมผลกระทบของตัวแปรทั้งหมด เพื่อพิจารณาผลกระทบทั้งโครงการว่ามีผลดีหรือผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไรบ้าง ก่อนการจัดทำรายงาน (EIA Report)

ทั้งนี้ รายงาน EIA จะต้องมีการนำส่งให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) เพื่อเสนอให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงาน EIA (คชก.) พิจารณาให้ความเห็นชอบรายงานฯ จากนั้นนำเสนอให้ผู้มีอำนาจในการอนุมัติ/ อนุญาตโครงการใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจอนุมัติ/ อนุญาตโครงการต่อไป

สำหรับรายละเอียดของรายงาน EIA ที่กำหนดโดย สผ. นั้น ประกอบด้วย รายงานฉบับย่อ และรายงานฉบับหลัก โดยมีหัวข้อที่เป็นสาระสำคัญ ได้แก่ บทนำ ที่ตั้งโครงการ รายละเอียดโครงการ สภาพแวดล้อมปัจจุบัน ทางเลือกในการดำเนิน โครงการ การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม มาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม มาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม และตารางสรุปผลกระทบที่สำคัญพร้อมด้วยมาตรการ รวมทั้งเอกสารหลักฐานต่าง ๆ โดยการจัดทำรายงาน EIA จะต้องจัดทำโดยนิติบุคคลผู้มีสิทธิทำรายงานที่ได้รับอนุญาตจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)

4) การพิจารณารายงาน EIA (Review) เป็นกระบวนการพิจารณาตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่าการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินการถูกต้องครบถ้วนตามหลักวิชาการ โดยคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงาน EIA (คชก.) ที่แต่งตั้งโดยคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ/ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการที่เกี่ยวข้อง และเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจอนุญาตตามกฎหมายสำหรับโครงการหรือกิจการนั้น ๆ ซึ่งขั้นตอนการพิจารณา แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 กรณีโครงการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือโครงการร่วมกับเอกชน ที่ต้องเสนอขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และรูปแบบที่ 2 กรณีโครงการที่ต้องได้รับอนุญาตจากทางราชการและโครงการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจซึ่งไม่ต้องเสนอขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี หรือโครงการหรือกิจการซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากทางราชการตามกฎหมายก่อนเริ่มการก่อสร้างหรือดำเนินการ

5) การตัดสินใจ (Decision making) เป็นการตัดสินใจอนุมัติ หรืออนุญาตให้ดำเนินการโครงการซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กำหนดให้หน่วยงานซึ่งมีอำนาจอนุญาตนำ

มาตรการที่เสนอไว้ในรายงาน EIA ไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการอนุญาต หรือต่ออายุใบอนุญาต สำหรับการดำเนินโครงการหรือกิจการ

6) การติดตามและประเมินผล (Monitoring & Evaluation) คือ เมื่อโครงการได้รับอนุมัติ หรืออนุญาตให้ดำเนินการแล้ว จะต้องปฏิบัติตามมาตรการต่าง ๆ ที่เสนอไว้ในรายงาน EIA ใน ขั้นตอนนี้คือการพิจารณาข้อกำหนดในมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมในเล่ม รายงาน ฯ ว่ามีการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นหรือไม่อย่างไร เช่น มาตรการ ติดตามตรวจสอบเรื่องการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสีย ที่มีประสิทธิภาพและสามารถบำบัดน้ำเสียให้ คุณภาพมาตรฐานที่กำหนด เป็นต้น

จากขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าขั้นตอนของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้น กำหนดขึ้นเพื่อทำการจำแนก และอธิบายผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งคุณค่าต่าง ๆ ของมนุษย์ที่อาจจะเกิดขึ้นหรืออาจเกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องมาจากพัฒนาโครงการพัฒนานั้น ๆ

2.2 ประสิทธิภาพของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Effectiveness of environmental impact assessment)

2.2.1 คำจำกัดความของประสิทธิภาพของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

Sadler (1996) ระบุว่าประสิทธิภาพของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้นครอบคลุม 3 มิติ ได้แก่ ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการ ประสิทธิภาพเชิงบรรลุจุดหมายของการประเมินผลกระทบฯ (มีการนำข้อค้นพบไปใช้ในกระบวนการตัดสินใจและป้องกันคุณภาพสิ่งแวดล้อม) และ ประสิทธิภาพเชิงประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรนั่นคือ ผลลัพธ์จากกระบวนการ EIA เกิดความคุ้มค่าต่อค่าใช้จ่ายและเวลาที่ลงทุนไปในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

Wimbush and Watson (2000) เสนอว่า ประสิทธิภาพของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม คือ ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา นโยบาย โครงการ และแผนงาน โดยใช้ข้อค้นพบจากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพมาประกอบกระบวนการตัดสินใจ

Owens and Cowell (2002) เสนอว่า ประสิทธิภาพของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม นั้นมีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินทำให้มั่นใจว่าการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

Partidário, (2000) และ Van Burren and Nooteboom, (2009) ได้เสนอไว้ว่า ประสิทธิภาพของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นการพิจารณาจากผลการนำผลของงาน โครงการ หรือ กิจกรรม ที่ได้รับเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

UNEP (2002 p. 3) กล่าวไว้ว่า ประสิทธิภาพของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้นคือการบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การกำหนดประสิทธิภาพในการตรวจสอบที่สามารถอ้างอิงข้อมูลให้กับผู้มีอำนาจตัดสินใจ หรือ หลักการและเกณฑ์ของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่มีการนำมาปฏิบัติที่ดี

Chanchitpricha (2012) สรุปไว้ว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการประเมินผลกระทบ ฯ (เช่น การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ) หมายถึง การที่กระบวนการประเมินผลกระทบ ฯ นั้นมีการดำเนินการตามหลักการและขั้นตอนที่เหมาะสมทำให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ โดยที่ข้อค้นพบจากกระบวนการนั้น มีส่วนในการนำไปใช้พิจารณาประกอบกระบวนการตัดสินใจ เกี่ยวกับการพัฒนาในระดับต่างๆ รวมถึงการที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องเกิดความพอใจ ให้การยอมรับ และเกิดการเรียนรู้จากการที่ได้มีส่วนร่วมกับกระบวนการประเมินผลกระทบ ฯ นั้น และมองเห็นความสำคัญที่แท้จริงของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (และสุขภาพ) ซึ่งในกระบวนการดังกล่าว มีการใช้ทรัพยากรที่จำเป็นอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด

จากความหมายของประสิทธิภาพของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม หมายถึงการที่กระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมนำมาซึ่งข้อค้นพบที่เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกส่วน และสามารถนำข้อค้นพบไปสู่การพิจารณาในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อให้การพัฒนา นั้น ๆ เกิดผลกระทบเชิงลบน้อยที่สุด และมีการดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่พึงปรารถนา

2.2.2 มิติของประสิทธิภาพของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

การประเมินประสิทธิภาพของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีการพัฒนาหลักเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพเป็นครั้งแรกโดย Sadler (1996) ซึ่งได้แบ่งมิติของการประเมินประสิทธิภาพ ออกเป็น 3 มิติ คือ ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการ (Procedural Effectiveness), ประสิทธิภาพเชิงการใช้งานได้จริงตามวัตถุประสงค์หลักของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Substantive Effectiveness), และประสิทธิภาพเชิงการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ (Transactive Effectiveness) โดย Baker and McLlland (2003) ได้นำมิติของการประเมินประสิทธิภาพของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมาประยุกต์ใช้กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมิน

ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการเหมืองแร่ ในรัฐบริติชโคลัมเบีย ประเทศแคนาดา โดยได้เพิ่มประสิทธิผลเชิงกฎเกณฑ์ (Normative Effectiveness) เข้าไปเป็นอีกมิติหนึ่งของการประเมินประสิทธิผล หลังจากนั้น Chanchitpricha and Bond (2013) ได้รวบรวมและอธิบายรายละเอียดมิติของประสิทธิผลที่สามารถนำมาใช้ในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านต่าง ๆ เช่น SEA, EIA และ HIA โดยจำแนกเป็น 4 มิติหลัก ได้แก่ ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการ (Procedural Effectiveness) เน้นในเรื่องของการดำเนินการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามหลักการ ข้อกำหนด และขั้นตอนที่มีการกำหนดไว้ และเป็นที่ยอมรับตามหลักวิชาการ หรือแนวทาง (Guideline) หรือกฎระเบียบ (Regulation) ที่มีการกำหนดไว้ในบริบทนั้น ๆ, ประสิทธิภาพเชิงการใช้งาน ได้จริงตามวัตถุประสงค์หลักของการประเมินผลกระทบ (Substantive Effectiveness) เน้นการนำผลที่ได้ (Findings) จากกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมาใช้ประกอบกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการ, ประสิทธิภาพเชิงการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ (Transactive Effectiveness) เน้นในเรื่องของการใช้ทรัพยากรต่างๆ เช่น กำลังคน เวลา และเงิน อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเชิงกฎเกณฑ์และยึดเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่พัฒนาจากการรับรู้และเรียนรู้เมื่อได้ปฏิบัติจริง (Normative Effectiveness) เน้นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและสังคมเมื่อมีการเรียนรู้ รับรู้คุณค่า และปรับแนวคิดเมื่อได้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้จากการศึกษาที่เกี่ยวข้อง พบว่า การประเมินประสิทธิผลของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยส่วนใหญ่จะเน้นความสำคัญไปที่คุณภาพของรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Lee, Colley, Bonde and Simpson, 1999; World bank, 2012) โดยอ้างอิงกับข้อกำหนด กฎหมายและกฎระเบียบ ขั้นตอนในการบริหารและการกำกับดูแลของนโยบายทางด้านการเมืองของแต่ละประเทศที่มีบริบทต่างกัน (Sadler, 1996; Bond, Morrison and Pope, 2012; Chanchitpricha and Bond, 2013; Loomis and Dziedzic, 2018)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเน้นศึกษาประสิทธิผลของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมประเภทประสิทธิผลเชิงกระบวนการ เนื่องจากประสิทธิผลเชิงกระบวนการนั้นเป็นเกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบที่มีการดำเนินการให้สอดคล้องกับ กรอบนโยบาย หรือกฎหมาย ขั้นตอนตามระเบียบปฏิบัติ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าผลจากการประเมินผลกระทบนั้นมีความโปร่งใส สามารถพิสูจน์ได้โดยการตรวจสอบจากคุณภาพของรายงาน EIA ข้อกำหนด กฎหมายและกฎระเบียบ ขั้นตอนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม การศึกษาประสิทธิผลเชิงกระบวนการนี้จึงเป็นวิธีการที่เหมาะสม

สำหรับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เนื่องจากประเทศไทยได้มีกฎหมายบังคับใช้เกี่ยวกับการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการแต่ละประเภทโดยเฉพาะ

2.2.3 ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Procedural Effectiveness)

การประเมินประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นการประเมินที่มุ่งเน้นไปยังผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามกรอบแนวปฏิบัติ, ขั้นตอน, วิธีการ ตามหลักการทางวิชาการ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ หรือข้อกำหนดของกฎหมาย (Sadler, 1996, Bond et al., 2012; Chanchitpricha and Bond, 2013) บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Marara et al., 2011) ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของประสิทธิภาพเชิงกระบวนการในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ได้แก่ หลักการและแนวทางในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับบริบทของสภาพเศรษฐกิจและสังคม การเมืองและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ (Morgan, 2012; Mao et al., 2015; Loomisa and Dziedzic, 2018)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ได้แก่ บริบทนโยบายทางการเมืองของแต่ละประเทศ (Morgan, 2012 และ Mao et al., 2015) บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Marara et al., 2011) งบประมาณและเวลาที่ใช้ในการดำเนินการที่เกี่ยวข้อง (Harmer, 2005; Zvijaková et al., 2014) ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ Chanchitpricha (2012) และ Chanchitpricha and Bond (2013, 2015) ที่ระบุว่าปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้น ประกอบด้วย กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P1), บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและ โครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม (P2), การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค (P3), ภาระของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P4), การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน (P5), สักยภาพของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้ (P6), การส่งมอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ผู้มีส่วนได้เสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P7) และความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติและกฎหมายในการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P8)

2.2.4 ปัจจัยขับเคลื่อนกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) ที่สอดคล้องกับ Procedural effectiveness ในบริบทของไทย

หากพิจารณาตามบริบทของประเทศไทย และขอบข่ายของงานวิจัยนี้ เกณฑ์การประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการที่พัฒนาโดย Chanchitpricha and Bond (2013) ดังแสดงในหัวข้อ 2.2.3. สามารถสะท้อนการขับเคลื่อนกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย (ระหว่าง พ.ศ. 2537-2558 ซึ่งเป็นช่วงเวลาของการศึกษาของงานวิจัยนี้) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ดังนี้

2.2.4.1 กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับการวิจัยนี้ ได้แก่ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงาน EIA ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยครอบคลุมระยะเวลาในช่วงปีพ. ศ. 2537 – 2558

1) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของ โครงการที่เป็นกรณีศึกษา

ส่วนที่ 1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 (โดยในปัจจุบันนี้ได้แก้ไขรายละเอียดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และประกาศใช้รายละเอียดตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2561 แทน)

ส่วนที่ 2 ประกาศกระทรวงต่างๆ ที่ออกมาเพื่อรองรับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติหรือมาตราที่กล่าวถึงในรัฐธรรมนูญ เช่น ประกาศกำหนดประเภท และขนาดของโครงการหรือกิจการ ซึ่งต้องจัดทำรายงาน EIA จำนวน 35 ประเภท ในปี พ.ศ. 2555 ประกาศหลักเกณฑ์และวิธีการในการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงาน IEE และรายงาน EIA ในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ในกรุงเทพมหานคร ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และในจังหวัดอื่น ๆ นอกจากนั้นยังมีการแก้ไขคำนิยาม ขนาดของโครงการ หลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ ในปี พ.ศ. 2556 และการปรับเปลี่ยนประเภทของโครงการที่เข้าข่ายต้องจัดทำรายงาน ฯ จำนวน 1 ประเภท รวมทั้งหมดเป็น 36 ประเภท ในปี 2557 และได้มีการประกาศยกเลิกประเภทที่ 36 ในปี 2558 รวมทั้งการแก้ไขรายละเอียดของประเภทโครงการลำดับที่ 18 ในปี 2558 และลำดับที่ 8 และลำดับที่ 20.7 ในปี 2560 (ซึ่งในปัจจุบันได้ออกประกาศ ฯ กำหนดประเภทและขนาดของโครงการที่ต้องจัดทำ EIA เป็น 35 ประเภท และโครงการที่ต้องจัดทำรายงาน EHIA เป็น 12 ประเภท รวมทั้ง

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำรายงาน ฯ ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2562 เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และภาคอุตสาหกรรม) โดยในกรอบระยะเวลาที่ศึกษานั้นมีการกำหนดประเภท และขนาดของโครงการที่เข้าข่ายต้องจัดทำรายงาน EIA มีจำนวนทั้งสิ้น 35 ประเภท

สำหรับรายละเอียดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของกรณีศึกษาแสดงดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย

ลำดับ	กฎหมาย	รายละเอียด	สถานะปัจจุบัน
1	พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535	หมวด 3 ส่วนที่ 4 มาตรา 46 ถึงมาตรา 51 นั้นกล่าวถึงบัญญัติเกี่ยวกับการทำรายงาน EIA มาตรา 46 บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดประเภทและขนาดของโครงการส่วนราชการรัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนที่มีผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องจัดทำรายงาน EIA เพื่อเสนอขอความเห็นชอบตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้ มาตรา 47 ถึงมาตรา 49 ให้รัฐมนตรีตามความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจออกประกาศเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการระเบียบปฏิบัติและแนวทางการจัดทำรายงาน EIA มาตรา 50 เมื่อคณะกรรมการฯ ให้ความเห็นชอบในรายงาน EIA แล้วให้หน่วยงานตั้งอนุญาตโครงการได้ มาตรา 51 รายงาน EIA ต้องกระทำหรือได้รับการรับรองโดยบุคคลซึ่งได้รับอนุญาตให้เป็นผู้อำนวยการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม	มีผลบังคับใช้ในช่วงเวลาที่ดำเนินการศึกษาแต่ในปัจจุบันได้ยกเลิกรายละเอียดในส่วนนี้

ตารางที่ 2.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการ
ชุมชนและที่พักอาศัย (ต่อ)

ลำดับ	กฎหมาย	รายละเอียด	สถานะปัจจุบัน*
2	ประกาศกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555	เรื่อง กำหนดประเภท และขนาดของ โครงการหรือ กิจการ ซึ่งต้องจัดทำรายงาน EIA และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงาน EIA จำนวน 35 ประเภท	ยกเลิกแล้ว
3	ประกาศคณะกรรมการ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับ ที่ 1 พ.ศ. 2555	เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการ ในการแต่งตั้ง คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงาน IEE และ รายงาน EIA ในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม	ยังมีผลบังคับใช้
4	ประกาศกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2556	เรื่อง กำหนดประเภท และขนาดของ โครงการหรือ กิจการ ซึ่งต้องจัดทำรายงาน EIA และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงาน EIA การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของโครงการลำดับ ที่ 14 ในประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555	ยกเลิกแล้ว
5	ประกาศกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2556	เรื่อง กำหนดประเภท และขนาดของ โครงการหรือ กิจการ ซึ่งต้องจัดทำรายงาน EIA และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงาน EIA การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของโครงการลำดับ ที่ 25 ในประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555	ยกเลิกแล้ว
6	ประกาศคณะกรรมการ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับ ที่ 1 พ.ศ. 2556	เรื่อง แก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์ และวิธีการในการ แต่งตั้งคณะกรรมการชำนาญการพิจารณารายงาน EIA โดยให้ยกเลิกข้อ 3 ในประกาศคณะกรรมการ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 40 พ.ศ. 2554	ยังมีผลบังคับใช้
7	ประกาศคณะกรรมการ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับ ที่ 2 พ.ศ. 2557	เรื่อง แก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์ และวิธีการในการ แต่งตั้งคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงาน EIA การเปลี่ยนแปลงรายละเอียด ข้อ 2 วรรค ใน ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 40 พ.ศ. 2554	ยังมีผลบังคับใช้
8	ประกาศกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2557	เรื่อง กำหนดประเภท และขนาดของ โครงการหรือ กิจการ ซึ่งต้องมีการจัดทำรายงาน EIA และ หลักเกณฑ์วิธีการระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการ จัดทำรายงาน EIA การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของ โครงการลำดับที่ 3 ในประกาศกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555	ยกเลิกแล้ว

ตารางที่ 2.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการ
ชุมชนและที่พักอาศัย (ต่อ)

ลำดับ	กฎหมาย	รายละเอียด	สถานะปัจจุบัน*
9	ประกาศกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2557	เรื่อง กำหนดประเภท และขนาดของ โครงการหรือกิจการ ซึ่งต้องจัดทำรายงาน EIA และหลักเกณฑ์วิธีการ ระเบียบ ปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงาน EIA การ เปลี่ยนแปลงรายละเอียดของโครงการลำดับที่ 1 ในหัวข้อ ย่อย 1.5 ในประกาศกระทรวงทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555	ยกเลิกแล้ว
10	ประกาศกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2557	เรื่อง กำหนดประเภท และขนาดของ โครงการหรือกิจการ ซึ่งต้องจัดทำรายงาน EIA และหลักเกณฑ์วิธีการ ระเบียบ ปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงาน EIA จำนวน 1 ประเภท เป็น โครงการประเภทที่ 36	ยกเลิกแล้ว
11	ประกาศคณะกรรมการ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2558	เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการ ในการแต่งตั้งคณะกรรมการ ผู้ชำนาญการพิจารณารายงาน IEE และรายงาน EIA ใน เขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยให้ยกเลิกประกาศ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2555	ยังมีผลบังคับใช้
12	ประกาศคณะกรรมการ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2558	เรื่อง หลักเกณฑ์ และวิธีการ ในการแต่งตั้งคณะกรรมการ ผู้ชำนาญการพิจารณารายงาน EIA ด้านอาคาร การจัดสรร ที่ดิน และบริการชุมชน กรุงเทพมหานคร	ยังมีผลบังคับใช้
13	ประกาศคณะกรรมการ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2558	เรื่อง หลักเกณฑ์ และวิธีการ ในการแต่งตั้งคณะกรรมการ ผู้ชำนาญการพิจารณารายงาน EIA ด้านอุตสาหกรรม และ ระบบสาธารณูปโภคที่สนับสนุน ในพื้นที่เขตพัฒนา เศรษฐกิจพิเศษ	ยังมีผลบังคับใช้
14	ประกาศกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2558	เรื่อง กำหนดประเภท และขนาดของ โครงการหรือกิจการ ซึ่งต้องจัดทำรายงาน EIA และหลักเกณฑ์วิธีการ ระเบียบ ปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงาน EIA เป็นการ เปลี่ยนแปลงรายละเอียดของโครงการลำดับที่ 18 ใน ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555	ยกเลิกแล้ว
15	ประกาศกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2558	เรื่อง กำหนดประเภท และขนาดของ โครงการหรือกิจการ ซึ่งต้องจัดทำรายงาน EIA และหลักเกณฑ์วิธีการ ระเบียบ ปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงาน EIA โดยให้ยกเลิก ประเภทโครงการที่ 36 ในประกาศกระทรวงทรัพยากร ฯ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2557	ยกเลิกแล้ว

ตารางที่ 2.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย (ต่อ)

ลำดับ	กฎหมาย	รายละเอียด	สถานะปัจจุบัน*
16	ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2559	เรื่อง หลักเกณฑ์ และวิธีการในการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงาน EIA ด้านอาคาร การจัดสรรที่ดิน และบริการชุมชน จังหวัด	ยังมีผลบังคับใช้
17	ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2559	เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางในการจัดทำรายงาน IEE และรายงาน EIA ในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ในท้องที่อำเภออ่าวลึก อำเภอเมืองกระบี่ อำเภอเหนือคลองอำเภอคลองท่อม อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่	ยังมีผลบังคับใช้
18	ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2559	เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางในการจัดทำรายงาน IEE และรายงาน EIA ในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ในท้องที่อำเภอกระบือ อำเภอดงตาล อำเภอท่าเรือ อำเภอทับปุด อำเภอเมืองพังงา อำเภอตะกั่วทุ่ง และอำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา	ยังมีผลบังคับใช้
19	ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2559	เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงาน EIA และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงาน EIA การเปลี่ยนแปลงรายรายละเอียดในข้อ 2 ในประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555 และการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของโครงการลำดับที่ 3 ในประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2557)	ยกเลิกแล้ว
20	พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561	ยกเลิกความใน ส่วนที่ 4 มาตรา 46 ถึงมาตรา 51 ของหมวด 3 การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 แล้วใช้ความดังต่อไปนี้แทน มาตรา 46 การเพิ่มเติมคำนิยามที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม มาตรา 47 ในกรณีที่มีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้คำนึงถึงผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ด้วย	มีผลบังคับใช้ ในปัจจุบัน

ตารางที่ 2.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย (ต่อ)

ลำดับ	กฎหมาย	รายละเอียด	สถานะปัจจุบัน*
20	พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 (ต่อ)	<p>มาตรา 48 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา ประกาศกำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการที่ รัฐ และเอกชนที่เข้าข่ายต้องจัดทำรายงาน EIA รวมทั้งบทวนประกาศดังกล่าวทุก 5 ปี หรือเร็วกว่านั้น โดยการจัดทำรายงาน EIA ต้องมีการประเมินผลกระทบสุขภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชนตามที่กำหนดไว้</p> <p>มาตรา 49 ในกรณี โครงการหรือกิจการที่ต้องขอความเห็นจากคณะรัฐมนตรีให้ดำเนินการทำรายงาน EIA ตั้งแต่การศึกษาความเหมาะสมของโครงการ และเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเพื่อเสนอความเห็นประกอบพิจารณาให้ความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี โดยสามารถขอความเห็นจากบุคคล/ สถาบัน ที่มีความเชี่ยวชาญกับการทำ EIA ทำการศึกษาและเสนอรายงานฯ หรือความเห็นประกอบความเห็นในการพิจารณาได้</p> <p>ในกรณี โครงการหรือกิจการ ของด้านการคมนาคมขนส่ง/การชลประทาน การป้องกันสาธารณภัย/โรงพยาบาล หรือที่อยู่อาศัย ที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อประโยชน์สาธารณะ ระหว่างรอผลการพิจารณา ให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่ออนุมัติขั้นตอนในการได้มาซึ่งเอกชนที่จะเป็นผู้รับงานก่อนได้ แต่ห้ามลงนามหรือให้สิทธิกับเอกชนนั้น</p> <p>มาตรา 50 ในกรณีที่ โครงการหรือกิจการหรือการดำเนินการ ตามมาตรา 48 เป็น โครงการหรือกิจการหรือการดำเนินการที่จะต้องได้รับอนุญาตตามกฎหมายก่อนเริ่มการก่อสร้างหรือดำเนินการ ให้ผู้ดำเนินการหรือผู้ขออนุญาตเสนอรายงาน EIA ต่อเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจอนุญาตตามกฎหมายนั้น และต่อสผ. หรือหน่วยงานของรัฐตามที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่แทน</p>	มีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน

ตารางที่ 2.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย (ต่อ)

ลำดับ	กฎหมาย	รายละเอียด	สถานะปัจจุบัน*
20	พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 (ต่อ)	<p>มาตรา 51 ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ แต่งตั้ง คชก. เพื่อทำหน้าที่พิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และจะต้องมีเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจอนุญาตในกิจการอันเป็นสาระสำคัญสำหรับการดำเนินโครงการหรือกิจการหรือการดำเนินการนั้นตามกฎหมายร่วมเป็นกรรมการอยู่ด้วย</p> <p>มาตรา 51/1 ให้ คชก. พิจารณารายงาน EIA ให้แล้วเสร็จภายใน 45 วันนับแต่วันที่ได้รับรายงาน EIA จาก สผ. ถ้า คชก. มิได้พิจารณาให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่า คชก. ให้ความเห็นชอบ</p> <p>มาตรา 51/2 กรรมการผู้ชำนาญการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจาก คชก. มีอำนาจตรวจสอบสถานที่ที่เป็นที่ตั้งของ โครงการหรือกิจการหรือการดำเนินการได้ โดยต้องกระทำต่อหน้าหรือด้วยความยินยอมของผู้ดำเนินการหรือผู้ขออนุญาต</p> <p>มาตรา 51/3 เมื่อ คชก. ให้ความเห็นชอบ ตามมาตรา 51/1 แล้ว ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจอนุญาตนำมาตรการตามที่เสนอไว้ในรายงาน EIA ไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการสั่งอนุญาตหรือต่ออายุใบอนุญาต โดยให้ถือว่าเป็นเงื่อนไขตามกฎหมายในเรื่องนั้นด้วย</p> <p>มาตรา 51/4 การจัดทำรายงาน EIA ตามมาตรา 48 ต้องจัดทำหรือได้รับการรับรองจากผู้รับใบอนุญาต เป็นผู้จัดทำรายงาน EIA</p> <p>มาตรา 51/5 ผู้ดำเนินการหรือผู้ขออนุญาตที่ได้จัดทำรายงาน EIA ซึ่งได้รับอนุญาตให้ดำเนินการแล้ว จัดทำรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนดไว้ในรายงาน EIA เสนอต่อเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจอนุญาตอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด</p> <p>มาตรา 51/6 รายงาน EIA ได้รับความเห็นหรือได้รับความเห็นชอบ สามารถนำไปใช้เพื่อเสนอขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีหรือประกอบการพิจารณาอนุญาตตามกฎหมายได้ เป็นระยะเวลา 5 ปีนับแต่วันที่ สผ. หรือหน่วยงานของรัฐตามที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่แทนได้มีหนังสือแจ้งความเห็น</p>	มีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน

ตารางที่ 2.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย (ต่อ)

ลำดับ	กฎหมาย	รายละเอียด	สถานะปัจจุบัน*
21	ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562	เรื่อง กำหนดประเภท และขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงาน EIA และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำรายงาน EIA จำนวน 35 ประเภท	มีผลบังคับใช้ ในปัจจุบัน
22	ประกาศสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562	เรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำรายงาน EIA	มีผลบังคับใช้ ในปัจจุบัน
23	ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562	เรื่อง กำหนดประเภท และขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงาน EIA และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำรายงาน EIA เป็นการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของโครงการ ลำดับที่ 22, 26 และ 33 ในประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562	มีผลบังคับใช้ ในปัจจุบัน

หมายเหตุ: * สถานะปัจจุบัน คือ ข้อมูล ณ วันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2563

2) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรายงาน EIA ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย

ตามที่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงาน EIA และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงาน EIA (2555) สำหรับรายงาน EIA ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ประกอบด้วย 5 ประเภท แสดงดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 โครงการหรือกิจการที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมประเภท
อาคาร การจัดสรรที่ดิน และบริการชุมชน

ลำดับของโครงการตามประกาศ ฯ	ประเภท	ขนาด	หลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ
27	(1) อาคาร ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร ซึ่งมีลักษณะที่ตั้งหรือการใช้ประโยชน์ในอาคารอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้ (1.1) ตั้งอยู่ริมแม่น้ำฝั่งทะเล ทะเลสาบ หรือชายหาด หรือที่อยู่ใกล้หรือในอุทยานแห่งชาติ หรืออุทยานประวัติศาสตร์ (1.2) ประกอบธุรกิจค้าปลีกหรือค้าส่ง (1.3) สำนักงานหรือที่ทำการของเอกชน	- ความสูง ≥ 23 เมตร - พื้นที่ใช้สอย $\geq 10,000$ ตารางเมตร	ให้เสนอในชั้น ขออนุญาตก่อสร้าง
28	(2) การจัดสรรที่ดินเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยหรือเพื่อประกอบการพาณิชย์ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน	- จำนวนแปลงย่อย ≥ 500 แปลง - เนื้อที่ ≥ 100 ไร่	ให้เสนอในชั้น ขออนุญาต จัดสรรที่ดิน
29	(3) โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล (3.1) ตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำ ฝั่งทะเลทะเลสาบ หรือชายหาดในระยะ 50 เมตร (3.2) โครงการ ไม่อยู่ในข้อ (3.1)	- มีเตียงสำหรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน ≥ 30 เตียง - มีเตียงสำหรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน ≥ 60 เตียง	ให้เสนอในชั้น ขออนุญาตก่อสร้าง
30	(4) โรงแรมหรือสถานที่พักตากอากาศตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรม	- จำนวนห้องพัก ≥ 80 ห้อง - พื้นที่ใช้สอย $\geq 4,000$ ตารางเมตร	ให้เสนอในชั้น ขออนุญาตก่อสร้าง
31	(5) อาคารอยู่อาศัยรวมตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร	- จำนวนห้องพัก ≥ 80 ห้อง - พื้นที่ใช้สอย $\geq 4,000$ ตารางเมตร	ให้เสนอในชั้น ขออนุญาตก่อสร้าง

แหล่งที่มา: ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พ.ศ. 2555) เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ 24 เมษายน 2555 ตีพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 129 ตอนพิเศษ 97 ง ลงวันที่ 20 มิถุนายน 2555

หมายเหตุ: ใช้เทียบกับโครงการ EIA ที่เป็นกรณีศึกษาในงานวิจัยนี้ตามระยะเวลาของกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

3) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม เป็นพื้นที่สำหรับการอนุรักษ์พื้นที่พุทธศาสนารัฐธรรมนูญและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่มีคุณค่าควรแก่การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมทั้งทางด้านธรรมชาติและศิลปกรรมให้ดำรงอยู่และใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน โดยอาศัยอำนาจตามในมาตรา 43 ถึง 45 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยลักษณะพื้นที่ที่เข้าข่ายเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ไว้ 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้ (สำนักสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะ, 2559)

(3.1) มาตรา 43

เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร, มีระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น โดยทั่วไป, มีระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติที่อาจถูกทำลายหรืออาจได้รับผลกระทบจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ได้โดยง่าย และมีคุณค่าทางธรรมชาติหรือศิลปกรรมอันควรแก่การอนุรักษ์และพื้นที่นั้นยังมิได้ถูกประกาศกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์

(3.2) มาตรา 45

เป็นพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ เขตผังเมืองรวม เขตผังเมืองเฉพาะ เขตควบคุมอาคาร เขตนิคมอุตสาหกรรม เขตควบคุมมลพิษ

สำหรับพื้นที่ที่ถูกประกาศเป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมแสดงดังตารางที่ 2.3 ซึ่งหากเป็นการเสนอรายงานของโครงการบริการชุมชนและที่พักอาศัยในพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ต้องให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงาน EIA ระดับจังหวัด เป็นผู้พิจารณารายงานก่อนให้ความเห็นชอบโครงการ

ตารางที่ 2.3 จังหวัดที่ถูกประกาศเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม (สำนักสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะ, 2559)

ลำดับที่	จังหวัด	รายละเอียด/ประเภทโครงการ
1	กรุงเทพมหานคร	พิจารณารายงาน EIA ด้านอาคารทุกประเภท ทุกขนาด ที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ
2	ชลบุรี	พิจารณารายงาน IEE อยู่แล้วในปัจจุบันให้อำนาจเพิ่มเติม พิจารณารายงาน EIA ด้านอาคาร เฉพาะที่ไม่ใช่อาคารสูง และไม่ใช่อาคารขนาดใหญ่พิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร (สูงไม่เกิน 23 เมตร
3	ภูเก็ต	
4	ประจวบคีรีขันธ์	
5	เพชรบุรี	และพื้นที่อาคารไม่เกิน 10,000 ตารางเมตร)
6	กระบี่	
7	พังงา	
8	สุราษฎร์ธานี	

ทั้งนี้ จากตารางที่ 2.3 จะเห็นได้ว่า จังหวัดนครราชสีมาไม่ได้ถูกประกาศให้เป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ดังนั้นองค์กรท้องถิ่นในจังหวัดไม่มีบทบาทในการพิจารณารายงาน ฯ แต่มีบทบาทในการอนุญาตให้เจ้าของโครงการดำเนินโครงการ

2.2.4.2 บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและโครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม

สำหรับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยในประเทศไทย หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย คณะกรรมการพิจารณารายงาน EIA ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย, ผู้พัฒนาโครงการหรือเจ้าของโครงการ, ผู้ดำเนินการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม, และประชาชน (ทรงพล จิตร์หาญ, 2550; นิรุบล กาญจนางกูรพันธุ์, 2553; อาภากรณ อึ้งอัมภรวิไล, 2554) รายละเอียดดังนี้

1) คณะกรรมการพิจารณารายงาน EIA ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย หมายถึง หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจสอบความถูกต้องเบื้องต้นของรายงาน ฯ ซึ่งในที่นี้คือ เจ้าหน้าที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) จะทำการพิจารณารายงาน ฯ เบื้องต้น ก่อนนำเสนอต่อคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงาน ฯ (คชก.) เพื่อพิจารณาให้ความเห็นต่อรายงาน ฯ และหน่วยงานซึ่งมีอำนาจอนุญาต โครงการ ซึ่งคณะกรรมการพิจารณารายงาน ฯ มี 3 ส่วน คือ

(1.1) เจ้าหน้าที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประธาน และเลขานุการ ในการประชุมพิจารณารายงาน ฯ ซึ่งประกอบด้วย เลขานุการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หัวหน้ากลุ่มงานบริการชุมชนและที่พักอาศัยสำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และเจ้าหน้าที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(1.2) คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงาน EIA (คชก.) หมายถึง คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้ชำนาญการเฉพาะด้านในการพิจารณาเห็นชอบรายงาน ฯ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ผู้เชี่ยวชาญในด้านสภาพัฒนธรรม ด้านการจราจร ด้านการจัดการขยะและของเสีย ด้านผังเมืองและภูมิสถาปัตยกรรม และด้านสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชน

(1.3) คณะกรรมการที่เป็นตัวแทนจากหน่วยงานราชการ ประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานราชการ ได้แก่ ผู้แทนจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ผู้แทนจากกรมโยธาธิการ

และผังเมือง ผู้แทนจากสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนจากกรมที่ดิน ผู้แทนจากราชการ ส่วนท้องถิ่น และผู้แทนจากกรมควบคุมมลพิษ

2) ผู้พัฒนาโครงการหรือเจ้าของโครงการ หมายถึง บุคคลหรือนิติบุคคลที่เป็นเจ้าของโครงการที่ต้องจัดทำรายงาน EIA ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพและความสำเร็จของกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยเจ้าของโครงการนั้น อาจจะเป็น องค์กรของรัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน หรือความร่วมมือระหว่างองค์กรต่าง ๆ มีหน้าที่ในการรับผิดชอบโครงการ ซึ่งจะเป็นผู้ให้รายละเอียดของโครงการต่อบริษัทที่ปรึกษาจัดทำรายงาน EIA

3) ผู้ดำเนินการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม หมายถึง บริษัทที่ปรึกษา นิติบุคคล สถาบันการศึกษา ที่ลงทะเบียนเป็นผู้มีสิทธิในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยได้รับอนุญาตสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เข้าใจรายละเอียดของโครงการตั้งแต่การออกแบบ วางแผนการก่อสร้าง และกระบวนการดำเนินงานของโครงการ ซึ่งประกอบด้วย

(3.1) นักผังเมือง วางผังชุมชน เคหะการ สถาปนิก ภูมิสถาปนิก ซึ่งมีบทบาทในการขั้นตอนการออกแบบ และจัดวางผังโครงการ

(3.2) นักวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม วิศวกรสิ่งแวดล้อม นักวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิศวกรสุขภาพ มีหน้าที่ในการศึกษาและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงการ

(3.3) วิศวกรโยธา วิศวกรเครื่องกล วิศวกรไฟฟ้า วิศวกรจราจร มีบทบาทหน้าที่ในการออกแบบระบบโครงสร้าง ระบบปรับอากาศ ระบบไฟฟ้า และการจราจรภายในโครงการ

(3.4) นักสังคม และวัฒนธรรม มีบทบาทในการศึกษาผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการดำเนินโครงการ โดยทำการศึกษาในหัวข้อคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์และคุณค่าต่อคุณภาพชีวิต

4) ประชาชน หมายถึง ประชาชน หรือชุมชนที่อยู่บริเวณโครงการ ซึ่งถือว่ามีส่วนได้ส่วนเสีย และได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ โดยกฎหมายได้เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อโครงการได้

นอกจากนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่าการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยยังมีข้อจำกัด เนื่องจากมีปัญหาด้านการดำเนินงานของหน่วยงานท้องถิ่น เพราะขาดการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการให้ความสำคัญของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Suwanteep , Murayama, and Nishikizawa, 2016; Swangjang, 2018)

2.2.4.3 การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค

สำหรับในประเทศไทยนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คือ แผนหลักที่สำคัญที่ใช้ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ ซึ่งได้เริ่มให้ความสำคัญในการนำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปประกอบการตัดสินใจในการวางแผนการพัฒนา ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) เห็นได้จากการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ที่ใช้ในการกำกับดูแลการพัฒนาโครงการควบคู่ไปกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับประชาชน และองค์กรเอกชนในการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ รวมทั้งการให้อำนาจแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดมาตรการในการป้องกัน แก้ไข ผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้มีการกำหนดให้มีการนำเอาผลการศึกษาที่ได้จากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปใช้เป็นเงื่อนไขในขั้นตอนการพิจารณาตัดสินใจอนุญาต โครงการ และการกำกับดูแลโครงการ

สำหรับจังหวัดนครราชสีมาได้เริ่มให้ความสำคัญในการนำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปประกอบการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาในพื้นที่ โดยนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาประกอบการพิจารณาในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ซึ่งจากกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนานครราชสีมา ในระยะแผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี (พ.ศ. 2554 -2557) ซึ่งให้เห็นว่า จังหวัดกำลังเผชิญกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศ โดยโครงสร้างการผลิตของจังหวัดอยู่ในภาคการเกษตร บริการ และมีการเคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น เนื่องจากปัจจัยด้านสภาพภูมิประเทศ ขณะที่ความเชื่อมั่นในการลงทุนภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ของเอกชนมีมากขึ้น เห็นได้จากการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม และด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดที่มีมากขึ้น รวมทั้ง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น โรงพยาบาล และที่อยู่อาศัย ที่พบว่ามียอดราเพิ่มขึ้น เพื่อรองรับกับจำนวนประชากร และสภาพเศรษฐกิจภายในจังหวัด ซึ่งทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการบริการพื้นฐาน และการจัดหาที่อยู่อาศัยได้มากขึ้น (องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา, 2557; สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา, 2559) ซึ่งการนำเอาการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมาประกอบการพัฒนา จะช่วยในการบริหารจัดการทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านบริหารจัดการภาครัฐให้เหมาะสมกับศักยภาพในการพัฒนาของจังหวัด

2.2.4.4 การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

สำหรับในบริบทของประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่าค่าใช้จ่ายในการดำเนินการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเจ้าของโครงการจะเป็นผู้รับผิดชอบ ตามหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle: PPP) ซึ่งเป็นหลักการทางเศรษฐศาสตร์ที่กำหนดให้ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้แบกรับค่าใช้จ่ายในการป้องกัน และควบคุมการเกิดมลพิษไม่ว่าจะเป็นภายใน หรือค่าธรรมเนียมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ โดยจุดเริ่มต้นของหลักการดังกล่าวในประเทศไทยได้เกิดแนวคิดนี้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) โดยถูกนำมาบัญญัติในมาตรา 68 วรรคสอง และมาตรา 70 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่กำหนดให้เจ้าของผู้ครอบครองมลพิษต้องจัดให้มีระบบบำบัดกำจัดมลพิษ และในมาตรา 71 ที่กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองมลพิษต้องเสียค่าบริการสำหรับการใช้บริการในระบบบำบัดมลพิษรวม (นฤมล เสกธีระ, 2558) นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมและสนับสนุนทางการเงินในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว ผ่านทาง “กองทุนสิ่งแวดล้อม” ที่ให้การสนับสนุนเงินอุดหนุน และเงินกู้ยืม สำหรับการลงทุนและดำเนินงานระบบบำบัดอากาศเสีย, ระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวม รวมทั้งการจัดหาจัดซื้อ ที่ดิน วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือและเครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงาน และบำรุงรักษาระบบดังกล่าว ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน องค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (กองบริหารกองทุนสิ่งแวดล้อม, ม.ป.ป.)

2.2.4.5 การมีส่วนเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือการมีส่วนร่วมประชาชน

สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ได้ดำเนินการตามแนวทางการกำกับดูแลที่จัดทำขึ้นตาม ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 ในเรื่องของขั้นตอนการทำประชาพิจารณ์ในรายงาน EIA และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน และการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมในกระบวนการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554ก) ที่กำหนดให้โครงการจะต้องดำเนินการดำเนินการมีส่วนร่วมโดยคำนึงถึงองค์ประกอบหลัก ได้แก่

1) การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโครงการ ที่จะต้องมีการเปิดเผยข้อมูลอย่างครบถ้วนทั้งในด้านประโยชน์ที่จะได้รับและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ซึ่งตาม ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 ระบุว่าต้องประกอบด้วย

- เหตุผลความจำเป็นและวัตถุประสงค์ของโครงการ

- สำคัญของโครงการ/ รายละเอียดโครงการ
- ผู้ดำเนินโครงการ
- สถานที่ที่จะดำเนินการ
- ขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินการ
- ผลผลิตผลลัพธ์ของโครงการ รวมทั้งผลประโยชน์ด้านบวกที่มาจากโครงการ
- ผลกระทบในด้านลบที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการ
- ประมาณค่าใช้จ่าย ในกรณี รัฐเป็นผู้ดำเนินโครงการจะต้องระบุที่มาของเงินที่นำมาใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ

2) ช่วงเวลาของการเปิดเผยข้อมูล จะต้องให้ข้อมูลโครงการล่วงหน้ากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นระยะเวลานานพอที่จะได้สามารถให้จะสามารถเสนอแนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อโครงการได้ ซึ่งตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 ได้กำหนดเวลาในการเปิดเผยข้อมูลเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 วัน และจะต้องทำแผนการให้ข้อมูลข่าวสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ประชาชนรับทราบถึงวิธีการให้ข้อมูล ระยะเวลา และสถานที่ในการจัดการรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

3) ชีตความสามารถของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการที่จะเข้าใจ โครงการ ในการให้ข้อมูลจะต้องคำนึงถึงความเข้าใจข้อมูลที่แตกต่างกันตามความหลากหลายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยข้อมูลทางเทคนิคจะต้องมีการปรับให้อยู่ในภาษาที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ

4) ความโปร่งใส และกลไกป้อนข้อมูลกลับสู่ชุมชนและโครงการ ภายหลังจากกระบวนการมีส่วนร่วมแล้ว ควรมีการประกาศผลสรุปรับฟังความคิดเห็นให้ประชาชนทราบภายใน 15 วันหลังเสร็จสิ้นกระบวนการ และควรจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตลอดระยะเวลาของโครงการ

สำหรับหลักเกณฑ์ในการการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามคำแนะนำในแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคมในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554ก หน้า 28-29) ได้กำหนดให้โครงการต้องมีการดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างน้อย 2 ครั้ง ดังนี้

- ครั้งที่ 1 ระหว่างเริ่มต้นโครงการ สำหรับการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างข้อเสนอโครงการ และขอบเขตการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการให้ข้อมูลกับประชาชนและ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโครงการ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ รวมทั้งขอบเขตการศึกษา

- ครั้งที่ 2 ระหว่างการเตรียมจัดทำร่างรายงาน EIA และมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจในรายงาน EIA และมาตรการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยข้อคิดเห็นที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็นในครั้งที่สอง จะต้องผนวกไว้เป็นส่วนหนึ่งของรายงาน ฯ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะกำหนดรายละเอียดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวทางที่เกี่ยวข้อง แต่กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนยังประสบปัญหาในการนำมาใช้ในทางปฏิบัติ และมิได้มีการจัดทำอย่างถูกต้อง เช่น มีข้อจำกัดด้านสิทธิ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขาดโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในบางโครงการ (สุวิจักขณ์ พุทธิเกษม, 2556), วิธีการที่ใช้ในกระบวนการมีส่วนร่วมยังไม่ครอบคลุมกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ทศวรรษ เวียงธีรวัฒน์, 2555) รวมทั้งกรณีที่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนถูกจัดขึ้นภายหลังจากที่มีการตัดสินใจที่จะก่อสร้างโครงการไปแล้ว ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างโครงการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขึ้น ทำให้ประสิทธิผลของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ประสบความสำเร็จ และไม่ได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนที่เกี่ยวข้องจากการพัฒนาโครงการ (Chompunth and Chomphan, 2012)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทั้งชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม รวมถึงการพัฒนาประเทศ แต่ความเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจะต้องทำความเข้าใจ หารูปแบบของการทำงานและเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เหมาะสมสำหรับแต่ละโครงการ จึงจะสามารถช่วยในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การสร้างกระบวนการร่วมกันตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้นได้

ปัจจุบันได้มีการปรับปรุงแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามประกาศสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 โดยผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงาน EIA จะต้องดำเนินการเข้าพื้นที่โครงการเพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชน ให้ข้อมูลกับประชาชน (Public Information) เกี่ยวกับรายละเอียดโครงการ และกตึกการรับฟังความคิดเห็นในรูปแบบที่ประชาชน

สามารถเข้าใจได้ง่าย โดยมีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Analysis) เพื่อกำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับผู้มีส่วนได้เสียในแต่ละกลุ่ม (Stakeholder Engagement) รวมทั้งมีการปรึกษาเกี่ยวกับวัน เวลา สถานที่ และรูปแบบการจัดรับฟังความคิดเห็นที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ซึ่งมีการกำหนดให้โครงการ/ กิจกรรมที่ต้องจัดทำรายงาน EIA ต้องมีการดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างน้อย 2 ครั้ง ดังนี้

- ครั้งที่ 1 ระหว่างเริ่มต้นโครงการ เป็นการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างข้อเสนอโครงการ รายละเอียดโครงการ ขอบเขตการศึกษา และการประเมินทางเลือกโครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลกับประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับรายละเอียดโครงการ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ขอบเขตในการศึกษา และการประเมินทางเลือกโครงการ เพื่อนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการรับฟังความคิดเห็นมาใช้ประกอบการศึกษา

- ครั้งที่ 2 ระหว่างการเตรียมจัดทำรายงาน EIA และมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจในรายงาน EIA และมาตรการการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยข้อคิดเห็นที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็นในครั้งที่สอง จะต้องผนวกไว้เป็นส่วนหนึ่งของรายงาน ฯ สำหรับโครงการขนาดใหญ่และซับซ้อนอาจจะต้องพิจารณาใช้เทคนิคการมีส่วนร่วมอื่นๆ ประกอบ

2.2.4.6 ศักยภาพของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้

สำหรับการจัดทำ รายงาน EIA นั้น ฉัตรไชย รัตนไชย (2553 หน้า 30) ได้กล่าวว่า รายงาน EIA มีลักษณะเป็นงานวิจัยประเภทหนึ่ง เนื่องจากการศึกษาที่มีการวินิจฉัย ให้ข้อเสนอแนะในประเด็นที่เกี่ยวข้องทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม และด้านกฎหมาย ซึ่งเมื่อรายงาน EIA ได้รับการพิจารณาเห็นชอบ ก็ใช้เป็นเอกสารทางราชการประกอบการขออนุญาตโครงการให้แก่หน่วยงานที่มีอำนาจในการตัดสินใจ เพื่อนำมาใช้ในการกำกับดูแลโครงการในพื้นที่ ประกอบกับผู้ดำเนินการจัดทำรายงาน ฯ ตามความในมาตรา 51 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การขออนุญาต เงื่อนไข และการดำเนินงานของบริษัทที่ปรึกษาจัดทำรายงาน EIA ว่าต้องได้รับการขึ้นทะเบียนกับ สผ. โดยการจัดทำนั้นต้องจัดทำโดยผู้เชี่ยวชาญในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่วนนี้ก็สามารถรับประกันได้ว่ารายงาน EIA จะต้องดำเนินการบนหลักความถูกต้อง และสามารถตรวจสอบได้

แต่ในทางปฏิบัติพบปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพของรายงาน EIA เช่น การที่ผู้ประกอบการขาดความเข้าใจ ไม่ใส่ใจเนื้อหาและกระบวนการจัดทำรายงาน EIA ทำให้ไม่ได้จัดเตรียมข้อมูลที่จำเป็นให้แก่บริษัทจัดทำรายงาน EIA รวมทั้งบริษัทจัดทำรายงาน EIA ไม่ได้มีการตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้อง เนื่องจากขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์และคุณค่าต่อคุณภาพชีวิต ทำให้มีความล่าช้าในการจัดทำรายงาน ฯ และต้องมีการแก้ไขรายงาน EIA ในกระบวนการพิจารณารายงาน EIA เพิ่มเติม (ชัวร์ รุ่งทิววุฒิ, 2547), การแสดงรายละเอียดรายการทางด้านวิศวกรรมที่ใช้ประกอบรายงาน ไม่ชัดเจน เช่น ระบบน้ำใช้ระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วม ระบบอ็อกซิเจน การจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ระบบระบายอากาศ กลิ่น คว้น และไอความร้อน ระบบพลังงานไฟฟ้า เป็นต้น, การย่อแบบแปลน การใช้รูปแบบและสัญลักษณ์ที่ต้องใช้สื่อความหมายระบบสาธารณูปโภคพร้อมกัน ทำให้เกิดความสับสน และยากในการพิจารณาตรวจสอบ (นิรุบล กาญจนางกูรพันธ์, 2553) โดยในปัจจุบันยังไม่มีการควบคุมคุณภาพในการจัดทำรายงาน ฯ และมาตรการในการลงโทษผู้จัดทำรายงาน EIA ที่ทำรายงาน EIA ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง มีเพียงโทษในการพักใบอนุญาตในการจัดทำรายงาน EIA หรือเพิกถอนใบอนุญาตเท่านั้น (ประไพรัตน์ ดวงพระราช, 2557) นอกจากนี้รายงาน EIA บางโครงการ ยังคงมีข้อจำกัดด้านข้อมูลพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อมเนื่องจากบางบริษัทที่ปรึกษา ฯ ไม่ได้เห็นถึงความสำคัญของข้อมูลพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อมเท่าที่ควร เพราะการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการสิ้นเปลืองทรัพยากร และเวลาก่อนข้างมาก ส่งผลให้บริษัทที่ปรึกษาบางแห่งเลือกนำข้อมูลมาจากรายงาน EIA ฉบับอื่น ซึ่งเป็นข้อมูลที่ขาดความจำเพาะของบริเวณพื้นที่ตั้งโครงการ (Chesoh, 2011) จากที่กล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า คุณภาพของรายงาน EIA ไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้ดำเนินการจัดทำรายงาน ฯ เพียงอย่างเดียว ยังขึ้นอยู่กับ องค์ประกอบต่าง ๆ ในกระบวนการ เช่น วิธีการศึกษา ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และการจัดทำรายงาน ฯ เป็นต้น

2.2.4.7 การส่งมอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

สำหรับในประเทศไทย ได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ที่กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิในการได้รับข้อมูล และข่าวสารจากทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แต่การเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยที่ผ่านมายังคงมีข้อจำกัด โดยพบว่าจะมีการเปิดเผยข้อมูลโครงการก็ต่อเมื่อเป็นโครงการที่ได้รับการพิจารณาเห็นชอบแล้ว

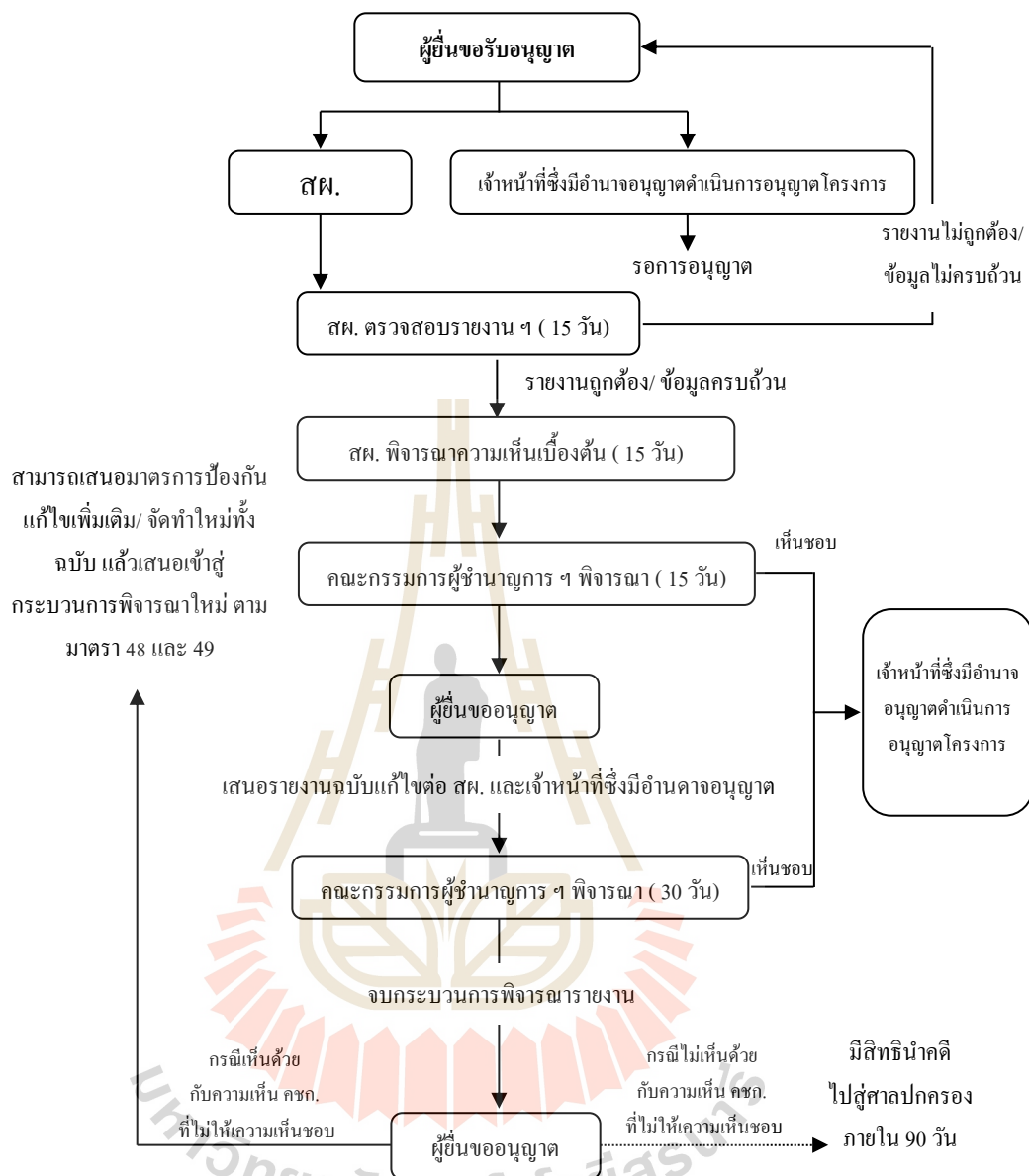
เท่านั้น (Chesoh, 2011; วสันต์ วัฒนรัตน์, 2541) ซึ่งการให้ข้อมูลแก่ประชาชนทำให้ประชาชนทราบถึงขอบเขต เนื้อหา และการดำเนินการของโครงการอย่างชัดเจน รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดประสิทธิภาพในกระบวนการรับฟังความคิดเห็น (มานิดา เฟื่องชูช และจุฑารัตน์ ชมพันธ์ุ, 2560)

ในปี พ.ศ. 2557 สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูล เพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ และเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและเฝ้าระวังผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการดำเนินการของเจ้าของโครงการ โดยมีการเผยแพร่รายงาน EIA ฉบับสมบูรณ์ และมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่กำหนดไว้ในรายงาน ฯ รวมทั้งผลการปฏิบัติตามมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Monitoring report) ของโครงการที่ได้รับการพิจารณาเห็นชอบรายงาน EIA ผ่านทางเว็บไซต์ <http://eia.onep.go.th/index.php> และแอปพลิเคชันมือถือ (Mobile Application) ในชื่อ SMART EIA (กองพัฒนาระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม, 2562)

อย่างไรก็ตามก็พบปัญหาในด้านระบบรองรับการนำเข้าข้อมูลเพื่อแสดงสถานภาพการพิจารณารายงาน ฯ ในแต่ละขั้นตอน เนื่องจากในแต่ละปีมีโครงการที่ต้องจัดทำรายงาน EIA เพิ่มขึ้น รวมทั้งมีหน่วยงานอนุมติ/ อนุญาตโครงการ โดยส่วนใหญ่ไม่ได้แจ้งผลหรือเชื่อมโยงข้อมูลการอนุมติ/ อนุญาต หรือการกำกับดูแลโครงการของหน่วยงานกับฐานข้อมูลของ สผ. จึงทำให้ฐานข้อมูล EIA ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร (สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2560) โดยในปัจจุบันนี้ การยื่นรายงาน IEE/ EIA/ EHIA , การยื่นรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการ (รายงาน Monitor) และการยื่นขออนุญาตเป็นผู้มีสิทธิทำรายงาน ฯ ได้มีการเพิ่มช่องทางเข้าถึงข้อมูล EIA ผ่านทางเว็บไซต์ <http://eia.onep.go.th/monitorlogin.php> และแอปพลิเคชันมือถือ SMART EIA

2.2.4.8 ความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติ และกฎหมายในการดำเนินการที่เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

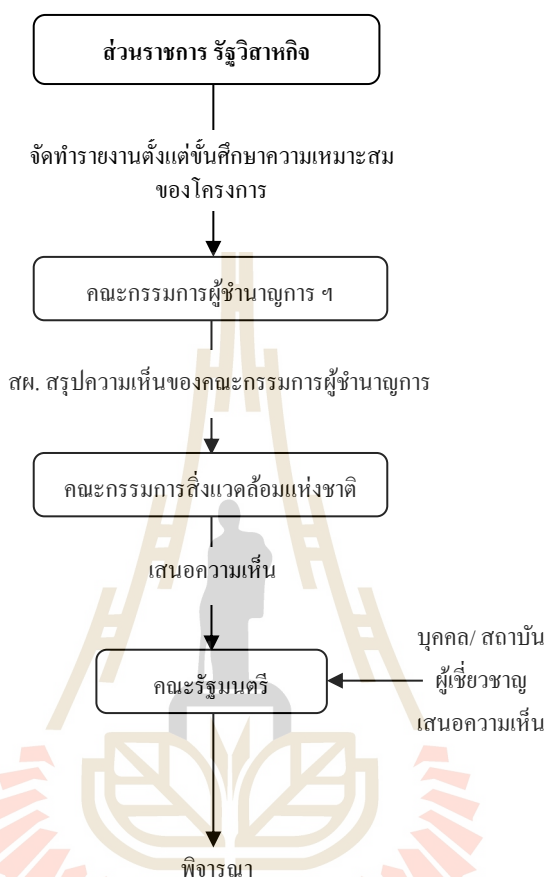
สำหรับกระบวนการพิจารณารายงาน EIA ในประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 (ในช่วงเวลาที่ดำเนินการศึกษา) แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ กรณีโครงการที่ไม่ต้องขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และกรณีโครงการหรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ที่ต้องเสนอขอความเห็นชอบจากรัฐมนตรี โดยผู้ดำเนินโครงการจะต้องส่งรายงาน EIA ให้กับสผ. ก่อนจะส่งต่อไปยังคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงาน ฯ (คชก.) ซึ่งจะทำหน้าที่พิจารณาเห็นชอบ/ ไม่เห็นชอบรายงาน ฯ ฉบับดังกล่าว โดยระยะเวลาในกระบวนการพิจารณานั้นรวมทั้งสิ้น 105 วัน ดังแสดงในรูปที่ 2.4

รูปที่ 2.4 กระบวนการพิจารณารายงาน EIA กรณี โครงการที่ไม่ต้องขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี (ดัดแปลงจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559ก หน้า 62, 2560ก หน้า 62)

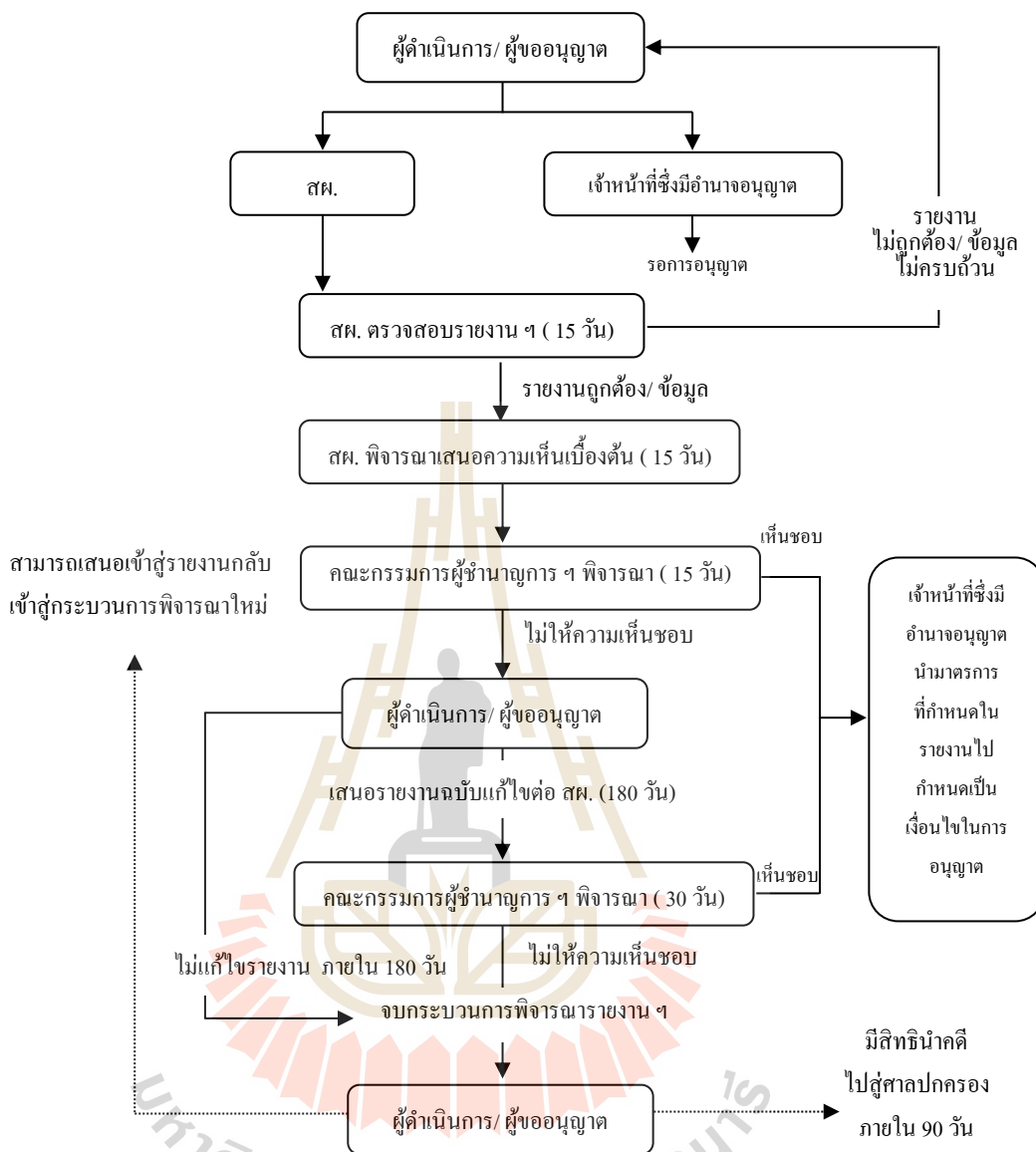
ในกระบวนการพิจารณารายงาน EIA สำหรับกรณีโครงการภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ที่ต้องเสนอขอความเห็นชอบจากรัฐมนตรีนั้นยังไม่มีกรอบเวลาที่ชัดเจน โดยกระบวนการขั้นต้น มีความคล้ายคลึงกัน แต่ภายหลังจากผ่านการพิจารณาของ คชก. แล้ว รายงาน ฯ ฉบับดังกล่าวจะต้อง

ยื่นต่อไปยังคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (กก.วล.) เพื่อแสดงความเห็น ก่อนจะส่งไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาเห็นชอบ/ไม่เห็นชอบรายงาน ฯ ดังแสดงในรูปที่ 2.5

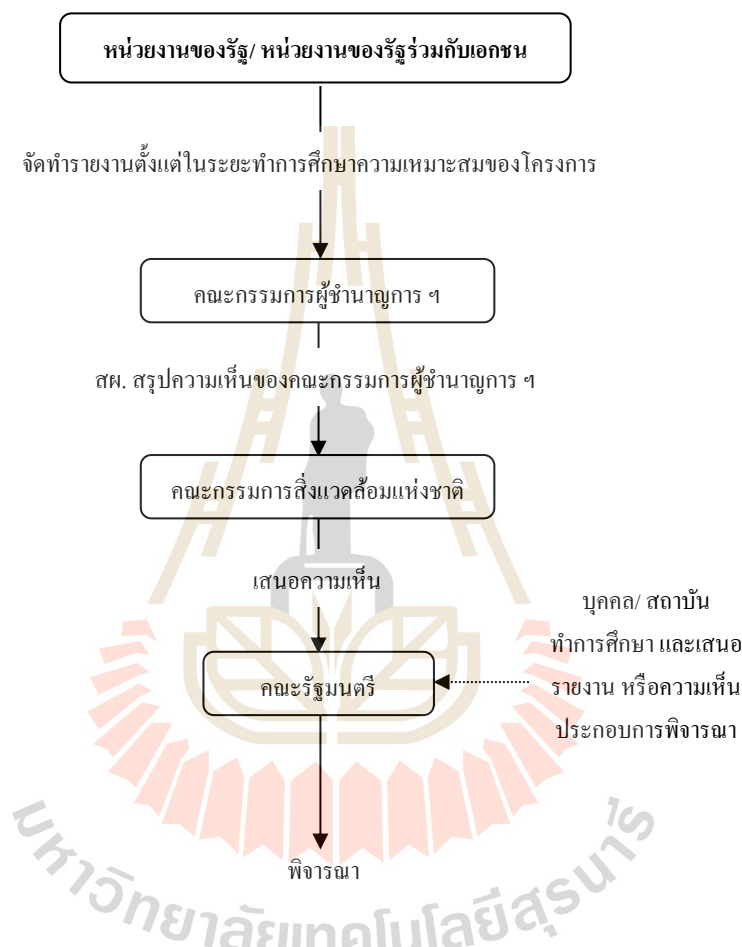
รูปที่ 2.5 กระบวนการพิจารณารายงาน EIA กรณี โครงการที่ต้องขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี (คัดแปลงจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559ก หน้า 63, 2560ก หน้า 63)

ปัจจุบันได้มีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ส่งผลให้กระบวนการพิจารณารายงาน EIA นั้นมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยกรณีโครงการหรือกิจการ หรือการดำเนินการของเอกชน ที่ไม่ต้องขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี นั้นมีการกำหนดกรอบเวลาที่ชัดเจนในการแก้ไขรายงาน EIA ให้เสร็จภายใน 180 วัน ดังแสดงในรูปที่ 2.6

รูปที่ 2.6 กระบวนการพิจารณารายงาน EIA กรณี โครงการที่ไม่ต้องขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี
 ในปัจจุบัน (คัดแปลงจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,
 2562 หน้า 81; Office of Natural Resources and Environmental Policy and
 Planning, 2018 page 13)

สำหรับกรณี โครงการหรือกิจการ หรือการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐร่วมกับเอกชน ที่ต้องเสนอขอความเห็นชอบจากรัฐมนตรีนั้นมีความคล้ายคลึงกับกระบวนการเดิม แต่มีการเพิ่มเติมให้ บุคคล/ สถาบัน นั้นทำการศึกษาและเสนอรายงาน หรือความเห็น เพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาเห็นชอบ/ ไม่เห็นชอบรายงาน ฯ ดังแสดงในรูปที่ 2.7

รูปที่ 2.7 กระบวนการพิจารณารายงาน EIA กรณี โครงการที่ต้องขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ในปัจจุบัน (ดัดแปลงจากดัดแปลงจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2562 หน้า 80; Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2018 page 14)

2.3 สภาพโดยทั่วไปของจังหวัดนครราชสีมา

2.3.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บนที่ราบสูงโคราช ละติจูด 15 องศาเหนือ ลองจิจูด 102 องศาตะวันออก มีพื้นที่ 20,493.964 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 12,808,728 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.12 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 32 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครราชสีมา อำเภอแก้งสนามนาง อำเภอขามทะเลสอ อำเภอขามสะแกแสง อำเภอดง อำเภอครบุรี อำเภอจักราช อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอชุมพวง อำเภอโชคชัย อำเภอด่านขุนทด อำเภอเทพารักษ์ อำเภอโนนแดง อำเภอโนนไทย อำเภอโนนสูง อำเภอบัวลาย อำเภอบัวใหญ่ อำเภอบ้านเหลื่อม อำเภอประทาย อำเภอปักธงชัย อำเภอปากช่อง อำเภอพระทองคำ อำเภอพิมาย อำเภอเมืองยาง อำเภอลำทะเมนชัย อำเภอวังน้ำเขียว อำเภอสีคิ้ว อำเภอสีดา อำเภอสูงเนิน อำเภอเสิงสาง อำเภอหนองบุญมาก และอำเภอห้วยแถลง (สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา, 2559ก) แสดงดังรูปที่ 2.8

จังหวัดนครราชสีมา มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดขอนแก่น

ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก และจังหวัดสระแก้ว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดขอนแก่น

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดสระบุรี จังหวัดลพบุรี

2.3.2 ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดนครราชสีมาตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของแอ่งโคราช ลักษณะภูมิประเทศประกอบด้วยเทือกเขาสูง ซึ่งวางตัวเป็นขอบแอ่งแผ่กระจายในแนวตะวันตกเฉียงเหนือ - ตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งได้แก่ บริเวณพื้นที่ด้านทิศตะวันตกของอำเภอด่านขุนทด อำเภอปากช่อง อำเภอปักธงชัย และวกลงด้านทิศใต้ของอำเภอโชคชัย อำเภอครบุรี นอกจากนี้ จะมีพื้นที่ราบลุ่มอยู่สองข้างฝั่งน้ำมูล ส่วนบริเวณอื่นๆ จะเป็นที่เนินสูง ๆ ต่ำๆ ซึ่งวางตัวอยู่บริเวณเชิงเขา ที่ราบ และอยู่ระหว่างหุบเขา ความสูงเฉลี่ยของพื้นที่ประมาณ 174 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง โดยบริเวณที่สูงสุดของพื้นที่ประมาณ 949 เมตร ได้แก่ ยอดเขาภูสามง่ามอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอครบุรี บริเวณที่ต่ำสุดประมาณ 131 เมตร ได้แก่ พื้นที่ราบสองฝั่งลำน้ำมูล แม่น้ำที่สำคัญของจังหวัดได้แก่แม่น้ำมูล และแม่น้ำลำเชียงไกร (สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา, 2559ก)

2.3.3 จำนวนประชากร

จากข้อมูลประชากรในจังหวัดนครราชสีมา มีประชากรมากเป็นอันดับสองของประเทศ รองจากกรุงเทพมหานคร และเป็นอันดับ 1 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยในปี พ.ศ. 2559 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,631,435 คน แบ่งเป็นชาย จำนวน 1,297,919 คน คิดเป็นร้อยละ 49.3 และหญิง จำนวน 1,333,516 คน คิดเป็นร้อยละ 50.7 จากข้อมูลประชากรรวมระหว่างปี พ.ศ. 2548 ถึงปี 2559 พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากร ในช่วง 12 ปี จะเห็นว่ามีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะประชากรหญิง แสดงรายละเอียดจำนวนประชากร ดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 จำนวนประชากรในจังหวัดนครราชสีมา ในช่วง 12 ปี (พ.ศ. 2548-2559) (สำนักบริหารการทะเบียน, 2560)

ปีพุทธศักราช	ประชากรชาย	ประชากรหญิง	ประชากรรวม
2548	1,261,666	1,285,097	2,546,763
2549	1,265,625	1,289,962	2,555,587
2550	1,264,118	1,288,776	2,552,894
2551	1,269,885	1,295,232	2,565,117
2552	1,272,264	1,299,028	2,571,292
2553	1,277,333	1,304,756	2,582,089
2554	1,278,327	1,306,998	2,585,325
2555	1,286,164	1,315,003	2,601,167
2556	1,289,861	1,320,303	2,610,164
2557	1,294,987	1,325,530	2,620,517
2558	1,298,167	1,330,651	2,628,818
2559	1,297,919	1,333,516	2,631,435

จากตารางที่ 2.4 แสดงให้เห็นว่าจำนวนประชากรมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สัดส่วนจำนวนประชากรต่อหน่วยพื้นที่เพิ่มขึ้น อาจทำให้เกิดปัญหาด้านการขาดแคลนพื้นที่อยู่อาศัย การขยายชุมชนเมืองออกไปสู่ชนบท ส่งผลให้พื้นที่ทางการเกษตรอาจลดลงตามไปด้วยมีความต้องการทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ทำให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนเพื่อรองรับการขยายตัวของประชากรเพื่อรองรับระบบสังคมในอนาคตต่อไป

2.3.4 ผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การวางผังเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาพื้นที่เขตเมืองและพื้นที่เขตชนบท ซึ่งจะครอบคลุมถึงการให้ประโยชน์ที่ดิน และเชื่อมโยงในแต่ละบริเวณด้วยโครงข่ายการคมนาคมและขนส่งที่มีความสะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่มีความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภท การวางผังเมืองจะเป็นการเตรียมการเพื่อรองรับความเจริญของเศรษฐกิจ สังคม และประชากรที่เพิ่มขึ้น (Hall, 2002)

การวางผังเมืองตาม พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 นั้นเป็นการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมประกอบกิจการหรือการก่อสร้างโครงการนั้น จะต้องทำการตรวจสอบการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณนั้น ก่อนดำเนินการว่าขัดต่อกฎหมายผังเมืองหรือไม่ เมื่อตรวจสอบแล้วพบว่า เป็นกิจกรรมที่ทำได้ ก็จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผังเมืองต่อไป เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดจากที่กฎหมายผังเมืองประกาศไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดทำรายงาน EIA ที่จะต้องมีการตรวจสอบการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่ในโครงการนั้น ๆ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์จะต้องพิจารณาความเหมาะสมของสถานที่ตั้งโครงการ โดยจังหวัดนครราชสีมา นั้นมีผังเมืองที่เกี่ยวข้องคือผังเมืองรวมจังหวัดนครราชสีมา สำหรับรายละเอียดของกฎหมายแสดงดังตารางที่ 2.5

ตารางที่ 2.5 รายละเอียดของพระราชบัญญัติการผังเมืองที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดินของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย

ลำดับ	รายละเอียด
1	หมวด 4 การบังคับใช้ผังเมืองรวม มาตรา 27 ในเขตพื้นที่ที่มีกฎกระทรวงบังคับใช้ผังเมืองรวมแล้ว ห้ามบุคคลใดใช้ประโยชน์ที่ดินผิดไปจากที่กำหนดไว้ หรือขัดกับข้อกำหนดของผังเมืองรวม

ตารางที่ 2.5 รายละเอียดของพระราชบัญญัติการผังเมืองที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดินของ
โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย (ต่อ)

ลำดับ	รายละเอียด
2	<p>หมวด 5 การวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะ</p> <p>มาตรา 34 ผู้ครอบครองที่ดินหรือผู้มีสิทธิก่อสร้างอาคารเหนือที่ดินของผู้อื่น ที่ต้องการจะจัดสรรที่ดินหรือก่อสร้างอาคารเพื่อประโยชน์แก่การศึกษา การสาธารณสุขหรือสาธารณูปการ ในเขตที่มีการบังคับใช้ผังเมืองต้องแสดงความประสงค์พร้อมทั้งส่งโครงการต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือกรมโยธาธิการและผังเมือง</p> <p>มาตรา 35 เมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือกรมโยธาธิการและผังเมืองได้รับหนังสือแสดงความประสงค์จะต้องให้ความเห็นชอบตามข้อเสนอ หรืออาจปฏิเสธเป็นลายลักษณ์อักษร ให้กับผู้แสดงความประสงค์จะจัดสรรที่ดินหรือก่อสร้างอาคารแก้ไข ให้เป็นไปตามหลักการที่คณะกรรมการผังเมืองเห็นชอบภายใน 30 วัน ตั้งแต่วันที่ได้รับหนังสือ</p> <p>มาตรา 36 เมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือกรมโยธาธิการและผังเมืองพิจารณาเห็นว่าการจัดสรรที่ดินและประเภทของอาคารที่จะก่อสร้างเป็นไปตามหลักการที่คณะกรรมการผังเมืองเห็นชอบแล้วให้ผู้แสดงความประสงค์จะจัดสรรที่ดินทำสัญญาว่าจะจัดสรรที่ดินหรือก่อสร้างอาคารตามที่ตกลง ในกรณีที่ทำสัญญากับผู้มีสิทธิก่อสร้างอาคารเหนือที่ดินของผู้อื่นจะต้องได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของและผู้ครอบครองที่ดินที่ชอบด้วยกฎหมาย โดยสัญญาที่จะทำขึ้นจะต้องประกอบด้วยแผนผังบริเวณอาคาร และรูปแบบอาคารที่จะขอก่อสร้าง</p>

แหล่งที่มา: ดัดแปลงจากพระราชบัญญัติการผังเมือง (พ.ศ. 2518) ตีพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 92 ตอนที่ 33 ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2518, (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2525. ตีพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 99 ตอนที่ 33 ลงวันที่ 5 มีนาคม 2525, (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535. ตีพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 109 ตอนที่ 10 ลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2535, (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558. ตีพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 132 ตอนที่ 86 ก ลงวันที่ 8 กันยายน 2558

1) ผังเมืองรวมจังหวัดนครราชสีมา

ผังเมืองรวมจังหวัดนครราชสีมาฉบับปัจจุบันนั้น กรมโยธาธิการและผังเมืองได้มีการได้มีการดำเนินการปรับปรุงผังเมืองรวม ๆ เพื่อให้เกิดสมดุลทั้ง 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการประกาศบังคับใช้ผังเมืองรวม ๆ พบปัญหาหลายด้าน ได้แก่ ข้อกำหนดผังเมืองรวมจังหวัดนั้นมีความเข้มงวดกว่าผังเมืองรวมเมือง ๆ ยกตัวอย่างเช่น เรื่องระยะถอยร่น ความสูงอาคาร หรือข้อห้ามการใช้ประโยชน์ที่ดินต่างๆ กิจกรรมอุตสาหกรรมไม่สามารถดำเนินการได้ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสม การจัดสรรที่ดิน ไม่สามารถดำเนินการได้ในพื้นที่ที่เหมาะสม ปัญหาการห้ามดำเนินการเกี่ยวกับระบบสาธารณูปโภคที่มีความจำเป็นในบางพื้นที่ เช่น โรงไฟฟ้า เสา

โทรศัพท์ (สำนักผังประเทศและผังภาค และ บริษัท โซติจินคามูเชล คอนซัลแตนท์ จำกัด, 2558) ซึ่งจังหวัดนครราชสีมาได้มีกฎกระทรวงออกประกาศบังคับใช้บังคับผังเมืองรวมจังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2560 ตีพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 134 ตอนที่ 9 กลงวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2560

สำหรับแผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดนครราชสีมาตามกฎกระทรวงดังกล่าว แสดงดังรูปที่ 2.9 ประกอบไปด้วย 8 ประเภท แสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ที่ดินประเภทชุมชน ที่กำหนดไว้เป็นสีชมพู ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย พาณิชยกรรมเกษตรกรรม สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันราชการ การสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ

2. ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้า ที่กำหนดไว้เป็นสีม่วง ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมหรือเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม และคลังสินค้า

3. ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม ที่กำหนดไว้เป็นสีเขียว ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม: พื้นที่ที่ประสงค์จะให้เป็นที่ผลิตผลผลิตการเกษตรคุณภาพสูง สามารถกำหนดเป็นโซนที่รองรับการขยายตัวในแต่ละกิจกรรม เช่น การอยู่อาศัย อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การท่องเที่ยว

4. ที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม ที่กำหนดไว้เป็นสีขาวยอมรอบและเส้นทแยงสีเขียว ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อรักษาพื้นที่เกษตรกรรมชั้นดี พื้นที่ต้นน้ำ พื้นที่ลุ่มน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่รับน้ำหลาก การอนุรักษ์และการรักษาสภาพแวดล้อม

5. ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อการนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่กำหนดไว้เป็นสีเขียวอ่อน ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อนันทนาการ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือสาธารณะประโยชน์เท่านั้น

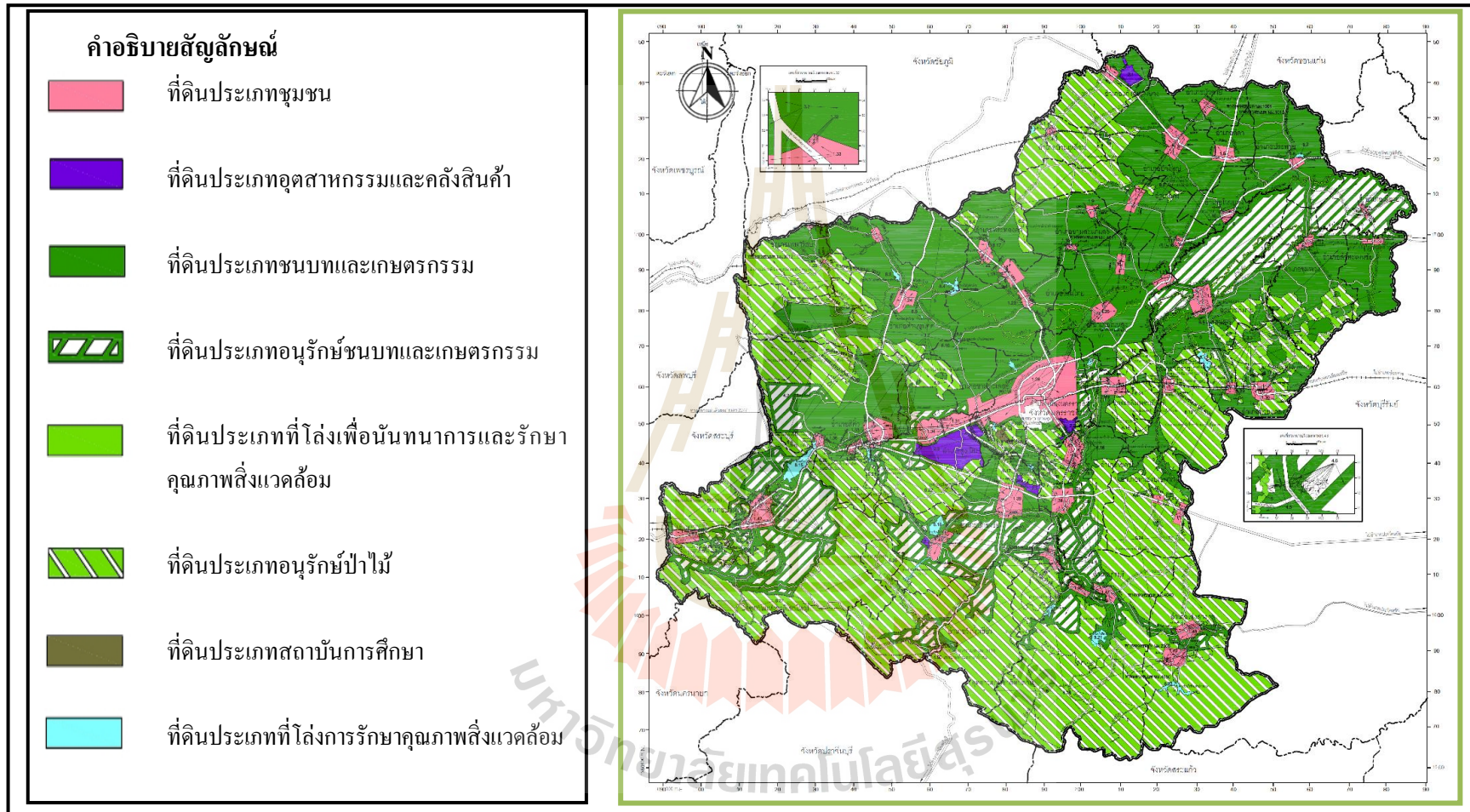
6. ที่ดินประเภทอนุรักษ์ป่าไม้ ที่กำหนดไว้เป็นสีเขียวอ่อนมีเส้นทแยงสีขาว ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อรักษาระบบนิเวศ สงวนและคุ้มครอง ดูแลรักษา หรือบำรุงป่าไม้ สัตว์ป่า ต้นน้ำลำธาร และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ตามมติคณะรัฐมนตรีและกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า และการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเท่านั้น

7. ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา ที่กำหนดไว้เป็นสีเขียวมะกอก ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการศึกษาหรือเกี่ยวข้องกับการศึกษา สถาบันราชการ หรือสาธารณประโยชน์เท่านั้น

8. ที่ดินประเภทที่โล่งการรักษาคูณภาพสิ่งแวดล้อม ที่กำหนดไว้เป็นสีฟ้า ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อนันทนาการหรือเกี่ยวข้องกับนันทนาการ การรักษาคูณภาพสิ่งแวดล้อม หรือสาธารณประโยชน์เท่านั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น การพัฒนาโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา นั้น นอกจากจะต้องพิจารณาข้อกำหนดทางกฎหมายทางสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังมีความจำเป็นต้องดูในเรื่องของข้อกำหนดทางผังเมืองรวมก่อนที่จะมีการจัดทำรายงาน EIA เนื่องจากมีความเชื่อมโยงกับข้อกำหนดในการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อรองรับนโยบายการพัฒนาพื้นที่ของจังหวัด

รูปที่ 2.9 แผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดนครราชสีมา มาตรฐาน 1:400,000 (ดัดแปลงจาก กระทรวงมหาดไทย, 2560)

2.3.5 แผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา

สำหรับทิศทางในการพัฒนาจังหวัดตามแผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี ได้มีการปรับปรุงจากแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา 4 ปี พ.ศ. 2553-2556 มาเป็นแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา 4 ปี พ.ศ. 2557-2560 โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้จังหวัดเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจในภูมิภาค เชื่อมโยงการเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเป็นหลัก ยกกระดับมาตรฐานสินค้า เกษตร อาหารปลอดภัย และพลังงานทดแทน พัฒนาระบบโลจิสติกส์ และการค้าเพื่อเป็นศูนย์กลางความเจริญของภาคอีสาน การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยว รวมทั้งการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผ่านการสร้างรายได้ และพัฒนาคุณภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข แสดงรายละเอียดการเปรียบเทียบแผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี พ.ศ. 2553-2556 และแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา 4 ปี (พ.ศ. 2557-2560) ดังรูปที่ 2.10

รูปที่ 2.10 การเปรียบเทียบแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมาฉบับเดิม (พ.ศ. 2553-2556) และแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมาฉบับใหม่ (พ.ศ. 2557-2560) (สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา, 2559 หน้า 59-61)

ปัจจุบันแผนพัฒนา ฯ ที่ใช้ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาของจังหวัดนครราชสีมา คือ แผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา ระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564) ที่มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ทัศน์ประเทศ ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยมีรายละเอียดของวิสัยทัศน์ คือ “โคราชเมืองน่าอยู่ มุ่งสู่นวัตกรรม และเกษตร อุตสาหกรรม สังคมปลอดภัย” (สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา, 2559ค) โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

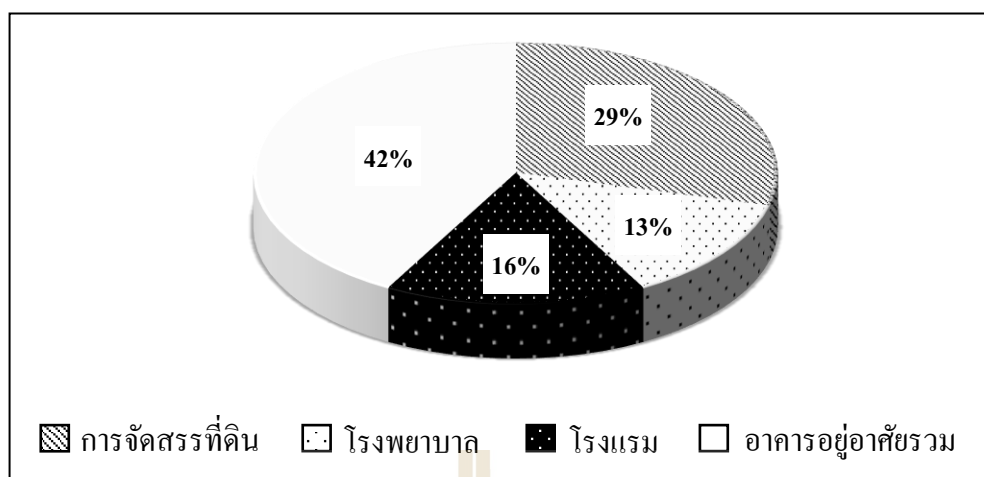
- 1) การพัฒนาและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันเศรษฐกิจ
- 2) ยกระดับสังคมให้เป็นเมืองน่าอยู่ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์อย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- 4) การเสริมสร้างความมั่นคงทุกมิติ เพื่อปกป้องสถาบันหลักของชาติ และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และ
- 5) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

2.4 โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยในจังหวัดนครราชสีมา

สำหรับรายงาน EIA ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ที่มีการพัฒนาขึ้นในจังหวัดนครราชสีมา จากฐานข้อมูลโครงการที่ได้รับความเห็นชอบของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระหว่างปี พ.ศ. 2537 ถึง ปี 2558 พบว่ามีจำนวน 31 โครงการ แสดงดัง ตารางที่ 2.6 และรูปที่ 2.11

ตารางที่ 2.6 รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559ก)

ประเภทโครงการ	2537	2540	2542	2545	2549	2551	2554	2555	2556	2557	2558	รวม
การจัดสรรที่ดิน ฯ	1	1	-	-	-	-	4	1	1	1	-	9
โรงพยาบาล ฯ	-	-	-	-	-	1	2	-	1	-	-	4
โรงแรม ฯ	-	-	-	1	-	-	-	3	1	-	-	5
อาคารอยู่อาศัยรวม ฯ	-	-	1	1	1	-	-	3	3	1	3	13
	รวมทั้งสิ้น										31 โครงการ	

รูปที่ 2.11 อัตราส่วนของประเภทโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย
ในจังหวัดนครราชสีมา ระหว่างปี พ.ศ. 2537 – 2558

จากตารางที่ 2.7 และรูปที่ 2.11 ซึ่งให้เห็นว่า ในช่วงเวลาปี พ.ศ.2537 ถึง ปี พ.ศ. 2558 จังหวัดนครราชสีมา นั้นมีอัตราส่วนของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ดังนี้ โครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ๑ คิดเป็นร้อยละ 42 การจัดสรรที่ดิน ๑ คิดเป็นร้อยละ 29 โรงแรม ๑ คิดเป็นร้อยละ 16 และโรงพยาบาล ๑ คิดเป็นร้อยละ 13 ตามลำดับ สำหรับรายละเอียดโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยทั้งหมด 31 โครงการ แสดงดังตารางที่ 2.7

ตารางที่ 2.7 โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ระหว่างปี 2537 ถึง 2558 ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559)

ลำดับ	ปี	ชื่อโครงการ	ประเภทโครงการ	เจ้าของโครงการ	พื้นที่ตั้งโครงการ
1	2537	โครงการจัดสรรที่ดินเฟรนด์ชิพ เมโคเวสต์คันทรีคลับ	การจัดสรรที่ดิน ๑	เอกชน	ถนนมิตรภาพ กม.162+547 ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง
2	2540	โครงการจัดสรรที่ดิน แลนด์ แอนด์เฮาส์ พาร์ค โคราช	การจัดสรรที่ดิน ๑	เอกชน	ตำบลหนองจะบก และตำบลไชยมงคล อำเภอเมืองนครราชสีมา
3	2542	โครงการอาคารชุดพักอาศัย สี่มา คอนโดทาวน์	อาคารอยู่อาศัยรวม ๑	เอกชน	ซอย 4 ถนนมิตรภาพ อำเภอเมืองนครราชสีมา
4	2545	โครงการอาคารชุดพักอาศัย เฮอร์มิเทจ	อาคารอยู่อาศัยรวม ๑	เอกชน	ถนนท้าวสุระ อำเภอเมืองนครราชสีมา

ตารางที่ 2.7 โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ระหว่างปี 2537 ถึง 2558 ในพื้นที่จังหวัด นครราชสีมา (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559ข)(ต่อ)

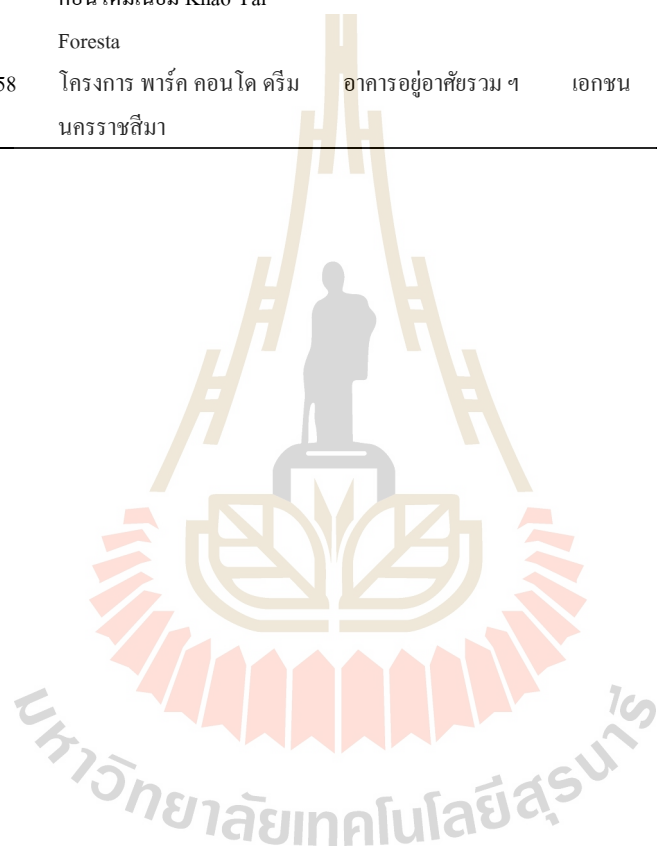
ลำดับ	ปี	ชื่อโครงการ	ประเภทโครงการ	เจ้าของโครงการ	พื้นที่ตั้งโครงการ
5	2545	โครงการ โรงแรมออร์คิด	โรงแรมหรือสถานที่พัก ตากอากาศ ฯ	เอกชน	ถนนราชสีมา-ปักธงชัย ตำบลปรุใหญ่ อำเภอเมืองนครราชสีมา
6	2549	โครงการ เดอะกรีนเนอริ รีสอร์ท (เขาใหญ่)	อาคารอยู่อาศัยรวม ฯ	เอกชน	ถนนธนบุรี ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง
7	2551	โครงการก่อสร้างอาคาร ผู้ป่วยและสิ่งปลูกสร้าง โรงพยาบาลมหาราช นครราชสีมา	โรงพยาบาลหรือ สถานพยาบาล ฯ	โครงการ ของรัฐ	ถนนช้างเผือก ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา
8	2554	โครงการ โรงพยาบาล. แพทย์ 2	โรงพยาบาลหรือ สถานพยาบาล ฯ	เอกชน	ถนนมหาไถย ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา
9	2554	โครงการ บ้านเอื้ออาทร จังหวัดนครราชสีมา (สูงเนิน)	การจัดสรรที่ดิน ฯ	โครงการ ของรัฐ	ถนนบ้านบุใหญ่ ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน
10	2554	โครงการบ้านเอื้ออาทร จังหวัดนครราชสีมา (พิมาย)	การจัดสรรที่ดิน ฯ	โครงการ ของรัฐ	ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย
11	2554	โครงการบ้านเอื้ออาทร จังหวัดนครราชสีมา (โชคชัย)	การจัดสรรที่ดิน ฯ	โครงการ ของรัฐ	ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย
12	2554	โครงการ ศูนย์ปฏิบัติการ ศึกษาและวิจัยด้าน วิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี สุรนารี	โรงพยาบาลหรือ สถานพยาบาล ฯ	โครงการ ของรัฐ	ถนนมหาวิทยาลัย ตำบลสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา
13	2554	โครงการบ้านเอื้ออาทร จังหวัดนครราชสีมา (หัวทะเล 1)	การจัดสรรที่ดิน ฯ	โครงการ ของรัฐ	ถนนทางหลวงแผ่นดิน 224 ตำบลหนองบัวศาลา อำเภอเมืองนครราชสีมา
14	2555	โครงการก่อสร้าง คอนโดมิเนียม Botanica Residence	อาคารอยู่อาศัยรวม ฯ	เอกชน	ถนนธนบุรี ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง
15	2555	โรงแรม Magnolias 4	โรงแรมหรือสถานที่พัก ตากอากาศ ฯ	เอกชน	ทางหลวงหมายเลข 7167 ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง

ตารางที่ 2.7 โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ระหว่างปี 2537 ถึง 2558 ในพื้นที่จังหวัด นครราชสีมา (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559ข)(ต่อ)

ลำดับ	ปี	ชื่อโครงการ	ประเภทโครงการ	เจ้าของโครงการ	พื้นที่ตั้งโครงการ
16	2555	โครงการศูนย์พัฒนาผู้นำ เครื่องจักรกลโกกกันท์	อาคารอยู่อาศัยรวม ๑	เอกชน	ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง
17	2555	โครงการบ้านเอื้ออาทร จังหวัดนครราชสีมา (บ้านเกาะ)	การจัดสรรที่ดิน ๑	โครงการ ของรัฐ	ถนนสุรนารายณ์ ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมืองนครราชสีมา
18	2555	โครงการ ซีทีแอลซีดี	โรงแรมหรือสถานที่พัก ตากอากาศ ๑	เอกชน	ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง
19	2555	โครงการบ้านรับลม	อาคารอยู่อาศัยรวม ๑	เอกชน	ตำบลขงพระ อำเภอปากช่อง
20	2555	โรงแรม แคนทรี นครราชสีมา	โรงแรมหรือสถานที่พัก ตากอากาศ ๑	เอกชน	ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา
21	2556	โครงการเมืองใหม่แผ่นดิน ทอง 8 จังหวัดนครราชสีมา	อาคารอยู่อาศัยรวม ๑	เอกชน	ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา
22	2556	โครงการบ้านเอื้ออาทร จังหวัดนครราชสีมา (หัวทะเล 2)	การจัดสรรที่ดิน ๑	โครงการ ของรัฐ	ถนนชอยลมเย็น ตำบลหนองบัวศาลา อำเภอเมืองนครราชสีมา
23	2556	โครงการ 23 Degree Estate (Condo)	อาคารอยู่อาศัยรวม ๑	เอกชน	ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง
24	2556	โครงการ โรงพยาบาล กรุงเทพราชสีมา (ส่วนขยาย)	โรงพยาบาลหรือ สถานพยาบาล ๑	เอกชน	ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา
25	2556	โครงการ 360 Pano @ khao yai	อาคารอยู่อาศัยรวม ๑	เอกชน	ถนนชนะรัชต์ ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง
26	2556	โครงการ โรงแรม ดุสิต ดีทู เขาใหญ่	โรงแรมหรือสถานที่พัก ตากอากาศ ๑	เอกชน	ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง
27	2557	โครงการบ้านเอื้ออาทร จังหวัดนครราชสีมา (ปากช่อง 2)	การจัดสรรที่ดิน ๑	โครงการ ของรัฐ	ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอ ปากช่อง
28	2557	โครงการ เดอะเบส ไซต์- โคราช	อาคารอยู่อาศัยรวม ๑	เอกชน	ตำบลในเมือง อำเภอเมือง

ตารางที่ 2.7 โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ระหว่างปี 2537 ถึง 2558 ในพื้นที่จังหวัด นครราชสีมา (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559ข)(ต่อ)

ลำดับ	ปี	ชื่อโครงการ	ประเภทโครงการ	เจ้าของโครงการ	พื้นที่ตั้งโครงการ
29	2558	โครงการ Swan Lake Khaoyai	อาคารอยู่อาศัยรวม ฯ	เอกชน	ทางหลวงชนบท นม.3502 ตำบลโป่งตาลอง อำเภอปากช่อง
30	2558	โครงการก่อสร้าง คอนโดมิเนียม Khao Yai Foresta	อาคารอยู่อาศัยรวม ฯ	เอกชน	ทางหลวงหมายเลข 2090 ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง
31	2558	โครงการ พาร์ค คอน โด ตรีม นครราชสีมา	อาคารอยู่อาศัยรวม ฯ	เอกชน	ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง นครราชสีมา

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา รวมถึงรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคที่พบในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การเสนอแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเนื้อหาในบทนี้ประกอบด้วย กรอบแนวคิดการวิจัย เกณฑ์การประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ระเบียบวิธีวิจัย แหล่งข้อมูลในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก การตรวจสอบข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

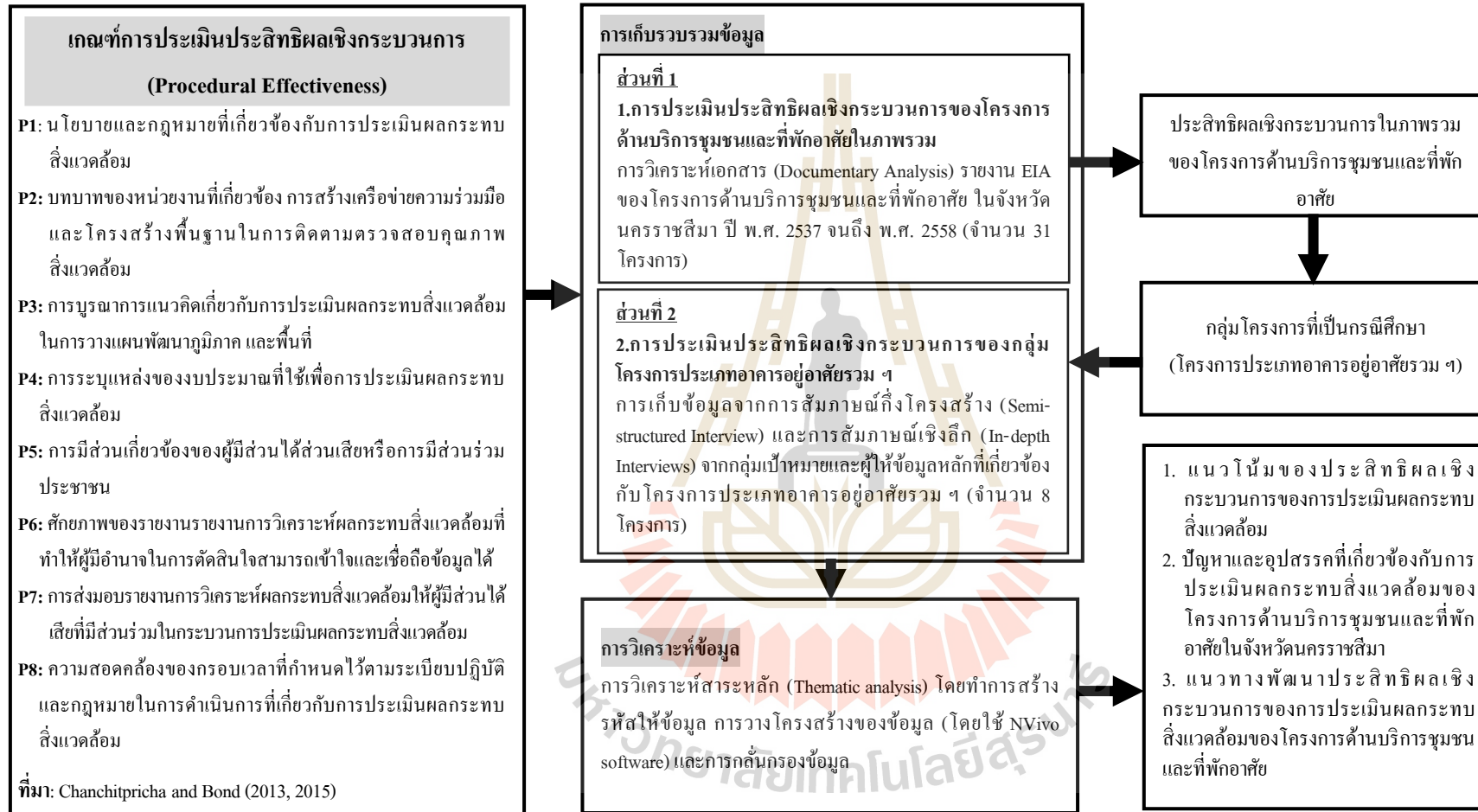
3.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้น จำเป็นต้องมีชุดเกณฑ์การประเมินเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ประสิทธิผล ๆ ดังกล่าว ซึ่งการศึกษานี้ดำเนินการประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยในภาพรวมด้วยการใช้เกณฑ์ของการประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการที่มีการพัฒนาโดย Chanchitpricha and Bond (2013, 2015) ซึ่งประกอบด้วยเกณฑ์ย่อย จำนวน 8 เกณฑ์ ได้แก่ กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Relevant policy framework and procedure: P1); บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และโครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม (Institutional roles, collaborations and infrastructure: P2), การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในการวางแผนพัฒนาภูมิภาคและพื้นที่ (Integrating EIA in planning process of local and area development: P3), การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Identification of financial funds for EIA practice: P4) การมีส่วนเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนได้เสียหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน (Involvement of stakeholders or public participation: P5), ศักยภาพของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถ

เข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้ (Capacity of EIA in presenting sound and clear, understandable evidence: P6), การส่งมอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ผู้มีส่วนได้เสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Delivering the EIA report to participating stakeholders: P7) ความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติและกฎหมายในการดำเนินการที่เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Time enforcement: P8)

สำหรับการศึกษานี้ได้ประยุกต์ใช้เกณฑ์ดังกล่าวเบื้องต้น ในการประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย จากแหล่งข้อมูล 2 ส่วนด้วยกัน คือ รายงาน EIA ฉบับสมบูรณ์ และการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์

ทั้งนี้ ในส่วนแรกได้เริ่มจากการประเมินประสิทธิผล ฯ จากการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis) ของรายงาน EIA ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา ปี พ.ศ. 2537 ถึง พ.ศ. 2558 จำนวน 31 โครงการ ร่วมกับเอกสารทางราชการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และแนวปฏิบัติสำหรับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จากนั้นจะดำเนินการเลือกกลุ่มโครงการที่น่าสนใจและเหมาะสมกับบริบทเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกต่อไป ซึ่งพบว่ากลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวมตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร (จำนวน 8 โครงการ) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนที่ 2 เนื่องจากเป็นกลุ่มโครงการที่พบว่ามีบางเกณฑ์ที่ไม่บรรลุประสิทธิผลเชิงกระบวนการ ซึ่งจำเป็นต้องมีการเก็บข้อมูลภาคสนามเพิ่มเติมเพื่อการประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ประกอบด้วยการดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) จากกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากนั้นนำผลการศึกษาที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์สาระหลัก (Thematic analysis) ได้แก่ การสร้างรหัสให้ข้อมูล การวางโครงสร้างของข้อมูล และการกลั่นกรองข้อมูล เพื่อหาข้อสรุปแนวโน้มของประสิทธิผลฯ แล้ววิเคราะห์จุดแข็ง และจุดอ่อนที่เชื่อมโยงกับข้อค้นพบ เพื่อที่จะสามารถนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในบริบทนี้ ต่อไป กรอบแนวคิดการวิจัยแสดงดังรูปที่ 3.1

รูปที่ 3.1 กรอบแนวคิดการทำวิจัย

3.2 เกณฑ์การประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการ (Procedural Effectiveness) ของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

การประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการในการศึกษานี้ เป็นการประเมินความสอดคล้องตามปัจจัยที่เกี่ยวข้องของเกณฑ์การประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการที่พัฒนาโดย Chanchitpricha and Bond (2013, 2015) ประกอบด้วย 8 หลักเกณฑ์ คือ กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P1), บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและโครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม (P2), การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในการวางแผนพัฒนาภูมิภาคและพื้นที่ (P3), การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P4), การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน (P5), ศักยภาพของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้ (P6), การส่งมอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ผู้มีส่วนได้เสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P7) และความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติและกฎหมายในการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P8) โดยมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 เกณฑ์การประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ประสิทธิผลเชิงกระบวนการ (Procedural Effectiveness)	เกณฑ์สำหรับการประเมิน (Criteria)	รายละเอียด	ความเชื่อมโยงกับการศึกษา
	P1: กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Relevant policy framework and procedures)	กรอบนโยบายหรือกฎหมายในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นกลไกพื้นฐานในการกำหนดขอบเขตหรือกรอบการปฏิบัติงานของการประเมินผลกระทบ (Marara et al., 2011; Chanchitpricha, 2012; Morgan, 2012)	กรอบนโยบายหรือกฎหมาย และคู่มือ หรือแนวทางในขั้นตอนการดำเนินการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (ในช่วง พ.ศ. 2537 - 2558 ของโครงการด้านบริการชุมชน และที่พักอาศัยในจังหวัดนครราชสีมา และในปัจจุบัน)
	P2: บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและโครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม (Institutional roles, collaborations and infrastructure)	โครงสร้างของหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Marara et al., 2011) ประกอบด้วยเครือข่ายในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม (Existing environmental monitoring network) และความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (Collaborations between relevant sectors) ที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมกับหน่วยงานเฝ้าระวังผลกระทบสุขภาพ (Chanchitpricha, 2012; Chanchitpricha and Bond, 2015)	การแลกเปลี่ยนข้อมูล และความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา
	P3: การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค (Integrating EIA in planning process of local and area development)	การนำแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนาประเทศในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ตามบริบทของนโยบายทางการเมืองและวัฒนธรรม (Morgan, 2012; Mao et al., 2015)	การนำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมาใช้ประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาโครงการในระดับพื้นที่/ ภูมิภาค และระดับประเทศ

ตารางที่ 3.1 เกณฑ์การประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (ต่อ)

ประสิทธิผลเชิงกระบวนการ (Procedural Effectiveness) (ต่อ)	เกณฑ์สำหรับการประเมิน (Criteria)	รายละเอียด	ความเชื่อมโยงกับการศึกษา
	P4: การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Identification of financial funds for EIA practice)	งบประมาณที่ใช้ในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Chanichitpricha, 2012) เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจพัฒนาโครงการ (Morgan, 2012)	ความเพียงพอของงบประมาณ หรือการสนับสนุนทางการเงินเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
	P5: การมีส่วนร่วมของเจ้าของผู้มีส่วนได้เสียหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน (Involvement of stakeholders or public participation)	การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกลไกหนึ่งในการสนับสนุนกระบวนการตัดสินใจ (Glucker et al., 2013) โดยเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการกำหนดมาตรการในการประเมินผลกระทบจากการพัฒนาโครงการ และเป็น การกระจายอำนาจในสังคม (Harris and Harris, 2013) ซึ่งควรจะจัดให้ประชาชน องค์กรเอกชน ตลอดจนหน่วยงานต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการสามารถเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น นำเสนอข้อมูล ข้อโต้แย้ง ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบ ตลอดจนความวิตกกังวลเกี่ยวกับความเหมาะสมของสถานที่ที่จะมีการพัฒนาโครงการ (Nadeem and Fischer, 2011)	โอกาสของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา
	P6: ศักยภาพของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้ (Capacity of EIA in presenting sound and clear, understandable evidence)	การที่รายงาน EIA มีความชัดเจนและน่าเชื่อถือเพียงพอที่ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถทำความเข้าใจรายงาน ฯ และใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงที่สำคัญประกอบการตัดสินใจ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและอนุมัติการพัฒนาโครงการได้ (Chanichitpricha, 2012)	ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจมีความเข้าใจ มีการยอมรับ และให้ความสำคัญกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพื่อประกอบการตัดสินใจ อนุญาตโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยหรือไม่

ตารางที่ 3.1 เกณฑ์การประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (ต่อ)

ประสิทธิผลเชิงกระบวนการ (Procedural Effectiveness) (ต่อ)	เกณฑ์สำหรับการประเมิน (Criteria)	รายละเอียด	ความเชื่อมโยงกับการศึกษา
	<p>P7: การส่งมอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ผู้มีส่วนได้เสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Delivering the EIA report to participating stakeholders)</p>	<p>การส่งมอบรายงาน EIA ให้กับผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้ที่มีความสนใจในการพัฒนาโครงการ ทำให้สามารถติดตามความคืบหน้าของแต่ละขั้นตอนของการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้ (Chanchitpricha and Bond, 2015) และยังสามารถช่วยทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจถึงที่มาและวัตถุประสงค์ของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Morgan, 2012) รวมถึงทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย เกิดความโปร่งใสในขั้นตอนการดำเนินการ สร้างความตระหนัก และเปลี่ยนทัศนคติเชิงลบของผู้มีส่วนได้เสียที่มีต่อโครงการได้ (Sánchez and Mitchell, 2017)</p>	<p>การแจ้งผลการศึกษาที่ได้จากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้กับผู้มีส่วนได้เสียที่เข้าร่วมกระบวนการ EIA โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา</p>
<p>P8: ความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติและกฎหมายในการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Time enforcement)</p>	<p>เป็นการประเมินความสอดคล้องของช่วงเวลาที่มีการดำเนินกิจกรรมของโครงการกับกรอบของเวลาในการดำเนินการด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย (Chanchitpricha and Bond., 2015)</p>	<p>การดำเนินกิจกรรมของโครงการในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม</p>	

แหล่งที่มา: ดัดแปลงจาก Chanchitpricha (2012); Chanchitpricha and Bond (2013, 2015); Gucker et al. (2013); Harris and Harris (2013) Marara et al. (2011); Mao et al. (2015); Morgan (2012); Nadeem and Fischer (2011) และ Sánchez and Mitchell (2017)

3.3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ดำเนินการตามหลักการของระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research methodology) เนื่องจากวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจะเน้นถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามสภาพการณ์ที่เป็นจริง แสดงถึงรายละเอียด ความสัมพันธ์ของเหตุการณ์กับสภาพแวดล้อม ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น และซึ่งในบางสถานการณ์นั้นไม่สามารถวัดได้ในเชิงปริมาณ เช่น ความรู้สึก ข้อคิดเห็น เป็นต้น (Cresswell, 2003, 2009; Johnson and Christensen, 2012; Neuman, 2006) สำหรับวิธีการดำเนินงานเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1) การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เพื่อประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการที่เกิดขึ้นในภาพรวมจากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยในจังหวัดนครราชสีมา ในช่วงเวลา ปี พ.ศ.2537 ถึง พ.ศ. 2558 (จำนวน 31 โครงการ) เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการเลือกกลุ่มประเภทโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยสำหรับการประเมินประสิทธิผล ฯ ในเชิงลึก โดยพิจารณาจากกลุ่มประเภทโครงการจากกลุ่มที่มีความสำคัญ และมีความน่าสนใจ และสามารถช่วยนำไปสู่การตอบคำถามการวิจัยได้

2) การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียด และชัดเจนมากขึ้น สำหรับประเด็นที่มีความสำคัญในกลุ่มประเภทโครงการที่เลือกมาศึกษา ซึ่งดำเนินการเลือกตัวอย่างโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จากกลุ่มตัวอย่างที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา (Denscombe, 2010 p. 34; Kumar, 2011 p. 207) และแบบสโนว์บอลล์ (Snowball sampling) เพื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่สามารถเก็บข้อมูลเพิ่มเติมได้จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างในแบบเฉพาะเจาะจง (Bryman, 2012 p. 202, Kumar, 2011 p. 208) จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา

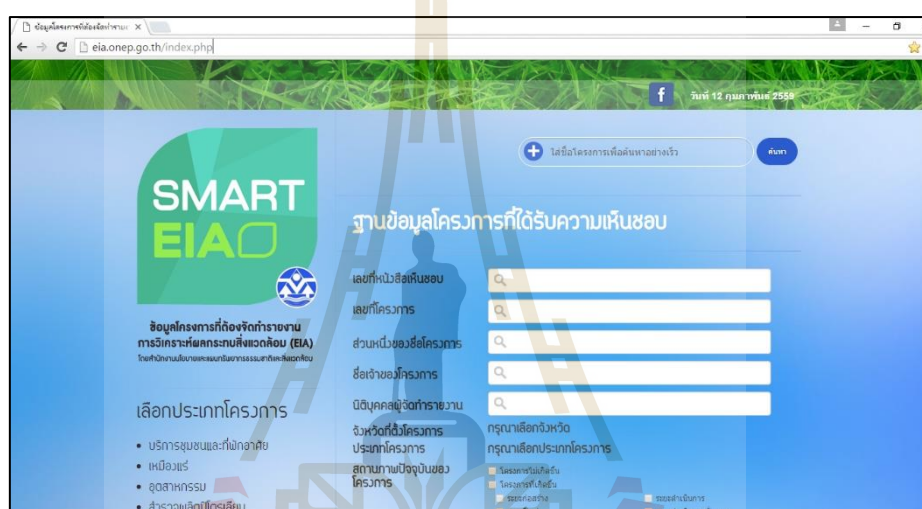
3) การนำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม การจดบันทึกเบื้องต้น การถอดความการบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) มาวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์สาระหลัก (Thematic analysis) โดยทำการสร้างรหัสให้ข้อมูล, การวางโครงสร้างของข้อมูล และการกลั่นกรองข้อมูล เพื่อหาข้อสรุปจากการวิจัย

3.4 แหล่งข้อมูลในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจาก 3 ส่วนที่สำคัญ ดังนี้

3.4.1 ฐานข้อมูลออนไลน์ (Online database)

รายงาน EIA ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา ในช่วงเวลาปี พ.ศ.2537 ถึง ปี พ.ศ. 2558 จากฐานข้อมูลโครงการที่ได้รับความเห็นชอบ จากเว็บไซต์ <http://eia.onep.go.th/index.php> ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แสดงดังรูปที่ 3.2

รูปที่ 3.2 ฐานข้อมูลรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (รายงาน EIA) ของโครงการที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559)

3.4.2 ข้อมูลเอกสาร (Relevant documents)

เอกสารที่ได้จากการรวบรวมจากกฎหมายเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เอกสารทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ เอกสารทางราชการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คู่มือ/ แนวทางสำหรับการจัดทำ EIA โครงการประเภทโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย

3.4.3 ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews)

การรวบรวมข้อมูล ข้อเสนอแนะ ปัญหาและอุปสรรคที่ได้จากกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ตรงกับคำถามในการวิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถตอบคำถามการวิจัยที่กำหนดไว้ การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการวิจัยที่ควรเชื่อมโยงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แนวคิด (Concepts) กรอบความคิด (Conceptual framework) สมมติฐาน เทคนิคการวัด และวิธีการที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างเหมาะสม (บุญธรรม จิตต์อนันต์, 2540 หน้า 91-92)

3.5.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จะต้องมีความเหมาะสม และช่วยสนับสนุนให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่นำไปสู่การตอบคำถามการวิจัยที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้วิจัยจำเป็นต้องทำความเข้าใจในธรรมชาติของเครื่องมือหรือ วิธีการที่ใช้ รวมทั้งมีการพัฒนาเครื่องมือ/ วิธีการเหล่านั้นให้มีความสอดคล้องกับลักษณะ หรือประเภทของข้อมูลที่ต้องการใช้ต่อไป ซึ่งผู้วิจัยจะต้องใช้วิธีการรวบรวมจากแหล่งข้อมูล และสอบถามข้อเท็จจริงจากผู้ให้ข้อมูลโดยตรง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลภาคสนามที่นิยมใช้กันทั่วไปมี 3 วิธี คือ แบบบันทึกการสังเกต (Observation) แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) (เพ็ญแข แสงแก้ว, 2541; พิเชิต ฤทธิจักรูญ, 2544; วัลลภ ลำพาย, 2547; ชาย โพธิ์สิตา, 2552; Sapsford, 1999; Salkind, 2006) แสดงดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 การเปรียบเทียบเครื่องมือที่นิยมใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

แบบบันทึกการสังเกต (Observation)	แบบสอบถาม (Questionnaire)	แบบสัมภาษณ์ (Interview)
เครื่องมือวิจัยที่ใช้สำหรับบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกต เหมาะสำหรับการศึกษาพฤติกรรมและปรากฏการณ์ต่าง ๆ	เครื่องมือการวิจัยที่สร้างขึ้นสำหรับให้กลุ่มตัวอย่างหรือกลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่อาศัยเทคนิคการสัมภาษณ์เพื่อเจาะลึกประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยสนใจ อาจใช้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม

ตารางที่ 3.2 การเปรียบเทียบเครื่องมือที่นิยมใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (ต่อ)

แบบบันทึกการสังเกต (Observation)	แบบสอบถาม (Questionnaire)	แบบสัมภาษณ์ (Interview)
ข้อดี	ข้อดี	ข้อดี
<ol style="list-style-type: none"> 1. เหมาะกับข้อมูลที่เป็นพฤติกรรมมากกว่าข้อมูลที่เป็นความรู้สึกหรือการรับรู้ 2. ข้อมูลจากการสังเกตค่อนข้างตรง เชื่อถือได้ 3. สามารถรวบรวมโดยอ้อมจากวิธีทัศนัง จึงเป็นวิธีที่ไม่รบกวนผู้ถูกสังเกต 4. สามารถเลือกสังเกตได้อย่างเฉพาะเจาะจง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย 2. เหมาะสมกับกลุ่มประชากรที่มีขนาดใหญ่และอยู่กระจัดกระจาย 3. สามารถควบคุมให้แบบสอบถามถึงมือผู้รับได้ในเวลาใกล้เคียงกัน 4. สามารถสรุปผลได้ง่ายกว่าวิธีอื่นเพราะใช้แบบสอบถามเดียวกัน 5. ขจัดปัญหาการแปลข้อมูลโดยคนกลาง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สามารถแยกแยะปัญหาที่เกี่ยวกับแนวคิดและอารมณ์ 2. ได้ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ โดยการสังเกตท่าทาง การพูด และจากคำตอบ 3. สามารถเก็บข้อมูลได้จากบุคคลทั้งที่อ่านหนังสือออกและที่ไม่รู้หนังสือ 4. สามารถปรับคำถามได้ตามสถานการณ์ 5. ได้ข้อมูลกลับมาสมบูรณ์มากกว่าวิธีอื่น
ข้อจำกัด	ข้อจำกัด	ข้อจำกัด
<ol style="list-style-type: none"> 1. ใช้เวลาและค่าใช้จ่ายมาก 2. ไม่สามารถเก็บข้อมูลกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระยะยาว 3. เมื่อผู้ถูกสังเกตรู้ตัวจะมีพฤติกรรมไม่เป็นธรรมชาติ 4. หากมีผู้สังเกตหลายคน ข้อมูลอาจไม่ตรงกัน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบบสอบถามมีข้อคำถามได้จำนวนจำกัด 2. ไม่สามารถซักกับคนที่เขียน/อ่านหนังสือไม่ได้ 3. มีความยืดหยุ่นน้อย ต้องถามและตอบตามแบบสอบถามที่ให้มา 4. แบบสอบถามใช้ได้เฉพาะกลุ่มตัวอย่างประเภทเดียวกัน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ลื่นเปลื้องเวลาและค่าใช้จ่าย 2. ข้อมูลจะสมบูรณ์และน่าเชื่อถือขึ้นกับบุคคลที่ทำการสัมภาษณ์

แหล่งที่มา: ดัดแปลงจาก เพ็ญแข แสงแก้ว (2541); พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2544); วัลลภ ลำพาย (2547); Salkind (2006)

จากตารางที่ 3.2 จะเห็นได้ว่าเครื่องมือแต่ละวิธีนั้นมีข้อดี และข้อจำกัดที่แตกต่างกัน เช่น แบบสังเกต นั้นเหมาะสำหรับการศึกษาเชิงพฤติกรรมและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งสามารถรวบรวมโดยอ้อมจากวิธีทัศนัง จึงเป็นวิธีที่ไม่รบกวนผู้ถูกสังเกต แต่ใช้เวลาและค่าใช้จ่ายมาก ในทางกลับกันแบบสอบถามนั้นประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายแต่มีความยืดหยุ่นน้อย เนื่องจากว่าต้องถามและตอบตามแบบสอบถามที่ให้มา ขณะที่แบบสัมภาษณ์นั้นข้อมูลที่ได้อาจกลับมาสมบูรณ์มากกว่าแบบ

สังเกตและแบบสอบถาม และยังสามารถเก็บข้อมูลได้จากบุคคลทั้งที่อ่านหนังสือออกและที่ไม่รู้หนังสือแต่มีข้อจำกัดคือใช้เวลา และค่าใช้จ่ายมากกว่าวิธีอื่น

ผู้วิจัยจึงได้เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยครั้งนี้คือ การสัมภาษณ์ โดยมี การออกแบบแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัยและคำถาม การวิจัยสำหรับศึกษานี้ (ดังรายละเอียดแสดงในหัวข้อ 3.5.3) เนื่องจากการสัมภาษณ์มีความ ยืดหยุ่นมากกว่าวิธีอื่น ผู้สัมภาษณ์ได้อธิบายข้อมูลอย่างละเอียดในหัวข้อเฉพาะที่ต้องการ สามารถ คัดแปลงและแก้ไขคำถามจนกว่าผู้ตอบจะเข้าใจคำถาม และยังสามารถบันทึกเสียงไว้ได้เพื่อเปิดฟัง ซ้ำหากต้องการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องในการตีความหมาย (ชาย โพธิ์ลีตา, 2552; Robson, 2011)

3.5.2 วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

สำหรับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยครั้งนี้คือ การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เป็นประเภทการสัมภาษณ์ที่อยู่ ระหว่างการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยในการสัมภาษณ์ จะมีการกำหนดคำถามหรือใช้คำสำคัญ (Keywords) เป็นเครื่องชี้นำการสัมภาษณ์ มีความยืดหยุ่นใน การใช้ สามารถปรับเปลี่ยนถ้อยคำให้สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน และสถานการณ์การ สัมภาษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ ซึ่งเป็นการแก้ไขข้อด้อยของการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบ ไม่มีโครงสร้าง (Gibson and Brown, 2009 p. 86-89; Boeije, 2010 p. 62-63)

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีจุดมุ่งหมายชัดเจน เพื่อการเรียนรู้ และความเข้าใจระดับลึกในประเด็นของการวิจัย เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย ผู้สัมภาษณ์สอบถามผู้ให้ข้อมูลตามแนวคำถามที่วางไว้ แนวคำถามนี้เป็นคำถามปลายเปิดที่ ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการถาม รูปแบบการสัมภาษณ์ควรมีลักษณะเป็นการสนทนาจาก ประเด็นคำถามที่ตั้งไว้ ผู้สัมภาษณ์อาจจำแนกคำถามหลักออกเป็นคำถามย่อยเพื่อให้ได้ความเห็นที่ ครบถ้วนและชัดเจน (Kumar, 2011 p. 160)

สำหรับวิธีการที่ใช้ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 วิธี คือ

1) การเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive or Judgemental sampling) เป็นการเลือก กลุ่มตัวอย่างที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่กำหนดไว้ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ มีประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ทำการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งการเป็น ตัวแทนข้อมูลที่ดี (Denscombe, 2010 p. 34; Kumar, 2011 p. 207)

2) การเลือกตัวอย่างแบบสโนว์บอลล์ (Snowball sampling) เป็นการเลือกตัวอย่างที่มีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับความต้องการ และให้กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลก่อนหน้านั้นเสนอหรือแนะนำตัวอย่างที่มีลักษณะเดียวกันต่อกันเป็นเครือข่าย (Network) จนครบจำนวนที่ต้องการ หรือจนถึงจุดอิ่มตัวของข้อมูลที่ต้องการศึกษา (Bryman, 2012 p. 202, Kumar, 2011 p. 208) การเลือกตัวอย่างวิธีนี้จะทำการเลือกกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) แล้วทำการสอบถามถึงบุคคลอื่น ๆ ที่สามารถให้ข้อมูลได้ต่อไปจนได้ข้อมูลครบตามต้องการ

3.5.3 แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์

ขั้นตอนการออกแบบแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์มีดังนี้

1) กำหนดขอบเขตในการออกแบบแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

2) สร้างแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ โดยยึดตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัย ให้ครอบคลุมรายละเอียดตามกรอบของประสิทธิผลเชิงกระบวนการ แสดงดังภาพผนวก ข.2

3) การทดสอบแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำแนวคำถามที่สร้างขึ้นมาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และความสามารถในการตอบคำถามการวิจัย โดยการเสนอแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ให้กับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในด้านที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย พิจารณาตรวจสอบแนวคำถาม เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำแนวคำถามที่ได้แก้ไขแล้วเสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี เพื่อพิจารณาตรวจสอบ ซึ่งคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ได้พิจารณาอนุมัติเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 จากนั้นผู้วิจัยได้นำแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ไปทดสอบเก็บข้อมูลกับนักศึกษา สาขาอนามัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูลจริง

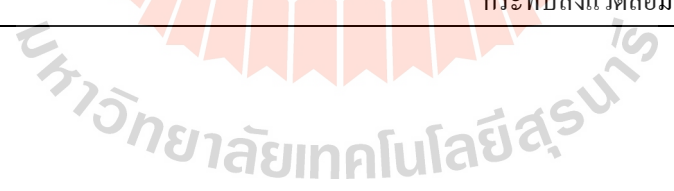
สำหรับความเชื่อมโยงระหว่างคำถามการวิจัย แหล่งข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และเหตุผลในการเลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แสดงดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 ความเชื่อมโยงระหว่างคำถามการวิจัย แหล่งข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และเหตุผลในการเลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษานี้

คำถามการวิจัย	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	เหตุผลในการเลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
1. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมีความคิดเห็นต่อกระบวนการนี้อย่างไร ?	- กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบ	การสัมภาษณ์	การสัมภาษณ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นช่วยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถสอบถามความคิดเห็น ประสบการณ์ และมุมมองเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ว่ามีแนวโน้มเป็นอย่างไร ในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นสำหรับโครงการประเภทนี้
2. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย นำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปใช้ประโยชน์อย่างไร ?	- กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบ	การสัมภาษณ์	การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก นั้นทำให้ทราบถึงการนำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการใดบ้าง เช่น ใช้ในกระบวนการตัดสินใจ การปรับปรุงแนวทางการจัดทำรายงาน ฯ เป็นต้น และทำให้ทราบว่าในการนำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมาใช้ในทางปฏิบัติเกิดผลอย่างไร
3. ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย มีแนวโน้มเป็นอย่างไร ปัญหาและอุปสรรคมีอะไรบ้าง ?	- รายงาน EIA ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย	การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง	ผลที่ได้จากการศึกษารายงาน EIA นำมาใช้ในการประเมินประสิทธิภาพเชิงกระบวนการตามเกณฑ์ที่เลือกใช้ในการศึกษานี้ พร้อมทั้งใช้ประกอบการตัดสินใจในการเลือกกลุ่มประเภทโครงการที่จะนำมาใช้เป็นกรณีศึกษาเพื่อทำการสัมภาษณ์

ตารางที่ 3.3 ความเชื่อมโยงระหว่างคำถามการวิจัย แหล่งข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และเหตุผลในการเลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษานี้ (ต่อ)

คำถามการวิจัย	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	เหตุผลในการเลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย มีแนวโน้มเป็นอย่างไร ปัญหาและอุปสรรคมีอะไรบ้าง ? (ต่อ)	- กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบ	การสัมภาษณ์	การสัมภาษณ์ทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพเชิงกระบวนการที่เกิดขึ้นจริงในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย เห็นถึงความรู้ ความเข้าใจ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น
4. การพัฒนา / ปรับปรุงประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยนั้นทำได้อย่างไร ?	- กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบ - บทความ เอกสาร กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง	ข้อมูล ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำมาใช้ในการปรับปรุง และเสนอแนวทางในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบถึงข้อมูลที่มีความจำเป็นสำหรับการประเมินประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

3.5.4 การดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัย

เนื่องจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลักสำหรับการศึกษาครั้งนี้คือ การสัมภาษณ์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึก ทศนคติ พฤติกรรม ความสัมพันธ์ และความเป็นจริงในทางด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงทางด้านกฎหมาย การเก็บข้อมูลจึงจำเป็นต้องพิจารณาหลักการสำคัญในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยการดำเนินการตามจริยธรรมในการวิจัย ผู้วิจัยต้องพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยจะต้องได้รับข้อมูลก่อนเข้าร่วมการวิจัย, ความเป็นอิสระในการตัดสินใจเข้าร่วม หรือไม่เข้าร่วมการวิจัย, การเข้าร่วมการวิจัยต้องปราศจากการบังคับ และมีการเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัวของผู้เข้าร่วมวิจัย รวมทั้งการได้รับความยินยอมในการให้ข้อมูล (Informed Consent) ซึ่งเป็นกระบวนการเริ่มต้นจากการติดต่อครั้งแรก (Initial contact) และกระบวนการต่อเนื่องไปตลอดระยะเวลาการศึกษาวิจัย (Boeije, 2010 p. 44 -46; Flick, 2014 p. 48-52; Thomas, 2016 p. 78-87) ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) Information ให้ข้อมูลครบถ้วนไม่ปิดบัง
- 2) Comprehension ผู้รับข้อมูลมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ผู้ขอความยินยอมต้องตรวจสอบความเข้าใจของผู้ที่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในการวิจัย
- 3) Voluntariness ตัดสินใจโดยอิสระ (เข้าร่วมการวิจัย/ ถอนตัวออกจากการวิจัย) โดยปราศจากการขู่บังคับ (Free of coercion) การชักจูงเกินเหตุ (Undue inducement) และแรงกดดัน (Unjustifiable pressure)

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จึงได้ดำเนินการขออนุญาตทำการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ก่อนการทำการวิจัย (รหัสโครงการ EC-59-58 รายละเอียดแสดงดังภาคผนวก ก.1-ก.2) ภายหลังจากได้รับอนุญาตแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก เริ่มตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูลจนกระทั่งการนำเสนอผลการวิจัย โดยผู้วิจัยได้แนะนำตัวกับกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อขอความร่วมมือในการเข้าร่วมวิจัย พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย การเก็บรักษาข้อมูลเป็นความลับ รวมทั้งสิทธิในการปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัย หรือการถอนตัวออกจากการวิจัยได้ทุกเวลา และเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยก่อนตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัย และได้ดำเนินการขอความยินยอมก่อนที่จะทำการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นการเคารพสิทธิความเป็นมนุษย์ คำนึงถึงความปลอดภัยของข้อมูลส่วนตัว และความยุติธรรมของผู้เข้าร่วมการวิจัย ตาม “ระเบียบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ว่าด้วย การศึกษาวิจัยและการทดลองในมนุษย์ พ.ศ. 2555” โดยจัดเตรียมเอกสารเพื่อชี้แจงข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมวิจัย ดังนี้

- 1) เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้ถูกสัมภาษณ์ (Participant information sheet) ประกอบด้วย ข้อมูลและการติดต่อ, ที่มาและวัตถุประสงค์, เหตุผลที่บุคคลได้รับเชิญเข้าร่วมวิจัย, กระบวนการในการเข้า

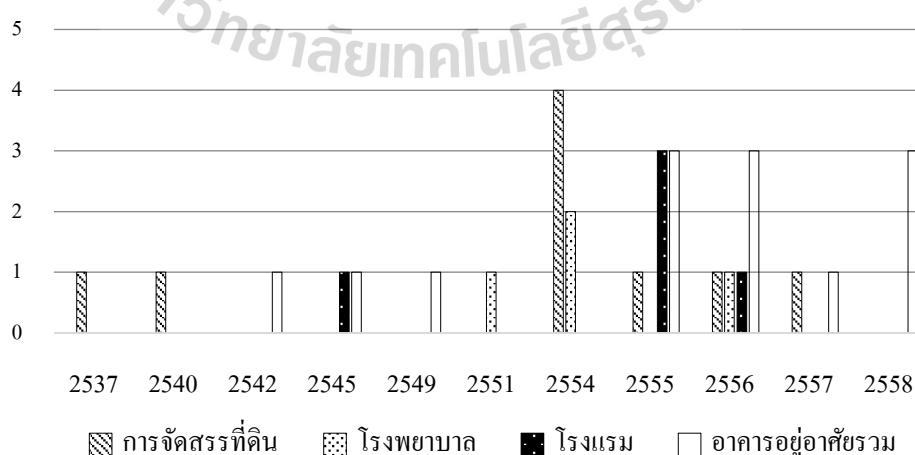
ร่วมวิจัย, ประโยชน์, การปกป้องความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น และรายละเอียดการติดต่อกับผู้วิจัย เป็นต้น เพื่อชี้แจงข้อมูลให้กับผู้เข้าร่วมการวิจัย (ภาคผนวก ข.1)

2) แนวคำถามในการสัมภาษณ์ (Theme for semi-structured and in-depth interviews) ที่แสดงรายละเอียดของประเด็นคำถามที่ใช้ประกอบการสัมภาษณ์ (ภาคผนวก ข.2)

3) หนังสือประกาศความยินยอมให้สัมภาษณ์ในโครงการวิจัย (Informed consent form) เพื่อขอความยินยอมจากผู้เข้าร่วมการวิจัยก่อนการสัมภาษณ์โดยสมัครใจ (ภาคผนวก ข.3)

3.6 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชน และที่พักอาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งพิจารณาจากการทบทวนเอกสารที่สามารถสืบค้นได้จากฐานข้อมูลโครงการที่ได้รับความเห็นชอบของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) และแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวมตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารมาเป็นตัวแทนโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา สำหรับการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ โดยพิจารณาจากข้อมูลโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยในช่วงปี พ.ศ. 2537 – 2558 พบว่ามีแนวโน้มของการพัฒนาโครงการมากกว่ากลุ่มโครงการประเภทอื่น เนื่องจากมีจำนวนโครงการมากที่สุด คือ จำนวน 13 โครงการ (ร้อยละ 42) จากโครงการทั้งหมด 31 โครงการ ขณะที่โครงการประเภทการจัดสรรที่ดิน ๗ มีจำนวน 9 โครงการ, โรงแรม ๗ จำนวน 5 โครงการ และโรงพยาบาล ๗ จำนวน 4 โครงการตามลำดับ แสดงรายละเอียดดังรูปที่ 3.3

รูปที่ 3.3 แนวโน้มจำนวนของการพัฒนาโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยในจังหวัดนครราชสีมา (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559ข)

ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงความพร้อมของแหล่งข้อมูล สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร พบว่ากลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ๆ นั้นมีข้อมูลที่สามารถสืบค้นได้จากฐานข้อมูลออนไลน์ และทรัพยากรสารสนเทศจากห้องสมุดของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้แก่ หนังสือเห็นชอบรายงาน EIA, สรุปมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม และรายงาน EIA ฉบับสมบูรณ์ เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนโครงการที่มีเล่มรายงาน EIA ฉบับสมบูรณ์ ทั้งหมด 22 โครงการ พบว่ามีความสมบูรณ์มากกว่ากลุ่มโครงการประเภทอื่น ๆ กล่าวคือ กลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ๆ มีรายละเอียดของข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ 8 โครงการ ขณะที่กลุ่มโครงการประเภทการจัดสรรที่ดิน ๆ มีเพียง 6 โครงการ กลุ่มโรงพยาบาล ๆ และโรงแรม ๆ มีประเภทละ 4 โครงการ ขณะเดียวกันระยะเวลาของกลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวมนั้นอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2555–2558 ซึ่งข้อมูลของโครงการนั้นมีความเป็นปัจจุบัน จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถระบุกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมซึ่งจะเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ดังตารางที่ 3.4 สำหรับจำนวนผู้ให้ข้อมูลรายละเอียดแสดงในบทที่ 4 (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 3.4 กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มบุคคลหลักผู้ให้ข้อมูล (Key informants)

	หน่วยงาน	รายละเอียด
ภาครัฐ	1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณารายงาน EIA	- ตัวแทนเจ้าหน้าที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) กลุ่มงานบริการชุมชนและที่พักอาศัย
	2. หน่วยงานผู้มีอำนาจอนุญาตโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย	- ตัวแทนจากหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีการพัฒนาโครงการในตำบลที่เป็นพื้นที่ตั้งโครงการในอำเภอปากช่องและอำเภอเมืองนครราชสีมา
ภาคเอกชน	3. ผู้พัฒนาโครงการหรือเจ้าของโครงการ	- ตัวแทนจากบริษัทที่มีการพัฒนาโครงการในอำเภอปากช่องและอำเภอเมืองนครราชสีมา
	4. บริษัทที่ปรึกษาในการจัดทำรายงาน EIA	- ตัวแทนจากบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมที่รับจัดทำรายงาน EIA
	5. องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม/นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม	- ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม/นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม
ภาคประชาชน	6. ประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ	- ตัวแทนผู้นำชุมชน/ประชาชนในพื้นที่ที่มีการพัฒนาโครงการในตำบลที่เป็นพื้นที่ตั้งโครงการในอำเภอปากช่องและอำเภอเมืองนครราชสีมา

3.7 การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความมั่นใจในความเชื่อถือได้ของข้อมูล เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และเพื่อประเมินคุณภาพของข้อมูลว่าอยู่ในระดับที่จะนำมาวิเคราะห์และตอบปัญหาของการวิจัยได้ โดยแนวทางสำหรับการยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล/ สิ่งที่ค้นพบ ซึ่งวิธีที่นิยมใช้การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ การยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้การเปรียบเทียบข้อค้นพบ (Findings) ของปรากฏการณ์ (Phenomena) ที่ทำการศึกษาจากแหล่งข้อมูลและมุมมองที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล/ สิ่งที่ค้นพบจากการศึกษา (ทวิศักดิ์ นพเกสร, 2548; Denzin and Lincoln, 2005; Flick, 2014 p. 189; Yin, 2014 p. 121-122) รูปแบบของการยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้า แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ การยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูล (Data triangulation), การยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator triangulation), การยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory triangulation) และการยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) (Patton, 2002; 2015) สำหรับรูปแบบของการยืนยันความถูกต้องของข้อค้นพบที่ใช้สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

1) การยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูล (Data triangulation) ดำเนินการโดยการเปรียบเทียบและตรวจสอบ (Cross-check) ความแน่นอนของข้อมูล (Consistency) ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยนำเอาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ (Data source) มาเปรียบเทียบกัน เช่น จากการสัมภาษณ์กับเอกสารหรือบันทึกต่าง ๆ จากมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ของปรากฏการณ์ที่ศึกษา และจากผู้ให้ข้อมูลหลาย ๆ คน หากมีข้อค้นพบที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันแสดงว่าผู้วิจัยได้ข้อมูลถูกต้อง

2) การยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) โดยทำการเปรียบเทียบข้อมูลจากเทคนิค หรือวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่ 2 เทคนิค/ วิธีการขึ้นไป ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน แล้วนำมาพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้อาจสอดคล้องกันหรือไม่ ลักษณะความสอดคล้องของข้อมูล สำหรับการศึกษานี้มีการใช้แหล่งข้อมูลจากหลายแหล่ง และมีหลายวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล กล่าวคือ ได้ข้อมูล จากฐานข้อมูลออนไลน์ (Online data base) ข้อมูลเอกสาร (Documentary) จากการวิเคราะห์และทบทวน

เอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กึ่ง โครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews)

3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

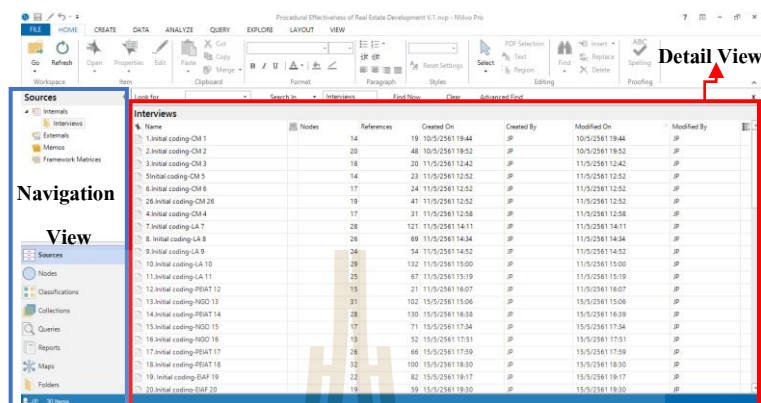
การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ให้ความหมายกับข้อมูล จัดหมวดหมู่ ความหมายของข้อมูล วิเคราะห์และสรุปรวบรวมความหมาย ซึ่งก่อนวิเคราะห์ มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นก่อน (Denzin et al., 2005) สำหรับการศึกษาที่ผู้วิจัยได้เลือกวิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์สาระหลัก (Thematic analysis) ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เนื่องจากทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการอ่านบททวนข้อมูลจากการถอดเสียงสนทนาที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ (Verbatim) หลาย ๆ ครั้ง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการสร้างรหัสข้อมูล (Code) จากนั้นรวมรหัสข้อมูลให้เป็นประเด็นย่อย (Subtheme) เมื่อพบประเด็นซ้ำกันบ่อยๆ จึงยกระดับขึ้นมาเป็นประเด็นหลัก (Theme) (Patton, 2002; Robson, 2011; Bryman, 2012; Grbich, 2013; Vaismoradi et al., 2013; Flick, 2014; Thomas, 2016) มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) การสร้างรหัสให้ข้อมูล (Coding) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม การจดบันทึกเบื้องต้น และการถอดความการบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์กึ่ง โครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) มาทำความเข้าใจในข้อความหรือถ้อยคำต่าง ๆ ที่ปรากฏ ในข้อมูลดังกล่าว แล้วการให้รหัสกับข้อมูล โดยจัดประเภทของข้อมูลหรือรหัสของข้อมูลให้เป็นระบบเดียวกัน (Flick, 2014) แสดงรายละเอียดดังภาคผนวก ค.1

2) การวางโครงสร้างของข้อมูล เป็นการหาสาระสำคัญ การตรวจสอบความสอดคล้องที่จะพบระหว่างรหัสที่ทำการวิเคราะห์ โดยการกำหนดรหัสที่มีความสำคัญ และการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับแต่ละสาระสำคัญที่เกิดขึ้น โดยใช้โดยใช้ NVivo software ซึ่งเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ช่วยในการตั้ง Code และสร้างความสัมพันธ์ของข้อมูล (Thomas, 2016) แล้วทำการการตีความข้อมูลเพื่อดึงความหมายออกมาจากข้อมูลที่มีอยู่โดยการหาความเชื่อมโยงของข้อมูล ความสัมพันธ์ต่างๆ ที่ปรากฏ ไปพร้อมกับการตรวจสอบความหมาย แสดงรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

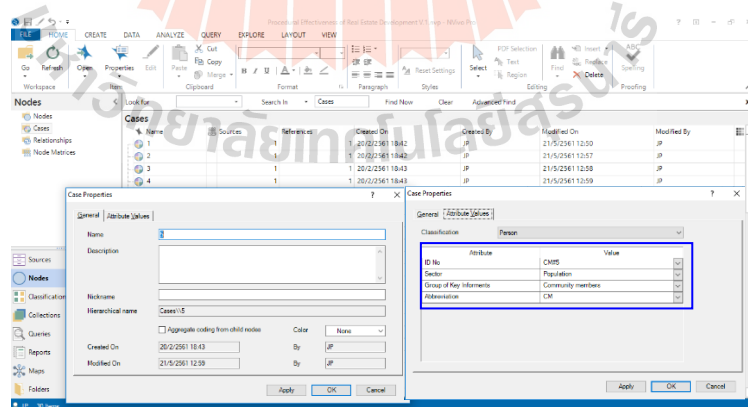
2.1) การนำเข้าข้อมูลไปยัง NVivo software ทำการคลิกที่ Sources บริเวณ Navigation View แล้วคลิกที่ Internals สร้าง Folder ใหม่ชื่อ Interviews คลิกเข้าไปใน Interviews แล้วคลิกขวาบริเวณ Detail View เลือก Import โปรแกรมจะแสดงกล่องคำสั่ง ให้เลือกประเภทข้อมูลที่ต้องการนำเข้า

แล้วเลือก Import Document โปรแกรมจะแสดงกล่องคำสั่ง Import Sources เพื่อให้เลือก file ที่ต้องการนำเข้า ทำการเลือกไฟล์ที่ต้องการ แล้วกดเลือก OK จะแสดงผลดังรูปที่ 3.4

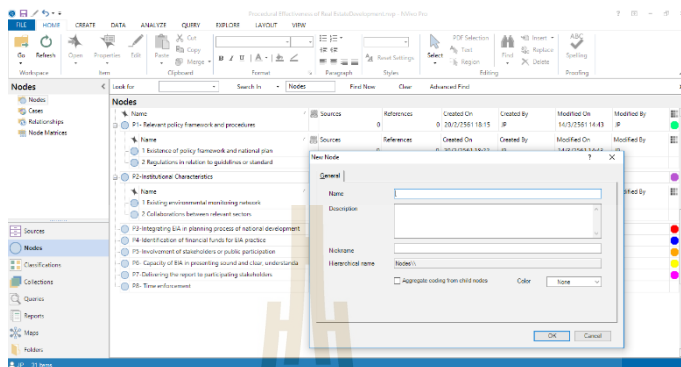
รูปที่ 3.4 การนำเข้าข้อมูลใน NVivo software

2.2) การสร้าง Case ที่เชื่อมโยงกับข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลักในการเก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์ โดยคลิกที่ Nodes (บริเวณ Navigation view) แล้วคลิกขวาที่บริเวณ Detail View จะพบกล่องคำสั่ง คลิกที่ New Case พิมพ์ชื่อ Case คลิกที่ Attribute Values เพื่อใส่รายละเอียดของกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลักในแต่ละกลุ่ม จะแสดงผลดังรูปที่ 3.5

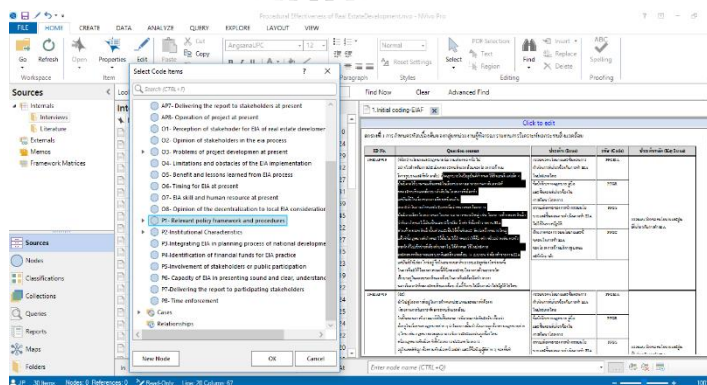
รูปที่ 3.5 การสร้าง Case เพื่อใส่รายละเอียดของข้อมูลใน NVivo software

2.3) การสร้าง Node ที่เกี่ยวข้องกับกรอบการวิจัยเพื่อที่จะใช้ในการกำหนดรหัสของข้อมูล โดยคลิกที่ Nodes (บริเวณ Navigation view) แล้วคลิกขวาที่บริเวณ Detail View จะพบกล่องคำสั่งคลิกที่ New Node พิมพ์ชื่อ Node ที่เกี่ยวข้อง (ดังภาพผนวก ก.2) จะแสดงผลดังรูปที่ 3.6

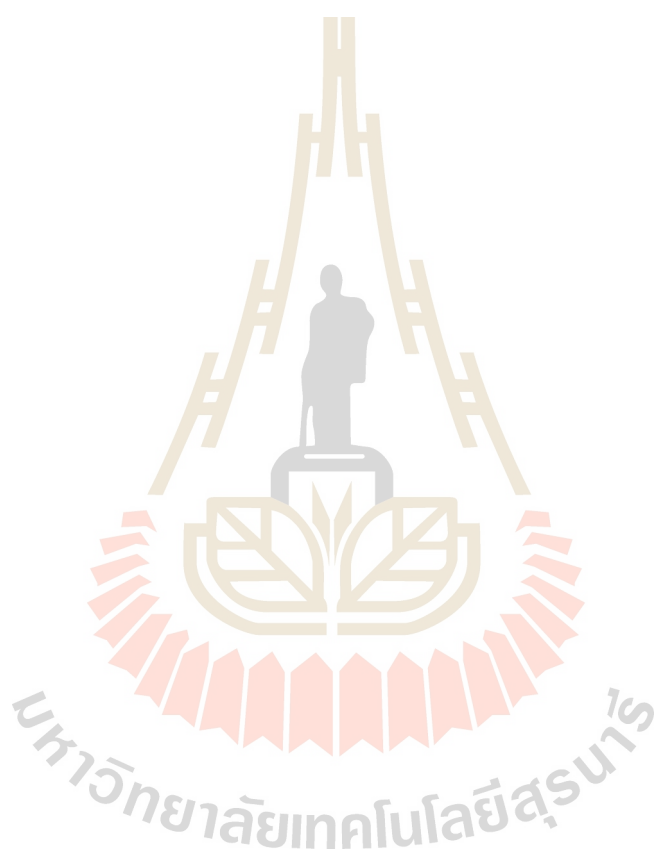
รูปที่ 3.6 การสร้าง Nodes สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลใน NVivo software

2.4) การกำหนดรหัสข้อมูล เป็นการเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลไปยัง Nodes ที่ได้สร้างไว้ คลิกที่ Sources (บริเวณ Navigation View) คลิกที่ Internals เลือกคลิกที่ Interviews จะได้รายการเป็นไฟล์ข้อมูลที่บริเวณ List View (file Document ที่ Import เข้ามาเก็บไว้) ดับเบิลคลิกที่ไฟล์ที่ต้องการ แล้วทำการอ่านข้อความในไฟล์ เมื่อพบคำ ข้อความ ประโยค หรือกลุ่มประโยคที่เป็นประเด็นที่ศึกษา หรือ เป็นประเด็นที่ตรงหรือใกล้เคียงกับ Nodes ที่ได้สร้างไว้ ให้ทำแถบคำ (Highlight) แล้ว คลิกขวาที่แถบคำ จะปรากฏกล่องคำสั่ง เลือกคลิกที่ Code แล้วคลิก เลือก Nodes ที่เกี่ยวข้องกับข้อความ หรือ ประโยคนั้น ๆ แสดงดังรูปที่ 3.7

รูปที่ 3.7 การกำหนดรหัสใน NVivo software

3) การกลั่นกรองข้อมูล เป็นการสร้างข้อสรุปจากการนำข้อมูลที่แยกประเภท หรือจัดระบบที่ได้จาก NVivo software มาจำแนกเป็นชุดๆ (ดังภาคผนวก ค.3) แล้วนำมาเปรียบเทียบกัน เพื่อหาข้อสรุป และเชื่อมโยงความสัมพันธ์จักรหัสข้อมูล หมวดหมู่และความหมายทั้งหมด

บทที่ 4

ผลการศึกษาและการอภิปรายผลการศึกษา

บทนี้นำเสนอผลการศึกษาจากการประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis) (รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ที่ดำเนินการและได้รับความเห็นชอบแล้ว ในช่วงปี พ.ศ. 2537-2558 จำนวน 31 โครงการ) และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างและการสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก (จำนวน 30 คน) ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวมตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา (พ.ศ. 2555-2558) จำนวน 8 โครงการที่เลือกเป็นกรณีศึกษา ตามองค์ประกอบของเกณฑ์การประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการ ความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาพรวมต่อกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการนำข้อค้นพบจาก EIA ไปใช้ประโยชน์ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย

4.1 ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จากการวิเคราะห์เอกสาร (รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จำนวน 31 โครงการ)

จากการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องได้แก่ รายงาน EIA ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ปี พ.ศ. 2537-2558 จำนวน 31 โครงการ พบว่า ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการ (Procedural effectiveness) ของกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการด้านนี้ โดยส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์ของประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ดังนี้

ในประเด็นกรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P1) ที่พิจารณาจากความสอดคล้องกับ 1)นโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่มีการบังคับใช้ในช่วงเวลาระหว่าง ปี พ.ศ. 2537 ถึง ปี พ.ศ.2558 และ 2)คู่มือ/ข้อแนะนำ/แนวทางเกี่ยวกับการทำ EIA สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการ พบว่าโครงการ

ส่วนใหญ่พบเกณฑ์นี้ (P1) (ร้อยละ 45.2 จากโครงการทั้งหมด 31 โครงการ) ซึ่งมีการดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นลำดับแรก โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาที่ดำเนินการศึกษาคือพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 (ส่วนที่ 4 การทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม มาตรา 46-51) และประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงาน EIA และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติและแนวทางการจัดทำรายงาน EIA พ.ศ. 2524, 2535, 2552 และ พ.ศ. 2555 อย่างไรก็ตามพบว่าบางโครงการมีการก่อสร้างและเปิดดำเนินโครงการก่อนที่จะมีการจัดทำประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมคิดเป็นร้อยละ 25.8 (จำนวน 8 โครงการ) ส่งผลให้เข้าไปตามเกณฑ์เพียงบางส่วน และอีกร้อยละ 29 (จำนวน 9 โครงการ) พบว่ายังไม่ชัดเจน, ข้อมูลไม่เพียงพอสำหรับการประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7-11 ที่มีการนำแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมาปรับใช้ประกอบการพัฒนาโครงการด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2534, 2539, 2544, 2549, 2554) สามารถกล่าวได้ว่าการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นกลไกที่มีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของประเทศ

นอกจากนี้พบว่าโครงการโดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71 จากโครงการทั้งหมด 31 โครงการ) ดำเนินการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมควบคู่กับแนวทางการจัดทำรายงาน EIA ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2542ข; สำนักงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม, 2556, 2558) และอีกร้อยละ 29 (จำนวน 9 โครงการ) นั้นยังไม่ชัดเจน, ข้อมูลไม่เพียงพอในการวิเคราะห์ เนื่องจากไม่มีเล่มรายงานเพื่อการประเมินในส่วนของเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงกับบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและโครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม (P2) (เกณฑ์ย่อย ได้แก่ 1) เครือข่ายในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม และ 2) ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน) พบว่าโครงการโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 90.3 (จำนวน 28 โครงการ) จากโครงการทั้งหมด 31 โครงการ จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระยะก่อสร้างและระยะดำเนินโครงการ โดยประเด็นที่มีการติดตามตรวจสอบ ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศ, สภาพภูมิอากาศและคุณภาพอากาศ, เสียงและความสั่นสะเทือน, การคมนาคมขนส่ง และการจัดการน้ำเสีย ซึ่งเจ้าของโครงการต้องจัดทำ “รายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม” (อ้างอิงตาม

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงาน EIA และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติและแนวทางการจัดทำรายงาน EIA พ.ศ.2555) เพื่อรายงานผลให้กับสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.), องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่โครงการ และผู้ว่าราชการจังหวัด ปีละ 2 ครั้ง แต่ทั้งนี้โครงการบางส่วนยังไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับเครือข่ายในการติดตามคิดเป็นร้อยละ 9.7 (จำนวน 3 โครงการ) ยังไม่ชัดเจน, ข้อมูลไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถประเมินในส่วนของประเด็นที่เกี่ยวข้องได้ สำหรับความร่วมมือระหว่างหน่วยงานพบว่า ร้อยละ 71 (จำนวน 22 โครงการ) จากโครงการทั้ง 31 โครงการ มีการสร้างความร่วมมือระหว่างเจ้าของโครงการ และหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการติดตามตรวจสอบ (สผ. และหน่วยงานท้องถิ่น) ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อเฝ้าระวังผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงการ นอกจากนี้พบว่าโครงการอีกร้อยละ 29 (จำนวน 9 โครงการ) นั้น ไม่ชัดเจน, ข้อมูลไม่เพียงพอ เนื่องจากขาดข้อมูลเล่มรายงาน EIA ฉบับสมบูรณ์ทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลมาประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการได้ในเกณฑ์นี้ได้

ในประเด็นของการบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค (P3) พบว่าแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา 4 ปี พ.ศ. 2553-2556 และแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา 4 ปี พ.ศ. 2557-2560 ได้มุ่งเน้นให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาโครงการพื้นฐานให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชนในการดำรงชีวิตควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในจังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความเป็นเมืองมากขึ้น (สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา, 2559; องค์กรบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา, 2557) จึงสามารถแสดงความเชื่อมโยงได้ว่าการวางแผนพัฒนาจังหวัดมีการนำแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมาบูรณาการด้วยในภาพรวม และในประเด็นการระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P4) พบว่าโครงการที่นำมาประเมิน โดยส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์ (จำนวน 22 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 71) จากโครงการทั้งหมด 31 โครงการ ซึ่งเจ้าของโครงการเป็นผู้ดำเนินการจัดเตรียมงบประมาณเพื่อจัดหานิตินุคคลผู้มีสิทธิทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ได้รับอนุญาตและขึ้นทะเบียนกับทาง สผ. มาเป็นผู้จัดทำรายงาน EIA และโครงการอีกร้อยละ 29 (จำนวน 9 โครงการ) พบว่ายังไม่ชัดเจน, ข้อมูลไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่มีเล่มรายงาน EIA ฉบับสมบูรณ์ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่ใช้ในการประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการในส่วนของเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับประเด็นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือการมีส่วนร่วมประชาชน (P5) พบว่าโครงการโดยส่วนใหญ่ (จำนวน 20 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 64.5) จากโครงการทั้งหมด 31 โครงการ ได้จัดให้มีการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนกำหนดขอบเขตการศึกษา (Scoping) ในกระบวนการ EIA ซึ่งเทคนิคที่ใช้ในกระบวนการมีส่วนร่วมโดยส่วนใหญ่คือแบบสอบถามความคิดเห็น นอกจากนี้พบว่าโครงการบางส่วนมีข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องยังไม่ชัดเจน, ข้อมูลไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่มีเล่มรายงาน EIA ฉบับสมบูรณ์ ทำให้ข้อมูลบางส่วนไม่ครบถ้วนไม่สามารถประเมินได้ร้อยละ 29 (จำนวน 9 โครงการ) และอีกร้อยละ 6.5 (จำนวน 2 โครงการ) ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของประสิทธิผลเชิงกระบวนการเนื่องจากเป็นโครงการที่ไม่พบรายละเอียดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการ EIA ขณะเดียวกันรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการที่ศึกษานั้นมีศักยภาพเพียงพอที่จะทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้ (P6) เนื่องจากทุกโครงการได้มีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม หรือรายงาน EIA โดยยึดตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และนำมาตรการป้องกันแก้ไขและมาตรการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ระบุไว้ในรายงาน EIA มาประกอบการขออนุญาตก่อสร้างโครงการตามกฎหมาย อีกทั้งรายงาน EIA ได้รับการอนุมัติความเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม หรือ คชก. ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ถูกแต่งตั้งขึ้นตามกฎหมาย และมีความเชี่ยวชาญในสาระที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงการ และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดทำรายงาน ฯ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

นอกจากนี้พบว่าโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา โดยส่วนใหญ่มีการส่งมอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P7) คิดเป็นร้อยละ 71 (จำนวน 22 โครงการ จากโครงการทั้งหมด 31 โครงการ) โดยมีการอัปโหลดข้อมูลโครงการในฐานข้อมูลโครงการที่ได้รับความเห็นชอบผ่านทางเว็บไซต์ <http://eia.onep.go.th/index.php> ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ซึ่งข้อมูลที่มีเผยแพร่ได้แก่ หนังสือแจ้งผลการพิจารณารายงาน EIA และรายงาน EIA ฉบับสมบูรณ์ ทั้งนี้บางโครงการ (จำนวน 9 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 29) ไม่แสดงเล่มรายงาน EIA ฉบับสมบูรณ์เว็บไซต์ ส่งผลให้โครงการเหล่านี้เป็นไปตามเกณฑ์เพียงบางส่วน

ในเกณฑ์ความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติและกฎหมายในการดำเนินการที่เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P8) จากการกำหนดสถานภาพโครงการขณะจัดทำรายงาน EIA ในทางปฏิบัติพบว่ามีการอนุโลมให้มีการก่อสร้างโครงการหรือเปิดดำเนินโครงการไปแล้วจึงจัดทำรายงาน EIA เนื่องจากเป็นโครงการเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาล ที่ได้นำมาตรา 46 วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาปรับใช้ โดยได้รับการยกเว้นไม่ต้องจัดทำรายงาน EIA แต่ต้องยื่นแบบแสดงความยินยอมปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนดหรือ “แบบ สผ. 4” เพื่อลดระยะเวลาในการจัดทำและพิจารณารายงาน ฯ แต่ก็พบว่ามีการดำเนินการก่อสร้างโครงการก่อนที่จะเสนอเรื่องขอรับการยกเว้นไม่ต้องจัดทำรายงาน EIA คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติจึงได้จัดประชุมเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว และมีมติให้โครงการที่ดำเนินการก่อสร้างไปแล้วต้องจัดทำรายงาน EIA โดยให้ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง (คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2550, 2551) จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ถึงแม้จะมีกรอบของกฎหมายที่กำหนดให้หน่วยงานอนุญาตนำเอามาตรการ ฯ ที่ระบุไว้ในรายงาน EIA ไปใช้ประกอบการพิจารณาอนุญาตโครงการ แต่ยังคงพบข้อจำกัดในทางปฏิบัติจริงเห็นได้จากในบางโครงการมีการก่อสร้างก่อนที่มีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามมาในภายหลัง ทั้งนี้ในปัจจุบันกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับล่าสุด คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ได้มีการระบุรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่าการอนุญาตโครงการ/ กิจการนั้นต้องรอจนกว่ารายงาน EIA จะได้รับความเห็นชอบจาก คชก. และได้รับหนังสือแจ้งผลการพิจารณาจาก สผ.

รายละเอียดของผลการประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมดังกล่าวข้างต้น แสดงดังตารางที่ 4.1 ถึง ตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.1 ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้าน
บริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ปี พ.ศ. 2537-2558

โครงการที่ทำการศึกษา		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
เกณฑ์สำหรับการประเมิน (Criteria)												
ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการ (Procedural Effectiveness)	P1 กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ EIA											
	1.1 นโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับ EIA	?	✓	?	?	?	?	✓	P	P	P	
	1.2 คู่มือ/ ข้อเสนอแนะ/ แนวทางเกี่ยวกับการทำ EIA	?	✓	?	?	?	?	✓	✓	✓	✓	
	P2 บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้าง เครือข่ายความร่วมมือและ โครงสร้างพื้นฐานใน การติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม											
	2.1 เครือข่ายในการติดตามตรวจสอบคุณภาพ สิ่งแวดล้อม	P	P	P	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	2.2 ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน	?	✓	?	?	?	?	✓	✓	✓	✓	
	P3 การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับ EIA ในการ วางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	P4 การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อ การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	?	✓	?	?	?	?	✓	✓	✓	✓	
	P5 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือ การมีส่วนร่วมของประชาชน	?	✗	?	?	?	?	✗	✓	✓	✓	
	P6 สักยภาพของรายงาน EIA ที่ทำให้ผู้มีอำนาจใน การตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	P7 การส่งมอบรายงาน EIA ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบ สิ่งแวดล้อม	P	✓	P	P	P	P	✓	✓	✓	✓	
	P8 ความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตาม ระเบียบปฏิบัติและกฎหมายในการดำเนินการที่ เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	?	✓	?	?	?	?	✓	✗	✗	✗	

หมายเหตุ: ✓ หมายถึง เป็นไปตามเกณฑ์; ✗ หมายถึง ไม่เป็นไปตามเกณฑ์; P หมายถึง เป็นไปตามเกณฑ์เพียงบางส่วน;

? หมายถึง ไม่ชัดเจน, ข้อมูลไม่เพียงพอในการวิเคราะห์

1 หมายถึง โครงการจัดสรรที่ดินเฟรนด์ชิพ เมโดวส์คันทรีคลับ (บริษัท สยามดี เอช วี จำกัด, 2537)

2 หมายถึง โครงการจัดสรรที่ดินแลนด์แอนด์เฮาส์ พาร์ค โคราช (บริษัท พีรี ดีเวลลอปเม้นท์ คอนซัลแตนท์ จำกัด, 2540)

3 หมายถึง โครงการอาคารชุดพักอาศัยสีมา คอนโดทาวน์ (บริษัท เอ็น. เอส. คอนซัลแตนท์ จำกัด, 2542)

4 หมายถึง โครงการอาคารชุดพักอาศัยเออร์มิเทจ (บริษัท เอเชีย แล็บ แอนด์ คอนซัลแตนท์ จำกัด, 2545ก)

5 หมายถึง โครงการโรงแรมออร์คิด (บริษัท เอเชีย แล็บ แอนด์ คอนซัลแตนท์ จำกัด, 2545ข)

6 หมายถึง โครงการเดอะกรีนเนอริ รีสอร์ท (เขาใหญ่) (บริษัท เซ้าท์อีสท์เอเชีย เทคโนโลยี จำกัด, 2549)

7 หมายถึง โครงการก่อสร้างอาคารผู้ป่วยและสิ่งปลูกสร้างโรงพยาบาลมหาราช นครราชสีมา (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551)

8 หมายถึง โครงการ โรงพยาบาล ป.แพทย์ 2 (บริษัท คอนซัลแตนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด, 2554)

9 หมายถึง โครงการ บ้านเอื้ออาทร จังหวัดนครราชสีมา (สูงเนิน) (บริษัท เซ้าท์อีสท์เอเชีย เทคโนโลยี จำกัด, 2554)

10 หมายถึง โครงการบ้านเอื้ออาทร จังหวัดนครราชสีมา (พิมาย) (บริษัท เอเชีย แล็บ แอนด์ คอนซัลแตนท์ จำกัด, 2554ก)

ตารางที่ 4.1 ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้าน
บริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ปี พ.ศ. 2537-2558 (ต่อ)

โครงการที่ทำการศึกษา		11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
เกณฑ์สำหรับการประเมิน (Criteria)												
ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการ (Procedural Effectiveness)	P1 กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ EIA											
	1.1 นโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับ EIA	P	✓	?	?	✓	P	P	✓	✓	✓	
	1.2 คู่มือ/ ข้อเสนอแนะ/ แนวทางเกี่ยวกับการทำ EIA	✓	✓	?	?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	๑											
	P2 บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและโครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม											
	2.1 เครือข่ายในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	2.2 ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน	✓	✓	?	?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	P3 การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับ EIA ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	P4 การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	✓	✓	?	?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	P5 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน	✓	✓	?	?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	P6 สักยภาพของรายงาน EIA ที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	P7 การส่งมอบรายงาน EIA ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	✓	✓	P	P	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
P8 ความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติและกฎหมายในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	✗	✓	?	?	✓	✗	✗	✓	✓	✓		

หมายเหตุ: ✓ หมายถึง เป็นไปตามเกณฑ์; ✗ หมายถึง ไม่เป็นไปตามเกณฑ์; P หมายถึง เป็นไปตามเกณฑ์เพียงบางส่วน;

? หมายถึง ไม่ชัดเจน, ข้อมูลไม่เพียงพอในการวิเคราะห์

11 หมายถึง โครงการบ้านเอื้ออาทร จังหวัดนครราชสีมา (โชคชัย) (บริษัท เอเชีย แล็บ แอนด์ คอนซัลแตนท์ จำกัด, 2554ข)

12 หมายถึง โครงการศูนย์ปฏิบัติการศึกษาและวิจัยด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2554)

13 หมายถึง โครงการบ้านเอื้ออาทร จังหวัดนครราชสีมา (หัวทะเล 1) (บริษัท เอเชีย แล็บ แอนด์ คอนซัลแตนท์ จำกัด, 2554ค)

14 หมายถึง โครงการก่อสร้างคอนโดมิเนียม Botanica Residence (บริษัท เซาท์อีสต์เอเชีย เทคโนโลยี จำกัด, 2555)

15 หมายถึง โรงแรม Magnolias 4 (บริษัท อีโคซิสเต็ม เอ็นจิเนียริง คอนซัลแตนท์ จำกัด, 2555)

16 หมายถึง โครงการศูนย์พัฒนาผู้นำเครื่องจักรกลภัณฑ์ (บริษัท ไทย - ไทย วิศวกร จำกัด, 2555ก)

17 หมายถึง โครงการบ้านเอื้ออาทร จังหวัดนครราชสีมา (บ้านเกาะ) (บริษัท คลีน เทคโนโลยี จำกัด, 2555)

18 หมายถึง โครงการ ซีพี แอลซีดี (บริษัท ไทย - ไทย วิศวกร จำกัด, 2555ข)

19 หมายถึง โครงการบ้านรับลม (บริษัท ทรานส์ เอเชีย คอนซัลแตนท์ จำกัด, 2555)

20 หมายถึง โรงแรม แคนทารี นครราชสีมา (บริษัท เอส. พี. เอส. คอนซัลตติ้ง เซอร์วิส จำกัด, 2555)

ตารางที่ 4.1 ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้าน
บริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ปี พ.ศ. 2537-2558 (ต่อ)

โครงการที่ทำการศึกษา		21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
เกณฑ์สำหรับการประเมิน (Criteria)													
ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการ (Procedural Effectiveness)	P1 กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ EIA												
	1.1 นโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับ EIA	✓	P	P	✓	✓	✓	?	?	✓	✓	✓	
	1.2 คู่มือ/ ข้อเสนอแนะ/ แนวทางเกี่ยวกับการทำ EIA	✓	✓	✓	✓	✓	✓	?	?	✓	✓	✓	
	P2 บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้าง เครือข่ายความร่วมมือและโครงสร้างพื้นฐานในการ ติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม												
	2.1 เครือข่ายในการติดตามตรวจสอบคุณภาพ สิ่งแวดล้อม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	2.2 ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	?	?	✓	✓	✓	
	P3 การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับ EIA ในการ วางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	P4 การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อ การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	?	?	✓	✓	✓	
	P5 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือการ มีส่วนร่วมของประชาชน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	?	?	✓	✓	✓	
	P6 ศักยภาพของรายงาน EIA ที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการ ตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	P7 การส่งมอบรายงาน EIA ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มี ส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบ สิ่งแวดล้อม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	P	P	✓	✓	✓	
	P8 ความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตาม ระเบียบปฏิบัติและกฎหมายในการดำเนินการที่ เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	✓	✗	✗	✓	✓	✓	?	?	✓	✓	✓	

หมายเหตุ: ✓ หมายถึง เป็นไปตามเกณฑ์; ✗ หมายถึง ไม่เป็นไปตามเกณฑ์; P หมายถึง เป็นไปตามเกณฑ์เพียงบางส่วน;
? หมายถึง ไม่ชัดเจน, ข้อมูลไม่เพียงพอในการวิเคราะห์

21 หมายถึง โครงการเมืองใหม่แผ่นดินทอง 8 จังหวัดนครราชสีมา (บริษัท เซ้าท์อีสท์เอเชียเทคโนโลยี จำกัด, 2556ก)

22 หมายถึง โครงการบ้านเอื้ออาทร จังหวัดนครราชสีมา (ห้วยทะเล 2) (บริษัท เอเชีย แอ๊ด คอนซัลแตนท์ จำกัด, 2556)

23 หมายถึง โครงการ 23 Degree Estate (Condo) (บริษัท ไทย - ไท วิสวกร จำกัด, 2556)

24 หมายถึง โครงการโรงพยาบาลกรุงเทพราชสีมา (ส่วนขยาย) (บริษัท เซ้าท์อีสท์เอเชียเทคโนโลยี จำกัด, 2556ข)

25 หมายถึง โครงการ 360 Pano @ khao yai (บริษัท คอนซัลแตนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด, 2556)

26 หมายถึง โครงการ โรงแรม ดุสิต ดีบุก เขาใหญ่ (บริษัท ไทยเอ็นไวรอนเมนท์ จำกัด, 2556)

27 หมายถึง โครงการบ้านเอื้ออาทร จังหวัดนครราชสีมา (ปากช่อง 2) (บริษัท เอ็นทิก จำกัด, 2557)

28 หมายถึง โครงการ เดอะเบส ไฮท์-โคราช (บริษัท ไทย - ไท วิสวกร จำกัด, 2557)

29 หมายถึง โครงการ Swan Lake Khaoyai (บริษัท ไทย - ไท วิสวกร จำกัด, 2558)

30 หมายถึง โครงการก่อสร้างคอนโดมิเนียม Khao Yai Foresta (บริษัท เซ้าท์อีสท์เอเชียเทคโนโลยี จำกัด, 2558)

31 หมายถึง โครงการ พาร์ค คอนโด คริม นครราชสีมา (บริษัท ไทย - ไท วิสวกร จำกัด, 2559)

ตารางที่ 4.2 สรุปแนวโน้มของประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

ประสิทธิผลเชิงกระบวนการ (Procedural Effectiveness)	จำนวนโครงการ (ร้อยละ)				รวม
	เป็นไปตามเกณฑ์	เป็นไปตามเกณฑ์เพียงบางส่วน	ไม่เป็นไปตามเกณฑ์	ไม่ชัดเจน, ข้อมูลไม่เพียงพอ	
P1 กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ EIA					
1.1 นโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับ EIA	14 (45.2)	8 (25.8)	-	9 (29)	31 (100)
1.2 คู่มือ/ ข้อเสนอแนะ/ แนวทางเกี่ยวกับการทำ EIA ¹	22 (71)	-	-	9 (29)	
P2 บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและ โครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม					31 (100)
2.1 เครือข่ายในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม	28 (90.3)	3 (9.7)	-	-	
2.2 ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน	22 (71)	-	-	9 (29)	
P3 การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับ EIA ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค	31 (100)	-	-	-	31 (100)
P4 การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	22 (71)	-	-	9 (29)	31 (100)
P5 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน	20 (64.5)	-	2 (6.5)	9 (29)	31 (100)
P6 ศักยภาพของรายงาน EIA ที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้	31 (100)	-	-	-	31 (100)
P7 การส่งมอบรายงาน EIA ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	22 (71)	9 (29)	-	-	31 (100)
P8 ความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติและกฎหมายในการดำเนินการที่เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	14 (45.2)	-	8 (25.8)	9(29)	31 (100)

สำหรับประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในภาพรวมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย แสดงดังตารางที่ 4.3

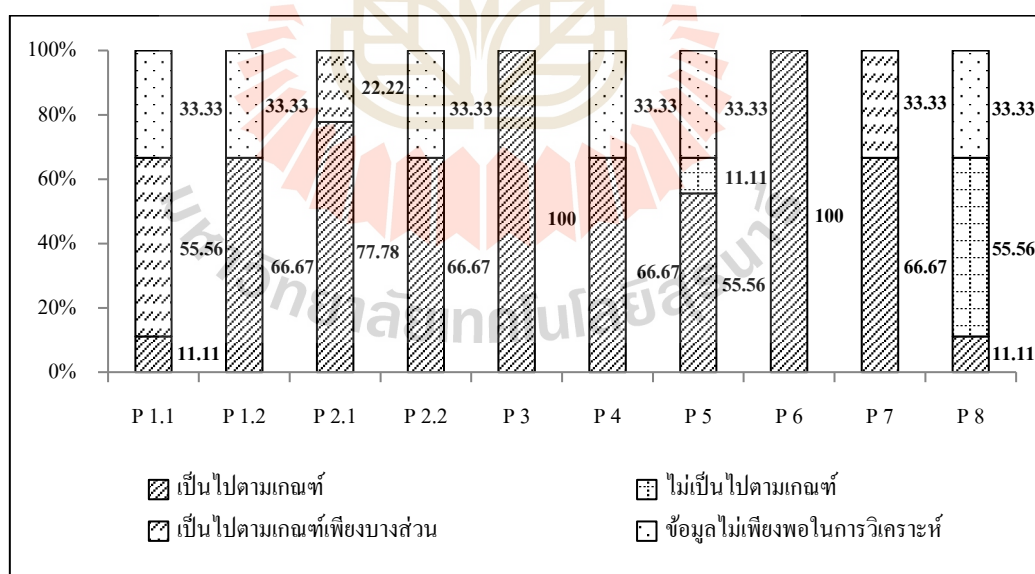
ตารางที่ 4.3 ภาพรวมของประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
ด้านบริการชุมชนและที่พิกัดจากการวิเคราะห์รายงาน EIA และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

เกณฑ์สำหรับการประเมิน (Criteria)	ผลการศึกษา
<p>P1 กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ EIA</p> <p>1.1 นโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับ EIA</p> <p>1.2 คู่มือ/ ข้อเสนอแนะ/ แนวทางเกี่ยวกับการทำ EIA</p>	<p>- มีความสอดคล้องกับการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7-11 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2534, 2539 2544, 2549, 2554)</p> <p>- กฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ในส่วนที่ 4 การทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม มาตรา 46-51 และประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติและแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2524, 2535, 2552 และ 2555</p> <p>- คู่มือ/ แนวทางที่ใช้ในการจัดทำรายงาน EIA นั้นยึดตามหลักเกณฑ์ที่มีการกำหนดไว้ในประกาศ ฯ พ.ศ 2552 และ 2555 ควบคู่กับแนวทางการจัดทำรายงาน EIA ของโครงการด้านบริการชุมชน และที่พิกัดของ สผ. (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2542; สำนักงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม, 2556, 2558)</p>
<p>P2 บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและโครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม</p> <p>2.1 เครือข่ายในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม</p> <p>2.2 ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน</p>	<p>เครือข่ายความร่วมมือในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมในกระบวนการ EIA ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พิกัดประกอบด้วย</p> <p>- เจ้าของโครงการ</p> <p>- สผ.</p> <p>- หน่วยงานท้องถิ่น</p> <p>ซึ่งประเมินจากรายละเอียดตามมาตรการ ฯ ที่ระบุไว้ในรายงาน EIA</p>
<p>P3 การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับ EIA ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค</p>	<p>โครงการมีการพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา 4 ปี พ.ศ. 2553-2556 และแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา 4 ปี พ.ศ. 2557 - 2560</p>
<p>P4 การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม</p>	<p>เจ้าของโครงการเป็นผู้จัดเตรียมงบประมาณสำหรับจัดทำรายงาน EIA</p>
<p>P5 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน</p>	<p>โครงการมีการดำเนินการตามข้อกำหนดในแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคมในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554ก) และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548</p>
<p>P6 ศักยภาพของรายงาน EIA ที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้</p>	<p>โครงการได้รับการพิจารณาความเห็นชอบโดย คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พิกัด</p>

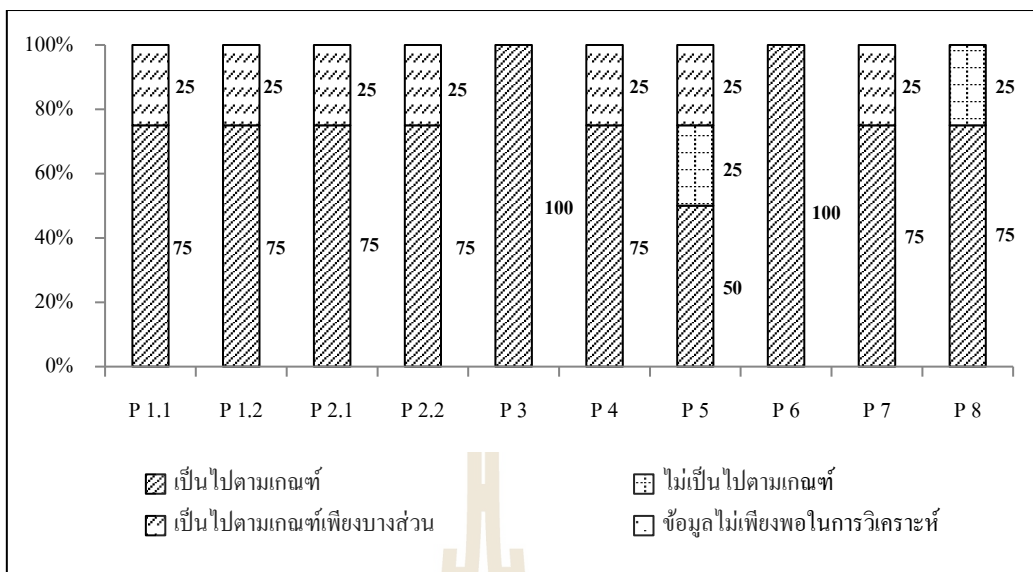
ตารางที่ 4.3 ภาพรวมของประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านบริการชุมชนและที่พิก่อภัยจากการวิเคราะห์รายงาน EIA และเอกสารที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

เกณฑ์สำหรับการประเมิน (Criteria)	ผลการศึกษา
P7 การส่งมอบรายงาน EIA ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	โครงการ โดยส่วนใหญ่มีการอัปเดตข้อมูลในฐานข้อมูล “ข้อมูลโครงการในฐานข้อมูลโครงการที่ได้รับความเห็นชอบ” ของ สผ. โดยข้อมูลที่มีการอัปเดตได้แก่ - เอกสารหนังสือเห็นชอบโครงการ - รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับสมบูรณ์
P8 ความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมายในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	ยังไม่มีกรอบกฎหมายที่ชัดเจนในการกำหนดสถานะของโครงการขณะจัดทำรายงาน EIA

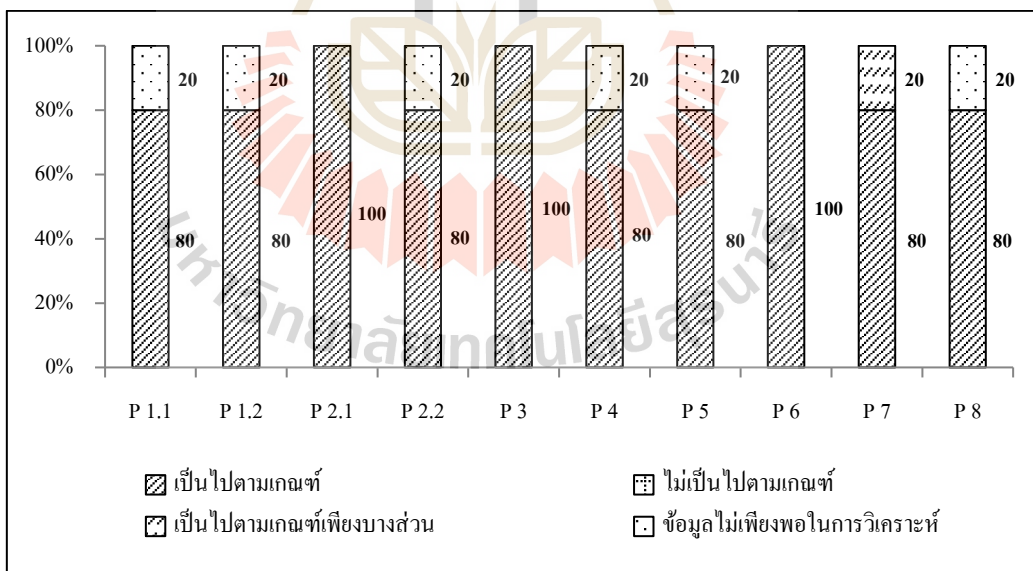
จากผลการศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่าประสิทธิผลเชิงกระบวนการของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พิก่อภัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ตามกรอบระยะเวลาที่ศึกษา (ปี พ.ศ. 2537-2558) นั้นยังพบข้อจำกัดบางประการที่ทำให้ไม่สามารถประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์ เช่น ข้อมูลไม่เพียงพอต่อการวิเคราะห์สำหรับบางโครงการ ดังแสดงในรูปที่ 4.1 ถึงรูปที่ 4.4

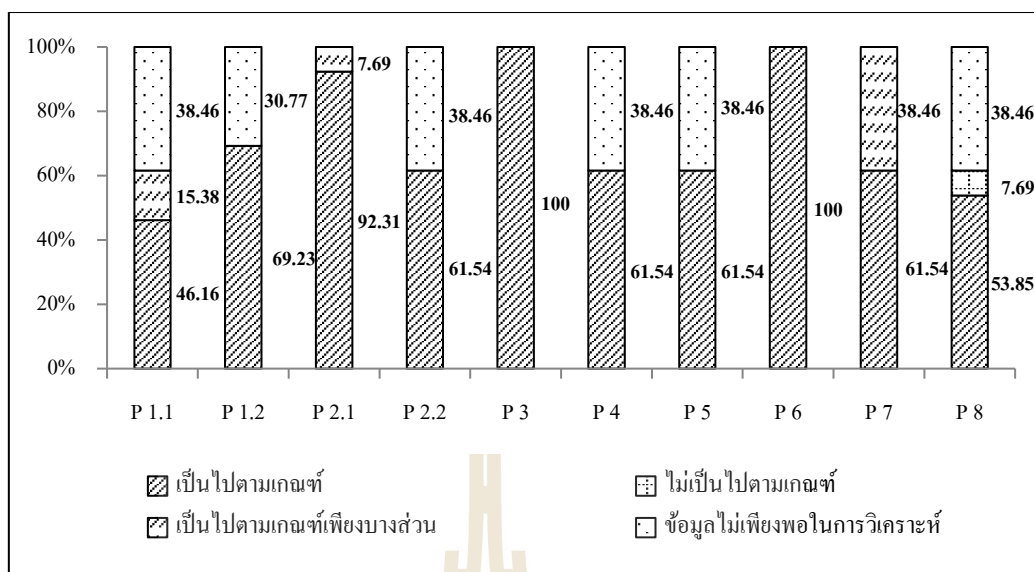
รูปที่ 4.1 ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พิก่อภัยของกลุ่มโครงการประเภทการจัดสรรที่ดิน ๗ (n=9) (จากการวิเคราะห์รายงาน EIA และเอกสารที่เกี่ยวข้อง)

รูปที่ 4.2 ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยของกลุ่มโครงการประเภท โรงพยาบาล ฯ (n=4) (จากการวิเคราะห์รายงาน EIA และเอกสารที่เกี่ยวข้อง)

รูปที่ 4.3 ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยของกลุ่มโครงการประเภท โรงแรม ฯ (n=5) (จากการวิเคราะห์รายงาน EIA และเอกสารที่เกี่ยวข้อง)

รูปที่ 4.4 ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของ โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยของ กลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ฯ (n=13) (จากการวิเคราะห์รายงาน EIA และ เอกสารที่เกี่ยวข้อง)

จากรูปที่ 4.1-4.4 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มโครงการประเภทโรงแรม ฯ มีการดำเนินการที่เป็นไปตามเกณฑ์ของประสิทธิภาพเชิงกระบวนการครบทุกเกณฑ์ ส่วนกลุ่มโครงการประเภทการจัดสรรที่ดิน ฯ โรงพยาบาล ฯ และอาคารอยู่อาศัยรวม ฯ พบว่ายังไม่มีครอบคลุมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือการมีส่วนร่วมประชาชน (P5) และการดำเนินกิจกรรมยังไม่เป็นไปตามกำหนดของเวลาที่บังคับไว้ตามกฎหมาย (P8) แสดงให้เห็นว่ายังมีปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์เอกสารเพียงอย่างเดียว จึงมีความจำเป็นต้องทำการศึกษาในเชิงลึกเพิ่มเติมสำหรับประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่พบในทางปฏิบัติจากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านนี้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวมตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารมาเป็นตัวแทนสำหรับการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ โดยพิจารณาจากเหตุผลดังต่อไปนี้

- 1) เป็นกลุ่มโครงการที่พบว่าไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของประสิทธิภาพเชิงกระบวนการ
- 2) เป็นกลุ่มโครงการที่มีจำนวนโครงการมากที่สุด คือจำนวน 13 โครงการ (ร้อยละ 42) จากโครงการทั้งหมด 31 โครงการ (แต่สามารถเข้าถึงข้อมูลเล่มรายงาน EIA ฉบับสมบูรณ์ของโครงการได้เพียง 8 โครงการเท่านั้น)

3) มีความพร้อมของแหล่งข้อมูลที่สามารถสืบค้นข้อมูล โครงการได้ทั้งจากฐานข้อมูลออนไลน์ และทรัพยากรสารสนเทศจากห้องสมุดของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าประเภทอื่น ๆ และ

4) ระยะเวลาในการดำเนินการโครงการ ที่พบว่ากลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวมอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2555–2558 ซึ่งข้อมูลของโครงการนั้นมีความเป็นปัจจุบัน (ในช่วงเวลาที่ดำเนินการศึกษา)

นอกจากนี้ เมื่อคำนึงถึงการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) พบว่ากลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ๆ นั้นมีการกระจายตัวของกลุ่มโครงการอยู่ในพื้นที่ 2 อำเภอ คือ อำเภอปากช่อง จำนวน 6 โครงการ (ร้อยละ 75) และในอำเภอเมืองนครราชสีมา จำนวน 2 โครงการ (ร้อยละ 25) ซึ่งมีความเป็นไปได้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างครอบคลุมได้มากที่สุด รวมทั้งสามารถระบุกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามขอบเขตเชิงพื้นที่ที่สามารถเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยได้

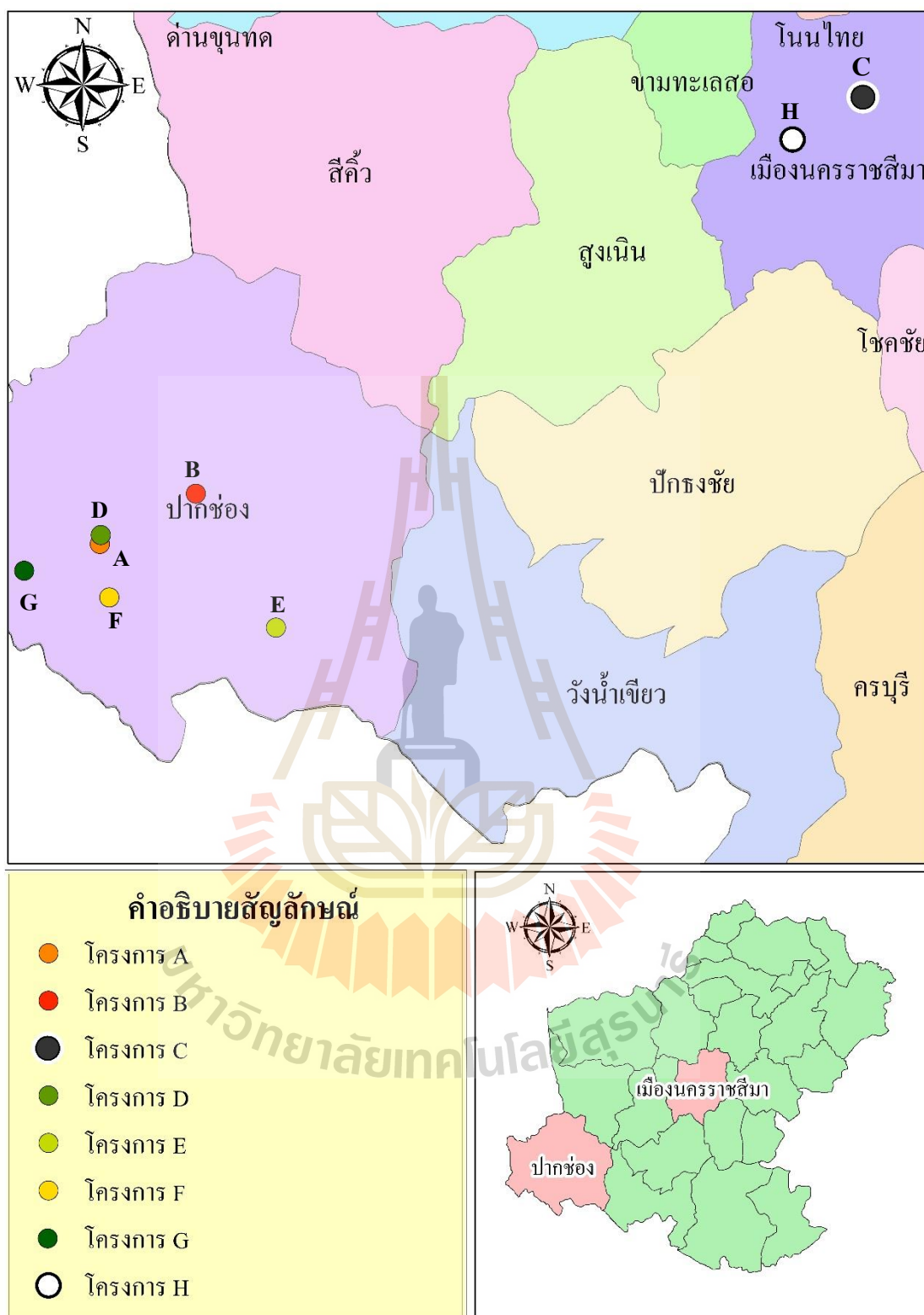
4.2 กลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวมตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา (พ.ศ. 2555-2558) ที่เลือกเป็นกรณีศึกษาในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

สำหรับโครงการอยู่อาศัยรวมตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารในการศึกษานี้จะใช้ชื่อย่อว่า “อาคารอยู่อาศัยรวม ฯ” (ในช่วงปี พ.ศ. 2555–2558) ประกอบด้วย 1) โครงการ A จำนวน 277 ห้องพักอาศัย 2) โครงการ B จำนวน 46 ห้องพักอาศัย 3) โครงการ C จำนวน 248 ห้องพัก 4) โครงการ D จำนวน 161 ห้องพัก 5) โครงการ E จำนวน 138 ห้องพัก 6) โครงการ F จำนวน 282 ห้องพัก 7) โครงการ G จำนวน 415 ห้องพัก และ 8) โครงการ H จำนวน 405 ห้องพัก แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4.4 โดยที่ตั้งของโครงการ แสดงดังรูปที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 รายละเอียดของโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ฯ ที่ใช้เป็นกรณีศึกษาสำหรับการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมด้วยการสัมภาษณ์

ลำดับ	ปี	ชื่อโครงการ/ พื้นที่ตั้งโครงการ	ขนาดของโครงการ (จำนวนห้องพักอาศัย/ พื้นที่ใช้สอย)	วันที่โครงการ ได้รับ ความเห็นชอบ
1	2555	โครงการ A/ ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง	277 ห้อง/ 84,601.15 ตารางเมตร	22 มีนาคม 2555
2	2555	โครงการ B/ ตำบลชนงพระ อำเภอปากช่อง	46 ห้อง/ 7,559 ตารางเมตร	28 ธันวาคม 2555
3	2556	โครงการ C/ ตำบลในเมือง อำเภอ เมืองนครราชสีมา	248 ห้อง/ 16,393.32 ตารางเมตร	6 มีนาคม 2556
4	2556	โครงการ D/ ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง	161 ห้อง/ 16,188.7 ตารางเมตร	15 มีนาคม 2556
5	2556	โครงการ E/ ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง	138 ห้อง/ 20,017 ตารางเมตร	19 กรกฎาคม 2556
6	2558	โครงการ F/ ตำบลโป่งตาลอง อำเภอปากช่อง	282 ห้อง/ 59,978 ตารางเมตร	28 เมษายน 2558
7	2558	โครงการ G/ ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง	415 ห้อง/ 24,220.53 ตารางเมตร	25 กันยายน 2558
8	2558	โครงการ H/ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมืองนครราชสีมา	405 ห้อง/ 18,728.58 ตารางเมตร	21 ธันวาคม 2558

โครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่ต้องจัดให้มีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555 เรื่อง กำหนดประเภท และขนาดของโครงการหรือกิจการ ซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม จัดอยู่ในลำดับที่ 31 จากจำนวนโครงการทั้งหมด 35 ประเภท

รูปที่ 4.5 ตำแหน่งของโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ๆ ที่เป็นกรณีศึกษา (จัดทำโดยโปรแกรมสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS))

4.3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการศึกษานี้ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ซึ่งเป็นตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่มีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของกลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ๆ โดยการเก็บข้อมูลในการวิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) และการเลือกตัวอย่างแบบสโนว์บอลล์ (Snowball sampling) (Bryman, 2012 p. 202; Denscombe, 2010 p. 34; Kumar, 2011 p. 207-208) โดยจะดำเนินการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว (Face to face interview) ซึ่งก่อนการสัมภาษณ์ทุกครั้ง ผู้วิจัยได้มีการอธิบายถึงรายละเอียดของการวิจัยให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผ่านทางเอกสารชี้แจงข้อมูลผู้ถูกสัมภาษณ์ (ภาคผนวก ข.1) และให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียลงลายมือชื่อในหนังสือประกาศความยินยอมให้สัมภาษณ์ในโครงการวิจัย (ภาคผนวก ข.3) ก่อนที่จะดำเนินการสัมภาษณ์ โดยการนำเสนอผลการศึกษาในการวิจัยนี้จะไม่มีการเปิดเผยชื่อของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำห้สผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อให้สอดคล้องกับจริยธรรมทางการวิจัย (Boeijie, 2010 p. 44 -46; Flick, 2014 p. 48-52; Thomas, 2016 p. 78-87)

สำหรับจำนวนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้าร่วมโครงการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ที่มีทั้งหมด 30 ราย ซึ่งพิจารณาจากความพร้อมของแหล่งข้อมูล และจุดอิมตัวของข้อมูล ความเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่าง และมุมมองที่ได้จากแต่ละกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สอดคล้องกับคำถามการวิจัย ตามคำแนะนำในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพของ Punch (2005); Jupp (2006); Denscombe (2010) และ Yin (2014) โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวเพื่อสำรวจว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความคิดเห็นอย่างไรต่อกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและประสิทธิผลเชิงกระบวนการดังกล่าว ซึ่งจะใช้การสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างสำหรับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้รับการแนะนำจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีการเลือกตัวอย่างด้วยวิธีการสโนว์บอลล์ (Snowball sampling) ซึ่งพร้อมและยินยอมให้สัมภาษณ์ ณ ขณะนั้น สำหรับจำนวนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ให้สัมภาษณ์ในแต่ละกลุ่มแสดงดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 กลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)

กลุ่ม	รหัสผู้ให้ สัมภาษณ์	ประเภทของการสัมภาษณ์		รวม			
		Unstructured interviews	Semi-structured interviews				
ภาครัฐ	1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน กระบวนการพิจารณารายงาน EIA	EIASH#19 EIASH#20 EIASH#21 EIASH#22 EIASH#23 EIASH#24 EIASH#25 EIASH#29	1	7	8		
	2. หน่วยงานผู้มีอำนาจอนุญาต โครงการด้านบริการชุมชนและ ที่พักอาศัย	LA#7 LA#8 LA#9 LA#10 LA#11	-	5	5		
	3. ผู้พัฒนาโครงการหรือเจ้าของ โครงการ	PDT#27 PDT#28 PDT#30	-	3	3		
	ภาคเอกชน	4. บริษัทที่ปรึกษาจัดทำรายงาน EIA	PEIAT#12 PEIAT#14 PEIAT#17 PEIAT#18	-	4	4	
		5. องค์กรพัฒนาเอกชนด้าน สิ่งแวดล้อม	NGO#13 NGO#15 NGO#16		3	3	
		ภาคประชาชน	6. ประชาชนที่อาจได้รับ ผลกระทบจากการดำเนิน โครงการ	CM#1 CM#2 CM#3 CM#4 CM#5 CM#6 CM#26	4	3	7
			รวมทั้งหมด		4	26	30

4.3.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณารายงาน EIA

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเกี่ยวกับการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA Statutory consultation authority) เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่พิจารณารายงาน EIA คือ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) โดยเมื่อมีการดำเนินการจัดทำรายงาน ฯ เสร็จเรียบร้อยแล้ว เจ้าของโครงการหรือผู้ได้รับมอบอำนาจจะส่งรายงาน ฯ ให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตรวจสอบความถูกต้องของรายงานในเบื้องต้นก่อนที่จะนำเสนอต่อคณะกรรมการผู้ชำนาญการซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจอนุญาตของโครงการหรือกิจกรรมนั้น เพื่อพิจารณาเห็นชอบกับรายงาน ฯ โดยตัวแทนของผู้พิจารณารายงานของการศึกษานี้ ได้แก่ ตัวแทนจากหน่วยงานผู้พิจารณารายงาน EIA กลุ่มงานบริการชุมชนและที่พักอาศัย (EIA Statutory consultation authority (Housing or Real estate development): EIASH) และตัวแทนจากหน่วยงานกลุ่มงานประสานการติดตามและตรวจสอบโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย (EIA Statutory consultation authority (Monitoring): EIASM) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้รับการยืนยันจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่าพวกเขามีบทบาทที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยที่ศึกษาในงานวิจัยนี้

4.3.2 หน่วยงานผู้มีอำนาจอนุญาตโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย

หน่วยงานผู้มีอำนาจอนุญาตโครงการโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (Local authorities: LA) เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการนำเอามาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมาตรการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมในเนื้อหาของรายงาน ฯ มากำหนดเป็นเงื่อนไขประกอบการพิจารณาให้อนุญาตก่อสร้างโครงการตามข้อกำหนดของกฎหมายตามมาตรา 50 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับสำหรับการจัดทำรายงาน EIA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา ณ ขณะนั้น (พ.ศ. 2555-2558) ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้นั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยในจังหวัดนครราชสีมาโดยตรง และได้มีการนำเอามาตรการที่ระบุไว้ในรายงาน ฯ มากำกับดูแลโครงการด้านนี้ และโครงการประเภทอื่น ๆ ที่ต้องขออนุญาตก่อสร้างภายในพื้นที่ผิชอบ

4.3.3 ผู้พัฒนาโครงการหรือเจ้าของโครงการ

ผู้พัฒนาโครงการหรือเจ้าของโครงการ (Project developer teams: PDT) คือเจ้าของกิจกรรมหรือโครงการ ที่มีความต้องการดำเนินโครงการทางด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ซึ่งจะต้องว่าจ้างนิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตจากสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม (สผ.) ให้เป็นผู้มีสิทธิทำรายงาน EIA ดำเนินการจัดทำรายงาน หลังจากนั้นเจ้าของโครงการหรือผู้รับมอบอำนาจจากเจ้าของโครงการจะต้องนำ รายงาน EIA ไปยื่นเสนอต่อ สผ. เพื่อพิจารณารายงาน จากนั้นจึงจะนำหนังสือพิจารณาเห็นชอบรายงาน EIA ไปยื่นต่อหน่วยงานอนุญาตเพื่อพิจารณาออกใบอนุญาตก่อสร้างโครงการ จึงจะดำเนินการก่อสร้างโครงการได้ ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่าผู้พัฒนาโครงการหรือเจ้าของโครงการส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการจัดทำรายงาน EIA เช่น การจัดทำรายงาน EIA ก่อนที่จะมีการดำเนินกิจกรรมของโครงการช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ และความไว้วางใจให้กับประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อโครงการ (PDT#27) โดยจะพิจารณาคัดเลือกบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความน่าเชื่อถือ มีประสบการณ์ในการทำงานในด้านที่เกี่ยวข้อง และจัดทำรายงาน EIA ที่มีคุณภาพ (PDT#28, PDT#30)

4.3.4 บริษัทที่ปรึกษาในการจัดทำรายงาน EIA

บริษัทที่ปรึกษาในการจัดทำรายงาน EIA (Practitioner EIA teams: PEIAT) ประกอบด้วยตัวแทนจากนิติบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตและขึ้นทะเบียนกับทางสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นผู้จัดทำรายงาน EIA ซึ่งในองค์กรของบริษัทนั้นมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม อาชีวอนามัยและความปลอดภัย และมีประสบการณ์ในการดำเนินการจัดทำรายงาน EIA โดยจากการสัมภาษณ์พบว่าในรายละเอียดในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในบางประเด็นก็จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ ซึ่งทางหน่วยงานได้มีการว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาเพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เช่น การวิเคราะห์ผลกระทบทางด้านอากาศ เสียง และจรรยาเป็นต้น (PEIAT#14) นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนองค์ความรู้ทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยให้บุคลากรในองค์กรนั้นไปอบรมความรู้ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม (PEIAT#18) โดยผู้วิจัยได้รับการยืนยันจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้ว่าเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องเกี่ยวกับกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาทั้ง 8 โครงการ รวมทั้งโครงการประเภทอื่น ๆ ที่มีการดำเนินการในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาที่ทางบริษัทได้รับมอบหมายให้ดำเนินการอีกด้วย

4.3.5 องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม

องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม (Non-Governmental organizations: NGO) เป็นเจ้าหน้าที่ที่เป็นตัวแทนจากองค์กรที่ทำงานทางด้านสิ่งแวดล้อม ที่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดทำแผนแม่บทในการจัดการมลพิษทางด้านสิ่งแวดล้อม การศึกษาวิจัย และการดำเนินงานด้านความร่วมมือระหว่างประเทศทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางสังคมทางด้านสิ่งแวดล้อม โดยผู้วิจัยได้รับการยืนยันจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้ว่าเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องเกี่ยวกับกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ในฐานะผู้มีประสบการณ์ในการทำงานด้านเป็นผู้ออกแบบโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักออาศัย (NGO#15) และเคยเป็นผู้จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้กับโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักออาศัย (NGO#16) มาก่อนที่จะทำงานองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นนักกฎหมายและนักวิชาการทางด้านสิ่งแวดล้อม (NGO#13) ซึ่งผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่า มุมมอง แง่คิดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้อาจสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม นี้ในฐานะผู้สังเกตการณ์โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักออาศัย และโครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

4.3.6 ประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ

ประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ (Community members: CM) เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ของโครงการ หรือบริเวณใกล้เคียงพื้นที่โครงการที่มีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในเล่มรายงาน EIA ของโครงการที่นำมาเป็นกรณีศึกษาซึ่งมีทัศนคติในเชิงสนับสนุนให้มีการพัฒนาโครงการประเภทนี้เกิดขึ้น เนื่องจากการสร้างและกระจายรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มนี้ พบว่าพวกเขายังคงมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการให้ข้อมูลของโครงการ การดำเนินการตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม และบางส่วนขาดความไว้วางใจในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจในพื้นที่ที่มีอำนาจหน้าที่ในการอนุญาตก่อสร้างโครงการประเภทนี้ เนื่องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางรายขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (CM#5) และอาจไม่ได้รับข้อมูลรายละเอียดของโครงการที่เพียงพอสำหรับการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อโครงการ (CM#2)

สำหรับรายละเอียดของบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักออาศัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้ให้สัมภาษณ์ในการวิจัยนี้แสดงดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบทบาทหน้าที่ในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	บทบาทหน้าที่โดยทั่วไป
1. หน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการพิจารณารายงาน EIA	- ตรวจสอบ และพิจารณาเสนอความเห็นต่อรายงาน EIA ของโครงการด้านบริการชุมชนหรือที่พักออาศัยที่เป็น โครงการของภาครัฐ หรือภาคเอกชน ที่ต้องจัดทำรายงาน EIA - ติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไข ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการดำเนินงานของโครงการหรือกิจการในเรื่องเกี่ยวกับการรายงานการปฏิบัติตามมาตรการของโครงการที่จัดทำรายงาน EIA

ตารางที่ 4.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบทบาทหน้าที่ในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
(ต่อ)

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	บทบาทหน้าที่โดยทั่วไป
2. หน่วยงานผู้มีอำนาจอนุญาต โครงการด้านบริการชุมชน และที่พักอาศัย	มีบทบาทในกระบวนการพิจารณารายงาน EIA และนำผลการพิจารณา รายงานจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการในการพิจารณารายงาน EIA (คชก.) มาพิจารณาอนุญาตก่อสร้างโครงการ และติดตามตรวจสอบเพื่อ กำกับดูแลให้โครงการปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนดไว้ในรายงาน ฯ
3. ผู้พัฒนาโครงการหรือเจ้าของ โครงการ	มีความต้องการพัฒนาโครงการด้านที่พักอาศัย และต้องจัดทำรายงาน EIA ตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อเสนอรายงานต่อหน่วยงานอนุญาตและ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. บริษัทที่ปรึกษาในการจัดทำ รายงาน EIA	จัดทำรายงาน EIA ตามหลักเกณฑ์ แนวทางที่กฎหมายกำหนด
5. องค์กรพัฒนาเอกชนด้าน สิ่งแวดล้อม	เป็นที่ปรึกษาสำหรับประชาชนในกระบวนการรับฟังความคิดเห็นใน กระบวนการ EIA และ HIA บทบาทในการเคลื่อนไหวทางสังคมทางด้าน สิ่งแวดล้อม
6. ประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบ จากการดำเนินโครงการ	ประชาชนที่มีส่วนในการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนใน กระบวนการ EIA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา

จากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กึ่ง โครงสร้างและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า
ถึงแม้จะมีการส่งเอกสารชี้แจงข้อมูลผู้ถูกสัมภาษณ์ และแนวคำถามในการสัมภาษณ์ไปยังผู้ถูก
สัมภาษณ์ก่อนล่วงหน้า แต่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางส่วนก็ไม่สามารถตอบครอบคลุมตามแนว
คำถามได้ทั้งหมดทุกข้อ เนื่องจากความแตกต่างของบทบาทหน้าที่ที่มีความสอดคล้องและ
เชื่อมโยงกับแนวคำถาม รวมทั้งระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบ
สิ่งแวดล้อมในแต่ละกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สอดคล้องกับคำแนะนำของ Nadeem and
Fischer (2011) และ Sánchez and Mitchell (2017) ที่เสนอว่าความรู้ความเข้าใจของผู้มีส่วนได้ส่วน
เสียในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับบทบาท หน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และวิธีการที่ใช้
ในกระบวนการมีส่วนร่วมประชาชน

4.4 ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของกลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ฯ ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย

สำหรับการประเมินประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของกลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ฯ ที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์สาระหลัก (Thematic analysis) พบว่าแนวโน้มของประสิทธิภาพเชิงกระบวนการในภาพรวมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นไปตามเกณฑ์ของประสิทธิภาพเชิงกระบวนการคือ มีการระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P4) เนื่องจากสามารถระบุแหล่งที่มาของงบประมาณที่ใช้ในการจัดทำรายงาน EIA ขณะที่ในประเด็นย่อยอื่น ๆ ได้แก่ กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P1), บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและโครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม (P2), การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค (P3), การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน (P5), ศักยภาพของรายงาน EIA ที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้ (P6), การส่งมอบรายงาน EIA ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P7) และความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติและกฎหมายในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P8) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่แสดงความเห็นว่าเป็นไปตามเกณฑ์เพียงบางส่วน แสดงดังตารางที่ 4.7 สำหรับจำนวนของผู้ให้ข้อมูลหลักที่แสดงความคิดเห็นต่อแนวโน้มของประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของกลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ฯ ดังสรุปภาพรวมในตารางที่ 4.7 และตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.7 ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของกลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ฯ ที่ประเมินจากการสัมภาษณ์
กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	เกณฑ์สำหรับการประเมิน (Criteria)	CM#1	CM#2	CM#3	CM#4	CM#5	CM#6	LA#7	LA#8	LA#9	LA#10	LA#11	PEIAT#12	NGO#13	PEIAT#14	NGO#15	NGO#16	PEIAT#17	PEIAT#18	EIASH#19	EIASH#20	EIASH#21	EIASH#22	EIASH#23	EIASH#24	EIASH#25	CM#26	PDT#27	PDT#28	EIASM#29	PDT#30	ภาพรวม		
		P1	กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ EIA 1.1 นโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับ EIA 1.2 คู่มือ / ข้อเสนอแนะ / แนวทางเกี่ยวกับการทำ EIA ฯ	✓	?	✓	✓	✓	✓	P	✓	P	✓	P	-	✗	✓	P	P	✓	P	P	P	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓
P2	บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และ โครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม 2.1 เครือข่ายในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม 2.2 ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน	-	?	?	-	-	-	✗	✓	✓	✓	✓	-	✗	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	?	P	✓	P	✓	P	
P3	การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับ EIA ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค	-	P	P	-	-	-	P	✓	✓	✓	✓	-	?	P	?	-	P	P	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	P	✓	P	
P4	การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	-	-	-	-	-	-	P	?	-	-	-	-	P	✓	-	-	-	✓	?	-	-	✓	-	✓	-	-	✓	✓	?	✓	✓	✓	
P5	การมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน	✓	P	?	✓	✗	✓	✗	?	P	P	P	✓	?	✓	?	?	✓	✓	✓	?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	P	
P6	ศักยภาพของรายงาน EIA ที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้	-	?	-	-	?	-	P	P	?	P	P	-	?	✓	?	-	-	P	-	?	✓	✓	?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	P
P7	การส่งมอบรายงาน EIA ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	✗	P	✗	✓	✗	✓	P	✓	✓	P	P	P	?	P	-	-	✓	✓	-	✓	P	P	P	P	P	P	✓	✓	-	✓	✓	P	
P8	ความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติและกฎหมายในการดำเนินการที่เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	✓	✗	✓	✓	P	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✓	?	✓	-	-	P	✓	P	P	P	P	✓	?	✓	✓	✓	✓	✓	P	✓	P	

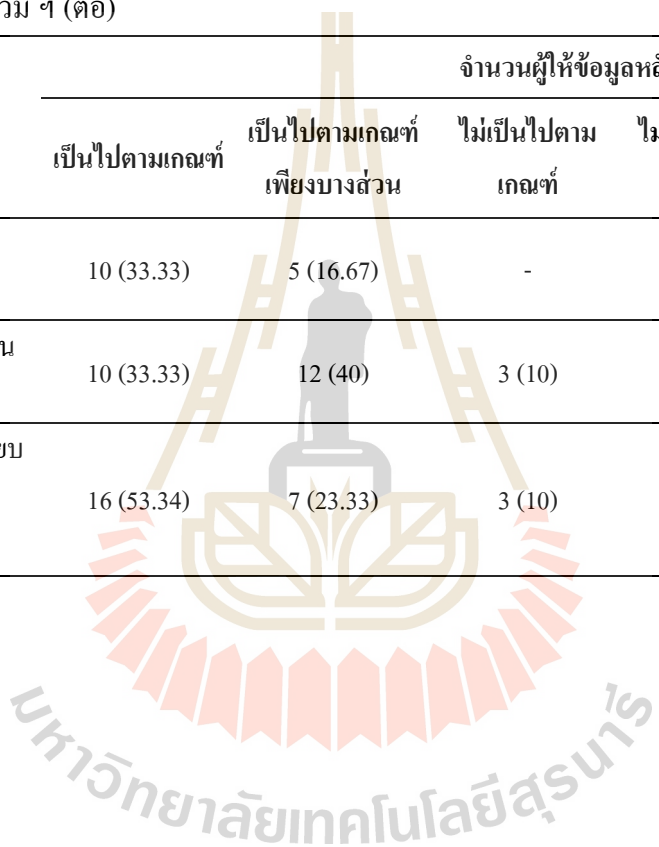
หมายเหตุ: ✓ หมายถึง เป็นไปตามเกณฑ์; ✗ หมายถึง ไม่เป็นไปตามเกณฑ์; P หมายถึง เป็นไปตามเกณฑ์เพียงบางส่วน; ? หมายถึง ข้อมูลไม่เพียงพอในการวิเคราะห์, - หมายถึง ไม่แสดงความคิดเห็น, คอลัมน์ที่ highlight คือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ไม่ได้มีส่วนร่วม โดยตรงกับกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ของโครงการด้านนี้ แต่เป็นหนึ่งในผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 4.8 สรุปจำนวนของผู้ให้ข้อมูลหลักจากการสัมภาษณ์ที่แสดงความคิดเห็นต่อแนวโน้มประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของกลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ฯ

เกณฑ์ประสิทธิผลเชิงกระบวนการ (Procedural Effectiveness Criteria)	จำนวนผู้ให้ข้อมูลหลัก (ร้อยละ)					รวม
	เป็นไปตามเกณฑ์	เป็นไปตามเกณฑ์ เพียงบางส่วน	ไม่เป็นไปตาม เกณฑ์	ไม่ชัดเจน, ข้อมูล ไม่เพียงพอ	ไม่แสดงความคิดเห็น	
P1 กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ EIA						
1.1 นโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับ EIA	16 (53.34)	8 (26.67)	4 (13.33)	1 (3.33)	1 (3.33)	30 (100)
1.2 คู่มือ/ ข้อเสนอแนะ/ แนวทางเกี่ยวกับการทำ EIA ฯ	13 (43.33)	1 (3.33)	-	2 (6.67)	14 (46.67)	
P2 บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และ โครงสร้างพื้นฐาน ในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม						
2.1 เครือข่ายในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม	6 (20)	14 (46.67)	2 (6.67)	3 (10)	5 (16.67)	30 (100)
2.2 ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน	9 (30)	8 (26.67)	2 (6.67)	1 (3.33)	10 (33.33)	
P3 การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับ EIA ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค	12 (40)	7 (23.33)	-	2 (6.67)	9 (30)	30 (100)
P4 การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	7 (23.33)	2 (6.67)	-	3 (10)	18 (60)	30 (100)
P5 การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน	17 (56.67)	4 (13.33)	2 (6.67)	6 (20)	1 (3.33)	30 (100)

ตารางที่ 4.8 สรุปจำนวนของผู้ให้ข้อมูลหลักจากการสัมภาษณ์ที่แสดงความคิดเห็นต่อแนวโน้มประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของกลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ฯ (ต่อ)

เกณฑ์ประสิทธิผลเชิงกระบวนการ (Procedural Effectiveness Criteria)	จำนวนผู้ให้ข้อมูลหลัก (ร้อยละ)					รวม
	เป็นไปตามเกณฑ์	เป็นไปตามเกณฑ์ เพียงบางส่วน	ไม่เป็นไปตาม เกณฑ์	ไม่ชัดเจน, ข้อมูล ไม่เพียงพอ	ไม่แสดงความคิดเห็น	
P6 ศักยภาพของรายงาน EIA ที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้	10 (33.33)	5 (16.67)	-	7 (23.33)	8 (26.67)	30 (100)
P7 การส่งมอบรายงาน EIA ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	10 (33.33)	12 (40)	3 (10)	1 (3.33)	4 (13.33)	30 (100)
P8 ความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติและกฎหมายในการดำเนินการที่เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	16 (53.34)	7 (23.33)	3 (10)	2 (6.67)	2 (6.67)	30 (100)

4.4.1 กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Relevant policy framework and procedure: P1)

กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P1) เป็นเกณฑ์แรกสำหรับการประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการที่พิจารณาถึงความสอดคล้องของนโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่มีการบังคับใช้ในช่วงเวลาที่โครงการที่เป็นกรณีศึกษาดำเนินการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม คือ ระหว่างปี พ.ศ. 2555 ถึง ปี พ.ศ. 2558 รวมถึงคู่มือ/ ข้อเสนอแนะ/ แนวทางเกี่ยวกับการทำ EIA สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาโครงการถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนการพัฒนาประเทศที่มุ่งสู่ความยั่งยืน และมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่ได้นำแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมาใช้ประกอบการวางแผนพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) ซึ่งกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จัดเป็นเครื่องมือหนึ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจสำหรับการพัฒนาโครงการต่าง ๆ

ในประเด็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้น จากการวิเคราะห์เอกสาร (รายงาน EIA จำนวน 8 โครงการ) โครงการทั้งหมดดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในกรอบระยะเวลาที่เป็นกรณีศึกษา คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ในส่วนของการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (มาตรา 46-51) และประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติและแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2555

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (แสดงดังตารางที่ 4.8) พบว่า ความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่ (ร้อยละ 53.34 จากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 30 ราย) เสนอว่า กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมีความชัดเจนเพียงพอสำหรับการนำไปบังคับใช้ เพื่อกำหนดให้โครงการประเภทนี้จะต้องมีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับประกอบการขออนุญาตพัฒนาโครงการ (LA#8, EIASH #22,#24, และ PDT#27,#28,#30) และใช้เป็นแนวทางในการกำกับดูแลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมหลังจากมีการก่อสร้างหรือเปิดดำเนินโครงการไปแล้ว (EIASM#29) ซึ่งการนำไปใช้นั้นก็ขึ้นอยู่กับความตระหนักและการให้ความสำคัญต่อประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม (LA#10, EIASH#20) ดังความเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต่อไปนี้

“ครอบคลุมและเพียงพอสำหรับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม” (LA#8)

“เพียงพอเนื่องจากกฎหมายได้บังคับให้ผู้ประกอบการหรือเจ้าของโครงการของโครงการ
ด้านนี้จะต้องทำรายงาน ฯ ก่อนถึงจะดำเนินก่อสร้างโครงการได้” (PDT#27)

“เมื่อโครงการ EIA ได้รับความเห็นชอบจาก คชก. ทางสพ. จะทำหนังสือเห็นชอบ ฯ ให้กับ
ทางโครงการ รวมทั้งมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับให้โครงการ
นำไปแนบขออนุญาตต่อหน่วยงานอนุญาตในการดำเนินการก่อสร้างหรือดำเนินการ ”
(EIASM#29)

โดยตัวแทนจากบริษัทปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า กรอบของ
นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีความเพียงพอแล้วใน
ปัจจุบันซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องถูกนำมาใช้สำหรับการพิจารณาในการดำเนินงานในกระบวนการ
ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (PEIAT#14, #17)

“เพียงพอแล้ว เนื่องจากปัจจุบัน EIA ได้พิจารณาจากกฎหมายทุกฉบับที่เกี่ยวข้อง เช่น
ผังเมือง ฯ ประกาศพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม พ.ร.บ. ควบคุมอาคาร ฯ พ.ร.บ. ขุดและ
ถมดิน” (PEIAT#14)

“ต้องมีเกณฑ์ในการทำรายงาน EIA ที่ว่าเพียงพอ เพราะถ้าไม่มีตรงนี้ก็ไม่ว่าจะเอาอะไร
มาเป็นเกณฑ์ในการที่จะให้เจ้าของโครงการปฏิบัติตามเพื่อป้องกันผลกระทบ
สิ่งแวดล้อม” (PEIAT#17)

นอกจากนี้ พบว่าความคิดเห็นส่วนใหญ่ของผู้ให้ข้อมูลหลัก (ร้อยละ 26.67) เห็นว่า
กระบวนการ EIA เป็นไปตามเกณฑ์เพียงบางส่วน เนื่องจากขาดความชัดเจนของกรอบของกฎหมาย
เมื่อนำไปใช้ในทางปฏิบัติในบางประเด็น เช่น การกำหนดประเภทของโครงการ (โครงการประเภท
ห้างสรรพสินค้า และหอพัก) ที่ยังขาดความชัดเจนในเรื่องการให้คำจำกัดความ หรือคำนิยามที่ยังไม่
ครอบคลุม, หลักเกณฑ์ในการจัดทำรายงาน EIA และการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม
(PEIAT#18 และ EIASH#19) รวมทั้งการกำกับดูแลโครงการของหน่วยงานซึ่งมีอำนาจอนุญาต
(LA#9, #11, NGO#15 และ EIASH#20)

“ยังมีการหลีกเลี่ยงสำหรับ โครงการอาคารขนาดใหญ่ เช่น โครงการห้างสรรพสินค้า ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ นั้นเป็นเพียงอาคารค้าปลีก ค้าส่ง ที่ต้องทำรายงาน EIA แต่ ห้างสรรพสินค้า หรือ หอพัก ยังไม่ได้มีการกำหนดอย่างชัดเจนว่าต้องรายงาน EIA” (EIASH#19)

“ข้อบังคับในการให้โครงการปฏิบัติตามมาตรการ ฯ ที่ได้เสนอไว้ นั้นยังไม่มี จึงทำให้ โครงการนั้นเลย คือไม่มีอะไรมาบังคับ บางโครงการไม่เห็นความสำคัญ แม้กระทั่ง หน่วยงานอนุญาตที่น่าจะเฝ้าระวังในมาตรการ ฯ ไปบังคับเป็นเงื่อนไขหนึ่งในการอนุญาต ก่อสร้างก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร” (EIASH#20)

ขณะที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางส่วนได้ให้ความเห็นว่า กรอบของนโยบายและกฎหมายที่ เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของ โครงการด้านนี้ยังไม่เพียงพอหรือไม่เป็นไปตาม เกณฑ์ของประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมคิดเป็นร้อยละ 13.33 จากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 30 ราย โดยประเด็นสำคัญที่พบจากการนำกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ไปบังคับ ใช้ดังนี้ 1) ขาดการประเมินผลของการนำข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องเมื่อนำไปใช้ในทางปฏิบัติ (NGO#13) และ 2) ขาดบทกำหนดโทษสำหรับการไม่ปฏิบัติตามมาตรการ ฯ ที่ระบุไว้ในรายงาน EIA (NGO#16, EIASH#21,#23,#25)

“ไม่เพียงพอ เพราะไม่ได้มีการ revise กฎหมาย หรือว่าระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ ทำ EIA เนื่องจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ควรจะมีการ revise อย่างน้อย 5 ปี หรือ 10 ปี เพื่อตรวจสอบว่า ระเบียบ ขั้นตอน หรือวิธีการที่ออกเป็นกฎหมายนั้นมีประสิทธิภาพใน การบังคับใช้มากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างที่ควรที่จะต้องนำมาปรับปรุง แก้ไขให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้น” (NGO#13)

“ประเทศไทยยังไม่มีกรอบที่ชัดเจนในการลงโทษสำหรับการไม่ปฏิบัติตามมาตรการ ติดตามตรวจสอบ มีเพียงแค่การฟ้องร้อง หรือร้องเรียน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีแค่การร้องเรียน แต่เวลาที่โครงการนี้เกิดขึ้น ในขั้นตอนการตรวจสอบ เราจะทำอย่างไรเพื่อทำการ ตรวจสอบว่า สิ่งที่ได้เขียนกับสิ่งที่ได้ทำเป็นอย่ำนั้นจริง ๆ ซึ่งตรงนั้นเป็นจุดที่ EIA ควรที่จะแก้ไข” (NGO#16)

“ควรมีบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดในการที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรการ ฯ ที่ระบุไว้ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม หรือรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น” (EIASH#23)

“ยังไม่มีบทลงโทษผู้ประกอบการที่มีการก่อสร้าง โครงการที่เข้าข่ายต้องจัดทำรายงาน IEE และ EIA อย่างแท้จริงและเป็นรูปธรรม” (EIASH#25)

จากที่กล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่ากรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา (ปีพ.ศ. 2555-2558) พบช่องว่างเมื่อนำมาใช้ในทางปฏิบัติ คือ

1) ขาดความชัดเจนของระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เช่น คำจำกัดความ หรือคำนิยามที่เกี่ยวข้อง, หลักเกณฑ์ในการจัดทำรายงาน EIA, การอนุญาตโครงการ, การติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม

2) ขาดการประเมินผลหรือถอดบทเรียนจากการนำข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องไปใช้ในทางปฏิบัติ สำหรับการปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบ สำหรับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และ

3) บทกำหนดโทษสำหรับการไม่ปฏิบัติตามมาตรการ ฯ ที่ระบุไว้ในรายงาน EIA รวมทั้งการละเลยการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมาตรการติดตามตรวจสอบ หรือรายงาน Monitor เพื่อรายงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งประเด็นดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในส่วนของ การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ได้แก่ การแก้ไขข้อบังคับที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น (คำนิยามที่เกี่ยวข้อง, หลักเกณฑ์ในการจัดทำรายงาน EIA, การอนุญาตโครงการ, การติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม การกำหนดอายุของหนังสือแจ้งความเห็นชอบของคชก. ในการพิจารณารายงาน EIA) การกำหนดกรอบระยะเวลาเพื่อทบทวนประกาศที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทุก 5 ปี รวมทั้งบทลงโทษที่ชัดเจนสำหรับการหลีกเลี่ยงส่งรายงาน Monitor ซึ่งจะส่งผลให้ช่วยลดช่องว่างที่พบได้

สำหรับในเกณฑ์ คู่มือ/ ข้อเสนอแนะ และแนวทางเกี่ยวกับการทำ EIA สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง ในกระบวนการในแง่ของเกณฑ์ มาตรฐาน ขั้นตอนการดำเนินการ และการกำหนดใบอนุญาตสำหรับการจัดทำรายงาน EIA ผลการศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ พบว่าโครงการที่นำมาศึกษานั้นเป็นไปตามเกณฑ์ของประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 43.33 จากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 30 ราย โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นตัวแทนจากบริษัทที่ปรึกษาจัดทำรายงาน EIA ได้ให้ความเห็นว่า คู่มือ/

ข้อเสนอแนะ/แนวทางเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีความละเอียด ชัดเจน และเพียงพอ ในการนำมาใช้ในทางปฏิบัติ (PEIAT#14, #17, #18) เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการปรับปรุง และพัฒนาให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการประเมินผลกระทบ สิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน (EIASH#20, #21, #25)

“สำหรับโครงการประเภทนี้ถือว่ามีความถี่ที่ค่อนข้างละเอียด มีความชัดเจนเพียงพอ ซึ่งรายละเอียดจะเป็นในส่วนของข้อกำหนด และเกณฑ์ในการศึกษาคำนวณต่าง ๆ ที่มีการ กำหนดเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน...” (PEIAT#14)

“ปัจจุบันนี้ สผ. เจ้าจัดประชุมค่อนข้างบ่อย เรื่องเกี่ยวกับแนวทางในการประเมิน ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อปรับปรุงอะไรที่ยังคงตกหล่น หรือมาตรการที่ยังไม่ชัดเจน พยายามหาแนวทางที่ดีที่สุด โดยให้เจ้าของโครงการ คอนซัลต์ฯ เข้ามามีส่วนร่วมตรงนี้ มีการคุยกัน มีการ debate กันอย่างน้อย 3 ครั้งต่อปี ซึ่งคู่มือก็มีการปรับปรุงตลอด” (PEIAT#17)

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า คู่มือ/ ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการ ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นเพียงแนวทางที่ใช้สำหรับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เมื่อนำมาใช้ในทางปฏิบัติหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรคำนึงถึงความเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ตั้ง ในแต่ละโครงการ (PEIAT#12 และ EIASH#23), ความรู้ ความเข้าใจ และความเชี่ยวชาญของผู้จัดทำ รายงาน EIA (EIASH#22, #24) รวมทั้งความตระหนัก และการให้ความสำคัญกับการประเมินผล กระทบสิ่งแวดล้อม (EIASH#22, #24; NGO#15, #16) ดังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ให้ข้อมูลไว้ ดังนี้

“มีความชัดเจนเพียงพอในระดับที่ยอมรับได้ แต่บางข้ออาจ rigid ไป ผู้อำนวยการคน ปัจจุบันของฝ่ายที่พักอาศัย ๆ มีแนวคิดว่าจะปรับ guideline ทุก 2 ปี ตอนนี้นำกำลังปรับ แต่ guideline เป็นเพียงแนวทางไม่สามารถบอกได้ทั้งหมด ดังนั้นบริษัทที่ปรึกษา ๆ ควรพิจารณา case by case ว่าแต่ละโครงการจำเป็นต้องศึกษา หรือตรวจวัดอะไรเพิ่มเติม” (PEIAT#12)

“มีความเพียงพอ เนื่องจากแนวทางการจัดทำ EIA เป็นเพียงข้อมูลเบื้องต้นที่กำหนดไว้ เพื่อให้มีความครบถ้วนในหัวข้อของข้อมูลที่จะต้องทำการศึกษาในแต่ละด้าน ทั้งนี้การ

จัดทำรายงานจะต้องใช้ความรู้ ความชำนาญการ และการศึกษาในเชิงลึกของผู้มีสิทธิจัดทำรายงานเพิ่มเติม เพื่อก่อให้เกิดคุณภาพแก่รายงาน EIA นั้น ๆ” (EIASH#22)

“สิ่งหนึ่งของการนำคู่มือมาใช้ คือ ผู้ที่นำมาใช้อย่างเช่น บริษัทที่ปรึกษาซึ่งเจ้าของโครงการจ้างมาทำงาน คือ การมีจรรยาบรรณของการเป็นนักสิ่งแวดล้อมที่ดี ต้องไม่เขียนรายงาน EIA เพียงแค่ให้ผ่าน ต้องอธิบายตามความเป็นจริง” (NGO#16)

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่าประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเด็นของนโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับ EIA (P1) โดยส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์ และทุกโครงการดำเนินการจัดทำรายงาน EIA ตามคู่มือ/ ข้อเสนอแนะ และแนวทางเกี่ยวกับการทำ EIA ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการนำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปใช้ในทางปฏิบัติ และการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งผลต่อประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่พบในเกณฑ์นี้ เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องนำระเบียบ ข้อบังคับทางกฎหมาย และคู่มือ/ ข้อเสนอแนะ และแนวทางเกี่ยวกับการทำ EIA ไปใช้ในการดำเนินการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องมีการกำหนดกรอบของกฎหมายที่มีความชัดเจน และอาศัยความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้ในทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการควบคุมดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับการศึกษาของ Marara et al. (2011) และ Morgan (2012) ที่เสนอว่าความชัดเจนของกรอบระเบียบ ข้อบังคับทางกฎหมายนั้นเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เนื่องจากส่งผลต่อการพิจารณาในกระบวนการตัดสินใจของผู้พัฒนาโครงการ และผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ

4.4.2 บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และโครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม (Institutional roles, collaborations and infrastructure: P2)

บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและโครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1) เครือข่ายในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม และ 2) ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลในหัวข้อเครือข่ายความร่วมมือในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม พบว่าในกระบวนการ EIA ของทุกโครงการที่เป็นกรณีศึกษาเป็นไปตามเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 20 จากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 30 ราย (ดังตารางที่ 4.8) โดยพบว่าเครือข่ายในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านนี้ประกอบด้วย เจ้าของโครงการ, สผ. และหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่ (LA#8, #9, #10 และ PDT#27, #30) ซึ่งข้อค้นพบที่ได้จากมุมมองของบริษัทที่ปรึกษาจัดทำรายงาน ฯ และหน่วยงานผู้พิจารณา

รายงาน ฯ คือ หน่วยงานท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีความพร้อมในการเข้าถึงพื้นที่ และทราบถึงประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่พบในพื้นที่ รับผิดชอบ โดย สผ. มีหน้าที่ในการเสนอแนะและให้คำแนะนำในการดำเนินงาน (PEIAT#17, #18 และ EIASH#22,#23,#25) ซึ่งระเบียบปฏิบัติของบทบาท หน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมต้องมีความชัดเจน และเอื้อต่อการประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ ดังการศึกษาของ Suwanteep et al. (2016) ที่เสนอว่าข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับบทบาท หน้าที่ และ ความรับผิดชอบของหน่วยงานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมมีผลต่อประสิทธิภาพ ของการนำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเมื่อนำไปใช้ในทางปฏิบัติ

“นโยบายนั้นถูกต้องที่ให้หน่วยงานท้องถิ่นเป็นหน่วยงานติดตามตรวจสอบ เพราะ หน่วยงานท้องถิ่นจะรู้ว่า อบต. หรือเทศบาลนั้น ๆ ว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมหลักที่พบใน พื้นที่รับผิดชอบมีอะไรบ้าง” (PEIAT#17)

“สผ. และหน่วยงานท้องถิ่นควรที่จะเข้ามาบูรณาการร่วมกัน และทำการประเมินผล กระทบสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเป็นเจ้าของ พื้นที่ กล่าวคือ หน่วยงานท้องถิ่นย่อมติดตามได้ง่ายกว่า และสามารถเข้าถึงประชาชนได้ มากกว่า” (EIASH#25)

อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อติดตามตรวจสอบคุณภาพ สิ่งแวดล้อม คือ 1) ความเพียงพอของบุคลากร ความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (LA#11, PEIAT#12, #14, NGO#13 และ EIASH#21, #24) และ 2) ความชัดเจนของข้อกำหนดทางกฎหมายในการกำหนดบทบาทหน้าที่ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม (EIASH#19, #20)

“ปัญหาคือ เรื่องของการที่มอบอำนาจมาให้หน่วยงานท้องถิ่น ซึ่งเรื่องของผลกระทบด้าน สิ่งแวดล้อมก็จะเป็นหน้าที่ของกองสาธารณสุข แต่ตอนนี้ยังไม่มีเจ้าหน้าที่ที่แยกออกไป เป็นด้านสุขภาพหรือด้านสิ่งแวดล้อม อย่างเช่นในพื้นที่นี้มีคนรับผิดชอบในส่วนนี้อยู่ เพียงแค่คนเดียว” (LA#11)

“คิดว่าเป็นความล้มเหลวของระบบ Audit ของ EIA เนื่องจากว่า สผ. เองไม่มีบุคลากร เพียงพอในการ Audit ทุกโครงการ เนื่องจากโครงการที่ทำ EIA ในแต่ละปีมีไม่ต่ำกว่า

1,000 โครงการ ขณะที่ สผ. เองมีบุคลากรไม่ถึง 10 คนที่จะทำหน้าที่ Audit ซึ่งในทางปฏิบัตินั้นเป็นไปได้ยาก นอกจากไม่เพียงพอแล้ว การมอบอำนาจให้ภูมิภาคหรือท้องถิ่นไปดำเนินการ ก็มีปัญหาและอุปสรรค เนื่องจากคนที่ทำหน้าที่ Audit จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเหล่านั้น” (NGO#13)

“เนื่องจากโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยเป็นโครงการที่มีการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีปริมาณมาก ทำให้บุคลากรในการจัดการ รวมถึงการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสนอโครงการนั้นไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน” (EIASH#21)

“คือร้อยละ 60 ไม่ได้ส่งรายงาน Monitor เนื่องจากพบปัญหา อย่างเช่น หลังจากโอนอำนาจไปเป็นของนิติบุคคล ฯ แล้วพบปัญหาเรื่องของการเชื่อมต่อของกฎหมายคือเป็นเรื่องของนิติบุคคลอาคารชุดที่จะต้องจัดทำ เพราะว่าการทำรายงาน Monitor จะมีเรื่องของค่าใช้จ่าย ด้านนิติบุคคล ฯ เก็บค่าใช้จ่ายได้ครบถ้วนก็สามารถทำได้ แต่ค่าใช้จ่าย Monitor ก็สูง” (EIASH#19)

ในประเด็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จากข้อค้นพบแสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นว่าเป็นไปตามเกณฑ์ (ร้อยละ 30) หรือเป็นไปตามเกณฑ์เพียงบางส่วน (ร้อยละ 26.67) เนื่องจากพบว่ามีความร่วมมือ และมีการสื่อสารระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (CM#4,#6, LA#8, #9, #11 และ PDT#27,#28) ซึ่งในส่วนนี้ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

“มีหลายภาคส่วนทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะท้องถิ่นนั้นดูแลประชาชน ดูแลพื้นที่ ถ้าไม่มีการประสานงานกันในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม หากเกิดผลกระทบต่อประชาชนในท้องที่เรา ท้องถิ่นเป็นบุคคลที่ต้องรับผิดชอบโดยตรง” (LA#8)

“สำหรับโครงการนี้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลในขั้นตอนการจัดทำรายงาน ฯ ก็มีการไปสอบถามข้อมูล ว่าถ้าจะมีโครงการนี้เกิดขึ้นเราต้องเตรียมตัวอย่างไรบ้าง ต้องทำอะไร” (PDT#27)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะรับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม แต่มองว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบยังขาดความเข้มงวดในการกำกับดูแล (LA#10 และ EIASH#20)

“ถ้าโครงการมีการทำรายงาน ฯ ส่งมา ทางหน่วยงานก็ไม่ว่าต้องติดตามในระดับไหน อย่างน้อยก็รู้ว่าทางโครงการต้องส่งสพ. ถ้า สพ. ไม่มีการติดตาม ทางหน่วยงานก็ไม่สามารถรู้ได้ แต่หากบางโครงการ ไม่ได้มาส่ง ทางหน่วยงานก็ไม่ได้ท้วงติงหรือว่าอย่างไร” (LA#10)

“หน่วยงานอนุญาตไม่ได้นำเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน EIA ไปใช้กำกับดูแลให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตาม เพราะว่าเงื่อนไขของมาตรการ ฯ มีผลต่อการพิจารณาอนุญาตโครงการ แต่ในทางปฏิบัติทางหน่วยงานอนุญาตไม่ได้ตระหนักถึงการควบคุมเท่าที่ควร โดยพิจารณาเพียงแค่ว่าโครงการได้มีการดำเนินการตามกฎหมายควบคุมอาคารหรือไม่เท่านั้น” (EIASH#20)

นอกจากนี้จากมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นตัวแทนจากหน่วยงานผู้มีอำนาจอนุญาตโครงการด้านบริการชุมชน แสดงให้เห็นว่า พบความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในบางพื้นที่ในขั้นตอนการจัดทำรายงาน และการพิจารณารายงาน EIA เท่านั้น (LA#7)

“จะมีแค่รายงานเล่มแรกที่โครงการส่งมาให้หน่วยงาน ซึ่งทางหน่วยงานถือเล่มนั้นเข้าไปประชุมพูดคุยอีกอันหนึ่งคือ คำเป็นสถานประกอบการ พอเสร็จได้ตามที่ต้องการ คือได้ใบอนุญาตก็จบที่ตรงนั้น แต่สิ่งที่ตามมาในเรื่องของการเฝ้าระวังผลกระทบหรือติดตามผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้นไม่พบว่าทางโครงการมีการส่งมาที่หน่วยงาน” (LA#7)

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าประสิทธิผลเชิงกระบวนการของโครงการที่เป็นกรณีศึกษาในประเด็นบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และโครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม (P2) โดยส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์ ขณะเดียวกันก็พบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเกณฑ์นี้คือ ความเพียงพอของความรู้ ความเข้าใจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความเข้มงวดในการกำกับดูแลตามบทบาทหน้าที่ ซึ่งการที่กระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และการแลกเปลี่ยนข้อมูลในการ

ทำงานร่วมกันในการเฝ้าระวังผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น เพื่อประเมินประสิทธิผลของมาตรการที่กำหนดไว้เมื่อนำไปใช้ในทางปฏิบัติ เช่นเดียวกับการศึกษาของ Marara et al. (2011) และ Loomis and Dziedzic (2018) ที่แนะนำว่า ความร่วมมือและการสื่อสารระหว่างหน่วยงานในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมีผลต่อทักษะ และความตระหนักถึงประเด็นทางด้านสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำ EIA ไปใช้ในทางปฏิบัติ โดยผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการในเกณฑ์นี้คือความเพียงพอของบุคลากร และความรู้ ความเข้าใจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับการศึกษาของ Chanchitpricha and Bond (2018) ที่เสนอว่าการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่ทำให้มีประสิทธิผลเชิงการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ (Transactive Effectiveness) ซึ่งมาจากการประสบความสำเร็จในแง่ของความเพียงพอของบุคลากร และระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

4.4.3 การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค (Integrating EIA in planning process of local and area development: P3)

ในเกณฑ์ของการบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับ EIA ในกระบวนการวางแผนพัฒนาพื้นที่ พบว่าโครงการที่เป็นกรณีศึกษานั้นเป็นไปตามเกณฑ์ของประสิทธิผลเชิงกระบวนการ คิดเป็นร้อยละ 40 จากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 30 ราย กล่าวคือ หน่วยงานที่มีอำนาจในการตัดสินใจได้นำข้อค้นพบที่ได้จากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมาประกอบการพิจารณาให้อนุญาตโครงการด้านที่บริการชุมชนและที่พักอาศัย รวมทั้งการวางแผนพัฒนาโครงการด้านอื่น ๆ ในพื้นที่ นอกจากนี้ยังนำมาใช้เป็นมาตรการป้องกันและแก้ไขประเด็นปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่รับผิดชอบ เช่น การจัดการน้ำเสีย การจัดการขยะมูลฝอย เป็นต้น (LA#8, #9, #10, #11)

“EIA หรือ EHIA จะใช้ในการกำหนด Core Team ในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นตัวชี้วัดหนึ่ง” (LA#8)

“ทางหน่วยงานจะดูจากการประเมินในเนื้อหาของรายงาน EIA ว่ามีปริมาณขยะมูลฝอยจากการที่มีโครงการเพิ่มขึ้นมาเท่าไร ทางหน่วยงานจะต้องเตรียมรับมืออย่างไร ถ้ามีโครงการประเภทนี้เพิ่มขึ้น โดยจะแจ้งให้ทางโครงการเข้าใจก่อนว่าจะต้องมีการจัดการขยะมูลฝอยที่ดี” (LA#9)

“จะดูในส่วนของผลกระทบของชุมชน เพราะเรื่องของแต่ละก็เป็นไปตามที่บริษัท Consult จัดทำ ซึ่งจะเน้นในเรื่องของการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือ CSR เพราะว่าตอนนี้ก็มีหลาย ๆ แห่งเข้ามามีส่วนร่วมในการทำ CSR กับทางหน่วยงาน” (LA#10)

นอกจากนี้มุมมองจากตัวแทนของหน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับพิจารณา รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเสนอว่า ตามข้อกำหนดของกฎหมายได้กำหนดให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องนำมาตรการ ๆ ในรายงาน EIA มากำหนดเป็นเงื่อนไขประกอบการ ตัดสินใจอนุญาตโครงการ (EIASH#21, #22, #23, #24, #25) ดังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ให้ข้อมูล ไว้ดังนี้

“การจัดทำ EIA นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบ สิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทำให้ทุกหน่วยงานต้อง นำไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการออก หรือต่ออายุใบอนุญาตก่อสร้าง ดังนั้นผู้ออก ใบอนุญาตก่อสร้างจะต้องรอผลให้ EIA ได้รับความเห็นชอบก่อนการพิจารณาอนุญาต ก่อสร้าง” (EIASH#22)

“นำมาใช้ในการออกใบอนุญาตก่อสร้าง หากผู้มีอำนาจนั้นหมายถึงหน่วยงานอนุญาต เช่น เทศบาล หรืออบต. เนื่องจากพ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้หน่วยงานอนุญาตต้องรอให้รายงาน EIA ของโครงการเหล่านั้นได้รับความเห็นชอบก่อน จึงจะทำการอนุญาตก่อสร้างได้” (EIASH#24)

นอกจากนี้ตัวแทนจากภาคประชาชนและเจ้าของโครงการ ได้เสนอมุมมองเพิ่มเติมต่อ ประเด็นนี้ว่า มีความเชื่อมั่นว่าผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในพื้นที่ได้นำข้อค้นพบที่ได้ไปประกอบการ วางแผนพัฒนาโครงการด้านนี้ในพื้นที่รับผิดชอบ (CM#3 และ PDT#27, 28, 30)

“แน่นอนอยู่แล้ว เพราะต้องเอาโครงการที่ผ่านไปแล้วมาใช้ร่วมกับการให้ใบอนุญาต โครงการอื่น ๆ ที่ตามมาแน่นอน เพราะเป็นการเรียนรู้ข้อดี ข้อด้อยจากโครงการอื่น ๆ แล้วนำมาปรับใช้ มาให้ใบอนุญาตก่อสร้างกับโครงการ หรือ โครงการอื่น ๆ ในพื้นที่” (PDT#28)

ขณะที่มุมมองจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางส่วนมีมุมมองที่แสดงให้เห็นว่าเป็นไปตามเกณฑ์เพียงบางส่วน คิดเป็นร้อยละ 23.33 จากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 30 ราย เนื่องจากมีข้อจำกัดทางโครงสร้างองค์กร และศักยภาพของหน่วยงานที่มีอำนาจในการตัดสินใจ (LA#7, PEIAT#14, 17, 18 และ EIASM#29)

“ยังไม่มีความพร้อมที่จะมาดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อม ทางหน่วยงานท้องถิ่นอาจจะมีนายช่าง ซึ่งดูแลเรื่องเกี่ยวกับการก่อสร้าง พอเป็นเรื่องสิ่งแวดล้อมที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง อาจทำให้การพิจารณาไม่ได้เจาะจง ส่งผลให้ไม่เข้าใจในบางส่วน” (PEIAT#17)

นอกจากนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวว่า หน่วยงานที่มีอำนาจในการตัดสินใจอาจขาดความตระหนักในการตรวจสอบมาตรการ ๆ ที่ใช้เพื่อประกอบการขออนุญาต (NGO#13) เนื่องจากขาดทักษะ และความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

“เมื่อ คชก. ให้ความเห็นชอบแล้ว สผ. จะส่งเรื่องไปที่ท้องถิ่น ทางท้องถิ่นก็จะอนุมัติ เพราะถือว่า คชก. ให้ความเห็นชอบแล้ว ฉะนั้นท้องถิ่นก็ไม่ได้มาตรวจสอบมาตรการ ๆ ที่กำหนดไว้ท้ายหนังสือที่ส่งไปจาก สผ. หรือว่ามาตรการ ๆ ที่กำหนดไว้ท้ายรายงาน EIA ก็ไม่ได้ตรวจสอบ เพราะฉะนั้นเอกสารที่ถูกกำหนดไว้ว่าจะต้องเก็บไว้ที่ท้องถิ่นหนึ่งชุด จึงกลายเป็นชิ้นหิ้ง และที่สำคัญคือคนที่อยู่ใน อบต. หรือท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเทศบาล อบต. หรืออบจ. อาจไม่ได้มีความรู้ตามด้านต่าง ๆ ที่ระบุไว้ใน EIA” (NGO#13)

ผลการศึกษาประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในเกณฑ์ของการบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในกระบวนการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค (P3) สรุปได้ว่าโครงการที่เป็นกรณีศึกษานั้นมีประสิทธิผลเชิงกระบวนการทั้งหมด คือได้มีการนำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาพื้นที่ ซึ่งการศึกษาของ Pediaditi et al. (2018) เสนอว่าการนำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมาประกอบการตัดสินใจออกใบอนุญาตสำหรับการพัฒนาโครงการด้านต่าง ๆ จะช่วยให้การตัดสินใจนั้นมีความถูกต้องและเป็นไปตามกฎหมาย นอกจากนี้ผลการศึกษาวิจัยชี้ให้เห็นถึงศักยภาพ และโครงสร้างองค์กรของหน่วยงานที่มีอำนาจในการตัดสินใจที่มีผลต่อเกณฑ์นี้ เห็นได้จากการรับรู้ที่แตกต่างกันในการนำนโยบาย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

มาประยุกต์ใช้ ซึ่งการบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในการวางแผนในการพัฒนามีความแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการ EIA ระเบียบปฏิบัติ และนโยบายทางการเมือง (Morgan, 2012; Sánchez and Mitchell, 2017; Loomis and Dziedzic, 2018) สอดคล้องกับการศึกษาของ Chanchitpricha and Bond (2018) ที่ได้เสนอว่านโยบายของรัฐบาลมีผลต่อการบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในการวางแผนพัฒนาประเทศ

4.4.4 การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Identification of financial funds for EIA practice: P4)

ในขั้นตอนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อม หรือรายงาน EIA มีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณ และระยะเวลาในการจัดทำ ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่าโครงการที่เป็นกรณีศึกษานั้นเป็นไปตามเกณฑ์ของประสิทธิผลเชิงกระบวนการ คิดเป็นร้อยละ 23.33 จากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 30 ราย โดยเจ้าของโครงการจะเป็นผู้จัดเตรียมงบประมาณสำหรับจัดทำรายงาน EIA ตั้งแต่กระบวนการวางแผน, การออกแบบโครงการ การจัดจ้างบริษัทที่ปรึกษา จนถึงกระบวนการพิจารณาให้ความเห็นชอบรายงาน (EIASH#19, #22, #24 และ EIASM#29) และพบว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิ การประชาสัมพันธ์โครงการ และการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อขนาดของงบประมาณในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านนี้ (PEIAT#14, #18)

“เจ้าของโครงการต้องตั้งงบประมาณ เพื่อจ้างบริษัทที่ปรึกษาที่ได้รับอนุญาตให้ทำ EIA ซึ่งขึ้นอยู่กับงบประมาณว่าอย่างน้อยแค่ไหน เนื่องจากหากมีงบไม่เพียงพออาจส่งผลให้การเก็บข้อมูลนั้นทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น แต่ถ้ามีงบประมาณเพียงพอจะทำให้ข้อมูล baseline ของสภาพแวดล้อมได้มากขึ้น” (PEIAT#14)

“การมีส่วนร่วมนั้นมีรายละเอียดที่ค่อนข้างเยอะ และต้องลงพื้นที่หลายครั้ง และในส่วนของจัดทำรายงานการตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อม อากาศ เสียง ความสั่นสะเทือน จากเดิมที่สามารถใช้ของ คพ. ที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงได้ แต่ในปัจจุบันต้องตรวจตรงตำแหน่งที่ตั้งโครงการทำให้มีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มเข้ามา” (PEIAT#18)

อย่างไรก็ตามพบว่า ในปัจจุบันยังไม่มีการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานหรือกองทุนใด ๆ ในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มของเจ้าของโครงการได้เสนอว่า หากมีการสนับสนุน

งบประมาณในการจัดทำรายงาน EIA จะสร้างความตระหนัก และการให้ความสำคัญในการประเมินผลกระทบ ฯ มากขึ้น(PDT#27, #28, #30)

“จะเป็นการดี ถ้ามีแหล่งเงินทุนสนับสนุนให้ทำรายงาน EIA คือ อาจจะมีแหล่งกองทุนให้เจ้าของโครงการกู้เพื่อนำมาทำรายงาน ฯ หรือว่าลดหย่อนดอกเบี้ยที่เจ้าของโครงการจะต้องจ่ายขณะจัดทำรายงาน ฯ เนื่องจากระยะเวลาในการทำรายงานนั้นใช้ระยะเวลา หากมีการสนับสนุนหรือช่วยเหลือตรงส่วนนี้ จะทำให้หลาย ๆ โครงการนั้นให้ความสำคัญกับการทำรายงาน ฯ มากขึ้น เนื่องจากสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นได้ระหว่างกระบวนการ EIA”(PDT#27)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะไม่ได้มีการสนับสนุนเกี่ยวกับงบประมาณในการจัดทำรายงาน ฯ เนื่องจากตามระเบียบที่เกี่ยวข้องได้กำหนดให้เจ้าของโครงการเป็นผู้รับผิดชอบตามหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย แต่ก็มีมีการสนับสนุนแหล่งเงินกู้ยืมจากกองทุนสิ่งแวดล้อม สำหรับการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำระบบบำบัดอากาศเสีย และระบบบำบัดน้ำเสียของโครงการพัฒนาต่าง ๆ ตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 (กองบริหารกองทุนสิ่งแวดล้อม, ม.ป.ป.) นอกจากนี้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นนี้เพิ่มเติมว่า เนื่องจากในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้มีข้อกำหนดให้เจ้าของโครงการไม่สามารถดำเนินการเองได้ ทำให้ต้องว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษามาเป็นผู้จัดทำ ซึ่งได้รับคำตอบแทนจากเจ้าของโครงการ ในส่วนนี้เองอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระในกระบวนการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการจัดทำรายงาน ฯ รวมทั้งความน่าเชื่อถือที่มีต่อรายงาน ฯ (NGO#13, #16) ดังตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ว่า

“ไม่ว่าจะเป็นโครงการของภาครัฐหรือเอกชน ถ้าประสงค์จะทำโครงการที่อยู่ภายใต้เงื่อนไข จะต้องทำงบประมาณส่งไปยัง สผ. แล้วให้ สผ. จัดการเปิดประมูล โดยให้บริษัทที่ปรึกษาที่ขึ้นทะเบียนกับ สผ. ที่มีความประสงค์จะทำโครงการนี้มาประมูลแข่งขัน จึงจะเป็นการตัดขาดระหว่างเจ้าของบริษัท เจ้าของโครงการกับผู้รับจ้างศึกษา ซึ่งจะมีความเป็นอิสระ เกิดความโปร่งใส และเป็นธรรม เพื่อไม่ให้บริษัทที่ปรึกษาขึ้นกับเจ้าของโครงการโดยตรง” (NGO#13)

“เจ้าของโครงการต้องไม่ใช่คนจ่ายเงิน มีการเสนอหลายครั้งแล้วว่าควรมี Independent เป็นหน่วยงานอิสระมาจัดทำ EIA โดยเฉพาะโครงการของภาครัฐ ที่ควรมีมหาวิทยาลัย

เข้ามาร่วมตรวจสอบ สิ่งที่เป็นไปได้คือมีหน่วยงานอิสระเป็นผู้จัดทำ ซึ่งกระบวนการเริ่มต้นควรจะเป็นแบบนี้”(NGO#16)

ผลการศึกษาในเกณฑ์นี้นั้นสรุปได้ว่าโดยส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์ของการระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P4) ซึ่งพบว่างบประมาณ และการให้ความสำคัญกับการจัดเตรียมงบประมาณที่เหมาะสมสำหรับกระบวนการจัดทำ การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้นมีผลต่อคุณภาพของรายงาน ฯ สอดคล้องกับการศึกษาของ Morgan (2012) ที่เสนอว่าความพร้อมของแหล่งเงินทุนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจพัฒนาโครงการ ทั้งนี้สรุปได้ว่าการที่สถาบันการเงินซึ่งเป็นแหล่งเงินกู้ ควรสนับสนุนให้มีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้ข้อมูลประกอบการพิจารณาให้เจ้าของโครงการกู้เงิน หรือมีบทบาทในการสนับสนุน ส่งเสริม และจัดหาแหล่งเงินทุนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมก่อนการพัฒนาโครงการ จะสามารถช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่น ลดความหวงกั้ว และสร้างความตระหนักในการรักษาสภาพแวดล้อมในการพัฒนาโครงการ

4.4.5 การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน (Involvement of stakeholders or public participation: P5)

การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือการมีส่วนร่วมประชาชนในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในการศึกษานี้ ดำเนินการตามแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคมในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554ก), ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 นอกจากนี้พบว่ามี ความสอดคล้องกับแนวคิดของ Nadeem and Fischer (2011) ที่ระบุว่าหลักเกณฑ์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกระบวนการ EIA ควรประกอบด้วย ข้อกำหนดทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public participation legal requirement), ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders), คุณภาพของข้อมูล (Information quality), ระยะเวลาและสถานที่ในการมีส่วนร่วมของประชาชน (Timing and venues of public participation) รวมทั้งเทคนิค/วิธีการที่ใช้ในการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public consultation methods) ผลการประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในเกณฑ์นี้ พบว่าโครงการที่เป็นกรณีศึกษานั้นเป็นไปตามเกณฑ์ทั้งหมดคือจัดให้มีกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน ขณะที่ผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์พบว่า เป็นไปตามเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 56.67 จากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 30 ราย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเด็นทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม พบว่ามีความเหมาะสมโดยโครงการที่เป็นกรณีศึกษา มีการดำเนินการตามข้อกำหนดในแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคมในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554ก) สอดคล้องกับผลที่ได้จากสัมภาษณ์ที่พบว่า กฎระเบียบและข้อบังคับทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบฯ มีความเหมาะสมกับการดำเนินงานสำหรับโครงการด้านนี้ แต่การนำแนวทางดังกล่าวข้างต้นไปปรับใช้ขึ้นอยู่กับบริษัทที่ปรึกษาจัดทำรายงานฯ ในการพิจารณากำหนดวิธีการที่เหมาะสมกับแต่ละประเภทของโครงการ และบริบทพื้นที่ (LA #8, LA #10, PEIAT#14 และ EIASH#19, #20)

“การมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นกับสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่ของแต่ละชุมชน ในบางพื้นที่ถ้าเป็นพื้นที่ที่มีชุมชนห่างไกล กรณีที่จะมาประชาสัมพันธ์บางครั้ง อาจไม่ทั่วถึงเนื่องจากมีประชาชนไม่กี่คนที่อยู่ในชุมชนที่อยู่ใกล้โครงการ” (LA#8)

“การมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามแนวทางฯ ของ สผ. โดยระบุไว้ชัดเจนว่าต้องทำอะไร ซึ่งก่อนที่จะมีการใช้หลักเกณฑ์นี้จะยึดตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ปี 2548” (PEIAT#14)

ในประเด็นของความครอบคลุมกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลจากการวิเคราะห์เอกสารพบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้าร่วม ประกอบด้วย 1) ประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่โครงการ, 2) หน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่/ ผู้นำชุมชน, 3) สถานที่อันไหนที่อยู่ใกล้เคียงโครงการ, 4) เจ้าของโครงการ และ 5) บริษัทที่ปรึกษาจัดทำรายงานฯ ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์พบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ทางโครงการจัดขึ้น เนื่องจากได้เข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลในขั้นตอนการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนครั้งที่ 1-2 ตามขอบเขตของการศึกษาของรายงาน EIA ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา

“ทางโครงการจะแจ้งก่อนว่าจะมีโครงการขึ้น จะเข้ามาดำเนินการเก็บข้อมูล มีเอกสารสอบถามความคิดเห็น และมีการจัดประชุมเป็นประจำทุกเดือน ถ้าเดือนไหนไม่ได้จัดก็จะเลื่อนไปเดือนถัดไป” (CM#6)

“มีการสอบถาม และสัมภาษณ์ความคิดเห็นในด้านสิ่งแวดล้อม โดยท่านนายกอบต. ท่านปลัด และกองช่างกองสาธารณสุข รวมทั้งมีการไปสัมภาษณ์ชาวบ้านละแวกใกล้เคียง แต่ในขั้นตอนสัมภาษณ์ชาวบ้านหรือประชาชนใกล้เคียง ทางหน่วยงานไม่ได้ลงพื้นที่” (LA#11)

ขณะเดียวกันผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย บางส่วนขาดโอกาสในการเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมในบางโครงการ เช่น โครงการ B และ E นั้นขาดการประชาสัมพันธ์โครงการ และการแจ้งข้อมูลให้กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทราบถึงกระบวนการมีส่วนร่วมที่ทางโครงการจัดขึ้น ส่งผลให้ตัวแทนจากหน่วยงานผู้มีอำนาจอนุญาตโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยในพื้นที่ (LA#7) และประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ (CM#5) ไม่ได้เข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมของโครงการดังกล่าว

“ไม่ได้เข้าร่วม ทั้งที่บ้านอยู่หน้าคอนโด แต่ทางโครงการก็ไม่มีมาแจ้งข้อมูลว่าจะทำอะไร อย่างไร” (CM#5)

“ทางหน่วยงานไม่ได้เข้าร่วม แต่ในหมู่บ้านมีการจัดทำที่ทราบ ทางโครงการไม่เคยมาสอบถามท้องถิ่น แต่รู้ว่ามีการจัดประชุม ซึ่งตอนนั้นไม่ได้เชิญเราไป” (LA#7)

จากที่กล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่าประเด็นปัญหาที่พบคือ ปัญหาในการส่งต่อข้อมูลของกระบวนการมีส่วนร่วมของโครงการเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยจากการศึกษาของ พิเชฐ โสภณแพทย์ (2555) ได้แนะนำว่า ผู้พัฒนาโครงการควรสนับสนุนโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเพื่อให้การยอมรับร่วมกันและเกิดประเด็นความขัดแย้งให้น้อยที่สุด

ในด้านของระยะเวลาและสถานที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม พบว่ามีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนจำนวน 2 ครั้ง ได้แก่ ขั้นตอนการกำหนดขอบเขต และขั้นตอนการทบทวนร่างรายงาน ฯ (มาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม) ตามที่กฎหมายกำหนดโดยระยะเวลาในการดำเนินการอยู่ระหว่าง 2-3 วัน และสถานที่ที่ใช้ในการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับพื้นที่ตั้งโครงการ เช่น พื้นที่ชุมชนโดยรอบโครงการ และที่ทำการของหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่ ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถมาเข้าร่วมได้สะดวกโดยไม่เสียเวลา และไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่จัดให้มีขึ้นในปัจจุบัน

สำหรับโครงการด้านนี้นั้นมีความเหมาะสม ตามที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย (EIASH#22, #23 และ PDT#27)

“มีความเหมาะสม เนื่องจากเป็นการกำหนดแนวทางในเบื้องต้น ว่าจะต้องมีการจัดรับฟังความคิดเห็นอย่างน้อย 2 ครั้ง ทั้งนี้การสร้างความเข้าใจ อาจดำเนินการในรูปแบบอื่นตามหลักวิชาการร่วมด้วย เพื่อเป็นการสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และทำให้อยู่ร่วมกันได้ รวมทั้งลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต” (EIASH#22)

“มีความเหมาะสมแล้วในปัจจุบัน เนื่องจากการมีส่วนร่วมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยนั้น สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้กำหนดให้ขอบเขตของพื้นที่ศึกษาเบื้องต้นในระยะ 1 กิโลเมตรจากขอบเขตพื้นที่โครงการ และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นอย่างน้อย 2 ครั้ง ตามแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน พ.ศ. 2549 และตามระเบียบของสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548” (EIASH#23)

“สมเหตุสมผล เพราะ โครงการเป็นเพียงโครงการด้านที่พักอาศัย ผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่น่าเกินพื้นที่ไกลถึง 5 หรือ 10 กิโลเมตร การศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนโดยรอบ และในพื้นที่ 1 กิโลเมตร น่าจะเพียงพอแล้ว” (PDT#27)

นอกจากนี้มุมมองหนึ่งของตัวแทนภาคประชาชนเสนอว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นควรมีการศึกษาเพิ่มเติมภายหลังจากกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเสร็จสิ้นไปแล้ว เพื่อที่จะตรวจสอบดูว่ามาตรการ ฯ ต่าง ๆ ที่จัดให้มีขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพเพียงใดในทางปฏิบัติ (CM#26)

“เหมาะสมแล้ว แต่ควรจัดให้มีการประชุมชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบภายหลังจากการก่อสร้างโครงการและเปิดโครงการ เพราะชาวบ้านจะได้เสนอว่ามาตรการ ฯ ที่โครงการจัดให้มีนั้นสามารถลดผลกระทบได้จริงหรือไม่” (CM#26)

เมื่อพิจารณาถึงคุณภาพในการให้ข้อมูล จากการวิเคราะห์เอกสารพบว่า ข้อมูลที่ให้แก่มุมมองได้ส่วนเสียประกอบด้วย รายละเอียดโครงการ, ผลกระทบเชิงลบ เชิงบวกที่เกิดจากการดำเนินโครงการ และมาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามข้อค้นพบที่ได้จาก

การสัมภาษณ์พบว่า มีประเด็นปัญหาทางด้านการได้รับข้อมูล และความเชื่อถือในข้อมูลที่ได้รับ เช่น ขาดการประชาสัมพันธ์โครงการและการให้ข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับโครงการ (CM#2, LA # 8)

“หน่วยงานราชการ เช่น อบต. ไม่บอกข้อมูลก่อนว่าขนาดโครงการจริง ๆ นั้นใหญ่ขนาดไหน และไม่พูดความจริง สมมติว่าเค้าบอกว่าสร้างมาเท่านี้ แต่พอก่อสร้างจริง ๆ กลับไม่ใช่” (CM#2)

“ยังไม่เพียงพอในด้านของการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชน เนื่องจากพื้นที่ตำบลพญาเย็น ประชาชนที่อาศัยอยู่ไม่ใช่ประชาชนที่อยู่จริงในพื้นที่จริง ๆ อาจเป็นผู้ประกอบการด้วยกันที่มาอาศัยอยู่ วัตถุประสงค์ก็คือเพื่อธุรกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ที่อยู่จริง ๆ ส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนในการรับทราบ หรือการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินโครงการต่าง ๆ” (LA#8)

นอกจากนี้บางกรณีพบว่า หลังจากกระบวนการประเมินผลกระทบ ฯ หน่วยงานท้องถิ่นกลับไม่ได้รับข้อมูล ซึ่งก็คือรายงาน ฯ ฉบับสมบูรณ์ (LA # 7) ส่งผลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขาดความเชื่อมั่นที่มีต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของโครงการ (LA #9, LA #11)

“ทางหน่วยงานแจ้ง ไปได้ว่าตอนนี้ในพื้นที่มีปัญหาเรื่องนี้ แต่พอนำข้อมูลไปทำรายงานผู้เข้าร่วมประชุมเท่านั้นที่จะทราบ เช่น อยากให้ทางสถานประกอบการดูแลเรื่องระบบบำบัดน้ำเสียเป็นพิเศษ เนื่องจากปัจจุบันทางเทศบาลไม่ได้มีศูนย์กลางในการรวบรวมน้ำเสีย ทำให้ไม่ทราบว่าทางบริษัทได้ดำเนินการเกี่ยวกับประเด็นนี้อย่างไร (LA#11)

ในประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่าการให้ข้อมูลของโครงการด้านนี้ในทางปฏิบัติยังขาดการคำนึงถึงความถูกต้องของข้อมูล ชีคความสามารถในการเข้าใจรายละเอียดโครงการ และโอกาสในการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สอดคล้องกับการศึกษาของ Nadeem and Fischer (2011) ที่เสนอว่าลักษณะของข้อมูลที่ให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรประกอบด้วย ข้อมูลรายละเอียดของโครงการและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ ซึ่งภาษาที่ใช้จำเป็นต้องสามารถเข้าใจได้ง่ายและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และ Creighton (2005) ได้แนะนำว่าการให้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมของประชาชนควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสื่อสารแบบสองทาง ทั้งในการให้ข้อมูลและรับข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยให้ความสำคัญต่อข้อเสนอแนะ หรือข้อคิดเห็นที่ได้เพื่อนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจ

สำหรับประเด็นสุดท้ายที่นำมาพิจารณาในเกณฑ์นี้คือ เทคนิค/วิธีการที่ใช้ในการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการวิเคราะห์เอกสารพบว่าเทคนิค/วิธีการหลักที่ใช้ในการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับการพัฒนาโครงการคือ การสำรวจความคิดเห็น โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งเป็นวิธีการสำรวจความคิดเห็นที่เป็นในเชิงปริมาณ ซึ่งเมื่อนำมาพิจารณาระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบฯ ที่เกิดขึ้นในโครงการด้านนี้ตามข้อเสนอแนะของ International Association for Public Participation (2012) ที่มีหลักการแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (Spectrum of Public Participation) ออกเป็น 5 ระดับ คือตั้งแต่ การแจ้งข้อมูล (Inform), การปรึกษาหารือ (consult), การเชิญเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (involve), การสร้างความร่วมมือ (collaborate) และการเสริมสร้างพลังอำนาจ (empower) จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนของโครงการด้านนี้นั้นอยู่ในระดับเริ่มต้นคือการแจ้งข้อมูล (inform) และการปรึกษาหารือ (consult) ซึ่งถือเป็นระดับพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยบทบาทของประชาชนที่พบคือการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น เพื่อประกอบการตัดสินใจดำเนินโครงการ โดยผลจากการสัมภาษณ์ตัวแทนจากบริษัทที่ปรึกษาจัดทำรายงาน ฯ พบว่าในปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับโครงการด้านนี้มีความเหมาะสม แต่ก็มีปัญหาในเชิงปฏิบัติ เช่น การเก็บข้อมูลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่อยู่โดยรอบโครงการในรัศมี 100 เมตร ทุกหลังคาเรือน, ผู้ให้ข้อมูลจะต้องเป็นเจ้าของบ้านหรือกลุ่มสมรส และในบางครั้งไม่ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเท่าที่ควร เป็นต้น สำหรับเทคนิคหรือวิธีการที่เลือกใช้ก็จะขึ้นอยู่กับพื้นที่ และงบประมาณ เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบ โดยเทคนิค/วิธีการที่ใช้ส่วนใหญ่ คือ การประชาสัมพันธ์ (แผ่นพับ, ป้ายประชาสัมพันธ์) และการสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถาม แต่ในบางกรณีที่มีประเด็นปัญหาจึงจะมีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็น (PEIAT#12, #14, #17, #18)

“เหมาะสม แต่ในบางที่อาจเข้มงวดจนเกินไป เช่น จัดให้มีการเก็บข้อมูลการมีส่วนร่วมในรัศมี 100 เมตร ซึ่งรายละเอียดตาม Guideline กำหนดให้เก็บทุกหลังคาเรือน แต่ในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยาก เนื่องจากชาวบ้านไม่ค่อยให้ความร่วมมือ แต่ขึ้นอยู่กับ Consult ว่าต้องการข้อมูลมากน้อยเท่าไร หากจำเป็นต้องก็ต้องจัดประชุม” (PEIAT#12)

“ไม่จำเป็นต้องมีการจัดประชุมก็ได้ในต่างจังหวัด ให้เจ้าหน้าที่ของ Consult เจ้าของโครงการไปติดต่อบ้านประชิด หรือบ้านติดโครงการว่าจะมีผลกระทบอะไรบ้าง จะมีการจัดการกับผลกระทบอย่างไร ไม่ถึงกับขั้นต้องจัดประชุมการมีส่วนร่วม แต่พยายามให้ทาง

เจ้าของโครงการเข้าหากลุ่มบ้านประชิดเหล่านั้ เพราะถึงอย่างไรตามกฎหมาย *Consult* เค้าก็ต้องทำการมีส่วนร่วม โดยการไปสอบถามทัศนคติ ควรให้เจ้าของโครงการเข้าไปดูแล” (PEIAT#17)

“เรื่องของการจัดประชุม จะจัดในกรณีที่มีประเด็นจริง ๆ เพราะว่าด้วยลักษณะ วิถีชีวิตของคนจะไม่อยู่พร้อม ๆ กัน เรื่องการจัดประชุมนั้ค่อนข้างจะเป็นไปได้ยาก แต่การเข้าไปแล้ว ได้พูดคุย ได้เจอเค้า ได้ตอบคำถาม ปัญหาที่เค้าห่วงกังวล ได้ชัดเจนขึ้น ในกรณีบ้านติดต้องเก็บทุกหลังอันนี้ก็จำเป็นต้องเข้าไปจนได้ความเห็นตรงนั้นมา คิดว่าเพียงพอ แต่เรื่องของการสัมภาษณ์นั้นก็นั่งอยู่กับทีมที่ลงไปสำรวจในการเลือกผู้คนสัมภาษณ์” (PEIAT#18)

ขณะที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐ เสนอว่า ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และการตระหนักถึงความสำคัญหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนของบริษัทที่ปรึกษาจัดทำรายงาน ฯ มีผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วมที่ทางโครงการจัดขึ้น (LA#8, #10, #11 และ EIASH#19, #20, #21, #23, #24)

“ในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ เพราะเบื้องต้นในเรื่องของการก่อสร้างในเรื่องของการกำหนดพื้นที่จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ก่อนล่วงหน้า ถ้ามีการชักชวนหรือว่าการประชาสัมพันธ์มากขึ้นให้ข้อมูลถึงชาวบ้านจะทำให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น” (LA#10)

“ส่วนใหญ่จะเป็นการไม่ได้ลงไปสำรวจบ้าน และการไปสำรวจไม่ครบตามที่กำหนดไว้ รวมทั้งการไม่ได้ติดตามผล เช่น การไปสำรวจพื้นที่ ไปครั้งที่ 1 แล้วไม่เจอ ครั้งที่ 2 ก็ไม่ได้ดำเนินการสำรวจต่อ รวมทั้งการเลือกใช้สูตรในการเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของบริษัทที่ปรึกษาต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ ตามความหนาแน่นของครัวเรือน” (EIASH#20)

นอกจากนี้ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีบทบาทในฐานะของผู้สังเกตการณ์ก็เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับกระบวนการและผลการศึกษาที่ได้จากการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น ขั้นตอนการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, ข้อมูลที่ได้จากการมีส่วนร่วม และขั้นตอนการดำเนินงานในการมีส่วนร่วมของโครงการ (NGO#13, #15, #16)

“การให้ข้อมูลกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่อยู่รอบพื้นที่โครงการไม่ครบถ้วน มีลักษณะของการดำเนินการที่มีการเชิญบางกลุ่ม ไม่เชิญบางกลุ่ม เป็นต้น” (NGO#13)

“ปัญหาในการทำ stakeholder analysis ว่าจะดำเนินการถามใครบ้าง ซึ่งหลาย ๆ โครงการก็ไม่ได้ทำออกมาว่า ผู้ได้รับผลกระทบหมายถึงใครในแต่ละโครงการ ก็คือจะดำเนินการตีกรอบรัศมีไปแล้วทำการสุ่ม ซึ่งในส่วนนี้ควรจะมียุทธศาสตร์ว่าใครจะได้รับผลกระทบจากโครงการที่มีผลกระทบมากน้อยต่างกัน ซึ่งการลงพื้นที่เก็บข้อมูลต้องเคลียร์ให้ชัดว่าใครคือคนที่ได้รับผลกระทบ ใช้วิธีไหน” (NGO#15)

“ในความเป็นจริงตอนที่ Consult ลงไปสำรวจหรือไปทำเก็บแบบสอบถาม จะมีเจ้าหน้าที่ของโครงการเข้าร่วมด้วย เพราะทุกครั้งที่ไปสำรวจจะต้องแจ้งทางโครงการว่า จะสำรวจจุดใดบ้าง ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่ของโครงการคอยแนะนำว่าทางนี้สำรวจได้เลย ส่วนบ้านนี้ไม่อยู่ไม่ควรเข้าไป ซึ่งในความเป็นจริงแล้วเค้า Lobby ไว้ หมายความว่าเค้าเลือกไว้เรียบร้อยแล้ว” (NGO#16)

ผลการศึกษาในเกณฑ์นี้แสดงให้เห็นว่าโครงการทั้งหมดที่เป็นกรณีศึกษา โดยส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์ของประสิทธิภาพเชิงกระบวนการในประเด็นของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือการมีส่วนร่วมของประชาชน (P5) แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนของโครงการประเภทนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่, บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน, ความรู้ ความเข้าใจ และการตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จัดขึ้น ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จัดขึ้นจะต้องใช้วิธีการที่มีความหลากหลายในการสร้างความรู้ความเข้าใจเพียงพอ เพื่อที่จะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมองเห็นถึงความสำคัญ กระตุ้นให้เกิดการแสดงความคิดเห็น ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมในการพัฒนาโครงการได้ (เครื่องมือ สัจจิตโต, 2546; มานิดา เฟื่องชูนุช และจุฑารัตน์ ชมพันธุ์, 2560) ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับโครงการด้านนี้ยังมีศักยภาพที่จะพัฒนาให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้นได้อีก

4.4.6 ศักยภาพของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้ (Capacity of EIA in presenting sound and clear, understandable evidence: P6)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่พบว่าโดยส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์หรือเป็นไปตามเกณฑ์เพียงบางส่วน (ตารางที่ 4.8) โดยรายงาน ๆ ของโครงการด้านนี้สามารถทำความเข้าใจได้ เนื่องจากตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้กำหนดให้หน่วยงานอนุญาต

นำเอามาตรการ ๑ ไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการอนุญาตโครงการ รวมทั้งในขั้นตอนการประชุมพิจารณารายงาน ๑ หน่วยงานอนุญาตได้ส่งตัวแทนเข้าร่วมการประชุมด้วย (PEIAT#14, EIASH#21, #22,#23, #25, EIASM#29, CM#26 และ PDT#27, #28, #30)

“สามารถทำความเข้าใจได้ เพราะว่า รายงาน EIA จัดทำขึ้นให้คนทั่วไปและคนที่มีความรู้เฉพาะด้านอ่าน ซึ่งอาจจะไม่ได้สนใจข้อมูลเชิงเทคนิค หรือหน่วยงานอนุญาตก็อาจจะไม่จำเป็นต้องดูในแต่ละเรื่อง เนื่องจากตารางสรุปมาตรการ ๑ ได้สรุปไว้แล้วว่าแต่ละเรื่องมีผลกระทบอะไร ซึ่งส่วนนี้อ่านทำความเข้าใจได้ไม่ยาก” (PEIAT#14)

“ในขั้นตอนการประชุมพิจารณาเล่มรายงาน EIA ได้เชิญหน่วยงานอนุญาตเข้าร่วมประชุม ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานอนุญาตนั้นสามารถทำความเข้าใจได้” (EIASH#23)

“สำหรับ สผ. สามารถทำความเข้าใจเนื่องจากทำงานด้านนี้โดยตรง ส่วน คชก. ก็มาจากผู้ที่ชำนาญจากในหลายด้านทั้งเรื่องผังเมือง ที่ดิน สิ่งแวดล้อม สถาปัตย์ ส่วนทางหน่วยงานท้องถิ่นเองก็สามารถทำความเข้าใจได้เพราะเชื่อมั่นผลการพิจารณาจาก สผ. แล้วในระดับหนึ่ง”(PDT#28)

ขณะที่ความคิดเห็นของตัวแทนจากหน่วยงานผู้มีอำนาจอนุญาตโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย และองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าการทำความเข้าใจรายละเอียดของข้อมูลบางส่วนในรายงาน EIA ยังมีข้อจำกัดในการทำความเข้าใจกับข้อมูลเชิงเทคนิค ซึ่งจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้และทำความเข้าใจ และบางข้อมูลจำเป็นต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (LA#8, #10, #11) รวมทั้งการให้ความสำคัญของแต่ละหน่วยงาน (NGO#15)

“ทำความเข้าใจได้ยาก เนื่องจากเป็นเอกสารที่ค่อนข้างละเอียด ต้องใช้ความรู้ที่เกี่ยวกับช่าง ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสาธารณสุขต่าง ๆ บางทีการเข้าถึงข้อมูล การทำความเข้าใจต้องใช้เวลานานในการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจ” (LA#8)

“ทางหน่วยงานจะศึกษาก่อนว่าตรงไหนเป็นประเด็นสำคัญ ส่วนใหญ่จะดูในเรื่องของผลกระทบ เช่น ในเรื่องของการจัดการมูลฝอย และน้ำเสีย จะเน้นในรายละเอียดของส่วนที่มีโอกาสจะเกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อม” (LA#10)

“ฝ่ายช่างสามารถทำความเข้าใจได้ แต่อาจจะต้องใช้เวลา โดยปัญหาจะเป็นในเรื่องของการนำไปใช้ในทางปฏิบัติมากกว่า” (NGO#15)

ในทางตรงกันข้าม ผลการศึกษา ก็แสดงให้เห็นว่ามีบางส่วนที่เห็นว่าอาจไม่สามารถเป็นหลักฐานเพียงพอที่จะสร้างความน่าเชื่อถือ และทำให้เกิดการยอมรับร่วมกันได้ เพราะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขาดความเชื่อมั่นที่มีต่อข้อมูลในเนื้อหารายงาน ฯ (CM#2, LA#7) รวมทั้งความพร้อมของหน่วยงานท้องถิ่นที่ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะด้านทางสิ่งแวดล้อม (NGO#13)

“อย่างเรื่องโครงการมาทำเรื่องท่อ บอกเพียงว่าจะทำท่อน้ำทิ้ง แต่ไม่บอกชาวบ้านว่าท่อมีขนาดเท่าไร พอทำแล้วน้ำไม่ไหล มีกลิ่นเหม็น ทำให้มีการร้องเรียนกันในภายหลัง” (CM#2)

“ส่วนหนึ่งคือทาง โครงการ ไม่ลงพื้นที่หลายครั้ง เมื่อโครงการก็ไปชี้แจงต่อสผ. เมื่อท้องถิ่นไปประชุม ก็พบว่าการศึกษาผลกระทบไม่ครอบคลุมเรื่องการระบายน้ำ การดำเนินการด้านทางสาธารณสุข ประโยชน์ และการจัดการขยะ ทางหน่วยงานก็ไม่ว่าโครงการจัดเก็บอย่างไร ปริมาณเท่าไร” (LA#7)

“เนื่องจากหน่วยงานท้องถิ่น ไม่มีบุคลากรที่ทำหน้าที่นี้โดยตรง เพราะบุคลากรส่วนมากจะมีแค่ธุรการ และกองช่าง” (NGO#13)

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่าประสิทธิผลเชิงกระบวนการในเกณฑ์นี้ (P6) โดยส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์ เนื่องจากรายงาน EIA นั้นถูกจัดทำขึ้นโดยนิติบุคคลที่ขึ้นทะเบียนกับ สผ. และการดำเนินการจัดทำรายงาน EIA โดยผู้เชี่ยวชาญในประเด็นที่เกี่ยวข้อง แต่การทำความเข้าใจในเนื้อหา รายงาน ฯ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมถึงข้อมูลเชิงเทคนิคที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งโครงสร้างขององค์กรของหน่วยงานที่มีอำนาจในการตัดสินใจก็มีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อรายงาน ฯ จะเห็นได้ว่าผู้ถูกสัมภาษณ์ที่เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจในการตัดสินใจยังขาดพื้นฐานด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพียงพอที่จะสะท้อนมุมมองที่มีต่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านนี้ จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ เพื่อให้สามารถนำเอาข้อค้นพบที่ได้จากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมาใช้ประกอบการพิจารณาอนุญาตโครงการในพื้นที่รับผิดชอบได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

4.4.7 การส่งมอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Delivering the EIA report to participating stakeholders: P7)

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าโครงการที่นำมาประเมินทั้งหมดเป็นโครงการที่มีการอัปเดตข้อมูลโครงการในฐานะข้อมูลโครงการที่ได้รับความเห็นชอบของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชาชนทั่วไป หรือผู้ที่สนใจ สามารถเข้าไปสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลได้ โดยข้อมูลโครงการที่มีการเผยแพร่ได้แก่ 1) หนังสือแจ้งผลการพิจารณารายงาน EIA และสรุปมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม 2) เล่มรายงาน EIA ฉบับสมบูรณ์ จึงทำให้ในภาพรวมประสิทธิภาพเชิงกระบวนการในเกณฑ์นั้นเป็นไปตามเกณฑ์หรือเป็นไปตามเกณฑ์เพียงบางส่วนที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้การยอมรับในระดับหนึ่ง (ตารางที่ 4.8) ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่ได้รับทราบข้อค้นพบที่ได้จากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมผ่านทางรายงาน EIA , ป้ายประชาสัมพันธ์หน้าโครงการ และการประชุมของชุมชนในท้องถิ่น (CM#26, #6, LA#9, LA#8) ซึ่งการแจ้งผลที่ได้จากการประเมินผลกระทบ ฯ ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้รับรู้ถึงบทบาทของตนเองในการกำกับดูแล และเกิดการยอมรับร่วมกัน เพื่อสร้างความร่วมมือในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม (PEIAT#17 และ EIASH#21, #22, #23, #24 #25)

“หากมีการเปิดเผยข้อมูลเป็นสิ่งที่ดี เนื่องจากในบางข้อมูลเจ้าของโครงการอาจจะมีการปิดบัง แต่ในเล่มรายงาน EIA จะบอกว่าโครงการมีมาตรการอะไรบ้าง ชาวบ้านอาจจะเอามาตรการตรงส่วนนี้ไปใช้อ้างอิงฟ้องร้องได้ หากเกิดประเด็นปัญหาทางสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้น ในกรณีที่เจ้าของโครงการไม่ปฏิบัติตามมาตรการ” (PEIAT#17)

“การแจ้งผลในที่นี้ หมายถึงการแจ้งเกี่ยวกับมาตรการ ฯ เป็นข้อดีที่ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับรู้ รับทราบ และเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการการมีส่วนร่วม เพื่อให้สอดคล้องในการกำหนดมาตรการให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความเป็นอยู่เดิม” (EIASH#22)

แต่อย่างไรก็ตาม ในทางตรงกันข้ามผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางรายที่เป็นตัวแทนจากภาครัฐกล่าวว่า ภายหลังจากได้รับรายงาน EIA ในการพิจารณารายงาน ฯ ครั้งแรกแล้ว พวกเขากลับไม่ได้รับข้อมูลของโครงการอีก (LA#7) เช่นเดียวกับตัวแทนจากประชาชนที่มิได้เสียที่เสนอว่าหลังจากขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนก็มิได้รับข้อมูลโครงการ ทำให้พวกเขาไม่รู้รายละเอียดของโครงการน้อยมาก (CM#1, #2, #3,#5)

“โครงการไม่ได้แจ้ง ถ้ามีการแจ้งก็จะรู้ว่าผลที่เค้านึกศึกษาเป็นอย่างไรบ้าง ได้นำข้อคิดเห็นของชาวบ้านไปใช้ไหม” (CM#2)

สำหรับผู้พัฒนาโครงการพวกเขาได้เสนอมุมมองเพิ่มเติมว่า การส่งมอบรายงานหรือข้อค้นพบที่ได้ให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขึ้นอยู่กับการคำนึงถึงความสำคัญของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, ความพร้อมทางด้านงบประมาณ อีกทั้งต้องพิจารณาลักษณะของข้อมูลในการเผยแพร่ เนื่องจากบางส่วนของข้อมูลที่เป็นรายละเอียดเฉพาะของหน่วยงาน (PDT#27, #28, #30)

“เป็นสิ่งที่ดีที่จะบอกให้คนที่เกี่ยวข้องรู้ แต่ทำให้มีงบประมาณตามมา ถ้าจะให้โครงการส่งต่อข้อมูลไปให้ทุกคนนั้นย่อมเป็นไปได้ อีกอย่างในเนื้อหาของรายงาน ๆ ก็มีบางส่วนที่ให้ไม่ได้เช่น แบบแปลน และข้อมูลเฉพาะทางการค้า” (PDT#28)

สอดคล้องกับมุมมองของสองตัวแทนจากบริษัทที่ปรึกษาจัดทำรายงาน ๆ ที่ได้แนะนำว่าการเผยแพร่ข้อมูลควรมีตั้งแต่ขั้นตอนแรก ๆ ของการประเมินผลกระทบ แต่ในทางปฏิบัติพบปัญหาเรื่องรายละเอียดของข้อมูลบางส่วนที่ไม่สามารถเปิดเผยได้ ความครบถ้วนของข้อมูลที่จะเปิดเผย รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น (PEIAT#14, 18)

จริง ๆ แล้ว สามารถเผยแพร่ได้ ทุกวันนี้ EIA ก็เผยแพร่ได้ตั้งแต่ขั้นเริ่มแรก เพราะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยอมสิทธิรัฐ ยกเว้นบางที่ทางโครงการสงวนไว้เป็นความลับทางการค้า ในส่วนของแบบที่ไม่สามารถเผยแพร่ได้ เพื่อป้องกันไม่ให้คู่แข่งนำไปตีพิมพ์ แต่การที่จะนำเอาไปเผยแพร่ต้องใช้งบประมาณ แต่ถ้าเอาไปเฉพาะบางส่วนของเนื้อหาต้องคำนึงถึงความครอบคลุมของข้อมูลด้วย” (PEIAT#14)

“ไม่ได้เป็นข้อมูลที่ลับ เพราะต้องดูในเรื่องของกระบวนการมีส่วนร่วมว่าเปิดเผยข้อมูลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแสดงความคิดเห็นมาครบถ้วนไหม ซึ่งเป็นการให้รับทราบข้อมูล แต่ในมุมมองของเจ้าของโครงการ เรื่องแบบรายละเอียดของโครงการไม่ค่อยเปิดเผย แต่ในเรื่องของเนื้อหาในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้นเปิดเผยได้ไม่ได้เป็นความลับ” (PEIAT#18)

จากผลการศึกษา หากพิจารณาถึงการส่งมอบผลการศึกษา หรือข้อค้นพบที่ได้จากกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P7) ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษาพบว่าโดยส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์ แต่ผลจากการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นว่ายังขาดการกำกับดูแลและขาดการสนับสนุนให้เผยแพร่ข้อมูลรายงาน EIA ให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้การรับทราบข้อมูลค่อนข้างจำกัด และเกิดขึ้นเฉพาะในบางหน่วยงาน ส่งผลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางกลุ่มขาดความเชื่อมั่นที่มีต่อการดำเนินการของโครงการ สำหรับเกณฑ์นี้อาจสรุปได้ว่า การส่งมอบรายงาน ฯ ให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับทราบข้อมูลของโครงการเป็นการสร้างโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมรับทราบข้อมูล และทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับการศึกษาของ Chanchitpricha and Bond (2015) ที่พบว่า การส่งมอบรายงาน ฯ ให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ที่มีความสนใจในการพัฒนาโครงการทำให้สามารถติดตามความคืบหน้าของแต่ละขั้นตอนของการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจ และการศึกษาของ Sánchez and Mitchell (2017) ที่เสนอแนะว่าการส่งมอบรายงานให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกิดความโปร่งใสในขั้นตอนการดำเนินการสร้างความตระหนัก และเปลี่ยนทัศนคติเชิงลบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อโครงการได้

4.4.8 ความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติและกฎหมายในการดำเนินการที่เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Time enforcement: P8)

สำหรับผลของการประเมินประสิทธิภาพเชิงกระบวนการในเกณฑ์ของความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติและกฎหมายในการดำเนินการที่เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม พบว่าสถานภาพโครงการขณะส่งรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้โครงการที่นำมาประเมินนั้นไม่เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าว ซึ่งการตรวจสอบสถานภาพโครงการ สามารถตรวจสอบได้ในส่วนของเอกสาร “แบบแสดงรายละเอียดการเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม” หรือ “แบบ สผ. 6” ซึ่งจะระบุรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังนี้ เหตุผลในการเสนอรายงาน ฯ (เป็นโครงการประเภทใด จัดทำเพื่ออะไร), การขออนุญาตโครงการ (เพื่อขออนุญาตจากหน่วยงานใด) และสถานภาพโครงการขณะนั้นเป็นอย่างไร (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2560 ก หน้า 76; 2560 ข หน้า 98) เนื่องจากโครงการที่เป็นกรณีศึกษาพบว่ามีโครงการที่มีการก่อสร้างโครงการแล้วขณะส่งรายงาน EIA แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 สถานะของกลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ฯ ขณะส่งรายงาน EIA

ลำดับ	ปี	ชื่อโครงการ/ พื้นที่ตั้งโครงการ	สถานะของโครงการขณะส่งรายงาน EIA
1	2555	โครงการ A/ ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง	เริ่มก่อสร้างโครงการแล้ว
2	2555	โครงการ B /ตำบลชนงพระ อำเภอปากช่อง	ยังไม่ได้ก่อสร้าง
3	2556	โครงการ C/ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา	เริ่มก่อสร้างโครงการแล้ว
4	2556	โครงการ D/ ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง	เริ่มก่อสร้างโครงการแล้ว
5	2556	โครงการ E/ ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง	ยังไม่ได้ก่อสร้าง
6	2558	โครงการ F/ ตำบลโป่งตาลอง อำเภอปากช่อง	ยังไม่ได้ก่อสร้าง
7	2558	โครงการ G / ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง	ยังไม่ได้ก่อสร้าง
8	2558	โครงการ H/ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมืองนครราชสีมา	ยังไม่ได้ก่อสร้าง

จากตารางที่ 4.9 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลของ โครงการที่เป็นกรณีศึกษาที่ได้จากเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีประเด็นสำคัญที่เชื่อมโยงกับโครงการคือ สถานะหรือสถานภาพของโครงการขณะส่งรายงาน EIA ที่พบว่ามีโครงการจำนวน 3 โครงการ (ร้อยละ 37.5) จากโครงการทั้งหมด 8 โครงการ ได้เริ่มการก่อสร้างโครงการก่อนที่จะมีการจัดทำรายงาน ฯ ถึงแม้ว่ากรอบของกฎหมาย ณ ขณะนั้น (พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535) ได้กำหนดให้โครงการที่เข้าข่ายต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม หรือรายงาน EIA และได้รับการพิจารณาเห็นชอบรายงาน ฯ จากคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงาน ฯ (คชก.) ก่อนการก่อสร้างโครงการ แต่ขณะเดียวกันยังไม่มีข้อกำหนดที่ชัดเจนเกี่ยวกับการไม่รับพิจารณารายงาน EIA สำหรับโครงการที่มีการก่อสร้างไปก่อนที่จะจัดทำรายงาน ฯ และบทกำหนดโทษสำหรับโครงการที่มีการก่อสร้างโครงการก่อนที่จะจัดทำรายงาน EIA อย่างไรก็ตาม ตัวแทนจากหน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า กรณีที่มีการก่อสร้างโครงการก่อนเสนอรายงาน ฯ อาจมีสาเหตุมาจากความเข้าใจผิดในขั้นตอนการก่อสร้างซึ่งทางหน่วยงาน ฯ ก็รับพิจารณาโครงการเหล่านั้น แต่ระหว่างกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมต้องหยุดการดำเนินการก่อนที่รายงาน ฯ จะได้รับความเห็นชอบ (EIASH#19, #20)

“จริง ๆ แล้ว EIA ต้องส่งรายงาน ฯ มาก่อนที่จะขออนุญาตก่อสร้าง แต่อาจเกิดความผิดพลาด หรือความเข้าใจผิดระหว่างก่อสร้างว่าต้องทำ EIA ก็กลับมายื่น EIA ก็คือทฤษฎีการคิดว่า ถ้าเค้ามายื่นเหมือนกับผิดขั้นตอนในการเสนอรายงาน EIA ก็ต้องพิจารณาคือ

พิจารณาคือว่าไม่พิจารณา เพราะจะทำให้โครงการมาอยู่ในกรอบของกฎหมาย สิ่งแวดล้อม” (EIASH#19)

“ในขั้นตอนที่ระบุชื่อยู่แล้วว่า เพื่อประกอบการขออนุญาตก่อสร้าง คือ ตามข้อกำหนด ห้ามก่อสร้างก่อนรายงาน EIA เห็นชอบ ดูได้จากท้ายประกาศ ฯ แต่ในบางกรณีก็มีการสร้างไปก่อน แล้วมาขออนุญาต ตามกฤษฎีกาหากตีความออกมาก็ยังไม่ได้มีข้อห้ามไม่ให้พิจารณา ทางหน่วยงานก็ต้องรับมาพิจารณา” (EIASH#20)

จากที่กล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ในประเด็นดังกล่าว มีสาเหตุมาจากความไม่ชัดเจนของกรอบกฎหมายในการกำหนดสถานะของโครงการขณะเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งจำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบก่อนจึงจะดำเนินการโครงการในขั้นตอนต่อไปได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมหลังการดำเนินการก่อสร้างโครงการอาจไม่สามารถช่วยป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากโครงการซึ่งเกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปแล้ว จากการศึกษาพบว่าในเวลาต่อมาได้มีการปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดช่องว่างทางกฎหมายในการอนุญาตโครงการในปัจจุบัน ที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการอนุญาตโครงการ/ กิจการ ต้องรอตั้งอนุญาตจนกว่ารายงาน EIA จะได้รับความเห็นชอบจาก คชก. และได้รับหนังสือแจ้งผลการพิจารณาจาก สผ./ หน่วยงานรัฐที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่แทน (ออกความตาม มาตรา 50 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2561)

อย่างไรก็ตาม ผลจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่ (ร้อยละ 53.34 จากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 30 ราย) ได้ให้ความเห็นว่า การดำเนินโครงการที่เข้าข่ายต้องจัดทำรายงาน EIA ควรจะต้องเป็นการดำเนินงานภายใต้กรอบของเวลาที่กำหนดไว้ คือ ต้องมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมก่อนที่จะมีการก่อสร้างโครงการ เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานอนุญาตนำมาตรการ ฯ ในรายงาน ฯ มาเป็นเงื่อนไขพิจารณาอนุญาตโครงการ (EIASH#19, #21, #20, #25) ซึ่งเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นการป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงการ (PEIAT#14 และ PDT#27, #28, #30)

“ต้องทำการยื่นเสนอรายงาน ฯ ให้ สผ. พิจารณา และต้องรอคณะกรรมการ ฯ พิจารณาให้ความเห็นชอบต่อโครงการก่อน จึงจะนำหนังสือแจ้งผลการพิจารณาไปประกอบการขออนุญาตก่อสร้างโครงการจากหน่วยงานอนุญาต จากนั้นจึงจะสามารถเริ่มก่อสร้างโครงการได้” (EIASH#25)

“การก่อสร้างโครงการควรทำภายหลังจากที่ได้รับอนุญาตก่อสร้าง ซึ่งหมายถึงการจัดทำรายงาน ฯ และได้รับความเห็นชอบไปแล้ว เพราะเป็นการทำตามกฎหมาย รวมทั้งเป็นการป้องกันสิ่งแวดล้อม รวมถึงลดข้อขัดแย้งที่อาจเกิดจากชาวบ้าน โดยรอบ เหมือนสร้างความเข้าใจ และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโครงการและชาวบ้าน” (PDT#27)

ผลการสัมภาษณ์ก็แสดงให้เห็นว่า ในบางโครงการมีการก่อสร้าง และเปิดดำเนินการโครงการก่อนที่จะมีการประเมินผลกระทบ ฯ เนื่องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความเห็นว่าในบางโครงการมีการก่อสร้างก่อนที่จะทำรายงาน EIA (CM#2 และ LA#7, #11) ซึ่งส่งผลกระทบต่อทัศนคติเชิงลบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อกระบวนการประเมินผลกระทบ ฯ และเจ้าของโครงการ

“มีการก่อสร้างไปแล้วค่อยมาถามชาวบ้านว่ามีเสียงรบกวนไหม ควรที่จะต้องมาถามก่อนว่าชาวบ้านคิดเห็นอย่างไร ก่อนที่เค้าจะสร้างเพราะชาวบ้านอยู่ใกล้และได้รับผลกระทบโดยตรง” (CM#2)

“มีกรณีหนึ่งที่โครงการทำการก่อสร้างไปแล้ว และไปทำสัญญากับผู้ซื้อว่าจะทำเสร็จภายในเดือนมิถุนายน แต่ที่จริงโครงการยังไม่ผ่าน ทำให้ผู้ซื้อยื่นเรื่องร้องเรียนไปยังสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคบอกว่าโครงการผิดสัญญา คืออยากจะขายก่อนแต่เล่มรายงาน ฯ ยังไม่ได้รับความเห็นชอบ” (LA#11)

อย่างไรก็ตามตัวแทนจากหน่วยงานผู้พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวว่าอาจมีสาเหตุมาจากความไม่ชัดเจนของการเชื่อมต่อของกฎหมายด้านการควบคุมอาคารและด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากตามความในมาตรา 39 ทวิ ของพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 อนุญาตให้มีการเริ่มต้นก่อสร้าง ดัดแปลง หรือรื้อถอนอาคาร โดยไม่ยื่นคำขอรับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นก็ได้ แต่ต้องแจ้งให้ท้องถิ่นทราบและปฏิบัติตามข้อกำหนด หากโครงการเข้าข่ายที่จะต้องทำ EIA จะต้องหยุดการดำเนินงานดังกล่าว และรอให้ผลการพิจารณารายงาน ฯ ได้รับความเห็นชอบก่อน (EIASM#29) จากประเด็นดังกล่าวจึงทำให้พบว่าในบางโครงการมีการก่อสร้างโครงการไปก่อนที่จะมีการจัดทำรายงาน EIA

“บางที่ก็ใช้มาตรา 39 ทวิของ พ.ร.บ. ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 แต่มาตรา 39 ทวิ นั้นใช้ไม่ได้กับการก่อสร้างทั้งอาคาร ใช้ได้สำหรับก่อสร้างเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนดิน ฐานราก ขุดดินเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อเป็นการเตรียมการ แต่ถ้าการปรับถนนนั้นมี

แนวโน้มนั้นจะเป็นอาคารที่เข้าข่ายต้องทำ EIA คือทางโครงการต้องหยุด ห้ามสร้างไปก่อน แต่ส่วนใหญ่ที่พบคือ มาตรา 39 ทวิ นั้นเปิดช่องว่างให้โครงการก่อสร้างไปก่อน ส่วนหนึ่ง” (EIASM#29)

นอกจากนี้มุมมองของผู้จัดทำรายงาน EIA ก็สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติที่มีต่อสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติ (สผ.) ในกรณีที่มีการก่อสร้างหรือการเปิดดำเนินการก่อนที่จะมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมว่าส่งผลให้เกิดปัญหาในการจัดทำรายงานฯ เช่น เป็นการละเมิดกฎหมาย, เสียเวลาในการดำเนินงาน, การประเมินขนาดของผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามความเป็นจริง และมีผลต่อความเป็นไปได้ที่โครงการจะไม่ผ่านการพิจารณาเห็นชอบรายงานฯ (PEIAT#12, #17, #18)

“จากมุมมองของบริษัทที่ปรึกษาไม่เห็นด้วยกับการก่อสร้างโครงการก่อนทำ EIA เพราะหากมีการก่อสร้างไปแล้วเวลาที่จะทำรายงาน EIA ทางโครงการจะต้องหยุดการก่อสร้างอย่างไรก็ตามสิ่งแวดล้อมได้ถูกทำลายไปแล้ว ซึ่งโอกาสที่โครงการจะผ่านการพิจารณาเห็นชอบรายงานฯ นั้นเป็นไปได้ยาก เพราะ สผ. เค้่าจะ Sensitive เรื่องนี้ เนื่องจากการที่จะมาเพิ่มหรือลดมาตรการฯ อย่างเช่น ระบบบำบัดน้ำเสีย เวลามามากเกินไปทำให้เป็นไปตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมค่อนข้างลำบาก ทำให้เสียทั้งเวลา และงบประมาณ” (PEIAT#17)

ขณะที่บางส่วนก็มีมุมมองเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่าการก่อสร้างหรือเปิดดำเนินโครงการไปก่อนทำรายงานฯ ก็สามารถดำเนินการได้ สำหรับในบางโครงการที่ไม่ได้ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชน (PEIAT#14)

“การศึกษา EIA ตามหลังก็ไม่มีปัญหา หากโครงการไม่ได้ตั้งอยู่ในชุมชน หรืออยู่ในเมือง แต่บางโครงการอยู่ในเมือง แต่โครงการเองก็ไม่อยากจะมาเสียเวลาตรงนี้ ถ้าเค้าทำได้โดยไม่ต้องเข้าข่าย เค้่าก็เลือกที่จะทำโดยไม่เข้าข่ายมากกว่า เพราะว่าขายได้ก่อน เนื่องจากตรงนี้ทำให้มีงบประมาณเพิ่มเข้ามา” (PEIAT#14)

ขณะเดียวกันผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมในประเด็นดังกล่าวอีกว่า

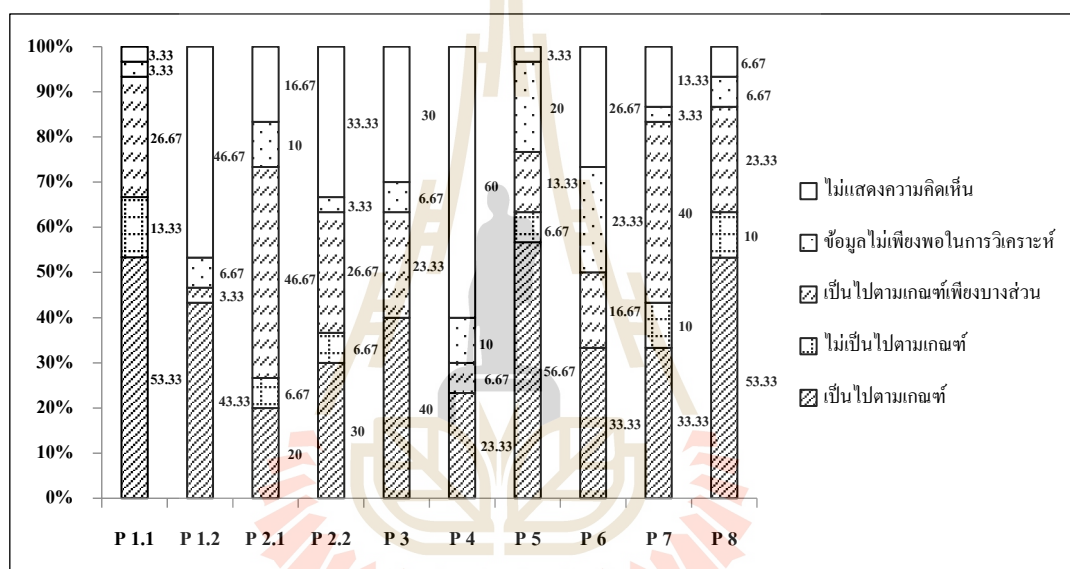
“วิธีการที่ถูกต้องคือต้องทำรายงาน EIA ก่อนที่จะมีการก่อสร้าง เพื่อจะได้มีการกำหนดกรอบไว้ก่อนว่าหากมีการก่อสร้างจะต้องป้องกันอะไรบ้าง อย่างน้อยทำให้ผู้รับเหมา

ทราบว่าเค้าจะต้องป้องกันอะไร เพราะกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมนั้นแยกส่วนกันอยู่ แต่การทำ EIA เป็นการนำมากฎหมายมาผนวกเพื่อใช้ในการกำกับดูแลโครงการขนาดใหญ่” (PEIAT#14)

ทั้งนี้ ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาโครงการจำเป็นต้องดำเนินการตามลำดับที่มีการกำหนดไว้ตามกฎระเบียบของกฎหมาย ซึ่งกรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P1) เป็นเกณฑ์หลักที่มีผลต่อเกณฑ์นี้ (P8) ซึ่งหากมีการอนุโลมสำหรับโครงการเร่งด่วน จำเป็นต้องมีระบบและทรัพยากรรองรับในการดำเนินการเพื่อให้เกิดความครบถ้วนของผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการพัฒนาโครงการอย่างเหมาะสม จากความไม่ชัดเจนของกฎหมายในส่วนนี้อาจส่งผลต่อการนำไปบังคับใช้ และทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงในการปฏิบัติตามได้ สอดคล้องกับคำแนะนำของ ประไพรัตน์ ดวงพระราษ (2557) ว่าการปรับปรุงหลักเกณฑ์ และบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมจะส่งผลให้การจัดทำรายงาน ฯ นั้นมีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน โดยในปัจจุบันได้มีการปรับปรุงข้อกำหนด และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพของโครงการขณะจัดทำรายงาน ฯ โดยได้เพิ่มบทกำหนดโทษสำหรับโครงการที่มีการดำเนินการก่อสร้างโครงการไปก่อนที่รายงาน EIA จะได้รับความเห็นชอบ ความตามมาตรา 101/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2561 โดยมีโทษปรับไม่เกิน 1 ล้านบาท และมีโทษปรับไม่เกินวันละ 1 แสนบาท หากยังไม่หยุดการกระทำ ซึ่งกรอบกฎหมายดังกล่าวมีส่วนในการช่วยลดช่องว่างทางกฎหมายที่เกิดขึ้นในการกำหนดสถานะหรือสถานภาพของโครงการขณะเสนอรายงาน EIA ลงได้

ผลการศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า แนวโน้มของประสิทธิผลเชิงกระบวนการที่พบในแต่ละเกณฑ์ มีดังนี้ ในเกณฑ์การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับ EIA ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค (P3), การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช่เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P4) และศักยภาพของรายงาน EIA ที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้ (P6) โดยส่วนใหญ่มีแนวโน้มเป็นไปตามเกณฑ์ของประสิทธิผลเชิงกระบวนการ ขณะที่ในประเด็นของกรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ EIA (P1), บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและโครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม (P2), การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน (P5), การส่งมอบรายงาน EIA ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P7) และความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติและกฎหมายในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P8) พบว่ายังมีโครงการบางส่วนที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของประสิทธิผลเชิงกระบวนการ เนื่องจากกรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

เป็นเกณฑ์หลักที่มีผลต่อเกณฑ์อื่น ในแง่ของการกำหนดบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการประเมินผลกระทบ, การนำไปใช้ประกอบการอนุญาตโครงการอื่น ๆ ในพื้นที่, กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งการดำเนินการของโครงการที่เป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมาย ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบ ฯ ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษาโดยส่วนใหญ่อ้างอิงหลักเกณฑ์ และข้อกำหนดทางกฎหมายสำหรับการนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานทางปฏิบัติ ขณะเดียวกันผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางกลุ่มยังขาดความตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของตนเองในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ดังรูปที่ 4.6

รูปที่ 4.6 สรุปแนวโน้มประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม กลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ฯ จากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 30 ราย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบที่ได้จากการประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม มาเปรียบเทียบกับกันระหว่างผลการศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยพิจารณาตามเกณฑ์ของประสิทธิผลเชิงกระบวนการ ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 การเปรียบเทียบประเด็นที่พบเกี่ยวกับประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของกลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ฯ

เกณฑ์สำหรับการประเมิน	ประเด็นที่พบจากการประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการ
P1 กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ EIA 1.1 นโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับ EIA 1.2 คู่มือ/ ข้อเสนอแนะ/ แนวทางเกี่ยวกับการทำ EIA ฯ	<u>การวิเคราะห์เอกสาร</u> - รายละเอียดของข้อมูลบาง โครงการที่ไม่มีในฐานข้อมูลไม่สามารถนำมาประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการได้ - กฎหมาย และคู่มือที่เกี่ยวข้องกับ EIA ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน แต่ไม่ทราบถึงการนำมาใช้ในทางปฏิบัติ <u>การสัมภาษณ์</u> - กูระบุียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้อง กับ EIA ยังไม่ครอบคลุมการนำไปใช้ทางปฏิบัติ - ความจำเป็นในการประเมินประสิทธิผลของกฎหมายในการบังคับใช้เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับ EIA ของโครงการด้านนี้
P2 บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และโครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม 2.1 เครือข่ายในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม 2.2 ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน	<u>การวิเคราะห์เอกสาร</u> - รายละเอียดของข้อมูลบาง โครงการที่ไม่มีในฐานข้อมูลไม่สามารถนำมาประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการได้ - หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมโครงการ - ไม่ทราบรายละเอียดของขั้นตอนการดำเนินการติดตามตรวจสอบของแต่ละโครงการ - ไม่ทราบรายละเอียดของความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ <u>การสัมภาษณ์</u> - ทราบขั้นตอนในการดำเนินการ และเครือข่ายในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมในทางปฏิบัติ - ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการทำงานร่วมกันที่พบในโครงการ - ความเพียงพอของบุคลากร ความรู้ ความเข้าใจ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีผลต่อการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
P3 การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค	<u>การวิเคราะห์เอกสาร</u> - รายละเอียดของข้อมูลบางโครงการที่ไม่มีในฐานข้อมูลไม่สามารถนำมาประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการได้ - ความสอดคล้องของการดำเนินโครงการกับแผนพัฒนาต่าง ๆ <u>การสัมภาษณ์</u> - หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำ EIA ไปใช้ในกระบวนการวางแผน ในการกำกับดูแลอย่างไร - สักยภาพ และโครงสร้างขององค์กรมีผลต่อเกณฑ์นี้
P4 การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	<u>การวิเคราะห์เอกสาร</u> - รายละเอียดของข้อมูลบางโครงการที่ไม่มีในฐานข้อมูลไม่สามารถนำมาประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการได้ - แหล่งของงบประมาณที่ใช้ใน EIA คือเจ้าของโครงการ <u>การสัมภาษณ์</u> - ทำให้ทราบถึงความเพียงพอของงบประมาณที่ใช้ใน EIA - ปัจจัยที่ส่งผลต่องบประมาณที่ใช้ในการจัดทำ EIA

ตารางที่ 4.10 การเปรียบเทียบประเด็นที่พบเกี่ยวกับประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของกลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ฯ(ต่อ)

เกณฑ์สำหรับการประเมิน	ประเด็นที่พบจากการประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการ
P5 การมีส่วนเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน	<p><u>การวิเคราะห์เอกสาร</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - รายละเอียดของข้อมูลบาง โครงการที่ไม่มีพื้นฐานข้อมูลไม่สามารถนำมาประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการได้ - ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำรายงาน EIA - ระเบียบ และคู่มือที่เกี่ยวข้องแต่ละ โครงการ ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชน - กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่เข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน <p><u>การสัมภาษณ์</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - การดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน - ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน - ทศนคติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน - ปัญหาที่พบในการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางปฏิบัติ - ข้อจำกัดในแต่ละเทคนิค/ วิธีการ ในการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ใช้ในทางปฏิบัติ - งบประมาณที่ใช้ในการมีส่วนร่วมของประชาชน
P6 ศักยภาพของรายงาน EIA ที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้	<p><u>การวิเคราะห์เอกสาร</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - รายละเอียดของข้อมูลบาง โครงการที่ไม่มีพื้นฐานข้อมูลไม่สามารถนำมาประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการได้ - ประเมินจากข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องทางกฎหมายในการจัดทำรายงาน EIA <p><u>การสัมภาษณ์</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ศักยภาพของหน่วยงานท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ในการทำความเข้าใจรายงาน EIA - ปัจจัยที่ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของรายงาน EIA และการทำความเข้าใจหน่วยงานที่มีอำนาจในการตัดสินใจ
P7 การส่งมอบรายงาน EIA ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	<p><u>การวิเคราะห์เอกสาร</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - รายละเอียดของข้อมูลบาง โครงการที่ไม่มีพื้นฐานข้อมูลไม่สามารถนำมาประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการได้ ซึ่งส่งผลการประเมินในเกณฑ์นี้ <p><u>สำหรับการวิเคราะห์เอกสาร</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลที่มีการส่งมอบรายงานผ่านทางฐานข้อมูลของ สผ. <p><u>การสัมภาษณ์</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - รายละเอียด และประเภทของข้อมูลที่มีการส่งมอบให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย - ข้อดี ของการส่งมอบรายงาน EIA ให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย - ข้อจำกัดในการส่งมอบข้อมูลให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
P8 ความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติและกฎหมายในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	<p><u>การวิเคราะห์เอกสาร</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - รายละเอียดของข้อมูลบาง โครงการที่ไม่มีพื้นฐานข้อมูลไม่สามารถนำมาประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการได้ - สถานภาพของ โครงการขณะส่งรายงาน EIA <p><u>การสัมภาษณ์</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ช่องว่างทางกฎหมายในการดำเนินกิจกรรมของ โครงการ - ปัญหาที่พบจากการดำเนิน โครงการก่อนที่จะมีการจัดทำรายงาน EIA

จากตารางที่ 4.10 ซึ่งให้เห็นว่าผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบข้อมูลเชิงลึกในการนำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปใช้ในทางปฏิบัติ และช่วยสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร เช่น ประเด็นกรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ EIA (P1) ผลจากการวิเคราะห์เอกสารทำให้ทราบว่าโครงการที่นำมาประเมินนั้นดำเนินการตามกฎหมาย และคู่มือ/แนวทางในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม แต่ในทางปฏิบัติกฎระเบียบ และคู่มือ/แนวทางที่ใช้นั้นอาจมีข้อจำกัดในการนำไปปรับใช้ในสถานการณ์จริง ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่ากฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับ EIA ยังเกิดช่องว่างในทางปฏิบัติ และมีความจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินผลการดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับ EIA ต่อไป ซึ่งข้อค้นพบที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ฯ ทำให้ทราบว่าปัจจัยใดที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาเกณฑ์ของประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย

4.5 ความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาพรวมต่อกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการนำข้อค้นพบจาก EIA ไปใช้ประโยชน์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันตามระดับความรู้ ความเข้าใจ และบริบทที่เกี่ยวข้องในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งมุมมองจากตัวแทนประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ พบว่าการพัฒนาโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย จำเป็นต้องมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นต่อประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบโครงการ ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นที่มีต่อการพัฒนาของโครงการ (CM#1, #2, #3, #4, #26)

“มีความสำคัญ เพราะถ้าไม่ทำอาจจะมีผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อชาวบ้าน ต่อสิ่งแวดล้อมโดยรอบ” (CM#1)

“มีความสำคัญในแง่ของผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนที่อยู่รอบ ๆ โครงการ เพราะว่าโครงการขนาดใหญ่มักจะมีปัญหาอย่างเช่น เสียงดัง ฝุ่น และเรื่องน้ำเสีย การระบายน้ำควรจะต้องศึกษา” (CM#2)

“มีความสำคัญ อย่างพื้นที่แถวนี้ แต่ก่อนก็ไม่มีโครงการใหญ่ ๆ จะมีก็จะเป็นโครงการประเภทหอพัก บ้านจัดสรร อย่างโครงการคอน โดก็เพิ่งมี พอมีโครงการแบบนี้ขึ้นมาก็ต้องมีการศึกษา

ผลกระทบว่าจะเกิดอะไรกับสิ่งแวดล้อม กับประชาชน โดยรอบ เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น ชาวบ้านก็ได้รับรู้ด้วย” (CM#26)

ขณะที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากตัวแทนภาคประชาชน และผู้พัฒนาโครงการบางส่วนได้เสนอ มุมมองว่าโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยนั้นมีความสำคัญที่ต้องจัดทำรายงาน EIA แต่ พวกเขาเหล่านั้นอาจยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนในกระบวนการประเมินผลกระทบ สิ่งแวดล้อม (CM#5, #6) ดังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“คิดว่าสำคัญ แต่คงไม่มีผลกระทบกระเทือนคนในหมู่บ้านเท่าไร ทางโครงการไม่น่าจะมีฝุ่น ละอองทุกวัน จะเป็นแค่ช่วงก่อสร้าง พวกฝุ่นละอองน่าจะเป็นพวกโรงโม่หินมากกว่า” (CM#5)

“มีความสำคัญ แต่ก็ไม่ได้มีผลกระทบอะไร เนื่องจากไม่ได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อีกรายการก็มีการก่อสร้างโครงการพวกนี้ค่อนข้างเยอะในแถบนี้ แต่การก่อสร้างคิดว่าไม่มีผลกระทบอะไร เพราะทำให้ประชาชนโดยรอบโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้น” (CM#6)

นอกจากนี้ตัวแทนจากหน่วยงานผู้มีอำนาจอนุญาตโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยได้ เสนอมุมมองว่า การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านนี้มีความสำคัญ เนื่องจาก หน่วยงานต้องนำข้อค้นพบที่ได้จากกระบวนการ EIA มาเป็นเงื่อนไขหนึ่งเพื่อการพิจารณาออก ใบอนุญาตก่อสร้าง (LA#8, #9#10) สอดคล้องข้อค้นพบที่ได้จากตัวแทนผู้พัฒนาโครงการหรือ เจ้าของโครงการ ที่พบว่ารายงาน EIA เป็นเงื่อนไขในการขออนุญาตก่อสร้างโครงการ แต่ก็ขึ้นอยู่กับ การให้ความสำคัญของผู้พัฒนาโครงการนั้น ๆ ด้วย (PDT#27, #28, #30)

“การทำ EIA เป็นเรื่องของการกำหนดทางกฎหมายว่าต้องทำ แต่ในเรื่องของข้อจำกัดก็ ขึ้นอยู่กับว่าโครงการมีขนาดเท่าไร เพราะว่าในการทำ EIA จะต้องแจ้งให้ผู้นำชุมชน ประชาชนที่ได้รับผลกระทบทราบ” (LA#10)

“มีความสำคัญ เพราะใช้ในการประกอบการขออนุญาต แต่ขึ้นอยู่กับทางโครงการจะตระหนัก และให้ความสำคัญในระดับไหน จะทำหรือไม่ เพราะมีเรื่องของค่าใช้จ่ายที่เราต้องคำนึงถึง และระยะเวลาในการรอการก่อสร้างที่จะต้องเลื่อนเวลาออกไป” (PDT#28)

ทั้งนี้มุมมองจากตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม, หน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และบริษัทที่ปรึกษาจัดทำรายงาน ฯ เสนอว่า การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นเครื่องมือที่ใช้ประกอบการตัดสินใจ (NGO#16) ในการวางแผน และจัดการทรัพยากร (EIASH#21, #23) ควบคู่ไปกับการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการพัฒนาโครงการ (EIASH #22, #24, #25) เพื่อให้เจ้าของโครงการ หรือผู้ดำเนินโครงการนั้นปฏิบัติตามกฎหมาย (PEIAT#14, #17, #18)

“การที่ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมคือการคาดการณ์ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงการจะเป็นผลกระทบเชิงบวก หรือว่าเชิงเป็นลบ นั่นคือเหตุผลที่ต้องมีกระบวนการ EIA เพื่อใช้ประกอบในการตัดสินใจว่าควรดำเนินโครงการต่อไปหรือไม่” (NGO#16)

“EIA ช่วยในการวางแผนการใช้ประโยชน์ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้มองเห็นปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้รอบด้าน ไม่ใช่เพียงเฉพาะแค่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเท่านั้น” (EIASH#23)

“EIA มีความสำคัญ เพราะว่าถ้าไม่มี EIA ก็ไม่สามารถใช้อะไรในการควบคุมให้เจ้าของโครงการให้ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม แต่ในบางครั้งทาง Consult ก็เขียนสิ่งที่ดีที่สุดในการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม แต่ในทางปฏิบัติก็มีวิธีที่แตกต่างกันในแต่ละโครงการ” (PEIAT#17)

จากผลการศึกษาดังกล่าวสรุปในประเด็นของความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อการนำเอาผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปใช้ประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละกลุ่มนั้นแตกต่างกัน เพราะยังขาดความเข้าใจในถึงบทบาทหน้าที่ในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมถึงการให้ความสำคัญต่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของผู้พัฒนาโครงการที่มองว่ากระบวนการ EIA ทำให้มีค่าใช้จ่าย และระยะเวลาในการดำเนินโครงการเพิ่มขึ้น ซึ่งประเด็นนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามาช่วยให้ข้อมูล และเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฐมพร งามขำ (2555) ที่เสนอแนะว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาของ มานิดา เฟื่องหนูช และจุฑารัตน์ ชมพันธุ์ (2560) ที่เสนอเพิ่มเติมเกี่ยวประเด็นนี้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความช่วยเหลือในการอธิบายข้อมูลทางด้านเทคนิคของโครงการให้แก่ภาค

ประชาชน นอกจากนี้ สุวิจักขณ์ พุนศรีเกษม (2556) แนะนำว่าการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นที่มีต่อกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

4.6 การระบุปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย

สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมที่มีความเชื่อมโยงกับประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยนั้น ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์มาพิจารณาเพื่อระบุปัญหาและอุปสรรคที่พบ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.6.1 ปัญหาที่พบในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย

1) ข้อจำกัดด้านความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในจัดทำรายงาน EIA บางโครงการ ผลการวิเคราะห์พบว่าความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ของผู้จัดทำรายงาน EIA มีผลต่อคุณภาพของรายงาน EIA รวมทั้งระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการจัดทำรายงาน EIA

2) ความล่าช้าในกระบวนการพิจารณารายงาน EIA ผลการวิเคราะห์ พบว่าความล่าช้าในกระบวนการพิจารณารายงาน ฯ ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย เกิดจากระยะเวลาที่เจ้าของโครงการ และผู้จัดทำรายงาน EIA ใช้ในการปรับปรุงแก้ไขรายงาน EIA ซึ่งส่งผลกระทบต่อจัดการกับภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นของผู้พัฒนาโครงการ เนื่องจากข้อกำหนดเรื่องระยะเวลาและขั้นตอนการพิจารณารายงาน EIA ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มีการกำหนดเพียงระยะเวลาการพิจารณารายงานของ ของ สผ. และ คชก. เท่านั้น ยังไม่มีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนในการแก้ไขรายงาน ฯ (ปัจจุบันมีการกำหนดกรอบเวลาที่ชัดเจนในกระบวนการพิจารณารายงาน EIA ตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ในส่วนของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม มาตรา 50 ถึงมาตรา 51 ที่กำหนดระยะเวลาในการแก้ไขรายงาน EIA ให้แล้วเสร็จภายใน 180 วัน)

3) ข้อจำกัดด้านความพร้อมของหน่วยงานท้องถิ่นในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ EIA ผลการวิเคราะห์พบว่า โครงสร้างองค์กรของหน่วยงานท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมในบางพื้นที่ยังขาดทักษะ และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับ

การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความพร้อมและความเพียงพอของบุคลากรในหน่วยงาน ส่งผลต่อการปฏิบัติงานและการกำกับดูแลตามกฎหมาย

4.6.2 อุปสรรคที่พบในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย (ในช่วงเวลาที่มีการจัดทำ EIA (พ.ศ. 2537-2558) ที่ได้ศึกษาในงานวิจัยนี้)

1) ขาดการปรับปรุงกฎระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับปัจจุบัน ผลการวิเคราะห์พบว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา มีข้อจำกัดสำหรับการนำมาปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในประเด็นเรื่อง ความชัดเจนของกฎระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (เช่น คำจำกัดความ หรือคำนิยามที่เกี่ยวข้อง), หลักเกณฑ์ในการจัดทำรายงาน EIA, การอนุญาตโครงการ, การติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งยังขาดการประเมินผลและถอดบทเรียนจากการนำข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องไปใช้ในสถานการณ์จริง

2) การละเลยไม่ปฏิบัติตามมาตรการ ฯ ที่ระบุไว้ในรายงาน EIA ผลการศึกษาพบว่าอุปสรรคสำคัญของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของโครงการด้านนี้คือ การละเลยไม่ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ระบุไว้ในรายงาน ฯ ของเจ้าของโครงการ รวมทั้งหน่วยงานผู้มีอำนาจอนุญาตโครงการ ยังมีข้อจำกัดในการกำกับดูแลเมื่อโครงการเกิดขึ้นแล้ว

3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขาดความเชื่อมั่นในการดำเนินการตามมาตรการ ฯ ที่ระบุไว้ในรายงาน EIA ผลการวิเคราะห์ พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางส่วนขาดความเชื่อมั่นที่มีต่อกระบวนการ EIA เนื่องจากไม่รับข้อมูลของโครงการ, ขาดโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยการประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) ประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ที่ดำเนินการและได้รับความเห็นชอบแล้ว (ในช่วงปี พ.ศ. 2537 ถึง พ.ศ. 2558); 2) ระบุปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา ตามกรอบของประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และ 3) หาแนวทางพัฒนาประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในภาพรวม โดยจำแนกขั้นตอนของการประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการ ออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยในภาพรวมด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และการประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของกลุ่มโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ๆ ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ร่วมกับข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) กับกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่ศึกษาแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม, หน่วยงานผู้มีอำนาจอนุญาตโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย, ผู้พัฒนาโครงการหรือเจ้าของโครงการ, บริษัทที่ปรึกษาในการจัดทำรายงาน ฯ, องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม และประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง สามารถประมวลข้อค้นพบดังบทสรุปและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

5.1 บทสรุป (Conclusions)

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาที่ประเมินจากการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ร่วมกับการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) กับกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ดังนี้

ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในจังหวัดนครราชสีมาตระหนักถึงความสำคัญของการนำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปใช้เป็นเครื่องมือประกอบการตัดสินใจ สำหรับการวางแผน, การจัดการทรัพยากร และการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการพัฒนาโครงการ รวมทั้งใช้การกำกับดูแลให้ผู้พัฒนาโครงการปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งในภาครัฐและภาคเอกชน นั้นมีการนำไปใช้โยชน์มากกว่าภาคประชาชน เนื่องจากมีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เช่น ในขั้นตอนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม การพิจารณา รายงาน ฯ และการอนุญาตโครงการ เป็นต้น ขณะที่ภาคประชาชนนั้นพบว่ามีบทบาทในการมีส่วนร่วมของประชาชน ในขั้นตอนของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเท่านั้น จากข้อมูลดังกล่าวสามารถตอบคำถามวิจัยในประเด็นของความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการนำเอาการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปใช้ประโยชน์ได้ว่าการนำเอาการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปใช้ประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นอยู่ในระดับที่แตกต่างกันตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ และระดับของการมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

สำหรับแนวโน้มของประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย สามารถสรุปได้ว่าการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านนี้โดยส่วนใหญ่บรรลุตามเกณฑ์ของประสิทธิผลเชิงกระบวนการในเกณฑ์กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P1) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม (P2) และนำแนวคิดเกี่ยวกับ EIA ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค (P3) เนื่องจากได้มีการนำกฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ไปใช้กำกับดูแล และใช้ประโยชน์ตามบริบทที่เกี่ยวข้องในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยงบประมาณที่ใช้ในการประเมินผลกระทบ

สิ่งแวดล้อมของโครงการด้านนี้เจ้าของโครงการจะเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง (P4) ขณะที่การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน (P5) พบว่าจะเป็นไปได้ตามเกณฑ์ของประสิทธิผล ฯ แต่ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเกณฑ์นี้ประกอบด้วยบริบทของพื้นที่ ความรู้ ความเข้าใจ และการตระหนักถึงความสำคัญของผู้มีส่วนได้เสีย

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงศักยภาพของรายงาน EIA พบว่ามีศักยภาพเพียงพอที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้ (P6) แต่มีข้อจำกัดด้านความรู้ และความเชี่ยวชาญของหน่วยงานอนุญาต (หน่วยงานท้องถิ่น) ซึ่งอาจแก้ไขในประเด็นนี้ได้โดยการจัดทำเป็นรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับบุคคลทั่วไป (Non-technical report) เพื่อนำไปใช้ประกอบการพิจารณาสำหรับการตัดสินใจได้ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงเกณฑ์การส่งมอบรายงานให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้าร่วมโครงการด้านนี้ (P7) พบว่ามีการส่งข้อค้นพบที่ได้ผ่านทางฐานข้อมูลโครงการที่ได้รับความเห็นชอบของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) และป้ายประชาสัมพันธ์หน้าโครงการ อย่างไรก็ตามในการดำเนินกิจกรรมของบางโครงการพบว่ายังไม่เป็นไปตามระเบียบที่เกี่ยวข้องการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P8) ส่งผลให้บางโครงการไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของประสิทธิผล ฯ ซึ่งเกิดจากความไม่ชัดเจนของการกำหนดสถานภาพโครงการขณะจัดทำรายงาน EIA ดังแสดงในประเด็นย่อยของเกณฑ์ทั้ง 8 ดังนี้

P1: กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 2 เกณฑ์ย่อย คือ 1) กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม พบว่าในภาพรวมโครงการดังกล่าวมีแนวโน้มเป็นไปตามเกณฑ์ของประสิทธิผลเชิงกระบวนการ โดยมีการดำเนินการจัดทำรายงาน EIA ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงาน EIA และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติและแนวทางการจัดทำรายงาน EIA พ.ศ. 2555 และ 2) คู่มือ/ข้อแนะนำ/แนวทางเกี่ยวกับการทำ EIA ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2542ข; สำนักงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม, 2556, 2558) พบว่าเป็นไปตามเกณฑ์ของประสิทธิผลเชิงกระบวนการทั้งหมด เนื่องจากมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามปัจจัยสิ่งแวดล้อมตามที่กำหนดไว้ โดยเกณฑ์นี้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เนื่องจากจะต้องนำระเบียบ ข้อบังคับทางกฎหมาย และคู่มือ/

ข้อเสนอแนะ และแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการทำ EIA ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการกำกับดูแลโครงการ เป็นต้น

P2: บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและโครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 2 เกณฑ์ย่อย คือ 1) เครือข่ายความร่วมมือในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมในกระบวนการ EIA พบว่าโดยส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์ของประสิทธิผลเชิงกระบวนการ โดยเครือข่ายในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านนี้ ประกอบด้วย เจ้าของโครงการ สผ. และหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่ และ 2) ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมพบว่า โดยส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์ของประสิทธิผลเชิงกระบวนการเช่นเดียวกัน ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในเกณฑ์นี้ คือ ความรู้ ความเข้าใจ ความเพียงพอของบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความเข้มงวดในการกำกับดูแลตามบทบาทหน้าที่

P3: การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค จากการศึกษาในเกณฑ์นี้พบว่า หน่วยงานที่มีอำนาจในการตัดสินใจได้นำข้อค้นพบที่ได้จากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมาประกอบการพิจารณาการให้อนุญาตโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย และการวางแผนพัฒนาโครงการที่มีผลกระทบสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ในพื้นที่รับผิดชอบ ทั้งนี้การนำข้อค้นพบที่ได้จากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปใช้ประโยชน์มากนัก้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับศักยภาพ และโครงสร้างองค์กรของหน่วยงานที่มีอำนาจในการตัดสินใจ เมื่อประเมินในภาพรวมจึงสามารถสรุปได้ว่า EIA โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยเป็นไปตามเกณฑ์นี้

P4: การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม พบว่ากระบวนการ EIA ของทุกโครงการเป็นไปตามเกณฑ์นี้ โดยเจ้าของโครงการจะเป็นผู้จัดเตรียมงบประมาณสำหรับการจัดทำรายงาน EIA เริ่มต้นตั้งแต่กระบวนการวางแผนโครงการ, การออกแบบโครงการ และการจัดจ้างบริษัทที่ปรึกษาในการจัดทำรายงาน EIA ซึ่งถ้าหากเจ้าของโครงการไม่ได้ให้ความสำคัญในการจัดเตรียมงบประมาณที่เหมาะสมอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพของรายงาน EIA ในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิ การประชาสัมพันธ์โครงการ และการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากขั้นตอนดังกล่าวมีผลทำให้งบประมาณในการจัดทำรายงาน ฯ นั้นเพิ่มสูงขึ้น

P5: การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า EIA โครงการ โดยส่วนใหญ่ (56.67 %) เป็นไปตามเกณฑ์นี้ ทั้งนี้พบว่าความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในการที่จะกระตุ้นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเล็งเห็นถึงความสำคัญ ขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งผู้ดำเนินการจัดทำรายงาน EIA จะต้องเลือกใช้เทคนิค หรือวิธีการที่มีความเหมาะสมพอที่จะกระตุ้นให้เกิดการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์สำหรับการนำไปใช้ในการกำหนดทางเลือกในการพัฒนาโครงการ

P6: ศักยภาพของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้ พบว่าเป็นไปตามเกณฑ์ของประสิทธิผลเชิงกระบวนการทั้งหมด เนื่องจากรายงาน EIA นั้นถูกจัดทำโดยนิติบุคคลผู้มีสิทธิทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการขึ้นทะเบียนกับ สผ. ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ รวมทั้งรายงาน EIA ที่ได้ศึกษาในงานวิจัยนี้ได้รับการอนุมัติความเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (คชก.) จึงมีศักยภาพเพียงพอที่สามารถทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจนั้นสามารถเชื่อถือข้อมูลได้ ทั้งนี้พบว่าการทำความเข้าใจในเนื้อหา รายงาน ฯ ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานผู้มีอำนาจในการตัดสินใจอนุญาตโครงการของโครงการด้านนี้ ซึ่งจำเป็นจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญในการนำข้อค้นพบที่ได้จากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการกำกับดูแลโครงการในพื้นที่

P7: การส่งมอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม พบว่า EIA ของโครงการ โดยส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์นี้ คือ โครงการที่นำมาประเมินทั้งหมดเป็นโครงการที่มีการอัปโหลดข้อมูลโครงการในฐานข้อมูลโครงการที่ได้รับความเห็นชอบ อย่างไรก็ตามการรับทราบข้อมูลในแต่ละหน่วยงานนั้น พบว่าค่อนข้างจำกัด ทำให้ผู้มีส่วนได้เสียในบางกลุ่มขาดความเชื่อมั่นที่มีต่อการดำเนินการของโครงการ

P8: ความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติและกฎหมายในการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เนื่องจากในเกณฑ์นี้เกี่ยวข้องกับสถานภาพโครงการขณะจัดทำรายงาน EIA ว่ามีสถานภาพอย่างไร (เช่น อยู่ในขั้นการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ, ยังไม่ได้ก่อสร้าง และเริ่มก่อสร้างโครงการแล้ว) ซึ่งมีการกำหนดให้หน่วยงานอนุญาตนำเอามาตรการในรายงาน ฯ ไปเป็นเงื่อนไขในการตัดสินใจอนุญาตโครงการ ตามมาตรา 50 วรรค 2 แห่ง

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 (ณ ช่วงเวลาปี พ.ศ.2555-2558) โดยในทางปฏิบัติการดำเนินงานที่ผ่านมายังมีการอนุโลมให้มีการก่อสร้างโครงการ หรือเปิดดำเนินโครงการไปก่อน แล้วจึงจัดทำรายงาน EIA ตามหลัง ส่งผลให้ในเกณฑ์นี้ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของประสิทธิผลเชิงกระบวนการ ทั้งนี้กฎหมายในปัจจุบันได้ลดช่องว่างที่เกิดขึ้นโดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการอนุญาตโครงการ/ กิจการ ต้องรออนุญาตโครงการจนกว่ารายงาน EIA จะได้รับความเห็นชอบจาก คชก. และได้รับหนังสือแจ้งผลการพิจารณาจาก สผ. ดังนั้น รวมทั้งมีบทกำหนดโทษสำหรับโครงการที่มีการดำเนินการก่อสร้างโครงการไปก่อนที่รายงาน EIA (มาตรา 50 วรรค 2 และมาตรา 101/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561)

5.2 ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา

ผลการศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวข้อง ซึ่งให้เห็นว่าปัญหาและอุปสรรคของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในจัดทำรายงาน EIA บางส่วนอาจยังมีความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะของงานที่รับผิดชอบ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพ ฯ ของรายงาน EIA และระยะเวลาในการดำเนินการ, ความล่าช้าในกระบวนการพิจารณา รายงาน EIA ที่มีสาเหตุมาจากระยะเวลาที่ใช้ในการปรับปรุงแก้ไขรายงาน ฯ ของเจ้าของโครงการ และผู้จัดทำรายงาน ฯ, ความพร้อมของหน่วยงานท้องถิ่นในกระบวนการ EIA ยังไม่เพียงพอในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมเนื่องจากขาดทักษะ และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติงาน และการกำกับดูแลโครงการตามกฎหมาย, ขาดการปรับปรุงกฎระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งการละเลยไม่ปฏิบัติตามตามมาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ระบุไว้ในรายงาน EIA ของเจ้าของโครงการ อีกทั้งหน่วยงานผู้มีอำนาจอนุญาตโครงการก็ขาดการกำกับดูแลที่มีความเข้มงวดเพียงพอที่จะให้เจ้าของโครงการปฏิบัติตาม

5.3 ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

5.3.1 แนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย

ผู้วิจัยได้นำปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา มาใช้ในการกำหนดแนวทางที่มีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1) การปรับปรุงกระบวนการเทียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้มีความเป็นปัจจุบันในประเด็นของคำจำกัดความ หรือคำนิยามที่เกี่ยวข้อง, หลักเกณฑ์ในการจัดทำรายงาน EIA, การอนุญาตโครงการ, การติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม และบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยกำหนดหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน ว่าต้องมีการปฏิบัติอย่างไรในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่ออำนวยความสะดวกนำไปใช้ในทางปฏิบัติ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการออกกฎหมาย ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับการศึกษาของ ประไพรัตน์ ดวงพระราช (2557) และ ปฐมพร งามขำ (2556) ที่เสนอว่าการปรับปรุงระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยประเมินผลการนำระเบียบที่เกี่ยวข้องมาใช้ในทางปฏิบัติ และช่วยในการควบคุมคุณภาพของรายงาน EIA ปัจจุบันได้มีการปรับปรุงแก้ไขรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ณ วันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2561

2) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ EIA โดยมุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง โดยมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการอบรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการ EIA ให้กับเจ้าของโครงการ ผู้จัดทำรายงาน ฯ ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พิเชฐ โสภณแพทย์ (2555) และ Partidário et al. (2018) ที่แนะนำว่าการส่งเสริมให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและกระบวนการมีส่วนร่วมให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จะช่วยส่งผลให้การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน

3) การจัดทำคู่มือหรือแนวทางในการปฏิบัติงานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมสำหรับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานท้องถิ่น เจ้าของโครงการ หน่วยงานที่มีหน้าที่พิจารณารายงาน ฯ และประชาชน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ และการกำกับดูแลแต่ละหน่วยงาน ดังการศึกษาของ ดนัย บวรเกียรติกุล (2557) และ Swangjang (2018) ที่เสนอแนะว่าควรมีการจัดทำแนวทางการปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่ของหน่วยงานท้องถิ่น และหน่วยราชการด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจำเป็นต้องเข้มงวดต่อการส่งรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม (รายงาน Monitor) รวมทั้งกำกับดูแลให้โครงการ โครงการปฏิบัติตามมาตรการที่ระบุไว้ในรายงาน ฯ (อาภาภรณ์ อึ้งอัมภรวิไล, 2554) เพื่อให้ผลการดำเนินงานด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะต่อภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

5.3.2.1 ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ

1) มีการปรับปรุงและพัฒนา กฎระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของ โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และบริบทในพื้นที่ และมีความชัดเจนต่อการนำไปใช้ในทางปฏิบัติ (ปัจจุบันภาครัฐได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงาน EIA)

2) มีการส่งเสริม และสนับสนุน ให้ความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างศักยภาพ ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การอบรมให้ความรู้ในการกำกับดูแลโครงการที่จัดทำรายงาน EIA ให้กับหน่วยงานท้องถิ่นในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม เจ้าของโครงการ ประชาชน และผู้ที่สนใจทั่วไป

3) ให้การสนับสนุนกลไกที่เอื้อให้ผู้สนใจ/ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องการพัฒนาโครงการได้อย่างครอบคลุมทั่วถึงให้มากยิ่งขึ้น

4) มีการสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกันสำหรับการดำเนินการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชน และที่พักอาศัย ทั้งนี้ควรมีการกำหนดอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบให้ชัดเจน

5.3.2.2 ข้อเสนอแนะต่อภาคเอกชน

1) เจ้าของโครงการควรมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับสมบูรณ์ของโครงการ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบข้อมูลของโครงการ และมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทาง แก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่พบภายหลังจากการดำเนินโครงการไปแล้ว เนื่องจากสถานการณ์ที่พบจากการศึกษานี้พบเพียงไม่กี่โครงการที่มีการเผยแพร่ข้อมูลโครงการ เพราะข้อจำกัดทางธุรกิจและงบประมาณ ซึ่งในส่วนนี้อาจปรับแก้โดยการชี้แจงข้อมูลการดำเนินโครงการ ณ ปัจจุบัน ข้อมูลผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น รวมทั้งวิธีการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการให้ประชาชน โดยรอบโครงการทราบผ่านทางการประชุมของผู้นำท้องถิ่น เป็นต้น

2) ควรมีการจัดตั้งหน่วยงาน/ วิธีการในการดูแลประชาชนที่อยู่โดยรอบโครงการ เพื่อรับเรื่องร้องเรียนของโครงการ ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างโครงการกับประชาชน และลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น มีการจัดตั้งกล่องรับความคิดเห็น/ ร้องเรียนเกี่ยวกับผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ เพื่อให้ได้รับทราบข้อมูลนำไปสู่การหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน

3) ควรเสริมสร้างศักยภาพ ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของโครงการ เช่น การอบรมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ทางสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดขึ้น

5.3.2.3 ข้อเสนอแนะต่อภาคประชาชน

ควรตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จัดขึ้น โดยรับฟังข้อมูลที่ได้จากโครงการ พร้อมทั้งควรเสนอแนะข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และร่วมกันดูแลรักษาสภาพแวดล้อม หากพบว่า มีประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงการในพื้นที่ ควรแจ้งให้กับทางโครงการ หรือทางหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่ทราบ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไข และป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ผู้นำชุมชนต้องเข้ามามีบทบาทในการประสานงาน สร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับประชาชน ขณะเดียวกันประชาชนในพื้นที่ต้องตื่นตัวต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จัดขึ้น เปิดใจยอมรับฟังข้อมูล จึงจะทำให้เกิดความเข้าใจ การเรียนรู้ และเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่าย

5.3.3 ข้อเสนอในการวิจัยต่อไป (Suggestion for Future studies)

1) สำหรับการศึกษาในอนาคตควรศึกษาข้อมูล และเลือกพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่าง ระมัดระวัง เนื่องจากมีประเด็นด้านการให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ซึ่งอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการศึกษา เพราะในหัวข้อที่ทำการศึกษานั้นมีความ ละเอียดอ่อนในเชิงบริบทพื้นที่

2) ควรศึกษาโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยในประเภทโครงการอื่นเพิ่มเติมจาก โครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม ๆ แล้วประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการที่เกิดขึ้นจากแต่ละ ประเภท เพื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่าง หรือความเชื่อมโยงกับการศึกษานี้ เพื่อเสนอแนะ แนวทางในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย

3) ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกถึงปัญหา อุปสรรค รวมถึงปัจจัยที่มีผล ต่อประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชน และที่พักอาศัย ในด้านการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม, ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และความเพียงพอของบุคลากร รวมทั้งประเด็นปัญหาที่พบจากการกระจาย อำนาจในกระบวนการพิจารณารายงาน ๆ ซึ่งจะเป็นส่วนที่ช่วยให้สามารถเข้าถึงปัญหาที่แท้จริง

4) ประเมินประสิทธิผลของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในมิติอื่นเพิ่มเติม ได้แก่ ประสิทธิภาพเชิงการใช้งาน ได้จริงตามวัตถุประสงค์หลักของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Substantive Effectiveness), ประสิทธิภาพเชิงการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ (Transactive Effectiveness) และประสิทธิผลเชิงกฎเกณฑ์และยึดเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่พัฒนาจากการรับรู้และ เรียนรู้เมื่อได้ปฏิบัติจริง (Normative Effectiveness) เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจในเชิงลึกในด้าน บริบทและมิติของประสิทธิผล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงระบบการประเมินผลกระทบ สิ่งแวดล้อมที่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ ผู้ที่เกี่ยวข้อง และช่วยในการพัฒนานั้น ๆ มุ่งสู่ความยั่งยืน

รายการอ้างอิง

รายการอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2558). (ร่าง) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัย 10 ปี (พ.ศ. 2559-2568). [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.bps.m-society.go.th/uploads/content/download/56e62ed50ab01.pdf>
- กนกพร สว่างแจ้ง. (2542). การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมขั้นพื้นฐาน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- กองพัฒนาระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. (2562). ระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.onep.go.th/eia/ระบบ-eia-ของประเทศไทย/ระบบการวิเคราะห์ผลกระทบ/>
- กองบริหารกองทุนสิ่งแวดล้อม. (ม.ป.ป.). ความเป็นมาของกองทุนสิ่งแวดล้อม. [ออนไลน์] ได้จาก: nvfund.onep.go.th/ความเป็นมาของกองทุนสิ่งแวดล้อม/
- คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. (2550). มติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 12/2550 [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.onep.go.th/neb2/index.php/2014-01-09-06-42-29?start=120>
- คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. (2551). มติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 1/2551 [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.onep.go.th/neb2/index.php/2014-01-09-06-42-29?start=120>
- เครือมาศ สุจิตโต. (2546). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จุฑารัตน์ ชมพันธุ์. (2555). การวิเคราะห์หลัก “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ใน “The Public Participation Handbook: Making Better Decisions through Citizen Involvement” ในบริบทประเทศไทย”. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม 8 (1): 123-141.
- ฉัตรไชย รัตนไชย. (2553). การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม Environmental impact assessment. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2552). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

- ชุตินาฏ วงศ์สุบรรณ. (2558). ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). ใน เอกสารประกอบการสัมมนาเพื่อรับมอบนโยบายและแนวทางการปฏิบัติราชการ ปีงบประมาณ 2559 ของกระทรวงแรงงาน วันที่ 5 พฤศจิกายน 2558. กรุงเทพมหานคร: ห้องจอมพล ป. พิบูลสงคราม ชั้น 5 กระทรวงแรงงาน.
- ชูรัช รุ่งทิวดี. (2547). กระบวนการพิจารณาเห็นชอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการประเภทจัดสรรที่ดิน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาเคหการ ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คนัย บวรเกียรติกุล. (2557). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2557). คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเครือข่ายธรรมชาติสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย.
- ทวีศักดิ์ นพเกษตร. (2548). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เล่ม 1. นครราชสีมา: บริษัท โชคเจริญมาร์เก็ตติ้ง จำกัด.
- ทิทัมพร รอดขันเมือง. (2557). ขบวนการเคลื่อนไหวภาคพลเมืองด้านสิ่งแวดล้อม : บ้านกูด. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.
- ไทยโพสต์. (2555). อสังหาฯ เลี้ยงกฎหมาย ภัยคุกคามสิ่งแวดล้อม [ออนไลน์]. ได้จาก: http://www.thaipost.net/node/45545._22
- ทรงพล จิตร์หาญ. (2550). แนวทางการจัดทำรูปแบบรายการประกอบ รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาเคหการ ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศวรรษ เวียงธีรวัฒน์. (2555). ปัญหาการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม: กรณีโครงการที่กฎหมายกำหนดให้ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาเคหการ ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนเดช ศรีคราม. (2555). การขออนุญาตอาคารประเภทโรงแรมภายใต้กฎหมายไทย กรณีศึกษาอาคารขนาดใหญ่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรม ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นฤมล เสกธีระ. (2558). ความมีประสิทธิภาพของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาล้างสิ่งแวดล้อม. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 8 (1): 46-62.
- นิรุบล กาญจนางกูรพันธ์ (2553). แนวทางการจัดทำรูปแบบรายงานทางด้านวิศวกรรมประกอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการประเภทอาคารอยู่อาศัยรวม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บริษัท คลีน เทคโนโลยี จำกัด. (2555). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับสมบูรณ์โครงการบ้านเอื้ออาทร จังหวัดนครราชสีมา (บ้านเกาะ). กรุงเทพมหานคร: บริษัท คลีนเทคโนโลยี จำกัด.
- บริษัท คอนซัลแทนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด. (2554). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับสมบูรณ์โครงการโรงพยาบาล ป.แพทย์ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท คอนซัลแทนท์ ออฟเทคโนโลยี จำกัด.
- บริษัท คอนซัลแทนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด. (2556). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับสมบูรณ์โครงการ 360 Pano @ khao yai. กรุงเทพมหานคร: บริษัท คอนซัลแทนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด.
- บริษัท เซ้าท์อีสท์เอเชีย เทคโนโลยี จำกัด. (2549). เอกสารหนังสือเห็นชอบโครงการเดอะกรีนเนอร์รี่ รีสอร์ท (เขาใหญ่) [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://eiadoc.onep.go.th/download/49/10/9248.pdf>
- บริษัท เซ้าท์อีสท์เอเชีย เทคโนโลยี จำกัด. (2554). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับสมบูรณ์โครงการ บ้านเอื้ออาทร จังหวัดนครราชสีมา (สูงเนิน). กรุงเทพมหานคร: บริษัท เซ้าท์อีสท์เอเชีย เทคโนโลยี จำกัด.
- บริษัท เซ้าท์อีสท์เอเชีย เทคโนโลยี จำกัด. (2555). หนังสือเห็นชอบโครงการก่อสร้างคอนโดมิเนียม **Botanica Residence** [ออนไลน์]. ได้จาก: http://eiadoc.onep.go.th/eialibrary/4housing/55/55_180_1.pdf
- บริษัท เซ้าท์อีสท์เอเชียเทคโนโลยี จำกัด. (2556ก) รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับสมบูรณ์โครงการเมืองใหม่แผ่นดินทอง 8 จังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเซ้าท์อีสท์เอเชีย เทคโนโลยี จำกัด.
- บริษัท เซ้าท์อีสท์เอเชียเทคโนโลยี จำกัด. (2556ข). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับสมบูรณ์โครงการโรงพยาบาลกรุงเทพราชสีมา (ส่วนขยาย). กรุงเทพมหานคร: บริษัท เซ้าท์อีสท์เอเชีย เทคโนโลยี จำกัด.

- บริษัท เซ้าท์อีสท์เอเชียเทคโนโลยี จำกัด. (2558). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับ
สมบูรณ์โครงการก่อสร้างคอนโดมิเนียม Khao Yai Foresta. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เซ้าท์
 อีสท์เอเชีย เทคโนโลยี จำกัด.
- บริษัท ทรานส์ เอเชีย คอนซัลแตนท์ จำกัด. (2555). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับ
สมบูรณ์โครงการบ้านรับลม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ทรานส์ เอเชีย คอนซัลแตนท์ จำกัด.
- บริษัท ไทยเอ็นไวรอนเมนท์ จำกัด. (2556). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับสมบูรณ์
โครงการโรงแรม ดุสิต ดีทู เขาใหญ่. นนทบุรี: บริษัท ไทยเอ็นไวรอนเมนท์ จำกัด.
- บริษัท ไท - ไท วิศวกร จำกัด. (2555ก). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับสมบูรณ์
โครงการศูนย์พัฒนาผู้นำเครือข่ายภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ไท - ไท วิศวกร
 จำกัด.
- บริษัท ไท - ไท วิศวกร จำกัด. (2555ข). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับสมบูรณ์
โครงการ ซีพี แอลซีดี. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ไท - ไท วิศวกร จำกัด.
- บริษัท ไท - ไท วิศวกร จำกัด. (2556). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับสมบูรณ์
โครงการ 23 Degree Estate (Condo). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ไท - ไท วิศวกร จำกัด.
- บริษัท ไท - ไท วิศวกร จำกัด. (2557). หนังสือเห็นชอบโครงการ เดอะเบส โฮท์ – โคราช [ออนไลน์].
 ได้จาก: http://eiadoc.onep.go.th/eialibrary/4housing/57/A57_13003.pdf
- บริษัท ไท - ไท วิศวกร จำกัด. (2558). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับสมบูรณ์
โครงการ Swan Lake Khaoyai. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ไท - ไท วิศวกร จำกัด.
- บริษัท ไท - ไท วิศวกร จำกัด. (2559). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับสมบูรณ์
โครงการ พาร์ค คอนโด ดรีม นครราชสีมา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ไท - ไท วิศวกร จำกัด.
- บริษัท ฟรี ดีเวลลอปเมนท์ คอนซัลแตนท์ จำกัด. (2540). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
ฉบับสมบูรณ์โครงการจัดสรรที่ดินแลนด์เฮาส์ พาร์ค โคราช. กรุงเทพมหานคร: บริษัท
 ฟรี ดีเวลลอปเมนท์ คอนซัลแตนท์ จำกัด.
- บริษัท สยามดี เอช วี จำกัด. (2537). หนังสือเห็นชอบโครงการจัดสรรที่ดินเฟรนด์ชิพ เมโดว์ส์ คันทรี
คลับ [ออนไลน์]. ได้จาก:<http://eiadoc.onep.go.th/download/37/12/10621.pdf>
- บริษัท อีโคซิสเต็ม เอ็นจิเนียริง คอนซัลแตนท์ จำกัด. (2555). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ
สิ่งแวดล้อมฉบับสมบูรณ์โรงแรม Magnolias 4. นนทบุรี: บริษัท อีโคซิสเต็ม เอ็นจิเนียริง
 คอนซัลแตนท์ จำกัด.
- บริษัท เอ็นทิก จำกัด. (2557). หนังสือเห็นชอบโครงการบ้านเอื้ออาทร จังหวัดนครราชสีมา (ปากช่อง 2)
 [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://eiadoc.onep.go.th/eia2/1.14-19.pdf>

- บริษัท เอ็น. เอส. คอนซัลแตนท์ จำกัด. (2542). หนังสือเห็นชอบโครงการอาคารชุดพักอาศัยสีมา
คอนโดทาวน์ [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://eiadoc.onep.go.th/download/42/02/2313.pdf>
- บริษัท เอส. พี. เอส. คอนซัลตติ้ง เซอร์วิส จำกัด. (2555). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
ฉบับสมบูรณ์โรงแรม แคนทารี นครราชสีมา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. พี. เอส. คอน
ซัลตติ้ง เซอร์วิส จำกัด.
- บริษัท เอเชีย แล็บ แอนด์ คอนซัลแตนท์ จำกัด. (2545ก). หนังสือเห็นชอบโครงการอาคารชุดพักอาศัย
เซอร์มิเทจ [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://eiadoc.onep.go.th/download/45/04/4652.pdf>
- บริษัท เอเชีย แล็บ แอนด์ คอนซัลแตนท์ จำกัด. (2545ข). หนังสือเห็นชอบโครงการโรงแรมออร์คิด
[ออนไลน์]. ได้จาก: <http://eiadoc.onep.go.th/download/45/07/7546.pdf>
- บริษัท เอเชีย แล็บ แอนด์ คอนซัลแตนท์ จำกัด. (2554ก). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
ฉบับสมบูรณ์โครงการบ้านเอื้ออาทร จังหวัดนครราชสีมา (พิมาย). กรุงเทพมหานคร: บริษัท
เอเชีย แล็บ แอนด์ คอนซัลแตนท์ จำกัด.
- บริษัท เอเชีย แล็บ แอนด์ คอนซัลแตนท์ จำกัด. (2554ข). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
ฉบับสมบูรณ์โครงการบ้านเอื้ออาทร จังหวัดนครราชสีมา (โชคชัย). กรุงเทพมหานคร:
บริษัท เอเชีย แล็บ แอนด์ คอนซัลแตนท์ จำกัด.
- บริษัท เอเชีย แล็บ แอนด์ คอนซัลแตนท์ จำกัด. (2554ค). หนังสือเห็นชอบโครงการบ้านเอื้ออาทร
จังหวัดนครราชสีมา (ห้วยทะเล 1) [ออนไลน์]. ได้จาก: [http://eiadoc.onep.go.th/eialibrary/
4housing/54/54_7046_1.pdf](http://eiadoc.onep.go.th/eialibrary/4housing/54/54_7046_1.pdf)
- บริษัท เอเชีย แล็บ แอนด์ คอนซัลแตนท์ จำกัด. (2556). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
ฉบับสมบูรณ์โครงการบ้านเอื้ออาทร จังหวัดนครราชสีมา (ห้วยทะเล 2). กรุงเทพมหานคร:
บริษัท เอเชีย แล็บ แอนด์ คอนซัลแตนท์ จำกัด.
- บุญธรรม จิตต์อนันต์. (2540). การวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- ปฐมพร งามขำ. (2556). ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
กระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา : โครงการโรงไฟฟ้าทดแทน
โรงไฟฟ้าแม่เมาะ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม คณะสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- “ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดประเภท ขนาด และวิธีปฏิบัติ
สำหรับโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ทั้งทางด้าน
คุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ ที่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชน

จะต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม” (2553, 31 สิงหาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 127 ตอนพิเศษ 104 ง.

“ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดประเภท ขนาด และวิธีปฏิบัติ สำหรับโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ ที่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชน จะต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (ฉบับที่ 2)” (2553, 29 พฤศจิกายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 127 ตอนพิเศษ 137 ง.

“ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 40 เรื่อง หลักเกณฑ์ และวิธีการในการแต่งตั้ง คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. (2554, 23 มีนาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 128 ตอนพิเศษ 34 ง.

“ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการในการแต่งตั้ง คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นและรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม” (2555, 26 เมษายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 129 ตอนพิเศษ 70 ง.

“ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการ หรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม” (2555, 20 มิถุนายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง.

“ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการ หรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติและแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 6” (2558, 15 มกราคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 132 ตอนพิเศษ 11 ง.

“ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดโครงการ กิจการ หรือการ ดำเนินการ ซึ่งต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม” (2562, 4 มกราคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 136 ตอนพิเศษ 3 ง.

“ประกาศสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม” (2562, 8 กุมภาพันธ์). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 136 ตอนพิเศษ 36 ง.

“ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดโครงการ กิจกรรม หรือการดำเนินการ ซึ่งต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 2” (2562, 16 มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 137 ตอนพิเศษ 13 ง.

ประไพรัตน์ ดวงพระราช. (2557). ระบบการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชากฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2544). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือราชภัฏพระนคร.

พิเชฐ โสภณแพทย์. (2555). การประเมินการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา โรงไฟฟ้าถ่านหินเขาค้อ จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร์.

เพ็ญแข แสงแก้ว. (2541). การวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2551). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับสมบูรณ์โครงการก่อสร้างอาคารผู้ป่วยและสิ่งปลูกสร้างโรงพยาบาลมหาราช นครราชสีมา. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2554). รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับสมบูรณ์โครงการศูนย์ปฏิบัติการศึกษาและวิจัยด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มานิดา เพ็ญชูนุช และจุฑารัตน์ ชมพันธุ์. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพกรณีศึกษา โครงการขยายกำลังการผลิตโรงไฟฟ้ากระบี่. Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences) 10 (2): 174-184.

“ระเบียบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ว่าด้วย การศึกษาและการทดลองในมนุษย์ พ.ศ. 2555” (2555, 3 ธันวาคม).

ราชกิจจานุเบกษา. กฎกระทรวง ให้ใช้บังคับผังเมืองรวมจังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2560. (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 9 ก วันที่ 19 มกราคม 2560).

- ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2518. (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 92 ตอนที่ 33 วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2518).
- ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติการผังเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2525. (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 99 ตอนที่ 33 วันที่ 5 มีนาคม 2525).
- ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติการผังเมือง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535. (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 10 วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2535).
- ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติการผังเมือง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558. (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 86 ก วันที่ 8 กันยายน 2558).
- ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535. (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 37 วันที่ 4 เมษายน 2535)
- ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561. (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 27 วันที่ 19 เมษายน 2561).
- ราชกิจจานุเบกษา. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548. (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 122 ตอนพิเศษ 55 ง วันที่ 27 กรกฎาคม 2548).
- วสันต์ วัฒนารัตน์. (2541). เจตคติของนักวิชาการสิ่งแวดล้อมภาครัฐและเอกชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วัลลภ ลำพาย. (2547). เทคนิควิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วีรวรรณ ชูจันทร์. (2550). ปัญหาและแนวทางแก้ไขการจัดทำและพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการอาคารอยู่อาศัยรวมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ศรีสุวรรณ จรรยา. (2558). **ทุกข์คนเมือง: ฟ้องตึกสูง-คอนโด** [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.siamrath.co.th/web/?q=ทุกข์คนเมือง-ฟ้องตึกสูง-คอนโด>
- สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2560). เอกสาร รายงานของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เรื่อง การปฏิรูปด้านระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ.
- สมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อน. (2555). “ตึกสูง – คอนโด ธุรกิจที่เอาแต่ได้...ทำลายสิ่งแวดล้อม” [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.thaisgwa.com/condo.html>

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2534). **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่เจ็ด (พ.ศ. 2535-2539)** [ออนไลน์]. ได้จาก: https://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3782
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2539). **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่แปด (พ.ศ. 2540-2544)** [ออนไลน์]. ได้จาก: https://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3783
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2544). **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่เก้า (พ.ศ. 2545-2549)** [ออนไลน์]. ได้จาก: https://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3784
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2549). **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ (พ.ศ. 2550-2554)** [ออนไลน์]. ได้จาก: https://www.nesdb.go.th/download/article/article_20160323112418.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2554). **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด (พ.ศ. 2555-2559)** [ออนไลน์]. ได้จาก: https://www.nesdb.go.th/download/article/article_20160323112431.pdf
- สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา. (2559ก). **ข้อมูลทั่วไปจังหวัดนครราชสีมา** [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.nakhonratchasima.go.th/korat2528/index.php/2016-08-28-06-25-33/2016-08-28-06-36-13>
- สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา. (2559ข). **แผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา 4 ปี พ.ศ. 2557-2560** [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.nakhonratchasima.go.th/strategy/plan57-60.pdf>
- สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา. (2559ค). **แผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา ระยะ 4 ปี พ.ศ. 2561-2564. จังหวัดนครราชสีมา: สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา.**
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2560). **ระบบสถิติทางการทะเบียน.** [ออนไลน์] ได้จาก: <http://stat.bora.dopa.go.th/>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2542ก). **แนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการบริการชุมชนและที่พักอาศัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม.**
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2542ข). **แนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการโรงพยาบาลและสถานพยาบาล. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม.**

- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กองวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. (2547). เอกสารประกอบการรับฟังความคิดเห็นการปรับปรุงระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554ก). แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคมในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด บี.วี. ออฟเซ็ค.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554ข). บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (คชก.). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2556). รายงานประจำปี 2555 **Annual Report 2012**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2557ก). รายงานประจำปี 2556 **Annual Report 2013**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2557ข). รายงานประจำปี 2557 **Annual Report 2014**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2558). ระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย [ออนไลน์]. ได้จาก: http://www.onep.go.th/eia/index.php?option=com_content&view=article&id=30&Itemid=127
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2559ก). ระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2559ข). ฐานข้อมูลโครงการที่ได้รับความเห็นชอบ. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://eia.onep.go.th/index.php>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2560ก). แนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการหรือกิจการด้านอาคาร การจัดสรรที่ดิน และบริการชุมชน. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด บี.วี. ออฟเซ็ค.

- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2560ข). **ระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). **ระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักผังประเทศและผังภาค และ บริษัท โซติจินดามูเชล คอนซัลแตนท์ จำกัด. (2558). เอกสาร **ประชาสัมพันธ์โครงการ โครงการวางและจัดทำผังเมืองรวมจังหวัดนครราชสีมา** [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.korat-urbanplan.com/about.html>
- สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. (2556). **แนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย.** กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บี.วี. ออฟเซ็ค.
- สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. (2558). **แนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการด้านที่พักอาศัย และบริการชุมชน.** กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บี.วี. ออฟเซ็ค.
- สำนักสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะ (UEAP). (2559). **การประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม** [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.onep.go.th/urban>
- ศุภิดา อินทร์ดี. (2555). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการอาคารชุดสำหรับพักอาศัยที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาภูมิสถาปัตย์ วิทยาลัยสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุวิจักขณ์ พูนศรีเกษม. (2556). **ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาภูมิสถาปัตย์ วิทยาลัยสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อภาภรณ์ อึ้งอัมภรวิไล. (2554). **แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) กับธุรกิจประเภทโรงแรมและรีสอร์ท ในมิติด้านเวลา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาภูมิสถาปัตย์ วิทยาลัยสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2548). **กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. (2557). **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (2556 - 2560) องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา** [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.koratpao.go.th/admin/1055/pdf/843I1351565046.pdf>

- Baker, D. C., and Mclelland, J. N. (2003). **Evaluating the effectiveness of British Columbia's environmental assessment process for first nations' participation in mining development.** *Environmental Impact Assessment Review* 23: 581-603.
- Boeije, H. (2010). **Analysis in qualitative research.** Los Angeles: SAGE Publications.
- Bond, A., Morrison, S. A. and Pope, J. (2012). **Sustainabilityassessment: the state of the art.** *Impact Assess Project Appraisal.* 30 (1): 53–62.
- Bryman, A. (2012). **Social research methods.** (4th ed.). New York: Oxford.
- Canter, L. W. (1996). **Environmental impact assessment.** (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Cashmore, M. (2004). **The role of science in environmental impact assessment: process and procedure versus purpose in the development of theory.** *Environmental Impact Assessment Review* 24: 403-426.
- Chanchitpricha, C. (2012). **Effectiveness of Health Impact Assessment (HIA) in Thailand: a case study of a Potash mine HIA in Udon Thani.** Ph. D. Dissertation, Norwich, University of East Anglia.
- Chanchitpricha, C. and Bond, A. (2013). **Conceptualising the effectiveness of impact assessment processes.** *Environmental Impact Assessment Review* 43: 65-72.
- Chanchitpricha, C. and Bond, A. (2015). **Procedural effectiveness of the new environmental health impact assessment (EHIA) process applied to power plant projects in Thailand.** IAIA15 Conference Proceedings *Impact Assessment in the Digital.*
- Chanchitpricha, C. and Bond, A. (2018). **Investigating the effectiveness of mandatory integration of health impact assessment within environmental impact assessment (EIA): a case study of Thailand.** *Impact Assessment and Project Appraisal* 36 (1): 16-31.
- Chesoh, S. (2011). **Environmental Impact Assessment of Power Development Project:Lessons from Thailand Experiences.** *Asian Social Science* 7(9): 119-123.
- Chompunth, C. (2011). **An Evaluation of the Public Participation Practice in Environmental Development Projects in Thailand:A Case Study of the Hin Krut PowerPlant Project.** Ph.D. Dissertation, University of East Anglia.

- Chompunth, C. and Chomphan, S. (2012). **Evaluating Public Participation Process in Development Projects in Thailand: A Case Study of the Hin Krut Power Plant Project.** American Journal of Applied Sciences 9 (6): 865-873.
- Creighton, J. L. (2005). **The Public Participation Handbook: Making Better Decisions Through Citizen Involvement.** San Francisco: Jossey Bass.
- Cresswell, J. W. (2003). **Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches.** London: SAGE Publications.
- Cresswell, J. W. (2009). **Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches.** (3rd ed.). California: SAGE Publications.
- Denscombe, M. (2010). **The good research guide for small-scale social research projects.** (4th ed.). England: McGraw-Hill.
- Denzin, N. K. and Lincoln, Y. S. (2005). **Handbook of qualitative research.** (3rd ed.). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Flick, U. (2014). **An introduction to qualitative research.** (5th ed.). Los Angeles: SAGE Publications.
- Gibson, W. and Brown, A. (2009). **Working with qualitative data.** London: Sage Publications.
- Glasson, J., Therivel, R. and Chadwick, A. (2005). **Introduction to environmental impact assessment.** (3rd ed.). New York: Routledge.
- Glucker, A. N., Driessen, P. P. J., Kolhoff, A. and Runhaar, H.A.C. (2013). **Public participation in environmental impact assessment: why, who and how?.** Environmental Impact Assessment Review 43:104-111.
- Grbich, C. (2013). **Qualitative data analysis: an introduction.** (2nd ed.). London: SAGE Publications.
- Hall, P. G. (2002). **Urban and regional planning.** (4th ed.). London and New York: Routledge.
- Harmer C. (2005). **Is improving the effectiveness of environmental impact assessment in the UK dependent on the use of followup? Views of environmental consultants.** M. S. thesis, University of East Anglia.
- Harris, R. B. and Harris, E. (2010). **The impact and effectiveness of health impact assessment: A conceptual framework.** Environmental Impact Assessment Review 42: 51-59.

- International Association for Public Participation. (2012). **Spectrum of public participation** [On-line]. Available: http://www.iap2.org/associations/4748/files/IAP2%20Spectrum_vertical.pdf
- Jupp, V. (2006). **The Sage dictionary of social research methods**. London: SAGE Publications.
- Johnson, B. and Christensen, L. (2012). **Educational Research: Quantitative, Qualitative, and Mixed Approaches**. (4th ed.). California: SAGE Publications.
- Kumar, R. (2011). **Research methodology: a step-by-step guide for beginners**. (3rd ed.). London: SAGE Publications.
- Lawrence, D. P. (2013). **Impact assessment : practical solutions to recurrent problems and contemporary challenges**. (2nd ed.). Hoboken: Wiley.
- Lee, N., Colley, R., Bonde, J. and Simpson, J. (1999). **Reviewing the quality of environmental assessments and environmental appraisals**. Occasional Paper No. 55. Manchester: EIA Centre, University of Manchester.
- Loomis, J. J. and Dziedzic, M. (2018). **Evaluating EIA systems' effectiveness: A state of art**. Environmental Impact Assessment Review 68: 29-37.
- Marara, M., Okello, N., Kuhanwa, Z., Douven, W., Beevers, L. and Leentvaar, J. (2011). **The importance of context in delivering effective EIA: case studies from East Africa**. Environmental Impact Assessment Review 31: 286–296.
- Mao, X., Song, P., Kørnøv, L. and Corsetti, G. (2015) **A review of EIAs on trade policy in China: Exploring the way for economic policy EIAs**. Environmental Impact Assessment Review 50: 53-65.
- Morgan, R. K. (2012). **Environmental impact assessment: the state of the art**. Impact Assess Project Appraisal. Vol. 30 No. 1: 5–14.
- Nadeem, O. and Fischer, T. B. (2011). **An evaluation framework for effective public participation in EIA in Pakistan**. Environmental Impact Assessment Review 31: 36-47.
- Neuman, W. L. (2006). **Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches**. (6th ed.). Boston: Pearson.
- Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2018). **Environmental impact assessment (EIA) guidelines for business project development in ASEAN economic community (AEC)**. Bangkok: B.C. Press.

- Owens, S. and Cowell, R. (2002). **Land and limits: interpreting sustainability in the planning process**. London: Routledge.
- Partidário, M. R. (2000). **Elements of an SEA framework- improving the added-value of SEA**. Environmental Impact Assessment Review 20: 647-663.
- Patton, M.Q. (2002). **Qualitative Research & Evaluation Methods**. London: SAGE Publications.
- Pediaditi, K., Baniyas, G., Sartzetakis, E. and Lampridi, M. (2018). **Greece's reformed EIA system: Evaluating its implementation and potential**. Environmental Impact Assessment Review 73: 90-103.
- Punch, K. F. (2005). **Introduction to social research: quantitative and qualitative approaches**. London: SAGE Publications.
- Robson, C. (2011). **Real world research**. (3rd ed.). United Kingdom: Wiley-Blackwell.
- Sadler, B. (1996). **International study of the effectiveness of environmental assessment**, Final report. Ottawa: Canadian Environmental Assessment Agency.
- Salkind, N. J. (2006). **Exploring Research**. (6th ed). New jersey: Pearson Prentice Hall.
- Swangjang, K. (2018). **Comparative review of EIA in the Association of Southeast Asian Nations**. Environmental Impact Assessment Review 72: 33-42.
- Suwanteep, K., Murayama, T., and Nishikizawa, S. (2016). **Environmental impact assessment system in Thailand and its comparison with those in China and Japan**. Environmental Impact Assessment Review 50: 12-24.
- Sánchez, L. E. and Mitchell, R. (2017). **Conceptualizing impact assessment as a learning process**. Environmental Impact Assessment Review 62: 195-204.
- Sapsford, R. (1999). **Survey research**. London: SAGE Publications.
- Suwanteep, K., Murayama, T., and Nishikizawa, S. (2016). **Environmental impact assessment system in Thailand and its comparison with those in China and Japan**. Environmental Impact Assessment Review 50: 12-24.
- Swangjang, K. (2018). **Comparative review of EIA in the Association of Southeast Asian Nations**. Environmental Impact Assessment Review 72: 33-42.
- Thomas, G. (2016). **How to do your case study**. (2nd ed). Los Angeles: SAGE Publications.
- UNEP. (2002). **Environmental impact assessment training resource manual**. (2th ed.). Geneva: United Nations Environment Program.

- Vaismoradi, M., Turunen, H. and Bondas, T. (2013). **Content analysis and thematic analysis: Implications for conducting a qualitative descriptive study.** *Nursing and Health Sciences* 15: 398–405.
- Van Burren, A. and Nooteboom, S. (2009). **Evaluating strategic environmental assessment in The Netherlands: content, process and procedure as indissoluble criteria for effectiveness.** *Impact Assessment and Project Appraisal* 27(2): 145-154.
- Wimbush, E., and Watson, J. (2000). **An evaluation framework for health promotion: Theory, Quality and Effectiveness** SAGE PUBLICATIONS. Publishing 6: 301-321.
- Wathern, P. (1990). **An Introduction guide to Environmental Impact Assessment In Environmental Impact Assessment Theory and Practice.** London: Unwin Hayman.
- World Bank. (2012). Guidance notes on tools for pollution management. **Getting to green: a sourcebook of pollution management policy tools for growth and competitiveness** [On-line]. Available: <http://documents.worldbank.org/curated/en/2012/01/16565836/getting-green-sourcebook-pollution-management-policy-tools-growth-competitiveness>
- Yin, R. K. (2014). **Case study research: design and methods.** (5th ed.). United States of America: SAGE Publications.
- Zvijaková, L. Zeleňáková, M. and Purcz, P. (2014). **Evaluation of environmental impact assessment effectiveness in Slovakia.** *Impact Assessment and Project Appraisal* Vol. 32 No. 2: 150–161.

ภาคผนวก ก

เอกสารรับรองโครงการวิจัยในมนุษย์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ก.1 เอกสารรับรองโครงการวิจัยในมนุษย์ ประเภทพิจารณางานวิจัยที่มีความเสี่ยงต่ำ

๑๑๑ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
มหาวิทยาลัยแห่งการสร้างสรรค์นวัตกรรม

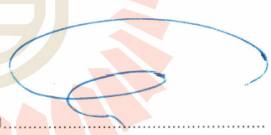
เอกสารรับรองโครงการวิจัยในมนุษย์ ประเภทพิจารณางานวิจัยที่มีความเสี่ยงต่ำ
คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ขอรับรองว่า

โครงการ	ประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการ ด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา
รหัสโครงการ	EC-59-58
ชื่อหัวหน้าโครงการ	นางสาวจิราภรณ์ ปิ่นวิเศษ
สังกัด	สาขาวิชามลพิษสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย สำนักวิชาแพทยศาสตร์

ได้รับการพิจารณาและรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ว่าเป็นงานวิจัยที่มีความเสี่ยงต่ำ ไม่ขัดต่อหลักจริยธรรมสากล และเป็นไปตามคำประกาศเฮลซิงกิ

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการที่เสนอได้ ณ วันที่ **15 พ.ย. 2559**

ลงชื่อ.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. อนันต์ ทองระอา)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ใบรับรองมีระยะเวลา 1 ปีหลังจากวันที่อนุมัติ

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
สำนักงาน : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
โทรศัพท์ 0-4422-4757
โทรสาร 0-4422-4750

หมายเหตุ : โปรดอ่านคำเตือนด้านหลัง

เอกลักษณ์ / Uniqueness
มหาวิทยาลัยแห่งการสร้างสรรค์นวัตกรรม
University of Innovation

อัตลักษณ์ / Identity
บัณฑิตนักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้มีภูมิรู้ ภูมิธรรม ภูมิปัญญา
Science and Technology Graduates with Knowledge, Moral Ethos, and Wisdom

ผู้ร่วมโครงการ

1. อาจารย์ ดร.ชินจิต ขาญচিতปรีชา

คำเตือน หัวหน้าโครงการโปรดดำเนินการหลังจากได้รับเอกสารรับรองโครงการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ส่งรายงานความก้าวหน้าทุก 1 ปี (ตามแบบฟอร์ม EC-IRD-5)
2. แจ้งคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ในกรณีที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงโครงการวิจัยหรือหยุดโครงการก่อนกำหนด (ตามแบบฟอร์ม EC-IRD-4)
3. รายงานเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ที่ร้ายแรงหรือที่ไม่คาดคิด (ตามแบบฟอร์ม EC-IRD-6)
4. ส่งรายงานและแจ้งปิดโครงการเมื่อเสร็จสิ้นโครงการวิจัย (ตามแบบฟอร์ม EC-IRD-5)
5. กรณีที่การดำเนินโครงการวิจัยไม่แล้วเสร็จภายใน 1 ปี หัวหน้าโครงการต้องยื่นเอกสารขอต่ออายุเอกสารรับรองโครงการวิจัยก่อนหมดอายุ ดำเนินการล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 30 วัน (ตามแบบฟอร์ม EC-IRD-5)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ก.2 เอกสารต่ออายุเอกสารรับรองโครงการวิจัยในมนุษย์ ประเภทพิจารณางานวิจัยที่มีความเสี่ยงต่ำ

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

เอกสารรับรองโครงการวิจัยในมนุษย์

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ดำเนินการให้การรับรองการพิจารณาจริยธรรมแบบเร่งรัดโครงการวิจัยตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่เป็นมาตรฐานสากล ได้แก่ Declaration of Helsinki, The Belmont Report, CIOMS Guideline, International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice (ICH-GCP) and 45CFR 46.101(b)

โครงการ : ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

รหัสโครงการ : EC-59-58

ชื่อหัวหน้าโครงการ : นางสาวจิราภรณ์ ปิ่นวิเศษ

สังกัด : สำนักวิชาสาธารณสุขศาสตร์

วิธีทบทวน : Expedited

รายงานความก้าวหน้า : ส่งรายงานความก้าวหน้าอย่างน้อย 1 ครั้ง/ปี หรือส่งรายงานฉบับสมบูรณ์หากดำเนินโครงการเสร็จสิ้นก่อน 1 ปี

เอกสารรับรอง : ข้อเสนอโครงการ, แบบสอบถาม

ลงชื่อ.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.พีระพงษ์ อุฑารสกุล)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

วันที่รับรอง : 15 พฤศจิกายน 2560
วันหมดอายุ : 14 พฤศจิกายน 2561

ทั้งนี้ การรับรองนี้มีเงื่อนไขดังที่ระบุไว้ด้านหลังทุกข้อ (ดูด้านหลังของเอกสารรับรองโครงการวิจัย)

Suranaree University of Technology

111 University Avenue, Sub District Suranaree, Muang District, Nakhon Ratchasima 30000, Thailand
Tel. +66-4422-3000 Fax. +66-4422-4070

ผู้ร่วมโครงการวิจัย

อาจารย์ ดร.ชื่นจิต ชาญชิตปรีชา

นักวิจัยทุกท่านที่ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการวิจัยตามที่ระบุไว้ในโครงการวิจัยอย่างเคร่งครัด
2. ใช้เอกสารแนะนำอาสาสมัคร ใบบินยอม (และเอกสารเชิญเข้าร่วมวิจัยหรือใบโฆษณา (ถ้ามี)) แบบสัมภาษณ์ และ/หรือแบบสอบถาม เฉพาะที่มีตราประทับของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เท่านั้น
3. รายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นหรือการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมวิจัยใด ๆ ต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ภายในระยะเวลาที่กำหนดในวิธีดำเนินการมาตรฐาน (SOPs)
4. ส่งรายงานความก้าวหน้าต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ตามเวลาที่กำหนดหรือเมื่อได้รับการร้องขอ
5. หากการวิจัยไม่สามารถดำเนินการเสร็จสิ้นภายในกำหนด ผู้วิจัยต้องยื่นขออนุมัติใหม่ก่อน อย่างน้อย 1 เดือน
6. เอกสารทุกฉบับที่ได้รับการรับรองครั้งนี้ หมดอายุตามอายุของโครงการวิจัยที่ได้รับการรับรองก่อนหน้านี้ (รหัสโครงการ EC-59-58)

ภาคผนวก ข

เอกสารสำหรับผู้เข้าร่วมวิจัย

ข.1 เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้ถูกสัมภาษณ์

เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้ถูกสัมภาษณ์ (Participant Information Sheet)

โครงการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของ
โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา
(Procedural Effectiveness of Environmental Impact Assessment:

Real estate development project in Nakhon Ratchasima)

คณะผู้วิจัย ขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย เพื่อศึกษาประสิทธิภาพเชิงกระบวนการจากการใช้ประโยชน์ของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา โดยศึกษาจากกรณีศึกษา ที่ได้มีการดำเนินการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปแล้ว

ขอความกรุณาในการสละเวลาอ่านเอกสารชี้แจงข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้ เพื่อท่านจะได้รับทราบข้อมูล และเหตุผลในการดำเนินโครงการ รวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการก่อนการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้ ท่านสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นได้ตามความต้องการ หรือหากมีข้อมูลส่วนใดส่วนหนึ่งที่ไม่ชัดเจน โปรดติดต่อสอบถามผู้วิจัยได้ตลอดเวลา ขณะดำเนินการวิจัยในพื้นที่ศึกษาวิจัย หรือตามที่อยู่ที่ได้ระบุไว้ในตอนท้ายของเอกสารนี้

1. ผู้ดำเนินการโครงการคือใคร ?

โครงการนี้ดำเนินการโดย นางสาวจิราภรณ์ ปิ่นวิเศษ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชามลพิษสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย สำนักวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ภายใต้การให้คำปรึกษาของ อาจารย์ ดร.ชื่นจิต ชาญจิตปรีชา สาขาวิชาอนามัยสิ่งแวดล้อม สำนักวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ซึ่งโครงการนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษา

2. โครงการวิจัยนี้มีชื่อโครงการว่าอะไร?

ประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา (Procedural Effectiveness of Environmental Impact Assessment: Real estate development project in Nakhon Ratchasima)

3. โครงการวิจัยนี้ทำขึ้นเพื่อ ?

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และระบุปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ที่ดำเนินการและได้รับความเห็นชอบแล้ว ในช่วงปี พ.ศ. 2537 ถึง พ.ศ. 2558 เพื่อที่จะได้หาแนวทางพัฒนาประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย

4. ท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมการวิจัยนี้เพราะ ?

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในจังหวัดนครราชสีมา ในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2537 ถึง ปี พ.ศ. 2558 จำนวน 31 โครงการ ที่สามารถสืบค้นได้จากฐานข้อมูลโครงการที่ได้รับความเห็นชอบของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่าท่านจัดอยู่ในกลุ่มของผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) และเป็นหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการดังกล่าว และเห็นว่าข้อมูลที่ได้จากท่านจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

5. ผู้เข้าร่วมการวิจัยนี้ ?

สำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยนี้มีประมาณ 30 คน โดยประกอบไปด้วยกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่

- ตัวแทนเจ้าหน้าที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)
- ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ตัวแทนจากผู้พัฒนาโครงการหรือเจ้าของโครงการ
- ตัวแทนจากบริษัทที่ปรึกษาจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
- ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม
- ตัวแทนผู้นำชุมชนและประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ

6. หากท่านตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยแล้ว จะมีขั้นตอนอย่างไร ?

หากท่านตัดสินใจยินยอมให้การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ขอความร่วมมือจากท่านในขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. อ่านเอกสารชี้แจงข้อมูลสำหรับผู้ถูกสัมภาษณ์ฉบับนี้ และให้ความเห็นชอบในการลงลายมือชื่อในใบยินยอมการสัมภาษณ์ ซึ่งอาจใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที
2. ให้การสัมภาษณ์แก่ผู้วิจัย ซึ่งอาจใช้เวลาประมาณ 30 – 60 นาที
3. อ่านบทสนทนาที่ได้ถอดเทปหลังจากการสัมภาษณ์ และแก้ไขข้อมูลหากท่านต้องการ และให้ความเห็นชอบในการให้นำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการวิเคราะห์ผลการศึกษาได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอความกรุณาให้ท่าน ตอบกลับภายในสองสัปดาห์ หลังจากได้รับเอกสารดังกล่าว ผ่านทางโทรศัพท์ ที่อยู่ หรือ อีเมลล์ ที่ให้ไว้ในตอนท้ายของเอกสารนี้

7. ความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นเมื่อเข้าร่วมการวิจัย ?

ข้อมูลต่าง ๆ ที่อาจเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับ โดยจะมีการกำหนดรหัสแทนการระบุชื่อของท่านในการแสดงความคิดเห็น และการจัดเก็บข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

8. ท่านจำเป็นต้องเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้หรือไม่ ?

ท่านไม่จำเป็นต้องเข้าร่วมโครงการนี้ หรือหากท่านไม่สะดวกในการเข้าร่วมโครงการ ท่านสามารถถอนตัวจากการเข้าร่วมโครงการ โดยไม่จำเป็นต้องชี้แจงเหตุผล หรือแจ้งล่วงหน้า ทั้งนี้ การงดเข้าร่วมโครงการจะไม่ส่งผลกระทบต่อท่าน

9. ประโยชน์ที่คิดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้คืออะไร ?

ผลจากการศึกษานั้นเป็นหลักฐานทางวิชาการที่สามารถสามารถใช้เป็นข้อมูลป้อนกลับสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาโครงการดำเนินงานด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในภาพรวม

10. ท่านจะได้รับค่าตอบแทนในการเข้าร่วมโครงการวิจัยหรือไม่ ?

ผู้วิจัยต้องขออภัยด้วย ที่ท่านจะไม่ได้รับค่าตอบแทนใด ๆ ในการให้สัมภาษณ์ หรือเข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้

11. ผลการศึกษาของโครงการวิจัยนี้จะมีการเผยแพร่หรือไม่ ?

ผลการศึกษาอาจมีการเผยแพร่ในเอกสารทางวิชาการ หรือการประชุมทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง หากท่านสนใจอยากได้รับทราบผลสรุปจากการศึกษาท่านสามารถติดต่อรับได้ตามที่อยู่ที่แจ้งไว้ในตอนท้ายของเอกสารนี้

12. หากท่านมีข้อสงสัย หรือสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงการวิจัย ท่านสามารถติดต่อ

ผู้วิจัย คือ นางสาวจิราภรณ์ ปิ่นวิเศษ

ที่อยู่ติดต่อได้ สาขาวิชามลพิษสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย สำนักวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี 300000 หมายเลขโทรศัพท์ 09-0287-5323

☺ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือกับการวิจัยนี้ ☺

ข.2 แนวคำถามในการสัมภาษณ์

ID no.....

ชื่อโครงการวิจัย: ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา (Procedural Effectiveness of Environmental Impact Assessment on Real estate development project in Nakhon Ratchasima.)

ชื่อผู้วิจัย: นางสาวจิราภรณ์ ปิ่นวิเศษ อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย: อาจารย์ ดร. ชื่นจิต ชาญชิตปรีชา
แนวคำถามในการสัมภาษณ์ (Theme for semi-structured and in-depth interviews)

ประเด็นคำถาม	ความคิดเห็น / คำตอบ
1a) ท่านคิดว่าการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) มีความสำคัญหรือไม่ อย่างไรต่อการพัฒนาโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ?	1a)
1b) ท่านคิดว่าโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยนั้นมีความจำเป็นต้องทำ EIA หรือไม่เพราะอะไร ?	1b)
2a) ท่านคิดว่านโยบายและกฎหมาย สำหรับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย มีความเพียงพอ หรือไม่ อย่างไร ?	2a)
2b) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อ <u>คู่มือ / ข้อเสนอแนะ / แนวทางการจัดทำ EIA</u> (ระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย, แนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการด้านอาคาร การจัดสรรที่ดิน และบริการชุมชน) มีความเพียงพอ หรือไม่ อย่างไร ต่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ?	2b)

ประเด็นคำถาม	ความคิดเห็น / คำตอบ
<p>3a) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูล และการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน (เจ้าของโครงการ, ศพ. และหน่วยงานท้องถิ่น) ในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการเฝ้าระวังผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ?</p>	<p>3a)</p>
<p>3b) ท่านคิดว่ารัฐบาลมีบทบาท หรือไม่ ต่อการสนับสนุนด้านการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม (คุณภาพน้ำทิ้ง, ระดับเสียง, คุณภาพอากาศ) ที่ระบุไว้ในมาตรการฯ ในรายงาน EIA</p>	<p>3b)</p>
<p>4a) ท่านคิดว่าที่ผ่านมามีอำนาจในการตัดสินใจ นั้นได้นำ EIA มาใช้ในการวางแผนและประกอบการตัดสินใจอนุญาตโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยหรือโครงการอื่นๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน หรือไม่ อย่างไร?</p>	<p>4a)</p>
<p>4b) ท่านคิดว่าผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ตระหนักถึงความจำเป็นในการทำ EIA มากน้อย เพียงใด และให้ความสำคัญหรือไม่ ?</p>	<p>4b)</p>
<p>5a) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการสนับสนุนทางการเงินเกี่ยวกับการทำ EIA ที่เป็นอยู่ขณะนี้ในประเทศไทย ?</p>	<p>5a)</p>
<p>5b) ท่านคิดว่าแหล่งเงินทุนทางการเงินเกี่ยวกับการทำ EIA (รัฐบาล, ธนาคาร) มีความเพียงพอ และเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร?</p>	<p>5b)</p>

ประเด็นคำถาม	ความคิดเห็น / คำตอบ
<p>6a) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน EIA ในภาพรวม เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ?</p>	6a)
<p>6b) ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัยสามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดอย่างไร และรูปแบบที่ใช้มีความเหมาะสมหรือไม่ ?</p>	6b)
<p>6c) ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วม (ความพร้อมของคน, หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง, ความครอบคลุมผู้มีส่วนได้เสีย, วิธีการที่เหมาะสม) ในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประชาชนคือสิ่งใด?</p>	6c)
<p>7a) ท่านคิดว่าผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ (หน่วยงานผู้อนุญาต) สามารถทำความเข้าใจกับรายงาน EIA ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด ?</p>	7a)
<p>7b) ท่านคิดว่าจากข้อมูลที่ได้จากการพิจารณา EIA (ผลกระทบสิ่งแวดล้อม, มาตรการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม) นั้นทำให้หน่วยงานผู้อนุญาตให้ความสำคัญกับ EIA หรือไม่ เพราะเหตุใด ?</p>	7b)
<p>8) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับการแจ้งผลการศึกษา ข้อค้นพบที่ได้จากกระบวนการ EIA ให้กับผู้มีส่วนได้เสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการ EIA ?</p>	8)

ประเด็นคำถาม	ความคิดเห็น / คำตอบ
<p>9a) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับ <u>ระยะเวลาในการดำเนินการเกี่ยวกับการทำ EIA</u> กับการดำเนินการจริงของโครงการ ?</p>	9a)
<p>9b) ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการเริ่มต้นการก่อสร้างโครงการ <u>และดำเนินโครงการ ที่เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ว่า EIA ต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ</u> ถ้าไม่ ท่านคิดเห็นอย่างไร ?</p>	9b)
<p>10) ท่านคิดว่าข้อจำกัดหรืออุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ประกอบไปด้วยอะไรบ้าง?</p>	10)

ข.3 หนังสือประกาศความยินยอมให้สัมภาษณ์ในโครงการวิจัย

ID no.....

หนังสือประกาศความยินยอมให้สัมภาษณ์ในโครงการวิจัย

(Informed Consent Form)

ชื่อโครงการวิจัยเรื่อง: ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

ชื่อผู้วิจัย: นางสาวจิราภรณ์ ปิ่นวิเศษ

วัตถุประสงค์ของคำชี้แจงนี้: คำชี้แจงนี้จัดทำขึ้นเพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชน และความเป็นส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ให้ปลอดภัยจากสิ่งคุกคามต่าง ๆ อันอาจเกิดขึ้น รวมถึงเพื่อแสดงให้เห็นว่า งานวิจัยทางวิชาการนี้ดำเนินการบนพื้นฐานของความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ทางจริยธรรมการวิจัย

หากท่านมีความยินดีในการให้สัมภาษณ์เพื่อการศึกษา ขอบความกรุณาท่านขีดเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ระบุว่า “ใช่” และลงลายมือชื่อของท่านในตอนท้ายของหนังสือประกาศความยินยอมฉบับนี้

	ใช่	ไม่ใช่
ข้าพเจ้าขอรับรองว่า:	(กรุณาขีดเครื่องหมาย ✓)	
1. ข้าพเจ้าได้รับทราบและเข้าใจวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยนี้ และได้รับคำอธิบายจากเอกสารชี้แจงข้อมูล โครงการวิจัยที่แนบท้ายหนังสือประกาศความยินยอมนี้ พร้อมสำเนาหนังสือให้ความยินยอมในการให้สัมภาษณ์กับโครงการวิจัยนี้แล้ว	☐	☐
2. ข้าพเจ้าได้รับทราบแล้วว่าข้าพเจ้าสามารถถอนตัวจากโครงการวิจัยในระหว่างขั้นตอนใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งเหตุผลให้ทราบล่วงหน้า	☐	☐
3. ข้าพเจ้ายินดีให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์ และยินดีให้ความร่วมมือตรวจทานบทสนทนาภายหลังการถอดเทปสัมภาษณ์	☐	☐
4. ข้าพเจ้าทราบว่าข้าพเจ้าไม่ได้รับค่าจ้าง หรือค่าตอบแทนใดๆ ในการเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้	☐	☐
5. ข้าพเจ้าได้รับการรับรองจากผู้วิจัยว่าข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าจะถูกเก็บรักษาไว้โดยไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยเป็นข้อมูลส่วนรวม	☐	☐
6. ข้าพเจ้าได้รับทราบถึงสิทธิ์ที่ข้าพเจ้าจะได้รับข้อมูลเพิ่มเติมทั้งทางด้านประโยชน์ และโทษจากการเข้าร่วมการวิจัย	☐	☐
7. ข้าพเจ้ายินดีให้สัมภาษณ์ และให้ความร่วมมือกับโครงการวิจัยนี้	☐	☐

ลงชื่อ:

วันที่:

ID no.....

หนังสือประกาศความยินยอมให้สัมภาษณ์ในโครงการวิจัย (สำเนาฉบับ)

(Informed Consent Form)

ชื่อโครงการวิจัยเรื่อง: ประสิทธิภาพเชิงกระบวนการของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

ชื่อผู้วิจัย: นางสาวจิราภรณ์ ปิ่นวิเศษ

วัตถุประสงค์ของคำชี้แจงนี้: คำชี้แจงนี้จัดทำขึ้นเพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชน และความเป็นส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ให้ปลอดภัยจากสิ่งคุกคามต่าง ๆ อันอาจจะเกิดขึ้น รวมถึงเพื่อแสดงให้เห็นว่า งานวิจัยทางวิชาการนี้ดำเนินการบนพื้นฐานของความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ทางจริยธรรมการวิจัย

หากท่านมีความยินดีในการให้สัมภาษณ์เพื่อการศึกษาี้ ขอความกรุณาท่านขีดเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ระบุว่า “ใช่” และลงลายมือชื่อของท่านในตอนท้ายของหนังสือประกาศความยินยอมฉบับนี้

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า:	ใช่	ไม่ใช่
	(กรุณาขีดเครื่องหมาย ✓)	
1. ข้าพเจ้าได้รับทราบและเข้าใจวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยนี้ และได้รับคำอธิบายจากเอกสารชี้แจงข้อมูล โครงการวิจัยที่แนบท้ายหนังสือประกาศความยินยอมนี้ พร้อมสำเนาหนังสือให้ความยินยอมในการให้สัมภาษณ์กับ โครงการวิจัยนี้แล้ว	☐	☐
2. ข้าพเจ้าได้รับทราบแล้วว่าข้าพเจ้าสามารถถอนตัวจากโครงการวิจัยในระหว่างขั้นตอนใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งเหตุผลให้ทราบล่วงหน้า	☐	☐
3. ข้าพเจ้ายินดีให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์ และยินดีให้ความร่วมมือตรวจทานบทสนทนาภายหลังการถอดเทปสัมภาษณ์	☐	☐
4. ข้าพเจ้าทราบว่าข้าพเจ้าไม่ได้รับค่าจ้าง หรือค่าตอบแทนใดๆ ในการเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้	☐	☐
5. ข้าพเจ้าได้รับการรับรองจากผู้วิจัยว่าข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าจะถูกเก็บรักษาไว้โดยไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยเป็นข้อมูลส่วนรวม	☐	☐
6. ข้าพเจ้าได้รับทราบถึงสิทธิ์ที่ข้าพเจ้าจะได้รับข้อมูลเพิ่มเติมทั้งทางด้านประโยชน์ และโทษจากการเข้าร่วมการวิจัย	☐	☐
7. ข้าพเจ้ายินดีให้สัมภาษณ์ และให้ความร่วมมือกับ โครงการวิจัยนี้	☐	☐
ลงชื่อ:	วันที่:	

ข.4 ภาพรวมของผู้มีส่วนได้เสียที่ตัดสินใจเข้าร่วมการศึกษา

ผู้มีส่วนได้เสีย	บทบาทที่เกี่ยวข้อง	วันที่สัมภาษณ์
CM#1	ประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ	23 ธันวาคม 2559
CM#2	ประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ	23 ธันวาคม 2559
CM#3	ประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ	20 มกราคม 2560
CM#4	ประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ	20 มกราคม 2560
CM#5	ประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ	21 มกราคม 2560
CM#6	ประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ	28 มกราคม 2560
LA#7	หน่วยงานผู้มีอำนาจอนุญาต โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย	3 กุมภาพันธ์ 2560
LA#8	หน่วยงานผู้มีอำนาจอนุญาต โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย	11 กุมภาพันธ์ 2560
LA#9	หน่วยงานผู้มีอำนาจอนุญาต โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย	17 กุมภาพันธ์ 2560
LA#10	หน่วยงานผู้มีอำนาจอนุญาต โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย	17 กุมภาพันธ์ 2560
LA#11	หน่วยงานผู้มีอำนาจอนุญาต โครงการด้านบริการชุมชนและที่พักอาศัย	17 กุมภาพันธ์ 2560
PEIAT#12	บริษัทที่ปรึกษาจัดทำรายงาน ฯ	11 พฤษภาคม 2560
NGO#13	องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม	15 พฤษภาคม 2560
PEIAT#14	บริษัทที่ปรึกษาจัดทำรายงาน ฯ	16 พฤษภาคม 2560
NGO#15	องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม	18 พฤษภาคม 2560
NGO#16	องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม	18 พฤษภาคม 2560
PEIAT#17	บริษัทที่ปรึกษาจัดทำรายงาน ฯ	29 พฤษภาคม 2560
PEIAT#18	บริษัทที่ปรึกษาจัดทำรายงาน ฯ	30 พฤษภาคม 2560
EIASH#19	หน่วยงานผู้พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม	1 มิถุนายน 2560
EIASH#20	หน่วยงานผู้พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม	5 มิถุนายน 2560
EIASH#21	หน่วยงานผู้พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม	5 มิถุนายน 2560
EIASH#22	หน่วยงานผู้พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม	5 มิถุนายน 2560
EIASH#23	หน่วยงานผู้พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม	5 มิถุนายน 2560
EIASH#24	หน่วยงานผู้พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม	5 มิถุนายน 2560
EIASH#25	หน่วยงานผู้พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม	5 มิถุนายน 2560
CM#26	ประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ	23 ธันวาคม 2560
PDT#27	ผู้พัฒนาโครงการหรือเจ้าของโครงการ	8 มกราคม 2561
PDT#28	ผู้พัฒนาโครงการหรือเจ้าของโครงการ	18 มกราคม 2561
EIASM#29	หน่วยงานผู้พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม	1 กุมภาพันธ์ 2561
PDT#30	ผู้พัฒนาโครงการหรือเจ้าของโครงการ	6 มีนาคม 2561

ค.1 การสร้างรหัสให้ข้อมูลเบื้องต้น

การสร้างรหัสให้ข้อมูลเบื้องต้น (Initial codes) เป็นการสร้างรหัสตามประเด็นคำถามที่ใช้เป็นแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเกณฑ์ของประสิทธิผลเชิงกระบวนการของการศึกษานี้รวมถึงประเด็นอื่น ๆ ที่พบเพิ่มเติมในระหว่างการสัมภาษณ์ โดยรหัสเหล่านี้ถูกนำมาใช้ในการจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่แสดงถึงมุมมอง แนวคิด และทัศนคติต่างๆของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในกรณีศึกษา

ตาราง ค-1 การสร้างรหัสให้ข้อมูลเบื้องต้น

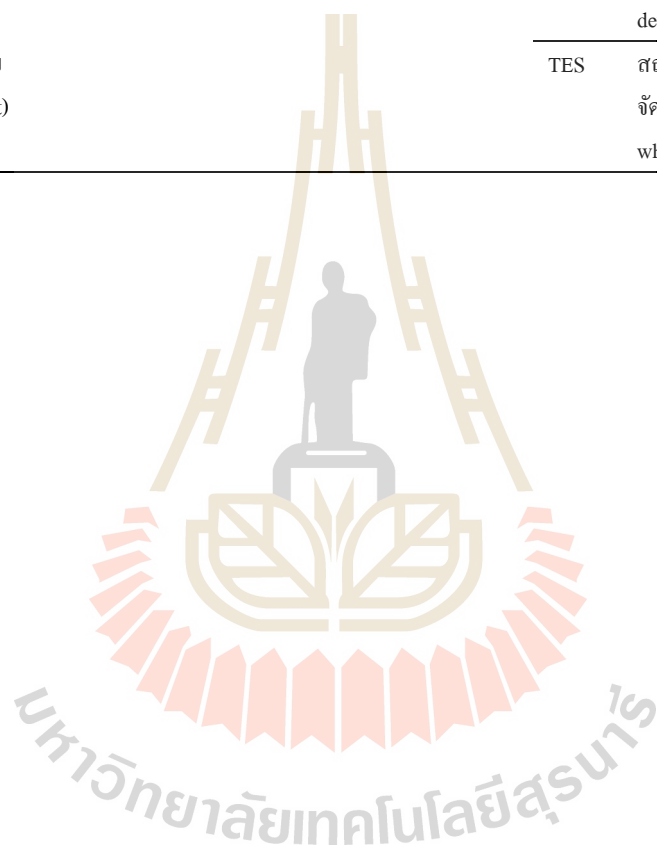
ประเด็น	คำอธิบาย	ประเด็นหลัก	รหัส	ประเด็นย่อย
1. กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ EIA (Relevant policy framework and procedure)	กรอบข้อแนะนำ	กรอบแนวคิดของนโยบายและคู่มือที่	PFGEIA	กรอบของนโยบายและขั้นตอนการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการทำ EIA ในประเทศไทย (Policy framework and procedures of EIA in Thailand)
	เกี่ยวกับการทำ EIA ที่มีอยู่ในแง่ของกฎเกณฑ์	เกี่ยวกับการทำ EIA (Policy framework and guideline)	PFGR	ข้อบังคับทางกฎหมาย คู่มือ และขั้นตอนที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาโครงการ (Relevant required regulation, guidelines and procedures in conducting project development)
	มาตรฐาน ขั้นตอน การดำเนินการ และการกำหนด ใบนุญาตของการทำรายงาน EIA ของโครงการ	ตัวอย่าง : PFG	PFGR	ความเพียงพอของการนำกรอบนโยบายและขั้นตอนการดำเนินการทำ EIA ไปใช้ในทางปฏิบัติ (The sufficiency of policy framework and procedures for EIA implementation)
	ด้านบริการชุมชน และที่พักอาศัยในปัจจุบัน		PFGS	
			PFGF	ปัจจัยที่มีผลต่อการนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ EIA ไปใช้ในทางปฏิบัติ (Factors affecting EIA in practice)

ตาราง ก-1 การสร้างรหัสให้ข้อมูลเบื้องต้น (ต่อ)

ประเด็น	คำอธิบาย	ประเด็นหลัก	รหัส	ประเด็นย่อย
2. บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและโครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม (Institutional roles, collaborations and infrastructure)	การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม และ บทบาทของรัฐบาลในการสนับสนุนการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม	บริบททางการเมืองและลักษณะขององค์กร (Political context and Institutional infrastructure) ตัวย่อ: PI	PIE	เครือข่ายในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม (Existing environmental monitoring network)
			PIR	บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม (Role and responsibilities related to monitoring environmental)
			PID	การแลกเปลี่ยนข้อมูลในการทำงานระหว่างหน่วยงาน (Data exchange between organisations)
			PIC	ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (Collaboration between EIA practitioners and project developers)
3. การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค (Integrating EIA in planning process of local and area development)	บทบาทของรัฐบาลในการนำ EIA มาใช้ประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาโครงการในระดับท้องถิ่นและระดับนโยบาย	การบริหารและการจัดการ (Governance and administration) ตัวย่อ: GA	GAI	การนำ EIA ไปใช้ในกระบวนการวางแผน (Integrating EIA in planning process)
GAG			การบริหารจัดการและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่มีอำนาจตัดสินใจ (Governance of decision-making and its authority)	
4. การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Identification of financial funds for EIA practice)	ความพร้อมของงบประมาณ และการสนับสนุนทางการเงินเกี่ยวกับการทำ EIA ในปัจจุบัน	การสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการทำ EIA ในทางปฏิบัติของประเทศไทย (Financial funds or supports for EIA practice in Thailand) ตัวย่อ: Fn	FnA	ความพร้อมของงบประมาณสำหรับการทำ EIA ในทางปฏิบัติ (Availability of financial funds for EIA practice)
			FnP	การสนับสนุนทางการเงินในการทำ EIA ในปัจจุบัน (The support of EIA practice at present)
			FnF	งบประมาณที่ใช้ในการทำ EIA สำหรับกรณีศึกษา (Financial funds of EIA process for this study)

ตาราง ก-1 การสร้างรหัสให้ข้อมูลเบื้องต้น (ต่อ)

ประเด็น	คำอธิบาย	ประเด็นหลัก	รหัส	ประเด็นย่อย
8. ความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติและกฎหมายในการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Time enforcement)	การดำเนินการ / กิจกรรมของโครงการขณะจัดทำรายงาน EIA	การดำเนินกิจกรรมของโครงการตามที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย (Time enforcement) ตัวอย่าง: TE	TEE	ลักษณะของการดำเนินการ EIA ของโครงการด้านนี้ (ก่อนทำ EIA, ระหว่างการทำ EIA และภายหลังการทำ EIA) (This EIA was conducted: before; in parallel and after the planning of this project development)
			TES	สถานภาพของโครงการขณะจัดทำรายงาน EIA (Project status when EIA report was submitted)

ก.2 การกำหนดรหัสข้อมูลโดยใช้โปรแกรม NVivo

จากการสร้างรหัสข้อมูลเบื้องต้น (ภาคผนวก ข.1) ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้เข้าไปยังโปรแกรม NVivo เพื่อจัดระเบียบข้อมูลให้อยู่รวมภายใต้กรอบแนวคิดของประสิทธิผลเชิงกระบวนการ และแนวคิดในประเด็นอื่น ๆ ที่พบจากการสัมภาษณ์ โดยจะแสดงจำนวนของแหล่งที่มาของข้อมูล และข้อมูลอ้างอิงที่แสดงไว้ในแต่ละ Nodes เพื่อแสดงถึงการมุมมอง การรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับแต่ละเกณฑ์ โดยใช้ฟังก์ชันการทำงานของซอฟต์แวร์เพื่อให้ผลการวิจัยนั้นสามารถวิเคราะห์และตีความได้อย่างเป็นระบบ

ตาราง ก-2 การกำหนดรหัสของข้อมูล

Recodes	Initial codes	Sources	References	Created On	Created By
P1 กรอบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ EIA	PFGEIA, PFGR, PFGS, PFGF	30	108	20/02/2561	JIRAPORN
P2 บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และโครงสร้างพื้นฐานในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม	PID, PIC	27	105	20/02/2561	JIRAPORN
P3 การบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในการวางแผนพัฒนาพื้นที่และภูมิภาค	GAI, GAG	21	42	20/02/2561	JIRAPORN
P4 การระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	FnA, FnP, FnF	12	28	20/02/2561	JIRAPORN
P5 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียหรือการมีส่วนร่วมประชาชน	PPI, PPS, PPP	29	117	20/02/2561	JIRAPORN
P6 ศักยภาพของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้	CIC, CIQ	22	48	20/02/2561	JIRAPORN
P7 การส่งมอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ผู้มีส่วนได้เสียที่มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	DRD, DRS	25	40	20/02/2561	JIRAPORN
P8 ความสอดคล้องของกรอบเวลาที่กำหนดไว้ตามระเบียบปฏิบัติและกฎหมายในการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	TEE, TES	28	49	20/02/2561	JIRAPORN
ปัญหาและอุปสรรคที่พบจากกระบวนการ EIA ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา	-	16	27	7/05/2561	JIRAPORN

ค.3 การสรุปข้อค้นพบที่ได้จากการกำหนดรหัสข้อมูล

ข้อมูลที่ได้สร้างรหัสข้อมูลเบื้องต้นจะถูกกำหนดรหัสเพื่อนำไปเก็บไว้ในโปรแกรม NVivo ดังภาคผนวก ข.2 แยกตามรายละเอียดของผู้ให้สัมภาษณ์รายบุคคล (Sources) โดยผลจากการกำหนดรหัสข้อมูลจะถูกนำมาวิเคราะห์ข้อมูล และเปรียบเทียบ เพื่อหาข้อสรุปจากการศึกษาที่แสดงถึงความแตกต่างกันของมุมมอง ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของผู้ให้สัมภาษณ์ แสดงตัวอย่างของการสรุปข้อค้นพบในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการระบุแหล่งของงบประมาณที่ใช้เพื่อการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (P4) ดังนี้

Name: Nodes\P6 สักยภาพของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถเข้าใจและเชื่อถือข้อมูลได้ <Internals\Interviews\8. Initial coding-LA 8> - § 1 reference coded [2.40% Coverage]

Reference 1 - 2.40% Coverage

8-LA#8 (พื้คิดว่เนื้อหำในตำรำนงำนนั้นสำมำรทำควำมเข้ำใจได้ง่ำยหรือไม่คะ) ยำกมำกครั้บทำควำมเข้ำใจได้ย่ำก เนื่องจำกเป็นเอกสำรที่ค่อนข้ำงละเอียด ต้องใช้ควำมรู้ที่เกี่ยวกับข้ำง ด้ำนสิ่งแวดล้อม และด้ำนสำธำรณสุขต่ง ๆ บำงที่กำรเข้ำถึงเข้ำมูล กำรทำควำมเข้ำใจต้องใช้เวลาำนนในกำรศึกษำเพื่อให้เกิดควำมเข้ำใจ เพื่อใช้ในกำรนำไปใช้ในการพิจำรณำ

เชื่อมโยงกับข้อค้นพบในบทที่ 4, ที่พบว่กำรทำควำมเข้ำใจรำยละเอียดของข้อมูลบำงส่วนในรำยงำน EIA ยังมีข้อกััดในกำรทำควำมเข้ำใจข้อมูลเชิงเทคนิก ซึ่งจำเป็นใช้ระยะเวลำในกำรเรียนรู้อและทำควำมเข้ำใจ และบำงข้อมูลจำเป็นต้องอำศัยควำมเชี่ยวชาญเฉพาะด้ำน (LA#8, #10, #11) รวมทั้งกำรให้ควำมสำคัญของแต่ละหน่วยงำน (NGO#15) ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียได้เสนอมุมมองไว้ ในหน้ำ 128 ว่

“ทำควำมเข้ำใจได้ย่ำก เนื่องจำกเป็นเอกสำรที่ค่อนข้ำงละเอียด ต้องใช้ควำมรู้ที่เกี่ยวกับข้ำง ด้ำนสิ่งแวดล้อม และด้ำนสำธำรณสุขต่ง ๆ บำงที่กำรเข้ำถึงเข้ำมูล กำรทำควำมเข้ำใจต้องใช้เวลาำนนในกำรศึกษำเพื่อให้เกิดควำมเข้ำใจ” (LA#8, หน้ำ 128)

รายชื่อบทความวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่

Jiraporn Pinwised and Chaunjit Chanchitpricha. (2017). **Public Participation in Environmental Impact Assessment of Real Estate Development Projects in Nakhon Ratchasima, Thailand.** 4th EnvironmentAsia International Conference, Practical Global Policy and Environmental Dynamics, (Bangkok), June 21-23, 2017, pp. 577-584. ISBN: 978-616-92916-0-2

Public Participation in Environmental Impact Assessment of Real Estate Development Projects in Nakhon Ratchasima, Thailand

Jiraporn Pinwised and Chaunjit Chanchitpricha *

*Environmental Pollution and Safety Program, School of Environmental Health,
Suranaree University of Technology, Nakhon Ratchasima, Thailand*

Abstract

This study aims at investigating the public participation (PP) process in Environmental Impact Assessment (EIA) of real estate development projects in Nakhon Ratchasima, Thailand. The investigation was conducted based on key aspects of PP in EIA as suggested by ONEP (B.E.2549) and Nadeem and Fischer (2011). Public participation legal requirements, stakeholders, information quality, timing & venues of PP, and public consultation methods are the focus when assessing how public participation in EIA was conducted according to 21 approved EIA reports of real estate development projects (between B.E. 2537-2558), prior to semi-structured and in-depth interviews related to cases of focused project type (condominium projects). The findings suggest that legal enforcement of such regulations are subject to area and community context. Meanwhile, paying attention to delivering project information to stakeholders is key which could help ensure that most relevant stakeholders can take part in the EIA process as well as mitigating conflicts among them.

Keywords: public participation; environmental impact assessment; real estate development project

1. Introduction

The policy driver on public participation in environmental impact assessment (EIA) at international level was initially addressed in Rio Declaration on Environment and Development in 1992 at the United Nations Conference on Environment and Development (UNCED); “*Environmental issues are best handled with participation of all concerned citizens, at the relevant level. At the national level, each individual shall have appropriate access to information concerning the environment that is held by public authorities, including information on hazardous materials and activities*” (Principle 10). This has led to the implementation of such approach at the national level, and Thailand is one of countries applying public participation in EIA processes as suggested by the National Environmental Quality Act (NEQA). At present, public participation in the EIA process has been conducted

regarding section 6 of NEQA B.E. 2535 as well as a guideline suggested by Environmental Impact Evaluation Bureau of ONEP in 2006 (B.E. 2549). Real estate project development which is a project type requiring EIA by legal regulation has emerged increasingly leading to undesirable consequences. For example, landscape characters/ impacts (Pattaya Daily News, 2016), visual impacts/ intrusion, and affected public infrastructure. These issues could lead to conflicts if there is a lack of effective public participation in EIA processes. Therefore, this paper focuses on how public participation in the EIA process has been conducted and what gaps are requiring mending in terms of stakeholders, information quality, timing & venues of PP, public consultation methods, and legal requirements of public participation.

Table 1. Key informants related to 7 projects of condominium development in Nakhon Ratchasima

Group	Code	Area		Type of interview		Total
		Maung district	Pak Chong district	Unstructured interviews	Semi-structured interviews	
Community members	CM#1					
	CM#2					
	CM#3					
	CM#4	1	5	4	2	6
	CM#5					
	CM#6					
Local authorities	LA#7					
	LA#8					
	LA#9	-	5	-	5	5
	LA#10					
	LA#11					
Total	1	10	4	7	11	

2. Materials and Methods

A qualitative approach is applied in this study. Data collection was conducted based on documentary analysis prior to interviews (semi-structured and in-depth) (Yin, 2009). Approved EIA reports of 21 real estate development projects in Nakhon Ratchasima between B. E. 2537-2558 were accessible from ONEP database website (<http://eia.onep.go.th/index.php>) for investigating public participation in EIA process. Semi-structured and in-depth interviews were conducted, later on, with 11 stakeholders (community members (CM) and local authority (LA) representatives, as shown in Table 1); related to 7 projects of condominium development, the focused project type in this study, developed in Maung district (n=1) and in Pak Chong (n=6).

The framework based on PP in the EIA guideline as suggested by ONEP, 2006 and Nadeem and Fischer, 2011 was applied, as well as thematic analysis of the data collected.

3. Results and Discussion

The framework based on PP in EIA guideline as suggested by ONEP (2006) and Nadeem and Fischer (2011) applied in this study includes **public participation legal requirements, stakeholders, information quality, timing & venues of PP, and public consultation methods**. Regarding the documentary analysis, the 21 approved EIA reports of real estate development project types include: land allocation (n = 6), hospital (n = 4), hotels/ resorts (n = 4), and condominium (n=7) projects, the results are presented in Table 2.

In terms of **legal requirement**, 19 projects had applied public participation in the EIA process, timing in conducting PP in EIA is considered appropriate according to a suggestion provided by ONEP (Natural Resource and Environment Ministerial Notification Re: specification of types and scales, rule and regulations for projects or activities which require to conduct the environmental impact assessment and report preparation), as shown in Table 2. Interviewed key informants agree that availability of legal regulations related to PP in EIA process are sensible but levels of enforcement vary, depending on the area context. However, it was commented that public participation practice as suggested in relevant regulations are not sufficiently clarified associate with project type characteristics such that minimum requirement was applied to save cost PP (LA#8, LA#10). It has been highlighted that contextual factors, i.e. 'characteristics of actors', could influence governance mechanisms towards different outcomes (Arts *et al.*, 2012).

In terms **timing and venues**, Public participation in EIA processes in this study were conducted at the stages of scoping and public review of the EIA process. It was considered appropriate, as suggested by the legal requirements, that PP at each stage was conducted between 2-3 days, as presented in Table 2. Meanwhile, PP venues were located in the neighbourhoods of project zones. For example, surrounding communities and local authority offices where stakeholders were be able to gather and take part in PP process.

As demonstrated in Table 2, **stakeholders** taken part in EIA process of the 19 projects include (a) community members residing near project locations, (b) local authority leaders/ representatives, (c) receptors in sensitive zones adjacent to the project location i.e. schools, religious places, hospitals, (d) project proponents and (e) EIA practitioners. However, interview findings suggest that there were stakeholders who missed the opportunity of PP in the EIA process, due to not being informed. I.e. community member residing in adjacent of 360 Pano @ khao yai project (CM#5), local organizations related to the location of Baan Rub Lom project (LA#7). This could suggest that there were still gaps in delivering information or project updates between project developer/ EIA practitioners and stakeholders. It is essential that project developer should support any possible opportunity that relevant

stakeholders can participate in EIA process so that agreement between them can be achieved with the least conflict level (Soponpats, 2012).

Concerning *information quality*, it is essential that suitable patterns of information related to the project, i.e. language used and contents, should be provided while paying attention to the background of stakeholders who derive from various groups; as well as opportunity to share their views/ anxiety towards project development (Environmental Impact Evaluation Bureau, 2006; Nadeem and Fischer, 2011). Documentary analysis results based on 21 EIA reports showed that the information provided to the stakeholders include: the project description, positive and negative impacts, and impact mitigation measures. It was commented by the interviewees that the language used in information delivery was too complicated, with a massive contents thus too time consuming for reading (LA#8). After the EIA process, in some cases local authority had not received final version of the EIA reports (LA#7). This could lead to lack of public confidence towards environmental impact mitigation in project development (LA#9, LA#11). This suggests that there are gaps in communication between project developers / EIA practitioners and relevant stakeholders. Creighton, 2005 emphasized that it is vital that two-way communication as well as interaction among relevant authorities and stakeholders should be taken into account when conducting public participation.

In terms of *public consultation methods*, most cases adopted questionnaire surveys (quantitative method). In only 2 cases questionnaire surveys were applied along with public and 2 cases applied qualitative method; in-depth interviews coupled with focus group approach, as shown in Table 2. It can be considered that level of public participation in the EIA process of the cases in this study are at initial levels as public information and consultation, referring to the International Association for Public Participation, 2007). Interviews results suggested that public participation methods should be conducted based on community context and level of understanding among involved stakeholders towards project development and EIA practice. (LA#7, LA#9). As it was considered by the interviewees that delivering information as well as its methods were applied in limited patterns (i.e. via leaflets and notice board), therefore, number of participants in EIA process was limited (LA#8, LA#10, LA#11). According to the research findings, methods and techniques applied in the public participation process should be integrated based on relevant stakeholder groups and their backgrounds so that they can see their roles, contribute their parts, and recognise its impact clearer. Sujitto, 2003 suggested that applying multiple/ diverse methods in EIA public participation could lead to better understanding as well as significance of findings gained from public participation in EIA process.

Table 2. Public participation in EIA process of real estate development project in Nakhon Ratchasima (B. E. 2537-2558)

Project name / B.E.	Type of project	PP in EIA process	Legal requirement	Stake holders	Timing & venues of PP in EIA process	Information quality	Public consultation methods
Land and House Park Korat ¹ /2540	Land allocation	-	- NEQA B.E. 2535	-	-	-	-
Maharat Nakhon Ratchasima Hospital ¹ /2551	Hospital	-	- NEQA B.E. 2535	-	-	-	-
P. Phaet 2 Hospital ³ /2554	Hospital	Yes	- NEQA B.E. 2535 - ONEP B.E.2549 (Guidelines of public participation and social impact assessment of environmental impact assessment)	a & e	Timing; - scoping stage - public review stage - 2-3 days Venues; - near project locations such as, surrounding communities and local authority offices	Include; - project description - positive & negative impacts - impact mitigation measures	- Questionnaire survey
Baan Eua Arthorn (Sung Noen) ⁴ /2554	Land allocation	Yes		a, b, d & e			- Questionnaire survey - Public meeting
Baan Eua Arthorn (Phimai) ⁵ /2554	Land allocation	Yes		a & e			- Questionnaire survey
Baan Eua Arthorn (Chok Chai) ⁶ /2554	Land allocation	Yes		a, b, d & e			- Questionnaire survey
Suranaree University Of Technology Hospital ⁷ /2554	Hospital	Yes		a, b, c, d & e			- Questionnaire survey - Public meeting
C.P. Leadership Development Institute ⁸ /2555	Condominium	Yes		a, b, c & e			- Questionnaire survey
Magnolias 4 Hotel ⁹ /2555	Hotel/Resort	Yes		a, b, c & e			- Questionnaire survey
Baan Eua Arthorn (Ban Ko) ¹⁰ /2555	Land allocation	Yes		a & e			- Questionnaire survey
CPL City ¹¹ /2555	Hotel/Resort	Yes		a, b, c & e			- Questionnaire survey
Baan Rub Lom ¹² /2555	Condominium	Yes		a, c & e			- Questionnaire survey
Kantary Hotel ¹³ /2555	Hotel/Resort	Yes		a, c & e			- Questionnaire survey - Focus group
Muang Mai Phaendithong ⁸ ¹⁴ /2556	Condominium	Yes		a & e			- Questionnaire survey
Baan Eua Arthorn (Hua Thale 2) ¹⁵ /2556	Land allocation	Yes		a & e			- Questionnaire survey
23 Degree Estate (Condo) ¹⁶ /2556	Condominium	Yes		a, b, c & e			- Questionnaire survey
Bangkok Hospital Ratchasima ¹⁷ /2556	Hospital	Yes		a & e			- Questionnaire survey
360 Pano @ khao yai ¹⁸ /2556	Condominium	Yes		a & e			- Questionnaire survey
DusitD2 Khao Yai Hotel ¹⁹ /2556	Hotel/Resort	Yes		a, b, c & e			- Questionnaire survey - In-depth interviews
Swan Lake Khaoyai ²⁰ /2558	Condominium	Yes		a, b, c & e			- Questionnaire survey
Khao Yai Foresta ²¹ /2558	Condominium	Yes		a, b, c & e			- Questionnaire survey

Source:	¹ Pre-Development Consultant Co., Ltd. (1997) ^{2, 7} Khon Kaen University (2008, 2011) ^{3, 18} Consultants of Technology Co., Ltd. (2011, 2013) ^{4, 14, 17, 21} Southeast Asia Technology Co., Ltd. (2011, 2013a, 2013b, 2015), ^{5, 6, 15} Asia Lab and Consultant Co., Ltd. (2011a, 2011b, 2013)	Remarks:	a: community members residing near project locations b: local authority leaders/ representatives c: receptors in sensitive zones adjacent to the project location. d: project proponents e: EIA practitioners
----------------	--	-----------------	---

4. Conclusion

The findings in this study suggest that the availability of legal requirements of public participation of the EIA process in Thailand provides the opportunity to stakeholders to participate in the EIA of real estate development projects. Legal regulation enforcement would require more strengthening while the opportunity for stakeholder engagement should be ensured for all groups. Area context is a key factor that needs to be taken into account when conducting PP in EIA, particularly for communicating with the stakeholders as well as for delivering the information. Selecting suitable public consultation methods for PP in EIA is essential in achieving desirable outcomes. It is vital that stakeholders are allowed to participate open mindedly in this process. It is also recommended that more research studies in this field are required such that gaps arising in EIA public participation process can be improved.

Acknowledgements

The authors would like to express gratitude to interviewees in this study. This work was partially supported by National Science and Technology Development Agency under 'A New Researcher Scholarship of CSTS, MOST' and Suranaree University of Technology.

References

- Arts J, Runhaar HAC, Fischer TB, Jha-Thakur U, Van Laerhoven F, Driessen PPJ, Onyango V. The effectiveness of EIA as an instrument for environmental governance: Reflecting on 25 years of EIA practice in the Netherlands and the UK. *Journal of Environmental Assessment Policy and Management* 2012; 14:40.
- Asia Lab and Consultant Co., Ltd. Environmental and health impact assessment (main report): Baan Eua Arthorn (Phimai) [In Thai]. 2011a; 3-24 - 3-16.
- Asia Lab and Consultant Co., Ltd. Environmental and health impact assessment (main report): Baan Eua Arthorn (Chok Chai) [In Tha]. 2011b; 3-35 - 3-21.
- Asia Lab and Consultant Co., Ltd. Environmental and health impact assessment (main report): Baan Eua Arthorn (Hua Thale 2) [In Thai]. 2013; 3-61 - 3-39.
- Clean Technology Co., Ltd. Environmental and health impact assessment (main report): Baan Eua Arthorn (Ban Ko) [In Thai]. 2012; 3-33 - 3-17.
- Consultants of Technology Co., Ltd. Environmental and health impact assessment (main report): P. Phaet 2 Hospital [In Thai]. 2011; 3-84-3-64.

J. Pinwised and C. Chanchitpricha / EnvironmentAsia Proceedings (2017) 577-584

- Consultants of Technology Co., Ltd. Environmental and health impact assessment (main report): 360 Pano @ khao yai [In Thai]. 2012; 3-99-3-70.
- Creighton JL. The Public Participation Handbook: Making Better Decisions Through Citizen Involvement. Jossey Bass, San Francisco. 2005; 135-7.
- Ecosystem Engineering Consultant Co., Ltd. Environmental and health impact assessment (main report): Magnolias 4 Hotel [In Thai]. 2012; 3-96 - 3-60.
- Environmental Impact Evaluation Bureau. Guidelines of public participation and social impact assessment of environmental impact assessment [In Thai] Bangkok, Thailand. 2006; 31-8.
- International Association for Public Participation [IAP2]. IAP2 Spectrum of Public Participation. 2007; from <http://www.iap2.org/associations/4748/files/spectrum.pdf>
- Khon Kaen University. Environmental and health impact assessment (main report): Maharat Nakhon Ratchasima Hospital [In Thai]. 2008.
- Khon Kaen University. Environmental and health impact assessment (main report): Suranaree University of Technology Hospital [In Thai:]. 2011; 3-112 – 3-93.
- Ministry of Natural Resources and Environment. Notification of Ministry of Natural Resources and Environment Re: Specification on types and sizes of projects or activities requiring preparation of environmental impact assessment reports and the principle, method, procedure and guideline for preparation of environmental impact assessment reports. 31 August 2010 [in Thai]. 2010. In Thai government gazette. Volume 126, Special Part 125d (Ed).
- Nadeem O, Fischer TB. An evaluation framework for effective public participation in EIA in Pakistan. Environmental Impact Assessment Review 2011; 31: 47-36.
- Pattaya Daily News. Pattaya Skyscraper Suspended. 2016; Retrieved on May 6, 2017, from <http://pattayadailynews.com/pattaya-skyscraper-suspended/>
- Pre-Development Consultant Co.,Ltd. Environmental and health impact assessment (main report): Land and House Park Korat [In Thai]. 1997.
- Soponpats P. An Evaluation of Public Participation in Environmental Impact Assessment: A Study of the Khao Hin Son Coal-Fired Power Plant Project, Chachoengsao [In Thai]. Master of Science (Environmental Management), Thesis, National Institute of Development Administration. 2012; 279-1.
- Southeast Asia Technology Co., Ltd. Environmental and health impact assessment (main report): Baan Eua Arthorn (Sung Noen) [In Thai]2011; 3-21 - 3-12.
- Southeast Asia Technology Co., Ltd. Environmental and health impact assessment (main report): .MuangMai Phaendinthong 8 [In Thai]. 2013a; 3-65 - 3-43.
- Southeast Asia Technology Co., Ltd. Environmental and health impact assessment (main report): Bangkok Hospital Ratchasima [In Thai]. 2013b; 3-75 - 3-40.
- Southeast Asia Technology Co., Ltd. Environmental and health impact assessment (main report): Khao Yai Foresta [In Thai]. 2015; 3-82 - 3-47.
- S.P.S. Consulting Service. Co., Ltd. Environmental and health impact assessment (main report): Kantary Hotel [In Thai]. 2013; 3-63 - 3-25.

J. Pinwised and C. Chanchitpricha / EnvironmentAsia Proceedings (2017) 577-584

- Sujitto K. Public participation in environmental impact assessment of Thai – Malaysia gas separation plant project [In Thai]. Master of Science (Environmental Management), Thesis, Prince of Songkla University. 2003; 109-100.
- Thai Environment Co., Ltd. Environmental and health impact assessment (main report): Dusit D2 Khao Yai Hotel [In Thai]. 2013; 3-101 - 3-46.
- Thai government gazette. The Enhancement and Conservation of the National Environmental Quality Act B.E. 2535. [In Thai]. 4 April 1992. In Ministry of Natural Resources and Environment. Volume 109, Part 37 (Ed).
- Thai Thai Engineer Co., Ltd. Environmental and health impact assessment (main report): C.P. Leadership Development Institute [In Thai]. 2012a; 3-129 - 3-81.
- Thai Thai Engineer Co., Ltd. Environmental and health impact assessment (main report): CPL City [In Thai]. 2012b; 3-140 - 3-84.
- Thai Thai Engineer Co., Ltd. Environmental and health impact assessment (main report): 23 Degree Estate (Condo) [In Thai]. 2013; 3-130 - 3-74.
- Thai Thai Engineer Co., Ltd. Environmental and health impact assessment (main report): C.P. Swan Lake Khaoyai [In Thai]. 2015; 3-184 - 3-108.
- Trans Asia Consultants Co., Ltd. Environmental and health impact assessment (main report): Baan Rub Lom [In Thai]. 2012; 3-52 - 3-29.
- UN. Rio Declaration on Environment and Development. [Rio de Janeiro; Brazil, 3 to 14 June 1992]. 1992; Retrieved February, 2017, form <http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1.htm>
- Yin RK. Case Study Research. Design and Methods. 4th ed. Sage, California, USA. 2009; 105-101.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ประวัติผู้เขียน

นางสาวจิราภรณ์ ปิ่นวิเศษ เกิดเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2530 ที่จังหวัดสุพรรณบุรี เริ่มเรียนชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนวัดหนองสุวรรณ ชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนดลิ่งชันวิทยา อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา เมื่อปีพ.ศ. 2554 ภายหลังสำเร็จการศึกษาได้เข้าทำงานกับบริษัท ไท-ไท วิศวกร จำกัด บริษัท พี.ซี.เอส. พรินซ์ชั่น เวิร์ค จำกัด และบริษัทพอตซิเบิ้ลคอนซัลแตนท์ แอนด์ คอนตรัคชั่น จำกัด ตามลำดับ จากการทำงานที่เกี่ยวข้องกับทางด้านสิ่งแวดล้อมมากกว่า 5 ปี จึงทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะศึกษาต่อ และได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามลพิษสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โดยในขณะที่ศึกษาได้รับทุนในการทำวิจัยจากแหล่งกองทุน ภายนอกจากกองทุนสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา (One Research One Graduate: OROG)

ในระหว่างที่ทำการศึกษาได้เผยแพร่บทความทางวิชาการเรื่อง **“Public participation in Environmental Impact Assessment of Real Estate Development projects in Nakhon Ratchasima, Thailand”** ในงานประชุมวิชาการระดับนานาชาติ The 4th EnvironmentAsia International Conference ระหว่างวันที่ 21 – 23 มิถุนายน พ.ศ. 2560 ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี